

De ware Judith, of een blik van Pius IX in de toekomst

<https://hdl.handle.net/1874/236020>

DE WARE JUDITH

OF

EEN BLIK

VAN

PIUS IX

IN DE TOEKOMST.

DOOR

G. J. WILLEMS, R. K. P.

ROTTERDAM,
W. A. HOOGVELD.
1875.

DE WARE JUDITH.

DE WARE JUDITH

OF

EEN BLIK

VAN

PIUS IX

IN DE TOEKOMST.

DOOR

C. J. WILLEMS, R. K. P.

ROTTERDAM,
W. A. HOOGVELD.
1875.

„Gij zijt de luister van Jerusalem, Gij de blijdschap van Israël,
Gij de roem van ons volk!

Manhaftig hebt Gij U gekweten Omdat Gij de kuischheid
hebt lief gehad dáarom heeft de Hand des Heeren U versterkt,
en daarom blijft Gij gezegend in eeuwigheid.”

JUDITH XV. 10, 11.

DEN GELOOFSGENOOTEN

VAN

NEDERLAND

TER OVERWEGING

IN HET

JUBELJAAR 1875,

EERBIEDIG AANGEBODEN.

IMPRIMATUR.

HAGAE-COMITIS,
9 Feb. 1875.

J. J. RIOCHE,
Can. Libr. censor.

INHOUD.

	Bladz.
VOORREDE.	I
I. DE MAN DER HOPE	1
II. DE VOORBEDUIDING	21
1. Wat zij is?	21
2. Judith is type van Maria.	31
a) <i>Bewijs uit de Schrift</i>	31
b) <i>Uit de overeenkomst</i>	33
c) <i>Uit de Vaders en de gebeden der Kerk.</i>	34
3. Die lofspraak heeft een diepen zin	40
III. DE TWEE LEGERS	54
IV. DE SATAN	79
1. De kwaadaardige toeleg onzer vijanden	88
2. De algemeenheid van hun aanval.	91
3. Hunne geestverwantschap met den satan	97
V. DE HOPELOOZE TOESTAND	105
VI. DE WARE JUDITH	133
1. Judith's persoon.	134
2. Haar goede raad.	142
3. Haar voorbeeldig gebed.	149
4. Haar Vaderlandsliefde.	154
5. Gods ingeving	163
3. Judith's onderneming.	165

	Bladz.
VII. JUDITH'S HELDENDAAD	170
VIII. DE ONVERWINNELIJKE MARIA	199
1. Maria's werkdadig aandeel in den strijd . . .	200
2. Pius' blik in de toekomst is op Haar ge vestigd	208
3. Haar zegepraal werd te Bethulië geschetst.	210
4. Ook de zegepraal der Kerk zien we daar afgebeeld	218
5. De lofreden op Judith zijn gericht tot Maria.	226
6. Hare Onbevleete Ontvangenis verklaart de reden, waarom Zij de Onverwinnelijke Maria is.	233
IX. HAAR SLOTFEEST DAT EEUWIG DUURT	243
1. Ook hier blijft Judith Vóórbeduiding. . . .	243
2. Haar feest stelt ons het slotfeest voor der Ware Judith	247
3. Dat feest is niet uitsluitend van de zege- vierende, maar ook van de strijdende Kerk te verstaan.	259
4. Judith's Lied	271
Besluit	296
I. BIJLAGE. DE NIEUWE BALAÄM.	303
a. De toestand, waarin Pius IX zijn Allocutie hield.	308
b. De teekening van zijn verheven persoon. .	310
c. Zijn tegenstrevers zijn door hem niet overschat	311
d. Het opzet van Pius' bestokers	312
e. Balaäms voorspelling	313
II. BIJLAGE. BALAÄMS GERINGERE MEDEBROEDERS.	316
III. BIJLAGE. DE VRIJMETSELARIJ	319

VOORREDE.

Nu vijf jaren geleden mochten we eenige beschouwingen in het licht geven onder den titel: *Pius IX en zijn roemrijk leger, of 's Pausen tijdelijke macht en hare dappere verdedigers*. Aangemoedigd door de buitengewone en algemeene welwillendheid waarmede dat boekken ontvangen is — immers meer dan 3000 exemplaren zweefden weldra van hand tot hand onder de meest verschillende en altijd zeer gretige lezers rond — wagen wij het nogmaals op dezelfde zaak terug te komen in deze Verhandeling; ofschoon ietwat meer wetenschappelijk, gaat zij nogthans van dezelfde beginselen uit en streeft zij naar hetzelfde doel. Mogen deze bladzijden door Gods zegen een gelijken bijval 1) vinden en zoo mogelijk nog uitgebreider nut stichten!

1) Voor de zoo gunstige beoordeelingen zij hier aan Nederlands Katholieke tijdschriften onze oprechte dank gebracht. *Maasbode*, 3

In ons eerste werkje stelden wij de beginselen der tijdelijke macht van den Paus op hechte gronden vast; en, terwijl we den roem van Pius' legerschare in eenige, en maar al te flauwe trekken schetsten, gaven we tevens een ieder de middelen aan de hand, om de zaak van Pius te helpen verdedigen; én ten opzichte van zijne tijdelijke macht, en onafhankelijkheid, én ten opzichte van zijn geestelijk gezag. In de Verhandeling welke we thans ter lezing brengen, wenden we wederom het oog naar den Paus-Koning en zijne krijgshaftige legerhoofden, doch slechts met een enkelen opslag, om onmiddellijk mét hen, onzen blik hooger, naar het louter bovennatuurlijke van 's Pausen pleit te richten en dien uitsluitend dan te vestigen op eene andere heldinne, eene hemelsche strijderes, DE WARE JUDITH.

De feiten en *beginselen* destijds door ons meegedeeld en uiteengezet, staan nog even onwrikbaar; zelfs zijn zij door de latere gebeurtenissen al sterker en sterker, en thans meestal zoo klaar bevestigd, dat onze vijanden zelf ze niet meer kunnen ontveinzen. Zoo zal de graaf von Arnim na zijne oude en nieuwe onthullingen, met ons 1) volkomen instemmen, dat: »De aanval der revolutie niet

Juni '69. *Huisgezin*. *Tijd*, 17 Juni. *Gelderlander*. *Kerkelijke Courant*, 14 Augustus. *De Katholiek*, Januari '70, enz. enz. Terwijl *de Katholiek* zijn vrij breedvoerige analyse, met ingenomenheid geschreven, besluit met het werkje „zonder voorbehoud aan te prijzen en in veler handen te wenschen”, noemde het *de Tijd*: „Een juweel van degelijkheid, van logica, een samengreep van ware beginselen, dat tot ernstig nadenken dwingt en grondig onderricht”, de lectuur eveneens aanprijzend aan vurige, zwakke, misleide Katholieken en aan ieder onbevooroordeeld mensch.

1) Pius IX en zijn roemrijk leger. Bladz. 50 en Bladz. 60.

slechts tegen de tijdelijke macht, *la partie vulnérable*, het toen nog kwetsbaar gedeelte der Kerk; maar volstrekt tegen het hoofd der Kerk was gericht; en dat haar toeleg is: Jesus Christus te doen verloochenen." Staat in dit uur datzelfde gezag en diezelfde machtgever, God, niet zonneklaar tot mikpunt aller vijandige pijlen? De aanval is dezelfde maar heftiger en openlijker.

Andere waarheden, terzelfder tijd door ons verdedigd, al dwingen zij nog niet de algemeene erkenning af, traden evenwel, door de ontwikkeling der feiten al verder en verder in het licht. Zoo ontvouwde sinds dien tijd de bekende Dr. Urquhardt, door de actuëele toestanden der maatschappij aangedreven, ook voor de niet met ons geloovende lezers zijner *politic Review* meermalen onze stelling: »De staatkundige onafhankelijkheid van het hoofd der Kerk, of, de Paus-Koning is een noodzakelijk vereischte voor het welzijn 1) der menschelijke maatschappij.»

In verband met dit begrip: *De maatschappelijke noodzakelijkheid van den Paus-Koning*, gaven we nog twee hoofdstukken ten beste onder het opschrift: »Het aandeel en de plicht der vorsten in de zaak des Pausen 2). De vervulling van dezen plicht is tevens hun hechte steun." Die bladzijden leverden de bewijzen, dat slechts de monsterachtige samenkoppeling van een geregeld goevernement met de geheime genootschappen, eenige duurzame kracht verschaffen konde aan het voortwoekeren der revolutie; tevens legden we de gronden bloot, waarom de benarde toestand van de zaak des Pausen op rekening moest worden gesteld der goever-

1) Bladz. 71 en 77.

2) Ibid. Bladz. 103 en 111.

nementen. Toen nog bestond er hoop voor de Mogendheden om recht te kunnen doen; de weg om hun gezag te doen gelden, lag hun op nieuw geopend door den onversaagden heldenmoed en de schitterende overwinningen van het Pauselijk leger. Maar helaas! zij hebben dit niet gewild of niet gedurfd! Halfslachtigheid hield aan, en weldra gingen de Vorsten, of laten we nu liever zeggen de Staten roekeloos, ofschoon nog bevend, met rassche schreden voort op hetzelfde dwaalspoor. Zij sloegen de handen ineen om ook de volken langs die ongebaande wegen naar een onbekenden toestand *Andremo al fondo* te geleiden. Niets duchtten zij zoo zeer als de lichtfakkel van het Vaticaan en zij zonnen steeds op alle middelen om die te dooven. Zij voerden de menschheid zoo verre in duisternis, dat het begrip van gezag bij zeer velen verloren ging. Deze ramp alleen ware genoeg om de waarheid onzer vroeger geuite idéëën te staven; maar ook vele andere rampen, die uit de eerste voort-spruiten en die wij onder den naam van, hetzij openbare hetzij geheime, maar altijd roode internationale hier slechts hebben aan te duiden, bevestigden sinds niet weinig de juistheid onzer inzichten.

Dit weinige ten bewijze dat wij geen enkel punt, vroeger door ons vastgesteld, nu behoeven los te laten en op de grondslagen toen gelegd, gerustelijk kunnen voortbouwen.

Of diezelfde beginselen, hoe onverwrikt zij daar ook staan, nu niet heftiger dan toen en met klaarblijkelijker kwade trouw door de revolutie worden bestreden, is eene andere vraag, welke wij reeds zoeven nopens eenige dier beginselen, doch hier nog eens nopens allen opzettelijk en bevestigend beantwoorden.

Daarom juist verbinden we die beide schriften, ten

einde onze geachte Lezers te doen inzien, dat uit beide dezelfde geest ademt en wij door beider uitgave hunne aandacht willen vestigen op een en denzelfden kamp, die door geen der beide strijdkrachten in het minst is opgegeven, maar op eene andere wijze van beide dezelfde zijden en wel met die vastberadenheid wordt voortgezet; dat wij heden, wellicht nadrukkelijker dan toen, de hoede DER WARE JUDITH bij den strijd behoeven aan te wijzen.

Inderdaad slaan wij de oogen om ons heen, waar ter wereld bespeuren we lichtpunten aan den gezichteinder? Heerscht niet alom het kwaad, en naast het kwaad ondoordringbare duisternis? Hoe die ontstaat, zij in 't kort gezegd:

Waarheid immers is het voedsel, het leven der ziel; de logen, haar gif en verderf; de welvaart van dat leven is het recht, zijn ondergang de ongerechtigheid; doch zal dat leven krachtig zijn en bloeien, dan behoeft het daarenboven eene rijke uitstraling der waarheid, een ruim genot van dat recht; wat niet anders is dan de vrijheid tot goede daden. Wordt integendeel de vaart der goede werken versperd; zetelt het onrecht ten thron, en draagt bedriegelijke schijn den koningstitel van waarheid en wetenschap, dan spoedt het menschedom van onheil tot onheil noodzakelijk der vernietiging te gemoet, dan holt het den afgrond in.

Nimmer nu — zoo liet de Paus herhaaldelijk hooren — nimmer bevond zich de maatschappij zoo verre, nimmer in zoo breede vaart op dit pad ten ondergang als heden; vandaar de benaming van hedendaagsche of *moderne* maatschappij.

De goevernementen vielen der waarheid en hunner roe-

ping alom af, en als aangedreven door een voorgevoel, dat nu op het volk de bestemming overging, om eenmaal de regeling der Christelijke maatschappij te bewerken, heeft hun staatsbestuur de volken verlokt, ja, hen gedwongen zich neer te vlijen buiten de zon des geloofs die Christus is. De afval geldt als ware hij eene grondwaarheid; Christus moest plaats maken voor een onbekenden staatgod.

Daar tegelijkertijd de zending der Kerk over heel de wereld 1) voor een ieders oog in onze eeuw krachtiger uitstraalt dan ooit te voren, daar de Kerk nu al vier jaren, naar 't Pauselijk woord 2), »door het Vaticaansch Concilie een nieuw bewijs blijft geven van hare *innerlijke eenheid en onverstoorbare levenskracht*,» zoo valt de tegenstelling der Kerk en der moderne maatschappij des te treffender in het oog, zoo staan de beide legers des te scherper afgeteekend, en neemt de strijd steeds toe in vinnigheid.

Waar de oorzaak lag, dat ondanks die opmerkelijke zegening der Kerk het kwaad de overhand behield? Wij wezen die reeds aan: zij die het onheil hadden moeten bezweren, zij gaven zich daaraan over; zij heulden met de geheime genootschappen en koesterden aldus den revolutiegeest.

Reeds toen, vóór vijf jaren, toonden we voor nadenkenden vrij duidelijk datgene in het verschiet, wat we thans betreuren. Wij brengen dit hier met te minder schroom in herinnering, daar het de *identiteit* of eenzelveigheid van den thans zoo woedenden strijd met dien aanval aanwijst. Want

1) Bladz. 273 en Bladz. 282.

2) De Bulle der bijeenroeping tot het Concilie.

ofschoon wij op die zoo blijde dagen van November '67 geen al te zwarte vooruitzichten in de toekomst mochten openen, toch hielden we onze ernstige wenken niet verholten. Wij hebben ze uitgedrukt met de eigene woorden 1) van den Paus, den 5 Mei '68 gesproken: »Uwe dapperheid heeft de vijanden overwonnen; doch bedenkt wel, dat zij hunne booze plannen nog niet opgegeven hebben. Zij smeden integendeel op dit oogenblik nieuwe plannen om hunne goddelooze en heiligschennende aanslagen te hernieuwen.» Tot welke getalsterkte die vijandige legers in 't geheim sedert zijn gestegen; tot welke verregaande boosheid die vermeten plannen intusschen zijn gerijpt, zal ons de invloedrijkste aanvoerder der Duitsche vrijmetselarij verklaren en bewijzen, waar we de nieuwe organisatie dier samenzwering en haar groot logesbond bespreken.

Onze waarschuwingen voor de toekomst onder de benaming van: »Gevaren en plichten» in den steeds voortdurenden strijd, vroeger 2) nadrukkelijk blootgelegd; onze aanmaningen 3) tot »een drievoudig offer: het offer des gebeds, dat der gift, ja, zelfs het offer des bloeds», toen aan elkeen gericht, voerspelden duidelijk wat we nu zien gebeuren; zij zijn heden dringender, zij zijn eene noodzakelijkheid geworden.

De bloedige krijg van '67, oogenschijnlijk tegen de tijdelijke macht van den Paus gericht, was slechts een dekmantel om voor kortzichtigen een veel breederen aanval te ver-

1) De noodzakelijkheid hunner volharding. Bladz. 213.

2) Bladz. 236.

3) Bladz. 252.

bergen, welke daarop noodzakelijk volgen moest en voor elkeen thans zichtbaar is geworden. De tochten der Garibaldisten dienden slechts als voorspel en ter inleiding eener algemeene Kerkvervolging, die we nu in den vollen zin beleven.

Hoe en met welke wapenen wij in dit nieuwe gewricht van denzelfden kamp, tegen die oude, maar sterker geworden of althans vaster aaneengesloten bende, ten strijde behooren te trekken; wat wij van onzen kant, om den toeleg van dat eedgespan te verijdelen, moeten bijdragen; zietdaar het *pragmatisch* voordeel, dat we in deze brochure wenschen aan te duiden en te bereiken.

Is de gedaante van den strijd veranderd, dan doen zich ook andere tafereelen voor aan onze beschouwing. In die lichtvolle dagen der Novembermaand '67 stond de revolutie ten aanschouwe der gansche wereld aan den schandpaal; en mag de ware teekening van den actuëlen toestand, hoe droevig die ook is, niemand ontmoedigen, toch wijzigt hij natuurlijk de gemoedsbewegingen van velen. De stemming, die bij het eerste tijdstip de heerschende was en uit ons boekwerk zelvee sprak, mag of kan een Christenhart niet bezielen in dezen tijd; het standpunt der strijdende Kerk in 1874 duldt niet, dat diezelfde opgewektheid in deze bladzijden den toon voere.

Toen schreven we onder den indruk eener algemeene opgetogenheid en in het volle genot der immer meer en meer schitterende overwinningen, bij Mentana zoo roemvol bekroond. Heel de wereld hield al die dagen de blikken gevestigd op de 11,000 Pauselijke vrijwilligers, die tegen een leger van 300,000 man uittrokken

en stand hielden 1). Geen wonder dat, »opwekking van geloof, wending der politiek ten goede, bevordering der ware beginselen onder de heerlijke gevolgen van hunnen moed" door ons werden opgenomen.

Dan, helaas! hoe zijn de toestanden sinds die dagen veranderd; hoe schijnen de zaken omgekeerd! De overwinnaarspraal is omgeslagen in pijnenden nood! De wonderkracht dier heldenschare, in den kampstrijd telkenmale gebleken, eindigde met het neerleggen der wapenen.

Doch haasten wij ons hier onverwijd bij te voegen: zij gehoorzaamden aan hun vorst en vader, namen de krijgsmans-eer ongeschonden met zich en hun roem bleef ongerept.

Nu was de zending van Pius' roemrijk leger, voorloopig althans, ten einde toe vervuld. Door overmacht, verraad en meineed, door de krachteloosheid der diplomatie genoopt, liet de Paus-Koning juist eene maand na de schorsing van het Concilie, ook de dappere verdedigers zijner tijdelijke macht uiteengaan.

Toen derhalve vorderde de beslissende zegepraal bij Mentana blijde zegezangen; nu past ons om de verlatenheid van het Vaticaan, stil nadenken, maar toch ook om de schutse DER WARE JUDITH een ongeschokt vertrouwen.

Welk sterveling, al staat hij in zijne beginselen nog zoo onwrikbaar vast, kan zijn gevoel onttrekken aan den indruk zulker omstandigheden? Na eenig bezinnen echter moet het hem evenzeer blijken, hoe die twee tijdstippen slechts verschillende gedaanten van denzelfden

1) Bladz. 220.

strijd — zoowel heden als toen — tegelijkertijd de verschillende vormen zijn van eenzelfde geneeswijze, onder de hand van denzelfden heilmeester.

De Goddelijke Heiland der wereld gaat immers met de menschheid als een volmaakt heilmeester met een zieken te werk; wij zien het heden en ondervinden het dagelijks. Reeds voor lang heeft Zijn genezende hand de verderfelijke kwalen der maatschappij gepeild, in al haar omvang en vertakkingen wijd genoeg opengelegd; hoe diep zij ook ingekankerd mogen zijn, Hij zal ze reinigen, heelen en met hare oorzaken, zooveel raadzaam is, wegnemen. Een booze hand had de kiemen dier kwalen in de menschelijke natuur zelve neergelegd; vijandige medehelpers hebben heden hare wijle uitbreiding bevorderd; maar Hij, Hij ondernam hare genezing, Hij zal Zijn werk van liefde voltooien tevens.

Nu verwekt die behandeling wel pijnen en het gevoel dat zij veroorzaakt, is aan dat van harde slagen gelijk; bij een weinig nadenken echter blijken Zijne ingrijpingen en uitzuiveringen de grootste weldaden te zijn; de volkomen herstelling van den lijder staat Hem steeds voor het oog, dat doelwit zal Hij wis bereiken. Beproevingen heeten al de middelen, welke Hij als vlijm hanteert; wij toonden er eenige 1) in onzen *Pius IX en zijn roemrijk leger*, wij bespreken wederom andere in onze *WARE JUDITH*. De lijder is het menschedom, dat, ofschoon op zedelijk gebied in twee legers gesplitst, in andere opzichten heden meer dan ooit onderling vermengd 2) en tot één geheel samengroeit. Moeten dan niet zij, die met Christus en Zijn Stedehouder

1) Bladz. 146 enz.

2) Bladz. 268 enz.

alom eene heilige, onverdeelbare, onafhankelijke of apostolische Kerk vormen, den terugslag gevoelen der onheilen, die daar buiten rondwaren? Wat al beproevingen moest dus Pius, aller hoeder en vader niet ondergaan? Wat al pijnlijke bewerkingen waren noodig ter genezing van dit geheel, waardoor het gezonde en levenbrengend menschedom smarten leed, ja, gevoeliger zich toonde voor die pijnen, dan dát menschedom, hetwelk verdoofd en blind, bijna werktuiglijk op 't rechte spoor moet teruggebracht!

Mag dan de verlenging van den krijg vermoeiend heeten, afmattend en pijnigend; hij staat ook met eene herstelling die langen duur behoeft, gelijk. Immers de brandpunten der ziekte zijn hier niet anders dan bedorven beginselen, welke men in zich opneemt en door slechte daden voedsel geeft; maar dan volgt het natuurlijk, dat zij ook nog al eenige tijdruimte noodig hebben, om uit te werken en hierdoor juist blijkbaar en als open wonden ter genezing gereed gemaakt te worden.

Geduld, lankmoedigheid zijn intusschen de eenige verzachting die mogelijk is; wat deze zalving vooral kan aanbrengeu is het zéker vooruitzicht op genezing, een onwrikbaar vertrouwen op den geneesheer; dit derhalve gaande te houden, het te sterken, uit te breiden, zal het streven wezen der negen volgende hoofdstukken.

Intusschen zien we onze Voorrede reeds buiten het gewoon bestek uitgedijd; wij wisten het vooraf, immers wij wilden volstrekt én onze tegenwoordige Verhandeling de vereischte eenheid doen in acht nemen, haar inhoud tot één onderwerp door den titel aangeduid, bepalen, én tevens den inhoud van *Pius IX en zijn roemrijk leger* in herinne

ring brengen. Wij hecchten te veel gewicht aan de samenkoppeling van beide drukwerken, ten einde voor de mededeeling onzer gedachten den steun, die zij elkander onderling bieden, niet te missen. De welwillende Lezer gelieve op deze gronden die kleine afwijking onzer Voorrede te verschoonen.

Ook wenschten we den toestand der maatschappij, waarin de Kerk heden strijdend optreedt, vooraf te kenmerken, en om dien als in één begrip geheel voor te stellen, vonden wij geen geschikter beeld dan dat eens zieken. Doch men begrijpe ons wel: dit beeld zij hier slechts als in 't voorbijgaan voorgesteld; want niets van al wat we zooeven daarbij opmerkten, mag in hoe geringe mate ook, als op de Kerk slaande genomen. Deze is nooit krank. Zij is en blijft niet bij beeldspraak, maar in werkelijkheid een staand-leger, wel gewapend en immer strijdvaardig. Nogtans vele harer kinderen zijn gevoelig voor den drang der harde tijden; de duisternissen dringen elken dag meer en meer samen en doen menigeen zorgvol vragen: *wat kunnen wij hopen? wat moeten we vreezen?* De vraag naar de toekomst houdt alle geesten bezig!

Om dan op deze en soortgelijke vragen, zoo dikwerf herhaald, naar behooren te antwoorden, staat ons de Stedehouder des Heeren Paus Pius ten dienste; zijn woorden blijven immer het richtsnoer onzer gedachten, zijn wenken de gids onzer gedragingen.

Maar hoe menigwerf gaf Pius zijne verwachting niet te verstaan, dat de Heer der Kerk aan zijne Bruid een schitterende zegepraal voor deze tijden had weggelegd? Zoo dikwijls de H. Vader opwekte tot herleving van geloof, zoo dikwijls hij aanmaande tot organisatie van een nieuw volk, waarvan de hervorming eener nieuwe maat-

schappij zoude uitgaan, gaf Z. H. altijd te kennen, dat hij, indien wij in onze plichten niet te kort schieten, de hoop dorst voeden op *eene bovennatuurlijke ingrijping Gods*. De beteekenis van zulk eene zichtbare werking Gods en voorbeelden daarvan hebben we indertijd 1) aangegeven. Wat echter den oogenblikkelijken toestand betreft, durven wij gissen, dat de vooruitzichten des Pausen hier bedoeld, hooger liggen en veel gewichtiger moeten geacht.

Hoe het zij, voedt Pius zulk eene hoop, dan dienen ook wij ons zoo veel mogelijk daarvan te doordringen. Wij kozen daarom een onderwerp voor onze Verhandeling, dat buitengewoon geschikt is, het vertrouwen, gelijk wij dit in deze dagen behoeven, te sterken.

Meenen wij daarom, dat er algemeen behoefte heerscht aan zulk een opwekking? Bespeuren wij onder ons gebrek

1) *Pius IX en zijn roemrijk leger*, Bladz. 144. Altijd zonder twijfel geleidt God Zijne Kerk, doch van tijd tot tijd ondervinden we opmerkelijkere teekenen, dat God zich de zaak der Kerk innig aantrekt. „Door geringe middelen op zachte wijze aangewend, bezorgt de Algoede, soms op het onverwachtst, uit een benarden toestand eene gelukkige uitkomst,” bij de blijken dier bovennatuurlijke ingrijping Gods t. a. p. uiteengezet, zouden we nieuwe feiten ten bewijze kunnen toevoegen. Wie zag er niet duidelijk de hand der Voorzienigheid in, toen in '67 het eeuwfeest van Petrus zoo roemwaardig en plechtig gevierd werd, vóódat het eerste schot der revolutionaire *meute* viel? Niet minder duidelijk toonde zich de Vinger Gods tijdens de drie volgende jaren, waarin Z. H. dank der volharding der Pauselijke Zouaven het Vaticaansch Concilie rustig konde voorbereiden, bijeenroepen, beleggen en aan zijne vergaderingen veilig voorzitten. Alwederom in '70 mocht de oorlog niet los branden, vóór dat de Paus de Algemeene Vergadering der Kerk voor tijd en wijle vrijmachtig uiteen had laten gaan.

aan hoop en vertrouwen? Geenszins: want naarmate de Kerkvervolging toeneemt in uitgebreidheid en opzettelijkheid, stijgt ook dat vertrouwen in 't algemeen en wel zoo zeer dat het een wonder des tijds heeten mag. Toch zal een ieder met ons instemmen, dat hoe krachtiger die hoop zich uit, zij naar de vaste wet die alle zaken beheerscht, een des te sterker voedsel én behoeft én waardig is. Mag het voedsel der hoop heden niet anders dan uitgelezen en krachtig zijn, dan voldoet aan deze vereischten eene Verhandeling over DE WARE JUDITH uitmuntend. Maar ook op Haar heeft Pius hoopvol zijn *blik in de toekomst* geslagen, op Haar aller aandacht ingeroepen.

't Mag dus voor ons een dubbel genot en eene dubbele waarde hebben, op het voetspoor van Pius IX en zijne roemrijke legerhoofden O. L. V. onder dezen eeretitel te bespreken.

Laten we onze gedachten geheel blootleggen. Langs dien weg vinden we tevens de zoo lang reeds gezochte en zeer geschikte gelegenheid om aan een sterk gevoelden aandrang, om aan eene behoefte van ons hart voldoening te verschaffen. Ter vereering van al de deugden, verdiensten, volmaaktheden en glorie van Haar, die een volledige schat, een volmaakt afgewerkt toonbeeld, eene bijeenvoeging is van alle gaven Gods, die buiten Christus in een schepsel bestaan kunnen, die het meesterstuk is van Gods Almacht, Wijsheid en Liefde, verlangden we eenig liefdeblijk te brengen! Wij wenschten in vereeniging met al de lofzangen en gebeden, die in den hemel en op aarde tot die Wonderbare Moeder worden gestierd, Haar ook onze geringe en nietige hulde te betuigen.

»O verhevene Vrouwe 1), Gij kent mijn hart, Gij weet zeer goed, hoe diep het is overtuigd, dat ik gansch en geheel onwaardig ben over U te spreken of iets over U te schrijven! Daar mij echter bekend is, hoe Gij U gewaardigd hebt met een oog van goedwilligheid, ja, van eene goedwilligheid U alleen eigen, op velen, die toch aan mij gelijk zijn, neer te zien; zoo verstoutte ik mij, U eveneens een nederig huldeblijk mijner toewijding, hoezeer het Uwer Verhevenheid onwaardig is, aan te bieden, met den wensch, dat Gij, ook op mij eenmaal een blik Uwer bekende barmhartigheid zoudt gelieven te werpen!»

»Welaan dan 2), o mijne allergenadigste Vrouwe, Maria! het behage U dit geringe werkje, goedgunstig aan te nemen! Weiger niet dit offertje te aanvaarden uit de hand van een armen, die U een minnend harte toedraagt! Want met dit onbeduidend geschenkje in de hand, met deze kleine bespiegeling Uwer groetenis, durf

1) O Domina, tu quidem nosti, mentem meam in hoc esse, quod me omnino indignum judico de Te loqui aut quidquam scribere. Sed quoniam insitae tuae pietatis oculo super multos mei similes scio Te respexisse, aliquo, licet Dignitati tuae indigno, meae devotionis obsequio vellem agere erga Te, quatenus ipso consuetae misericordiae tuae oculo quandoque digneris et me respicere." *S. Anselm. Lib. de Excell. B. M. V. Cap. 2.*

2) Eia ergo, benignissima Domina mea Maria, illud exiguum munus, quod dat tibi pauper amicus, accipito placide. Te enim cum hoc munusculo, Te cum hoc opusculo salutationis tuae saluto; Te genibus flexis, Te capite inclinato, Te corde et ore saluto, salutemque dico: *Ave gratia plena; Dominus Tecum; BENEDICTA TU IN MULIERIBUS.*" *S. Bonav. Prolog. Specul. B. V.*

ik U te groeten. U groet ik neergekniel, U groet ik met diep gebogen hoofd! U groet ik met het hart! U groet ik met den mond! U breng ik alle heilbede: *Wees gegroet vol van genade, de Heer is met U;* GEZEGEND ZIJT GIJ BOVEN ALLE VROUWEN!"

I.

DE MAN DER HOPE.

Biedt het Vaticaan tot heden den edelen Pius al eene schuilplaats, toch zeker geen paleis; of is die schuilplaats tegen gekroond verraad en wettelijk geweld niet veeleer en reeds lang een kerker te noemen? Daar immers — dit wil men nog een tijdlang dulden — daar in zijn onbetwistbaar eigendom mag de even waardige als miskende Paus-Koning de laatste jaren zijns vruchtbaren en wondervollen levens slijten, doch deze woning is in eene gevangenis verkeerd, die elken dag enger en enger wordt beperkt, terwijl Z. H. zelve met allerlei bittere versmaadingen dagelijks overstelpt wordt.

Wat den boven allen lof verheven Man het diepst moet grieven, dát juist heeten zijn verwatene bestokers het meest welkom; dát juist weten zij den H. Vader met satanische sluwheid 1) bij voorkeur te berokkenen.

1) Nog onlangs, Juni '74 zagen we deze helsche kwaadwilligheid in oefening gebracht. Nauwelijks hadden de Romeinen vrijwillig, onvoorbereid, in grooten getale een optocht gehouden naar het Vaticaan bij dag, om hunne gehechtheid aan den Paus te doen blijken, onder de kreet van: *Leve Pius!* of een andere

Het kan niet anders ook: de revolutie immers is de ontkenning der verhouding tusschen de goddelijke wetten en de

optocht werd tot stand gebracht; doch 't was eene nachtelijke vertooning op het Vaticaan met een oorverdoovend gedruisch, walmende fakkels en onder het geschreeuw: *dood aan den Paus*. In zijne toespraak van 26 Juni '74 aan de Romeinsche aristocratie liet Pius deze hatelijkheid niet onopgemerkt. „Uwe verknochtheid, dus liet Z. H. tevens hooren, is te midden van al die bitterheden onwankelbaar, zij doet mij herinneren aan de vriendschap tusschen Jonathas en David. Ook deze werd onrechtvaardig door een koning vervolgd, maar de zoon diens konings, Jonathas goot zalvenden troost in 't hart van David. Terwijl ik nadacht, zoo vervolgde Pius, over het groot onderscheid dier twee vertooningen, wat een vreemde samenloop! toen gewerd mij een schrijven van over de bergen, het aanbod van een uitgestrekt landgoed ter veilige woonstede! Wat zoudt gij denken dat ik hierop moest antwoorden, of liever wat zouden zij, die Italië thans regeeren, mij raden? Maar neen, ik wil hun de moeite van het antwoord sparen en uit vrees dat hunne raadgeving door hunne daden zoude worden tegengesproken, zal ik zelf maar antwoorden. Ik zou mij dan tot hen zelve richten en hun zeggen: Geliefde zonen (verdwaalde zonen, maar toch zonen) bijna vier jaren bevind ik mij vrijwillig opgesloten in het Vaticaan, doch heden ben ik daar uit noodzakelijkheid en gedwongen opgesloten; zelfs ben ik daar op dit oogenblik de droeve getuige van allerlei rampen, welke Rome overdekken, die roemwaardige Stad, welke men tracht terug te voeren onder het gebied der dwaling. Ik bleef er tot heden, en zal er blijven tot dat God zelf Zijn wil en het bevel Zijner Voorzienigheid te kennen geeft.” — Hoe juist dat woord van Pius was; „hunne raadgeving kwam met hunne daden in tegenspraak,” bleek weinige dagen daarna in Juli — Z. Em. de Kardinaal Aartsbisschop van Parijs keerde van Rome terug en deelde aan zijne geloofsgenooten de gewaarwordingen mede, welke hij nu pas in de heilige Stad had ondervonden. In dit Mandament las men de volgende zinsnede: „palais, qui lui sert véritablement de prison, puisqu'il

menschelijke maatschappij; terwijl de Paus den zichtbaren en tevens toch bovennatuurlijken schakel vormt, die den hemel met de aarde verbindt, en dit wel door zijn ambt, door zijne zending, door zijn recht. Uit haar gansche natuur dus weerstreeft de revolutie den Paus, en daar zij sinds achttien eeuwen ondervindt niets tegen hem te vermogen, zoo slaat hare boosaardigheid, zich onmachtig ziende, over tot blinde razenij; vandaar die tooneelen van afzichtelijke bespotting en smaad en hoon.

't Is niet te loochenen, de revolutie mag zich verheugen in menige verovering, de laatste 80 jaren door haar vloekgespan behaald; de voornaamste echter van allen in haar oog is deze, dat zij den Paus als gijzelaar? als een veroordeelde in hare macht waant te houden.

Hoe verblind is zij! dáar juist ligt het merkteeken harer dwalingen en zij bevroedt het niet; in de verloochening van dien schalm door Christus op aarde vastgemaakt, ligt de *cardo* harer afwijkingen, en zij bedenkt het niet of wil

n'en saurait franchir les portes, sans s'exposer à des insultes ou à une protection également humiliante, Pius' paleis dient den H. Vader in waarheid tot gevangenis: want Z. H. zoude de drempels niet kunnen overschrijden, zonder zich aan beledigingen bloot te stellen of zonder zich zulk eene bescherming te moeten laten welgevallen welke evenzeer vernederend is." Nauwelijks zijn die woorden, welke de openbare waarheid zoo trouw mogelijk weergeven, vernomen, of daar stuiven de organen der revolutie eenparig op, als ware er eene hals-zaak gepleegd. De diplomatie stelt zich te weer als tegen hoog verraad en Mgr. Guibert zal den Hemel mogen danken, zoo hem geene officiële terechtwijzing wordt beteekend. — Maar de schrikvertoonigen dan der vorige maand, tot aan de poorten der Vaticaansche gevangenis, tot onder de vensterramen van Pius' woonvertrekken! Zijn dat geene daden met de woorden in tegenspraak?

het niet begrijpen. Welk een ijdel zelfbedrog! ijdel in zijn waan, ijdel in zijn werk, ijdel vooral om de gevolgen! Omdat gij u diets maakt en anderen wilt doen gelooven, dat gij met Joannes Mastai ook Pius en het Pausdom en het recht en de waarheid hebt gekerkerd, meent gij te zegepralen!

Omdat gij de verstooting van den Paus uit zijne rechten en Staten door zoogenaamde waarborgen wettelijk hebt geregeld, acht gij uw eigen moedwil boven verdenking gesteld en gewaarborgd, en tevens de Kerk en hare leer onder de puinen van het Pausdom bedolven!

Omdat gij uw oogen sluit of afwendt van de steeds toenemende schittering der edele gestalte, die gij hoont; omdat gij haar verkleint, haar schijnt te verachten, gelooft gij u ook groot genoeg geworden om naast haar in aanmerking te komen! En gij hoort niet eens hoe de betaalde moordkreten van uwe handlangers door de toejuichingen beantwoord worden, niet van eenige duizenden, maar van zoo velen als er in de wereld nog eerbied hebben voor zich zelve en voor de waarheid en het recht? Ijdel zelfbedrog! Onzinnige aanbidders van den revolutiegeest! bemerk gij dan niet, hoe Pius zelf, als hoofd der Kerk in het openbaar uwe dwaze verzekeringen wederlegt, het onrechtvaardige en het onhoudbare van het standpunt waarop gij steunt, ontdekt, verafschuwt, vonnist en op de kaak stelt? Gij leest zijne rondgaande brieven en officiële Allocutiën; voor u bevatten zij niets dan verwarring en tegenspraak, doch gij moet wel blind zijn om niet in te zien, hoe de Paus daardoor, onbeschroomd eene zee van licht over de wereld uitgiet en, door de kracht van de waarheid en van het recht, de geesten en harten staalt in hoogere kringen! Gij leest zijn gemeenzame toespraken, die dagelijksche Allo-

cutiën en verneemt tegelijk hoe Pius daarin zich meer naar de verhoudingen van het gewone leven richtend, zoo recht vaderlijk, de dicht opeen gedrongen rijen van bezoekers, altoos met een hernieuwd, ongekend vertrouwen weet te bezielen, met dat vertrouwen hetwelk noodwendig bij de beproevingen leven wekt en krachten geeft.

Dit althans staat dan vast ook voor u, dat hoe verre het onrecht onder algemeene toelating der overheerschende maatschappij, zijn doodende schreden ook zette, hoe knellend de boeien Pius aangesmeed ook mogen zijn, de Paus daar evenwel onwrikbaar pal staat als de man der kracht, een vaste rots gelijk. Al even onbetwistbaar moet het u zijn, dat die éene, alom verspreide, naar rechtvaardigheid en deugd gerichte Kerk, rondom hem als haar straalpunt, niet anders, maar veel wijder en machtiger schittert, dan toen Petrus voor het eerst te Jerusalem den Christus, die de vereeniging tusschen God en den mensch terugbracht, verkondigde. Heeft toen een bovennatuurlijke glans den kerker verlicht, waarin Petrus geboeid lag doch waaruit hij door een Engel werd bevrijd; heden zijn het uwe ijdele pogingen zelf, die onder Gods leiding om Pius' hoofd, hoe diep thans dan ook gebogen, een nieuwe, een drievoudige stralen-kroon deden flonkeren. Ondanks al het machtsvertoon der ontketende boosheid, zet hij daar, door Gods Voorzienigheid onvermoeid zijn werkzaam en vruchtbaar leven voort, immer verjongend door een altoos stijgend vertrouwen, hij, DE MAN DER HOPE! Zonder aanzien van personen verheft hij onverschrokken zijne stem en doet een stroom van hoop en vertrouwen door zijne hoorders en van hen door heel de wereld gaan, welke alomme nieuwe kracht, sterkte en heldenmoed aankweekt.

Erkent dan dwazen en bekent ze, uwe dwaling en uw verbijstering nog voor dat de straffe Gods u treft!

Wie heden de landen van Europa, van de oude zoo wel als van de nieuwe wereld doortrekt, hij vrage die millioenen van geloovigen overal: welk is uw hoop in de toekomst? Allen antwoorden eenparig: dat de zegepraal der groot zal zijn en weldra moet naderen. Wonderbaar schittert dat vertrouwen. De Kerk heeft altoos de gave van wonderen, zij toont die ook heden in gewonen, maar veel meer in zedelijken zin. Zoo verre de Kerk zich uitstrekt, zoo verre reikt tevens dit zedelijk wonder des tijds: Een volk om de Kerkvervolging zoo algemeen gedrukt en in een hopeloozen toestand verkeerend, maar dat niets verraadt van een hopeloozen veel minder nog moedelloozen geest. Nu, dit vertrouwen, dat tot een volhardend gebed aanmoedigt, hebben we naast God aan onzen Paus te danken.

Zij verzacht zonder twijfel, die menigte van getrouwen, die uit Stad en land, uit heel de wereld toesnelt om den Paus in zijne verlatenheid te bezoeken, zij lenigt de hardheid van zijne ballingschap, te midden zijner Staten in eigen woning verduurd, met zalvenden balsem; zij brengt den H. Vader waren troost, zooals de liefderijke, dankbare Pius dan ook in zijne antwoorden nimmer onvermeld laat. Veel overvloediger echter is de troost, de opbeuring, de verfrisschende moed, de sterkende geestdrift, die omgekeerd hun van Pius toewaait en zich door hen aan heel de Christenwereld meedeelt. Hetzij zijne door vreemdelingen en zedebedervers ontwijde en diep gekrenkte Stad, hetzij andere streken der Kerk, landen, standen, corporatiën, werelddeelen onophoudelijk hunne afgevaardigden tot Pius IX zenden, altijd schittert hun van den Apostolischen Stoel, als van zijn brand-

punt, een geest toe van hoop, die onmisbaar eene nieuwe levenskracht allerwege opwekt.

Met eene dier vele toespraken, zoo bijzonder gestemd om ook ons vertrouwen een sterkend en verkwikkend voedsel te verschaffen, zullen we deze Verhandeling inleiden. Mogen de zoo talrijke toespraken van *den Paus der Allocutiën* zonder uitzondering als even zoo vele uitstralingen der hoop, als zoete liederen van heilig vertrouwen gelden; de toespraak, welke Pius tot den Generaal Kanzler hield, munt in dit opzicht uit boven velen, schittert boven allen onmiskenbaar door eene heldere en bemoedigende inzage in de toekomst; daarom achtten wij ons gerechtigd die EEN BLIK VAN PIUS IX IN DE TOEKOMST te noemen; zij verschaft ons te tegelijkertijd eene geschikte gelegenheid om onze herinnering aan *Pius IX en zijn roemrijk leger* te ververschen, en om de grootsche beteekenis der woorden: GEZEGENDE BOVEN ALLE VROUWEN wat breeder uiteen te zetten.

Dat onderdanen hun vorst, dat vooral een veldheer zijn Koning bij plechtige gelegenheden hunne opwachting maken, dat de getrouwen dan in grooter getale en opgetogen ten hove verschijnen, wie zal het wraken? gebruik en plicht vorderen het. Aldus oordeelden de roemruchtige Kanzler en de andere hoofdofficieren van het voormalig Pauselijk leger. In groot uniform verschijnt deze militaire stoet op het Vaticaan, ten einde op hunne beurt den H. Vader de oprechtste gelukwensen aan te bieden. Men vierde den feestdag van den beminden Leerling, den Apostel Joannes, doopheiligen van Pius IX.

Zonder wapenen, doch des te meer vast beraden en met te levendiger bewustheid gehecht aan den eed van

trouw, eenmaal den Paus, hun wettigen vorst gezworen, treedt de opvolger van Lamoricière aan het hoofd der edele schare de Consistoriezaal binnen. Hij staat daar, de tolk van zooveel duizenden, die hunkerend uitzien naar den dag, waarop zij de wapenen ter verdediging van den Paus-Koning en van zijn onvervreemdbaar recht, weder mogen aangespen. Hij gevoelt zich aangegrepen van de meest verschillende, maar allezins heilige en vurige aandoeningen; vonkelend van ijver om zijn wettigen Koning in 't volle genot zijner rechten te herstellen en tevens met gelatenheid onderworpen aan den nooddwang om voor een wijle tijds nog het onrecht te laten begaan, althans lijdelijk toe te zien. Diep bewogen van eerbied en hoogschatting voor Pius' uitstekende gaven, vol van liefde en toewijding aan zijnen Heer en Vader in Christus, rekt de held van Mentana en Monte-Libretti het zich een onuitsprekelijke eer, een onvergelykelijk zielsgenot, aan de spits dier uitgelezen mannen, van heinde en verre ter feestviering toegesnel, tot den H. Vader het Adres van zegewenschen uit te spreken.

Aan 't slot zijner kernachtige toespraak genaderd, laat de veldoverste zijn blikken weiden over de hedendaagsche wereldmaatschappij, die, zoo als zij daar ligt, door den zwijmeldrank, dien de revolutiegeest ingiet, bedwelmd en ook tot straf harer moedwilligheid ten prooi is gegeven aan allerlei wanorde. Van zelf vloeide van 'sprekers lippen de menigwerf gëuite en herhaaldelijk bewezen opmerking: H. Vader! Treffend stijgt heden de zending der Kerk in gewicht en luister! Zie! De menschheid, van geloof, van gerechtigheid, van waarheid, van eerbied voor 't gezag in onze dagen verstoken, zij spoedt heen naar een wissen ondergang. Alleen de Kerk is in staat

de maatschappij in die noodlottige vaart te stuiten, haar van de vernietiging te redden! Daarom zien de volken, door den revolutiegeest nog niet bedorven, allerwege opwaarts naar die lichtzuil, den menschen ten geleide op aarde aangewezen; zij gevoelen het pijnlijke van dien heilloozen toestand en richten een hopen den blik naar het hoofd der Kerk, haar verheven Opperpriester om redding?

Het kon niet anders of Z. H. moest door zulk eene rede wel diep worden geroerd; tijd en feest, omgeving, personen en dezer toestanden, alles werkte samen om een hoopvol, een Pius'hart te treffen. In antwoord op deze toespraak hield de verheven feesteling eene Allocutie, die, zooals altijd naar de omstandigheden juist gepast, voor een gehoor van militairen berekend, om haren inhoud boven vele andere gedenkwaardig heeten mag. Een held op het wereldtooneel was het die sprak; 't was een held op het krijgsg gebied, tot wien hij zich richtte; nu mag zij antwoord ook niet loopen tenzij over heldenbedrijven; 't was dus eene heldinne, nu meer dan 2500 jaren bij alle geslachten als de fiere Judith geroemd, waarop Pius de aandacht van heel de wereld bijzonderlijk vestigde; en met hare geschiedenis te vermelden, wees de Paus naar DE WARE JUDITH heen, die MARIA is.

De Christenwereld vernam elk woord van dit dramatisch verhaal met eerbied en graagte, en putte nieuwe kracht uit haar verlevendigd vertrouwen; de ontchristende wereld kon haar spijt niet verkroppen, toen Pius dat treffend tafereel had ontrold; zij, het wederbeeld der Assyriërs, op wie Judith zegepraalde, kronkelde zich in allerlei bochten; zij spuwde vuigen laster tot zelfs in ons Nederland, doch bevorderde slechts, zonder dit te willen, de wijdere bekendmaking der zoo opbeurende foespraak. Van waar

deze tweevoudige, volstrekt tegenovergestelde uitwerking? Hunne vrees is onze hoop; onze vreugde en bemoediging blijkt hunne teleurstelling en verbittering.

De vurige wensch om de verlevendiging dier goede indrukken te bestendigen was ons ten spoorslag tot het openbaar maken dezer Verhandeling en daar elke uitdrukking der Allocutie voor ons doel hare waarde heeft en DEN MAN DER HOPE zoo nauwkeurig kenschetst, geven we het stuk 1) in zijn geheel hier terug.

»Het tafereel, zoo luidde het bezielend woord des Pausen tot de krijgshaftige schare, het tafereel der maatschappij, dat gij zooeven hebt geschetst, is in al zijn trekken juist; het beantwoordt volkomen aan de werkelijkheid. 't Is maar al te waar, dat de sociale toestand der wereld, verre van zich te verbeteren, integendeel met den dag schijnt te verergeren; meer

1) Zoo als wij deze Allocutie hier letterlijk meedeelen, werd zij den 27 December 1872 uitgesproken; doch den 12 Juli 1874 bracht de Paus in eene toespraak over *de valsche profeten* tot de professoren en leerlingen der verschillende Seminariën en Collegiën, de aandacht op datzelfde onderwerp terug én op hetgene we hier lezen van David, én op hetgene van Judith wordt gezegd. Wat de laatste betreft, luidde Pius' toepassing aldus: „Nimmer kome van uwe lippen, dat men zich met den oogeblikkelijken stand van zaken moet verdragen, of dat men de wapenen, die noodig zijn ter zelfverdediging tegen de aanvallen van de vijanden Gods, dient neer te leggen, als moest deze toestand van geweld altijd voortduren! Mochten er zijn die aldus meenen, hun zal niet ik, maar eene vrouw in mijne plaats, ten antwoord staan. Zij zal hun dezelfde gedenkwaardige woorden, die zij eertijds tot de priesters en overheden der stad Bethulië sprak, toevoegen: „*En wie zijt gij, om den Heer onzen God op de proef te durven stellen?*”

en meer gaat elk begrip van het goede te loor, terwijl men zich telegelijkertijd onbezonnen overgeeft aan de misleiding van het kwaad.

Dat de tegenwoordige strekking en stand van zaken ons verder en verder van het goede verwijdert en ons dichter en dichter tot het kwaad heeft doen naderen, wordt wel ontegensprekelijk bewezen door den toestand zelve, waartoe gij heden in mijne tegenwoordigheid gebracht zijt. Gij soldaten, aan uwe eer getrouw, en vast besloten tot het vervullen uwer plichten, gij, den II. Stoel innig toegewijd, gij moogt nog — het is zoo — u aan mij voorstellen, doch op voorwaarde, dat gij ongewapend verschijnt. Deze omstandigheid levert een luidsprekend bewijs van de droevige tijden, waarin wij leven.

Gij zelf dus, zooals gij daar voor mij staat, zijt van die treurige en helaas! algemeene gesteldheid der tijden een duidelijk blijk. Gij strijders van eer en plicht tegenover mij, uwen wettigen Koning, gij weinigen stelt hier die velen voor. Ofschoon het recht van uwe wapenen te dragen, u onverminderd blijft, staat gij daar toch ongewapend; nu evenzoo ziet eene verdrukte menigte volks zich in vele omstandigheden van het genot en het gebruik harer rechten verstoken; toch blijven zij aan de waarheid en hunne plichten onwrikbaar getrouw; en zooals gij hier lichamelijk naar mij opziet, zoo wenden de volken in den geest het oog naar Rome, vanwaar het middelpunt des geloofs uitstraalt.

O, waarom is 't mij niet vergund, aan die stemme Gods gevolg te geven, welke, eeuwen geleden, tot gansch een volk sprak: smeed uwe spaden en ploegen en landwerktuigen om in lansen en zwaarden en oorlogstuig: want de vijanden naderen, en er is behoefte aan vele wapenen; 't is noodzakelijk een groot aantal krijgsknechten aan te werven! O, mocht de God, dien we aanbidden en zegenen, tot u zelve deze waarschuwende stem willen herhalen!.....

Doch neen! Hij zwijgt; en, ik Zijn Stedehouder, ik mag niet anders dan mij schikken naar Zijn wil, Zijn stilzwijgen opvolgen. Zelfs gevoel ik mij aangedrongen hier thans bij te voegen, dat ik tot aanwerven van een grooter tal krijgers, tot wapening op ruimere schaal niet zoude durven aansporen, ten einde de rampen der beangstigde volken niet erger nog te verzwaren. Als Stedehouder van den God des vredes, van dien God, die op aarde verscheen om ons den vrede te brengen — moet ik al de rechten der vredes steunen, van dien vrede, welke het kostbaarste geschenk is, dat de Hemel den menschen geven kan.

Desniettemin, de vijand is daar, en hij omsingelt ons van alle zijden. De revolutie, die ons aangrijpt, men moet ze wel breidelen, dit vordert van ons gebiedend de dierste plicht. Maar indien gij geene wapenen hebt, hoe zult gij dan de revolutie bestrijden? hoe die gezworen vijandin van maatschappij en orde, die heel de wereld het onderst boven keert, overwinnen?.....

Ik voor mij houd mij overtuigd, dat de revolutie te niet zal gaan uit zich zelve, uit eigen onmacht in een zal zinken; dat zij zal omkomen door zelfmoord; ja, zij zal sneven door haar eigene handen, door haar eigene wapenen; zij zal overwonnen worden en dan vallen, en geve God dat zij dan ook begraven worde voor altoos!

Twee herinneringen uit de H. Schrift hebben mij in deze overtuiging gevestigd; ik wil ze u beide hier mededeelen: Luistert mijne kinderen!

Een jongman, nauwelijks de jongelingsjaren ontwassen, biedt zich aan om zijne krachten te meten met die van een reus, van een vervaarlijken reus, door het geheele leger van Israël geducht. Hij spreekt tot zijn wapenbroeders: heeft dan niemand den moed om tegen dien Goliath, die den schrik verspreidt onder de onzen, ten strijde te trekken! Welnu dan; ziet! ik ben bereid dien onverlaat aan te vallen. Inderdaad, bemoedigd door zijne wapenbroeders en door God, plaatst hij zich tegenover dien gevaarlijken en ontzagwekkenden vijand. Hij slaat hem de doodswond juist in het trotsche voorhoofd; zoodat het gevaarte ontzield aan zijne voeten neertuimelt! Hoe kapt David het hoofd af van Goliath? Met hetzelfde zwaard, dat dit monster aan den gordel droeg. Hij buigt zich, zet de eene knie op de forsche reuzenschouderen, heft den arm omhoog en in één oogwenk was het hoofd van den romp geslagen.

Ontzettender nog is het ander feit, dat de H. Schrift verhaalt. Eene vrouw, eene zwakke vrouw woonde

te Bethulië, toen deze stad door tallooze belegeraars was ingesloten: het vijandelijk leger benauwde de stad door een streng beleg al meer en meer, en zag reeds hakend uit naar het oogenblik der overgave, om zich dan aan plundering, verwoesting en uitmoording naar hartelust over te geven.

De vrees had de inwoners zoo zeer overmeesterd, dat zij nog slechts de middelen beraamden, om zich bij de overgaaf, eenige toegevendheid, hoe gering dan ook, te bedingen, voor dat de poorten aan den vijand werden geopend.

Doch met beradenheid rijst nu op Gods ingeving die zwakke vrouw, van wie ik spreek, zij staat op, en voert den verslagen burgers dit woord te gemoet: wat stelt gij u nú voor te doen? Overhaast u toch niet, bid ik u, met zoo een schandelijke beraadslaging, gij kent immers de plannen Gods niet; wacht nog!

En de vrouw kleedt zich in hare prachtigste gewaden en begeeft zich naar het vijandelijk legerkamp. Men houdt haar aan en brengt haar voor den aanvoerder Holofernes, in zijne veldtent. Daar lag die bevelhebber, toen hij zich aan onmatigheid had overgegeven, op zijne legerstede uitgestrekt, in een diepen slaap gedompeld!

De vrouw van Bethulië heft nu het oog naar den Hemel en slaakt de bede: Heer, God van Israël, zie op mij neer in dezen stond, geef kracht aan mijn arm en gedenk, dat Gij uwe hulp aan Jerusalem hebt verpand!

Zij maakt het eigen zwaard van Holofernes los van den stijl, waaraan het hing; zich nogmaals tot den eeuwigen God wendend, bad zij nog vuriger om die sterkte te erlangen, welke zij wist dat haar ontbrak.... Het zwaard valt, en met dien slag is het hoofd van den romp gescheiden. Het bloed vloeit bij stroomen uit het onthoofde lichaam; de dienstmaagd, die haar terzijde stond, neemt het hoofd en bergt het in den lederen zak; en de twee vrouwen keeren heimelijk naar Bethulië terug.

Van dit oogenblik af ontstaat er eene groote verandering in de twee legerkampen. De overmoed der belegeraars wijkt voor verwarring en schrik; de verslagenheid der stad verandert in vreugde en zegezangen.

Judith verschijnt voor het volk met het hoofd van den vervaarlijken heirvoerder der Assyriërs in de hand. De menigte omstuwt deze kloeke vrouw en roept uit: Gezegend en gedankt zij God! Men omringt haar al juichende; men werpt zich aan hare voeten neder, men kust die met ootmoed, of wel men drukt zijn lippen op den sleep haars mantels! De geestvervoering is algemeen; maar het schijnt niet, dat iemand haar de hand dorst kussen; deze terughoudendheid kan men wellicht aan de vrees toeschrijven, die het monster nog inboezemde, hetwelk nog zooeven door die hand was afgemaakt.

Zietdaar, mijne kinderen, naar welke ontkenning de maatschappij heensnelt in dit uur, waar in we leven.

De slotsom mijner toespraak is dan deze: De revolutie moet ten onder gebracht, zij moet te niet gaan; en 't is het eigen zwaard onzer vijanden dat er ons van bevrijden zal. Zij zal gedood worden, de revolutie, door het gemis aan beginselen, door 't misbruik van geweld harer kracht, door het onrechtmatige harer gedragingen, door de bres der *Porta pia*, door eene menigte van zaken, welker opsomming hier overbodig is, bijzonder voor U, die in 't midden dezer Stad leeft en dit alles zoo goed weet als ik.

Derhalve, hier mogen wij veilig op steunen: De revolutie zal ten ondergaan; ten ondergaan door haar eigene wapenen; door diezelfde wapenen, welke zij aanwendt en scherpt tegen de waarheid, tegen het recht en de Kerk; tegen alles wat er op aarde heiligt bestaat. Doch wanneer en hoe zal die ondergang bewerkt? *Domine Deus Israël respice*, Heer, God van Israël zie op ons neer!

Intusschen moeten wij het voorbeeld van Judith navolgen, en vóór alles ons tot God wenden; Hem smeeken, dat Hij tot ons kome met Zijne genade, met Zijne sterkte; dat Hij afdale om ons te troosten en onze verwachtingen te bekroonen! Bidden we met ijver en geloof; bidden we zonder ophouden, en de zelfmoord der revolutie zal volgen, wanneer wij er het minst aan denken.

God heeft, zoowel als aan het oude, ook aan het tegenwoordig Jerusalem, aan de Stad, die Hem toebe-

hoort, aan Rome beloofd, dat Hij, wanneer Zijne gerechtigheid haren loop heeft gehad, zich ook onder ons in den glans Zijner barmhartigheid zal vertoonen.

Ziedaar mijne wenschen, doch niet voor mij; want mij rest slechts weinig tijd te leven; maar ik slaak die bede voor de Kerk, voor U, voor zoo veel millioenen zielen, over de oppervlakte des aardbols verspreid, die het geloof bezitten en de hoop; d. w. z. die met mij naar den geest vereenigd, op de vervulling dierzelfde verwachtingen vastelijk hebben vertrouwd.

En nu dale mijn zegen, over uw persoon, over uwe familie, over uwe ondernemingen. Doch ontvangt daarenboven eene bijzondere zegebede, waardoor ik van den Hemel afsmeek, dat Hij U den noodigen moed en het vaste vertrouwen schenke, om U nog eens onder mijn oog te bevinden op eene wijze, die aan mannen van eer, aan Christenkrijgers voegt, d. i. in uwe montering, toegerust en gewapend met den degen, die uw roem uitmaakt en in uwe handen dienen moet, om orde en vrede te herstellen en te handhaven. *Benedictio Dei etc.*"

Hebt gij Pius' bemoedigende taal gehoord? Of hebt gij niet veeleer het overmeesterend beeld aanschouwd van DEN MAN DER HOPE? — Want deze is zijn naam. — Bij elk zijner woorden doortintelt een verkwikkend vertrouwen u de borst; zijne toespraak deelt u haar bezielende geestdrift mede in die mate, dat Pius er de waarschuwing nog slechts had kunnen bijvoegen van de ophanden zijnde zegepraal toch wijselijk te benuttigen.

Het voorwerp dier verwachtingen, haar omvang of inhoud

hier nader te omschrijven, achten we overbodig. 't Zou ons zelfs voorbarig schijnen, indien iemand bepalingen omtrent de toekomst, of gissingen wilde maken omtrent den tijd, de wijze, de middelen en de vormen eener algeheele herstelling der menschelijke maatschappij. Zoo iemand zoude zijn blikken dáar willen vestigen waar het Gode niet behaagt; hij zou, naar onze meening, zijn schreden verder willen zetten, dan 't hem door God wordt gegeven; het stond gelijk met de vraag: welke toekomst zal Gods goedheid schenken? Wie nu is in staat die vraag volledig te beantwoorden? Wij voorzeker niet. Maar al te zeer zijn wij immer geneigd, om naar het oude, om naar vroegere toestanden en verhoudingen als de eenig goede te willen terugkeeren. Omdat wij onze gedachten niet weten om te zetten, veel minder uit te breiden, daarom wentelen zich onze vooruitzichten gewoonlijk niet anders dan in den bepaalden kring derzelfde denkbeelden. Vandaar haken wij slechts naar 't gene we bij ondervinding als goed en nuttig leerden kennen, en dat ons nu ontnomen is; terwijl God bij machte blijft ons naar een geheel nieuwen toestand te geleiden, nieuwe vormen te scheppen, waarvan wij geen denkbeeld hebben. Gods hand blijkt in onze tijden zoo menigwerf; Hij kan naar dezelfde eeuwige beginselen — want déze staan onveranderlijk vast — een geheel nieuwe maatschappij doen herleven, van wier samenstelling bij ons tot heden het begrip niet bestaat. 't Komt ons derhalve onge raadzaam, bekrompen, roekeloos voor, onze verwachtingen binnen de enge grenzen onzer denkbeelden te omschrijven.

Evenmin zal het noodig zijn te bepalen, in hoeverre Pius' denkwijze niet enkel ten voorbeeld en stichting, maar ook, wat veel meer zegt, tot regelmaat onzer oordeelveling, tot wet, althans tot *norma* onzer hoop strekken moet.

Doch wat wij hier niet onopgemerkt mogen voorbijgaan, de toespraak van Pius IX draagt de duidelijkste blijken, dat de steunsels van 's Pausen verwachtingen en voorbeeldige hoop niet tot buitengewone openbaringen des Hemels, maar tot de algemeene grondslagen des geloofs behooren, die voor een ieder bereikbaar en toegankelijk zijn.

Zij het ons gegund eene poging te wagen om de beweegredenen dier hoop tot een gemeen goed ook onzer Lezers te maken. Hun troost en voordeel spoorden ons aan de éene geschiedenis, door Pius in herinnering gebracht, die n. l. *der vrouw van Bethulië* in hare omstandigheden, diepen zin en gevolgen uiteen te zetten, ten einde op die wijze aan den geest van DEN MAN DER HOPE meer en meer deelachtig te worden.

Hoe dit doelwit onzer studie bereikt? Heeft de H. Vader met Judiths roemrijke heldendaad te vermelden, daardoor tevens heen gewezen naar DE WARE JUDITH, die de toevlucht en de hulp is der Christenen; wij hebben eerst en vooral die heenwijzing op te helderen en derhalve nadrukkelijk te betoogen, waarom en hoe Judith de Voorbeduiding van Maria wordt genoemd.

De omstandigheden, waarin de Kerk zich heden bevindt, zijn van dien aard, dat zij aan elk wel onderricht geloovige de geschiedenis van Judith onwillekeurig voor den geest brengen. Dit gezichtspunt zullen we in de drie volgende paragrafen of hoofdstukken bespreken.

Mocht de Paus in eene toespraak Judiths heldenfeit slechts met den vinger aanstippen, ons streven — die voortreffelijke woorden zoo verre mogelijk hunne toepassing te doen vinden — vordert, dat we het verhaal van dat feit en wel het best in de eigen kleuren, waarin de H. Geest het heeft gemaald, in zijn geheel mede deelen, ten

einde in de vier laatste hoofdstukken den hooger zinn van Judith, als Voorbeduiding der Wonderbare Moeder, op onze tijdsomstandigheden toe te passen.

Hoe moeilijk het ook moge schijnen iets van de Moeder des Heeren in 't midden te brengen, dat het karakter van nieuwhed draagt, durven we ons evenwel vleien, dat aan onze Verhandeling in dier voege uitgewerkt, de verdienste der nieuwhed niet geheel ontbreken zal.

Na de lezing zal een ieder van zelf besluiten, dat niet eene nieuwe Judith behoeft te worden opgewekt ter onzer redding. Neen, DE WARE JUDITH, zij is er, zij bestaat, zij leeft en zal ten bekwamen tijde haar zegepraal blijken doen.

„Ja, 't uur is aangebroken,

Het uur der redding slaat; hoe 't heidendom ook woedt,
De doodstuip is 't, waarin het monster sterven moet.
Weldra zal d' *Onbevleete* 1), verzeld van al *haar* dapperen,
Haar blijde zegevaan ons over 't hoofd doen wapperen,
En ge in haar schaâuw Gods Kerk voor altijd rusten zien;
Hoe kon zelfs deze krijg dan op Gods wil geschiên?"

1) Mgr. Broere's Constantijn. Eerste zang. Voorspelling van Lucius aan Flavia. De Katholiek. LXIII. p. 350. „*Weldra zal Constantijn..... zijn,.....*

II.

DE VOORBEDUIDING.

1. Wat zij is?

Hij, voor Wiens oog alles tegenwoordig staat, Wien 't nimmer gister noch morgen, maar altoos heden is, Hij gaf Zijne tolken, den Propheten, eeuwen te voren te zien, wat later gebeuren zoude, en, als de tijd is aangebroken, waarop, hetgeen zij voorspelden, in vervulling moet gaan, dan laat Hij, Wiens Voorzienigheid van 't eene einde tot het andere reikt, op krachtige wijze alles medewerken tot volvoering van Zijn alvermogenden wil. Wenschte gij de diepte en den omvang van dit eerbiedwekkend geheim op te sporen, klim dan op met den Dichter 1) tot zijn eerste oorzaak, dring hooger en hooger door, tot voor Gods thron! Hij immers is de oorsprong, Hij de verklaring,

„..... die zoo hoogh gezeten,
Zoo diep in 't grondeloze licht,
Van tijt noch eeuwigheit gemeten,
Noch ronden, zonder tegenwicht,

1) Vondel. — *Lucifer*. I. 281.

By zich bestaet, geen steun van buiten
 Ontleent, maer op zich zelven rust,
 En in zijn wezen kan besluiten
 Wat om en in Hem, onbewust
 Van wancken, draeit, en wort gedreven,
 Om 't een en eenigh middelpunt;
 Der zonnen zon, de geest, het leven;
 De ziel van alles wat ghy kunt
 Bevroên, of nimmermeer bevroeden;
 Het hart, de bronaâr, d'oceaen
 En oirsprong van zoo vele goeden
 Als uit Hem vloeien, en bestaen
 By Zijn genade, en alvermogen,
 En wijsheit, die hun 't wezen schonck
 Uit niet.....

Dat 's Godt, Oneindigh eeuwich Wezen
 Van alle ding, dat wezen heeft."

Diezelfde God, Wiens wil tot elk bestaan wordt ver-
 eischt, Wiens leiding en medewerking tot alles noodzakelijk
 is, zonder Wiens toelating er niets geschiedt, en onder
 Wiens hand al wat geschiedt, plaats heeft; Hij, Wien geen
 ruimte noch tijd beperken, deelt den nietigen mensch van
 tijd tot tijd? neen, zeer dikwijls en in overvloed van de
 kennis en de wijsheid mede, die Hij in oneindige mate
 bezit. Hij maakt den stervelingen Zijne raadsbesluiten, eeuwen
 voordat zij voltooid worden, kenbaar, als of Hem Zijne
 eigene goedheid belette de plannen Zijner liefde voor den
 mensch verborgen te houden.

Daarom wordt hij, voor wien God den sluier der
 toekomstige eeuwen opheft, of dien Hij als het ware tot
 voorbij de aanstaande tijden heenvoert, of, hoe dan ook,
 in 't ver verwijderd verschiet de toekomst deed aanschou-
 wen, *Ziener* genoemd; en zij, die kennis dragen van de

geheimen en beloften aan dien Gods gezant geopenbaard, zij verbeiden in geduld en blijde hope, den tijd door God bestemd, terwijl zij hetzelfde vertrouwen, in hunne harten verwekt, al verder en verder aan vele anderen 1) mededeelen.

„Die klaerder door het loof der duistre profecye
Het afgebeelde zagh,....

Bejegent hem aldus: laet vaeren uw mistrouwen,
En twijfelmoedigheid: wy zullen haest aanschouwen
Den blancken dageraet, veele eeuwen ons belooft.”

Nu eens spreekt de Eeuwige die uitgelezen mannen toe door *woorden*, dan weer leert Hij hen door *teekenen*; maar zoo dikwijls Hij hun te verstaan geeft, wat later zal geschieden, laat Hij immer duidelijke sporen achter, waaruit de redelijke mensch klaarblijkelijk kan erkennen, dat Hij het is, die sprak. Niet minder schenkt hij altoos bliken, welke, als even zoo vele borgen, voor de toekomstige geslachten bewijzen kunnen, dat Hij het is, die geopenbaard heeft. Boven alle vertoogen dwingt de trouwe overeenkomst der vervulling mét de voorspelling — in tijd, plaats, omstandigheden — van den weerbarstigen zelve de eigene hulde af der waarheid verschuldigd.

„De profecyen gaen, op een vasten voet,
Door merrektekens den genaekende in 't gemoedt,
Op datghe onfaelbaer Hem kunt kennen in 't genaecken.
Zy overtuigen u zoo klaer, als ofze spraecken.” 2)

Gelijk natuur en kunst, die gaven Gods, er maar trapsgewijze toe komen om een meesterstuk te voltooiën; zoo werkt ook de genade langzaam voort om haar toppunt te

1) Vondel. *Joannes de Boetgezant*. I. 366.

2) *Ibid.* II. 199.

bereiken; even zoo pleegt God te handelen. Hij zelf, de Oneindige spoedt zich langzaam, Hij laat, naar 't schijnt, Zijne Almacht ougebruikt; zonder overhaasting legt Hij als het ware meermalen de hand aan Zijn werk, alvorens Hij het voltooit;

„Gelijk een tekenaar het voorgenomen beelt 1)

Volvoert, tot dat het werck van 't leven niet verscheelt.”

Het groote werk, 't eenig werk Gods, althans *Zijn Werk* genoemd, is de Menschwording van Zijn Eengeboren Zoon, de verschijning des Heeren in ons midden op aarde. Dat staat der eeuwige Majesteit, bij alle zorgen, die Zijne goedheid, Zijne rechtvaardigheid, Zijne wijsheid, aan dit aardrijk en zijn bewoners besteedt, bij alles wat en hoe dan ook de Eeuwige buiten zijn Goddelijk wezen verricht, onophoudelijk voor oogen. Noemen wij deze liefdebeschikking Gods Zijn eenig werk, omdat al het overige daarbij vergeleken als wegzinkt, dan volgen wij in deze benaming niet eene persoonlijke opvatting; neen, deze spreekwijze vinden we gewettigd door 't gebruik der H. Schrift zelve, waarin we de Menschwording met den naam van *Zijn Werk*, van de werkelijkheid, *de waarheid*, de vervulling, de volheid des tijds zien aangeteekend; terwijl alles wat de persoonlijke Openbaring Gods voorafging, hoe grootsch en wonderbaar ook, als *de schijn*, de afschaduwing, de teekening, de belofte, *De Voorbeduiding*, de beeltenis staat geboekt. 2)

„Naerdien de morgenstar, de voorbo van de zon,
't Waerachtigh heillicht, en der hemellichten bron,
Eerst rijzen most: gelyck de verreziende helden,
Gedreven van den Geest, zoo menige eeuwen spelden

1) *Ibid.* I. 80.

2) *Ibid.* 71.

Den vaders, koningen, en priesterlijcken stam,
 Verlangende, elck om strijt, dat Hy te voorschijn quam,
 Om profecy, belofte, en wet, in steen geschreven,
 In kracht te zetten, en haer rechte verf te geven.”

Hoe dikwijls heeft God den menschen niet van dat Godswerk gesproken vóór dat het vervuld is geworden? Hoe tallooze omstandigheden er van vooraf kenbaar gemaakt? Duizende punten van het éene tafereel — dat ons 's Heeren verschijning en vertoeving op aarde, het Gods-Rijk hier door Hem gesticht, Zijn zegepraal op de vijanden hier beneden behaald en in eeuwigheid plechtig gevierd, afnaalt — worden in den loop der voorafgaande en even zeer voorbereidende eeuwen vastgesteld. In duizend schakeeringen wordt Zijne komst, Zijn strijd, Zijn zegepraal door den Vinger Gods geschilderd. De geheele geschiedenis van het menschdom gedurende 4000 jaren, vormt één panorama, waarvan het immer meer en meer voorbereid en eindelijk geopend, laatste en eenige lichtpunt is: JESUS CHRISTUS, GOD VAN GOD, NU OOK MENSCH UIT MARIA GEBOREN.

„Zoo veele beelden als voor Godt Messias stappen,
 Gelijk in monsterring, zien op Zijne eigenschappen,
 Of ampt en diensten, elck beelde iet byzonders af,
 Het welck u troosten kan, en stutten, als een staf,
 Om vast te gaen, wanneer ghy 't spoor volgt van Zijn leven,
 En ga slaet tot wat endt, van liefde alleen gedreven,
 De Vader U beschenckt met Zijn onschatbaer pant,
 Den eerstgeboren Zoon.” 1)

Doch blijft het einddoel van al de werken Gods buiten Zijn Goddelijk Wezen, en derhalve het middelpunt van al Zijn openbaringen niet anders dan Zijn Zoon Mensch ge-

1) *Ibid.* II. 114.

worden uit 1) de beloofde Vrouwe Zijne Moeder; is Hij dus met Haar zoo onmiddellijk, op het innigst en voortdurend vereenigd; dan kan het niemand verwondering baren, dat dezelfde mededeelingen Gods ook Maria, hetzij afzonderlijk, hetzij in verband met Haren Zoon, meermalen als onderwerp betreffen en voorstellen. O, dan begrijpen wij, waarom naar den geest en de verklaring der Kerk, ook Zijne H. Moeder, die levende Zetel der eeuwige Wijsheid, bij heel Zijn scheppings- en verlossingswerk, Hem 2) spelend, juichend voor den geest zweeft.

Of de openbaringen, door *teekenen* geschied, veelvuldig zijn? Naar Paulus leer 3) en de belijdenis van elk Christen heeft God gansch een volk — dat van Israël — bij de hand genomen, van zijn eersten stam-vader Abraham af, en het zóo geleid 2000 jaren lang, dat zijne geheele geschiedenis prophetisch blijkt. Dit al wederom gaf 4) de dichter te kennen:

„Uit Moses aenschijn blonck voorheene een flaeuwe klaerheit
Maer anders blinckt de glans en uitstrael van dees wacheit,
Een zon, die 't minste stof ontdeekt, en, schuw van vleck,
Het hart komt zuiveren van allerley gebreck.”

Staat dit nu vast omtrent eene gansche natie, zoo lang zij als volk bestond, en heeft de wereldgeschiedenis der 4000 jaren vóór Christus, met zich 5) in haren algemeenen loop

1) *Gal. IV. 4*

2) *Spreuken. VIII. 30,31. Liturgia B. M. V. assumptae.*

3) *I. Cor. X. 6. Rom. VI. 17. „Haec autem in figura facta sunt nostri τίτοι ἡμῶν ἐπειθήναι, zij zijn afdruksels geworden van ons, die hunne tegenbeelden zijn.”* Zoo is Adam volgens *Rom. V. 14. I. Cor. XV. 22 45—49.* de type van Christus, zoo Eva en ecne reeks van vrouwen typen van Maria.

4) Vondel. *Ibid.* 445.

5) Bossuet. *Discours sur l'Hist. Univ.*

om dat volk te wentelen gelijk de manen om een sterrenbeeld, dit bevestigd; hoeveel te lichter bevroedt een ieder, dat God menigwerf en des te nadrukkelijker een enkelen hoogstvoornamen persoon onder zulke omstandigheden en in zulke lotgevallen heeft doen optreden, dat geheel die verschijning daardoor een prophetisch karakter verkrijgt, en in Gods plannen strekken moet om lang vooraf een anderen persoon van veel hoogere waarde at te beelden, om vooral den Menschgeworden God of Haar tot Wie Hij in noodzakelijke betrekking staat, Zijne H. Moeder te schetsen? De geschiedenis van zulk een voorafgaande persoon dient dan om de toekomstige gebeurtenissen van oneindig hoogere waarde lang te voren af te malen, ja, met levendige en schitterende kleuren, in menschelijke vormen en voor een ieder tastbaar voor te stellen. Zulk een voorstelling nu of afbeelding der toekomst wordt 1) *de type*, de voorafbeelding, *De Voorbeduiding* daarvan genoemd, omdat het in waarheid een afdruksel, eene afschetsing daarvan is, door Gods hand bewerkt; terwijl de latere gebeurtenis, de werkelijkheid, onder den naam van *antitype*, *tegenbeeld* wordt vermeld.

Al wie nu met een rechtgeloovig hart en waren Godsdienstzin de H. Schrift beoefent, ontmoet daar dan ook tallooze typen van Christus, tallooze van Zijne H. Moeder, tallooze van Zijne Kerk. Bij de Katholieke, met de typologie vertrouwde schrijvers, vindt men die ongekunsteld voorgesteld en zeer nuttig te pas gebracht. Nemen we uit de velen 2) een voorbeeld, dat ter verduidelijking onzer gedachte tevens strekken kan.

1) τύπος slag, stempelmerk, afschetsing.

2) R. P. Michaël Pexen-Felder, S. J. Allocutio XLIX. Summa aurea. III, p. 568.

»Heeft Abigail David gestemd tot zachtzinnigheid, en aldus den ondergang harer huisgenooten afgeweerd, zoo heeft Maria door 't eene woord: *fiat*, het doodvonnis, dat over heel het menschelijk geslacht, als over één hoofd, was uitgesproken, in den regenboog van goedertierenheid en genade veranderd. In Haar is de afbeelding der moedige Debbora vervuld geworden; Debbora dreef door hare wijsheid en door hare voorspellingen de gewapende mannen en de geheele vijandelijke legerbende op de vlucht; Maria heeft op Hare beurt eene veel gewichtigere nederlaag voorzgd, toen Zij 1) zong: »*Fecit potentiam etc.* Hij heeft kracht gedaan door Zijnen arm; verstrooid heeft Hij die hoogmoedig zijn in den waan huns harten. Machtigen heeft Hij van den throon gestort en geringen verheven.» Roemvol is de lofspraak over Haar: »*Cunctas haereses etc.* Gij alleen hebt alle ketterijen te niet gedaan.» In Haar wordt Judith met het afgehouden hoofd van Holofernes herkend, en Esther met den Konings-schepter van Assuërus in de hand. De eerste was eene voorbeduiding der overwinning, welke Maria behaald heeft over de slang, die Zij den kop vertrad; Esther geeft te kennen, van hoeveel belang het is, aan den Koning te behagen. Beide hebben haar vaderland en stamgenooten aan een volkomen ondergang ontrukkt.»

't Valt niet moeilijk in te zien, dat de invloed van Esther op Assuërus en de zegepraal van Judith op Holofernes door Gods hand zoo zijn geleid en met zulk een karakter gestempeld, dat men er als van zelf het merk, den *antitypus* of het tegenbeeld, dat moest worden voorbeduid, in erkent, te weten: Maria's krachtige voorspraak bij God,

1) Luc. I. 11.

en Hare zegevierende strijdkracht tegenover ons aller vijand den satan. Daar Zij echter in aanzien en waardigheid onnoemlijk verre Haar voorafbeeldingen overtreft, mag ook hier gelden: 1)

„.....Och, de waarheit en de schijn,
Wat scheelen ze by een, 't betekende en het teeken!
Hoe byster komen ze op elckandere af te steeken!”

Dat er tusschen de werkelijkheid of waarheid en hare afschaduwing of den schijn, evenals tusschen het stempelbeeld en wat het voorstelt, altijd *onderscheid* moet bestaan, zal een ieder uit den aard der zaak gemakkelijk begrijpen. De hoofdtrekken der werkelijkheid moeten door de afbeelding weergegeven, zoodat men gene bij hare verschijning, in déze lichtelijk terug vindt en herkent; doch volkomen gelijkvormig, volkomen dezelfde of *identiek* kunnen zij niet zijn. De bijkomende omstandigheden van tijd en plaats, in welke de type optreedt d. i. door Gods hand getoond wordt, *de geschiedenis* m. e. w. waarin zij leeft en zweeft, hebben noodzakelijk haar invloed. Uit den hoogen ouderdom bijvoorbeeld welke Judith bereikte, volgt in geen een deele, dat ook Maria dit jarental hier beneden moest doorbrengen; en omgekeerd, is men evenmin door de ongerepte vlekkeloosheid der Moeder-Maagd gerechtigd, aan Judith eene volmaaktheid toe te schrijven, welke haar niet toekomt. Het beoogde doel, de toekomstige werkelijkheid door de verschijning der type te verduidelijken, laten we zeggen, te belichamen moet bereikt; maar de tegenwoordige tijd en de vele bijzonderheden, den persoon of zaak, die type is, onmiddellijk en individuël betreffende, kunnen en zullen altijd ver-

1) Vondel. I. c. 81.

schillen van die, welke de antitype of het tegenbeeld omgeven. In die bijzondere toestanden echter kunnen nog veel of weinig punten van overeenkomst aangetroffen worden; en hoe talrijker en duidelijker deze punten van aanraking in het oog springen; hoe meer gelijkend op het beeld, hoe sierlijker en rijker de type is. Dit heeft op eene bijzondere wijze plaats met Judith. De algemeene overeenkomst loopt van zelve in het oog; zoo verbeeldt de zegepraal van Judith onmiskenbaar, die andere welke Maria op den satan heeft behaald. Doch in de omstandigheden van Judith's persoon, in de wijze waarop zij hare heldendaad verricht, in geheel hare geschiedenis, omkleeden zoo vele bijzaken het hoofdfeit, en ook deze dragen eene zoo treffende overeenstemming met al wat Gods Moeder eigen is, dat zij Judith immer duidelijker tot Maria's sprekend gelijkende voorafbeelding stempelen. Wij wilden onze Lezers met deze aanmerking voorkomen, om later deze veelvuldige overeenkomst opzettelijk te toonen en de toepassing op onze tijdsomstandigheden gevolgelijk daaruit af te leiden.

Dit zij hier genoeg over den aard en het doel der voorafbeeldingen. Ook het bestaan van typen in 't algemeen, mogen we bij onze Lezers als aangenomen veronderstellen; trouwens dat God door zulke teekenen heeft geopenbaard, staat vast bij al wat Christen heet; men kan het overigens in de Studiën 1) voor zooverre noodig, grondig bewezen zien.

Twee vragen moeten wij in dit hoofdstuk nog beantwoorden:

1°. Is het wetenschappelijk uitgemaakt, dat Judith in strengen zin eene *Voorbeduiding* is der Moeder Gods en wij

1) Jaargang '72. V. door den Eerw. P. A. van Gestel, S. J.

dus Maria met den eere naam van DE WARE JUDITH mochten betitelen? daarna:

2°. Welken diepen zin bevat die eeretitel? Beide punten dienen we in 't kort, doch grondig en volkomen op te lossen.

2. Judith is type van Maria.

Ter beantwoording onzer eerste vraag, mogen we veilig de regelen volgen, welke de diep geleerde en niet minder uiterst nauwkeurige schriftverklaarder, F. X. Patrizi als bewijzen aan de hand geeft 1) om te bepalen of een persoon, zaak of gebeurtenis ontwijfelbaar eene voorbeduidende beteekenis heeft.

Deze regelen of kenteekenen zijn drieërlei; de degelijke schrijver onderscheidt een bewijsvoering steunende of op de Schriftuur, of op de analogie dat is: de overeenkomst, de gelijkenis, of op de uitlegging en toepassing door de H.H. Vaders en leeraars der Kerk; die elk afzonderlijk een hechten, en te zamen vereenigd, een onomstootbaren grondslag geven aan de voorafbeeldende beteekenis van Judiths lotgevallen.

a) Mogen de gewijde schrijvers van het N. T. al niet nadrukkelijk Judith tot type van Maria aanwijzen, zooals zij van Melchisedech ten opzichte van Christus hunne verklaring aflegden; toch ontbreekt het bewijs uit de Schrift getrokken in geen deele. Immers volgens Patrizi blijft het schriftuurlijk bewijs even krachtig, indien diezelfde gewijde schrijvers gezegden enz. op Maria toepassen, welke in het O. T. niet onmiddellijk op Haar doch wel op Judith sloegen; want zóó geven zij onbewimpeld te kennen, dat het

1) De interpretatione Scripturarum. Lib. I. Cap. XI. Q. 1. *Quomodo typi innotescant.* N. 327.

hier niet eenvoudig *een symbool* 1) geldt, maar eene type in waren zin. Op dit beginsel nu gronden zeer achtbare Schriftverklaarders, als de Z. Petrus Canisius, Natalis Alexander, met wien Huëtius en Smits het hier eens zijn, hunne *scripturistische* bewijsvoering. Zoo lezen we den zegevensch door Ozias tot Judith (XIII. 23) onmiddelijk uitgesproken, én door den Aartsengel Gabriël én door de H. Elisabeth bij *Luc.* I. 28, 42 overgebracht op Maria. Evenmin zouden wij het durven afkeuren, indien iemand de uitspraak van Paulus *Hebr.* XI. 34. »*De propheten, die door het geloof ontvloten zijn het scherp des zwaards, gekrachtigd zijn van zwakheid, machtig zijn geworden in den oorlog, heirlegers der vreemden tot wijken hebben gebracht*» voor eene duidelijke toespeling hield op Judiths 2) zegepraal, en bijgevolg oordeelde, dat hare overwinning hier staat aangeteekend als eene afschaduwing van de zegepraal, die het geloof der Kerk en dus wel bij uitnemendheid het geloof der Moeder-Maagd — waarvan we lezen *zalig zij die geloofd hebt* — op de geestelijke vijanden behalen zal, »*opdat* (l. c. 40) *God voor ons*

1) Een eenvoudig *symbolum* is ook wel een zichtbaar teeken, door God ingesteld en tot kennis van iets geestelijks geleidend; doch naar Patrizi l. c. Cap. IX. N. 297. slechts ter herinnering, ter opheldering van hetgeen tegenwoordig is, of waar de zin en de kracht door de omstandigheden reeds duidelijk wordt bepaald, niet echter om eene toekomst te voorspellen. B. v. De offers voor de zonden gaven de werkelijke vergeving te kennen. De slang, tot wie God zich richtte sprekende tot den satan. De wolken in den tempel bij het inwijdingsfeest onder Salomon. Het paaschlam was beide te zamen: ter herinnering aan Egypte, een symbool; door zijne Voorbeduiding van Christus tevens eene type.

2) Die door den H. Ephrem, *Sermo* de 2°. *Adv. eene prophetes*; door den H. Clem. Alex. *Strom* 4 Cap. 6 en door Origines *Hom.* 9. in *Judices*; *de overwinnares door het geloof* wordt genoemd.

iets beters hebbende voorzien, zij (de voorafbeeldingen des O. V.) niet zonder ons zouden worden voleindigd."

b) De bewijsvoering uit *de analogie* tusschen Judith en Maria genomen, blijkt alles afdoende. Het gevoelen van den H. Hieronymus: »Het wordt duidelijk aangetoond dat *alles* wat met het Israëlitische volk plaats had, als eene afschaduwing, type en beeldtenis voorafging", laten we 1) onaangeroerd, maar ook in zijn volle waarde; dit althans mogen en moeten we als uitgemaakt vooronderstellen, dat geheel het O. T. in 't algemeen, eene Voorbeduiding was van het N. T. en derhalve dat aan zijn voorname personen en gebeurtenissan het prophetisch karakter niet mag worden ontkend. Of Judith en hare daad onder deze gewichtige personen en voorvallen moet gerekend worden, zal wel niemand vragen; wij vragen veeleer of er buiten enkelen, door God met openbaar gezag bekleed, in de oude geschiedenis een merkwaardiger persoonlijkheid voorkomt? Wat met en door haar gebeurde, vormt een volstrekt eigenaardig tijdsgewricht der Israëlitische lotgevallen, zoodat een afzonderlijk Boek op ingeven des H. Geestes daaraan is gewijd. Het voor immer staan of vallen der natie hangt met hare onderneming samen. Geheel Israël schaart zich om haar als om een middelpunt; zij is de aanvoerster van het volk, dat *hare* zegetocht en daarin *zijne* bevrijding geruimen tijd zeer feestelijk herdenkt! Bijgevolg treedt *het analogisch* bewijs van Patrizi 2) hier met al zijn kracht en waarde in het licht. Wie twijfelt er aan, of de zondenbok de type droeg van Christus, maar even helder prijkt in Judith het typisch ken-

1) Perspicue demonstratur omnia illius populi in umbra et typo et imagine praecessisse. *Ad Dardan. Ep. CXXIX.*

2) *Ibid. N. 327.*

merk van Maria, gelijk ons later uit de veelvuldige punten van overeenkomst met alle klaarheid zal toeschitteren.

e) Wanneer de Vaders uit diezelfde overeenkomst eenparig besluiten, dat een persoon van het O. T. als type eens anderen in het N. T. moet genomen, dan vormt hun gezag, zooals iedereen weet, een nieuw en afzonderlijk bewijs. Maar kan men ditzelfde niet zeggen van het alom gebruikelijk en wettig erkend liturgisch gebed der Kerk? Hetzij men dit bewijs afzonderlijk het *liturgische* noeme, hetzij men het met het patristisch bewijs verbonden achte, het blijkt in elk geval van afdoende bewijskracht. Al mogen nu de Vaders in 't algemeen de lotgevallen van Judith, naar wij meenen, spaarzaam bespreken en bijgevolg hare typische beteekenis niet zoo eenparig vermelden, ofschoon zij die ook in geen enkel opzicht tegenspreken; dan treedt toch in hunne plaats des te nadrukkelijker het algemeen gevoelen der Kerk als getuigenis op; daar zij bij verschillende feesten, alles wat van Judith onmiddellijk geschreven staat — hetzij dit betrekking hebbe op haar leven en daden, hetzij op de woorden tót haar of dóor haar geuit — voortdurend en plechtig op Maria overbrengt en toepast. Ook dit *patristisch* en nog meer *liturgisch* betoog zal ons weldra in al zijn helderheid blijken.

En hiermede houden we voldoende bewezen, dat Judith in hare heldendaad eene Voorbeduiding is van de Machtige Maagd Maria.

Maar is het eenmaal uitgemaakt, dat Judith in 't algemeen, als Voorbeduiding moet genomen, dan — zoo voegen we met denzelfden Schriftuurvorscher hier nog bij — dan kunnen gevolgelijk, mits voorzichtiglijk 1), ook alle bijzon-

1) Zie boven blz. 29.

derheden omtrent de personen van het Boek Judith, als typisch gehouden en verklaard worden.

Eene andere gevolgtrekking, niet minder van 't grootste gewicht, dient hier aangeduid en gestaafd: blijkt de eerbiedwaardige Judith de zinrijke type of voorafschaduwing te zijn van Maria; Maria op hare beurt draagt en vertoont in zich de type of het toonbeeld der Kerk en bijgevolg mag Judith eveneens als *Voorbeduiding* worden beschouwd *der Kerk* en van elk harer ledematen. De merkwaardige Vrouw van Bethulie is Voorbeduiding van Maria; maar ook diezelfde Vrouw met het leger van Israël, is te gelijktijd Voorbeduiding van Maria met de Kerk.

Staven we den grond dezer belangrijke waarheid door het gezag van den grooten Augustinus, die ze tevens helder uiteenzet. »Niemand, zoo luidt de verzekering van dien lofredenaar der Moeder Gods 1), niemand uwer bleef onkundig, dat de draak, door Joannes gezien, den duivel, en de Vrouwe, die hem strijdend overwint, de Maagd Maria beteekent. Zij, die onbevleete, heeft immers ons onbevleete Hoofd gebaard, *zij ook draagt en vertoont in zich de afbeelding der Kerk*: want gelijk Maria haren Zoon heeft gebaard en toch Maagd is gebleven, zóó moet de Kerk ten allen tijd, 's Heeren ledematen voortbrengen tot het bovennatuurlijk leven der genade en hare maagdelijkheid niet verliezen." Een breeder zin ligt in het woord van Augustinus opgesloten; niet enkel toch is Maria de figuur en de vorm der

1) Draconem diabolum esse nullus vestrúm ignorat; mulierem illam, Virginem Mariam significasse, quae caput nostrum integra integrum peperit, quae etiam ipsa figuram in se S. Ecclesiae demonstravit; ut quomodo Filium pariens, Virgo permansit; ita et haec omni tempore membra Eius pariat et virginitatem non amittat. *S. Aug. Tract. de Symb. ad Catech. Lib. IV. C. 1. t. 9.*

Kerk in 't algemeen, omdat gelijk het Hoofd uit Haar, zoo al Zijne ledematen door boven natuurlijke geboorte van de Kerk zijn voortgesproten; maar Zij is ook de gestalte waarnaar al de ledematen der Kerk gebeeld moeten worden. »Dat Maria de allermaatschappelijkste persoon is dien God heeft geschapen: dat ieder geloovige op Haar gelijkt: dat eindelijk de geheele Kerk op Haar gelijkt: zijn drie stellingen van zoo diepe waarheid en met elkander in zoo nauw verband, dat uit ieder derzelve de beide andere met noodzakelijkheid volgen.» Zij dus is het voorbeeld, dat al de strijders der Kerk volgen moeten, Zij het toonbeeld waarnaar allen zich dienen te richten. Zij is die ééne uitverkorene in de Kerk naar Wie al de ledematen van Christus, al de kinderen der Kerk moeten gevormd, op Wie allen hun blik als op aller grondbeeld moeten vestigen.

In Maria heeft de genade haar werk op onnavolgbare wijze reeds voltooid, dat met de leden der Kerk, naar Haren vorm, eerst zal voltrokken zijn, wanneer allen te zamen staan bij den ingang der zalige eeuwigheid. Wat in Christus van nature en noodzakelijk was, dat vindt plaats door de genade van Gods liefde in Maria, en moet daarna in ons worden voortgezet; terwijl we met diezelfde vijanden te strijden hebben, die Maria overwon, en die nu, omdat Zij den satan neerverde, door ons verwonnen kunnen worden.

Bij luttel nadenken bevroedt gij nu ook, in welken zin en in hoe verre elk lid der strijdende Kerk naar waarheid, echter met schroomvollen eerbied, in Judith zijne beeltenis aanschouwen mag.

1) Mgr. Broere. De Katholiek, XXVII. 269. Waar breedvoerig en op voortreffelijke wijze wordt aangetoond dat: „*Maria de type is der toegepaste genade.*”

Bij de betrachtting dezer troostvolle waarheid geraakte de Aartsbisschop van Mentz en Abt van Fulda, de door velen zalig geprezen Rabanus Maurus in geestvervoering; naar zijne uitlegging en 1) onder zijne behandeling wordt de geheele geschiedenis van Judith eene afbeelding van die der Kerk; wij zullen ter onzer aanprikkeling en bemoeiding menigwerf zijne verklaringen volgen, die allen, breed opgevat, en met onvoorwaardelijke zekerheid door hem zijn opgesteld.

Hij had aldus geredeneerd en de sluitrede voorbereid: Judith is type van Maria, maar geldt hetzelfde wat ten opzichte van Maria is opgemerkt, ook van de geloovigen, dan is Judith ook de type der Kerk en van elk harer ledematen, en wij mogen deze gedachte tot in de geringste bijzonderheden op ons zelve toepassen.

»Dat Judith 1) eene Voorbeduiding is der Kerk, dat zij het afdruksel der Kerk in zich draagt, heeft de overlevering der geloofsleeraars, die onze meesters zijn, duidelijk aangetoond. Haar naam zelfs bevat een diepen zin; hij beteekent: *zij die God prijst*; en zij is de dochter van Merari d. w. z. van *bitterheid*, omdat elke zalige ziel of elk kind der Kerk niet dan door de kwellingen en de bitterheden van dit leven, binnen moet gaan in de toekomstige vreugde, daar waar de reine, heilige ziel (later) ook met het nu nog sterfelijk hulsel des lichaams omgeven en vereend, God in eeuwigheid loven zal.»

1) B. Rabani Mauri Expositio in Librum Judith. *Migne*. Vol. 109.

2) Judith ergo quod Ecclesiae typum habeat, magistrorum traditio manifestat. Interpretatur confitens etc. *Rabanus in Judith. VIII.*

Deze zelfde gevolgtrekking deed den H. Hieronymus zonder aarzelen schrijven 1): »Judith en Esther hebben als zinnebeelden of voortekenen der Kerk én de vijand-en gedood, én Israël, op het punt van te vergaan, uit het gevaar gered.»

Hoe treffend blijkt nu reeds uit dit alles, dat Pius IX met van Judith te gewagen, tevens heeft heen gewezen naar Maria! Niet anders, riep hij den 27 December aan het slot zijner toespraak uit, niet anders zal het gaan met den Holofernes van onzen tijd. De revolutie, die, omdat zij in haar waanzinnigen hoogmoed meent in zich zelve alles te bezitten, zich onafhankelijk verklaart van Hem, die alleen recht heeft van te gebieden, die daarom ook aan de Kerk, wetgeefster door en onder God op aarde, alle onderdanigheid weigert, die de Kerk nog veel vinniger bestrijdt, omdat hare leer, hare terechtwijzing, berisping en veroordeeling zich voortdurend verzetten tegen iedere inbreuk op Gods eeuwige rechten, — die hier met list en lagen, daar met woest geweld diezelfde Kerk verderven en vernietigen wil, die revolutie zal vallen, zij zal te niet gaan door zich zelve, door hare eigene wapenen worden gedood. Dat wil zeggen: door dezelfde middelen, welke zij aanwendt tegen de Kerk, als daar zijn: onrecht, roof, meened enz. enz. daardoor juist zal zij zelve omkomen!

Immers gelijk er een gezag noodig is, opdat de menschelijke maatschappij blijve wat zij zijn moet volgens den wil Gods; zoo is er ook afhankelijkheid en eerbiedige erkenning noodig voor dat gezag. De revolutie weigert die afhankelijkheid, loochent dat gezag, doch terzelfder tijd vordert zij, dat men háar wil, háre wetten zal eerbiedigen en nakomen.

1) Prologus in Sophoniam.

Wat wonder dat de eenmaal vrij verklaarde mensch haar op zijne beurt verloochent? Wat wonder dat hij spottend haar eigen wapen tegen haar keert? Wat wonder dat hij niet gehoorzaamt aan haar, die oproerig werd tegen God zelve? Luther stond op tegen God en Zijn plaatsbekleeder en gaf daardoor aan ieder protestant het recht van zich in onafhankelijkheid hem tegenover te stellen. En hoe ruim men van dat recht gebruik maakte, zeggen ons die honderde verbrokkelingen van wat nu nog protestantisme heet.

De oud-Katholieken of nieuw-protestanten? 't Is genoeg hen te noemen, om de gevolgen dier onafhankelijkheid in werking te zien.

Wanneer en waarom ontstond de *commune*? En was zij niet de natuurlijke dood en de noodzakelijke ondergang der revolutie? Welnu zoo zal het altijd en ook heden zijn! Iedere opstand vergaat door zichzelf, God en Zijn werk zal blijven! Hij en Zijne H. Moeder waken over ons: Hij door Zijne kracht houdt alles in stand, Zij bespoedigt Zijne tusschenkomst. Maria is het, die in Gods plannen door de kloeke Judith werd afgebeeld; Zij, die beloofde overwinnares van den satan met zijn trawanten, die, gelijk de historische Judith van het O. V. den Assyrischen, zoo den helschen Holofernes den kop verbrijzelen en al zijn aanhang, de vervolgers der Kerk, op de vlucht moet jagen.

Uit dien hoofde juist sloegen Pius' vijanden over in woede toen hij ons op Maria wees; zelfs het dier gevoelt bij instinct zijn doodsvijand, hoeveel te meer ontwaren de aanhangers van satan, zijn Overwinnares? Toch wekte de Paus door den Geest Gods geleid tot niets anders op, dan waartoe dezelfde H. Geest al de ledematen der Kerk onafgebroken aanspoort.

Met den blik op Judith te vestigen, herinnert de Paus niet enkel aan eene stichtende gebeurtenis, ten bewijze hoe

de Voorzienigheid Gods waakt over de zijnen, doch meteen verwijst hij naar de Godsdienstige gronden der Christelijke hoop. Wijl toch in den strijd tusschen goed en kwaad, Maria als onze toevlucht moet beschouwd worden, en Hare werkdadige hulp in de verdediging der Kerk tegen hare vervolgers, die de satan immer aanstoott en opruit, door Judith's treffende handeling zoo schoon is voorbeduid; blijkt het alreeds, dat Pius niet eene loutere gebeurtenis, hoe providentieel dan ook, en die om hare blijkbare leiding der Voorzienigheid van zelve vertrouwen inboezemt, op het oog had, maar ook de zuiver Godsdienstige gronden onzer hoop aangaf, dat is: den altijddurenden bijstand der Moeder Gods; en al wat Katholiek is, stemt met hem overeen.

Tot MARIA, DE WARE JUDITH richt de Paus zijn hoopvolle blikken en met hem ziet geheel de strijdende Kerk, zien alle standen en leeftijden meer dan ooit in vertrouwen op, naar Christus en Zijne onbevleete Moeder. Wij weten het: de volkomen zegepraal zal de vrucht zijn van hun gemeenschappelijk gebed.

3. Die lofspraak heeft een diepen zin.

Niet zelden bieden voorspelling en vóórafbeelding elkander de behulpzame hand, om wat God eerst met korte *woorden* door voorspelling had beloofd, later met levendige kleuren in de type als in een beeld of *teeken* te doen schitteren. Het onderwerp onzer beschouwing geeft hiervan een uitmuntend voorbeeld, en hieruit alléén zou men de gewichtige beteekenis, welke onze Voorbeduiding in zich besluit, reeds kunnen vermoeden. Wil men echter den zin van dien lof-titel: DE WARE JUDITH, in al zijn wijde uitgestrektheid meten, en met den omvang de diepte tevens zijner beteekenis bevatten; dan dient men het verband dezer geloofswaarheid met

andere openbaringen na te gaan. Wij zullen dien samenhang althans even, hier aanraken, ten einde ons tweede voorname punt boven aangeduid, in zijn behoorlijk licht te stellen.

Wien is zij onbekend, de eerste Openbaring na den zondenva, de groote belofte in het Paradijs door God gedaan? de toezegging van den nieuwen Adam, die de overtreding des eersten herstellen, het menschelijk geslacht van zijn ondergang redden zou? Maar niet altijd merkt een ieder op, hoe de voorspelling der nieuwe Eva, der onbevleete ontvangene, die de wereld door Haren Zoon tot de genade zoude terugvoeren, met dit zaligmakend besluit gepaard, ja, in de Godspraak ordelijk daaraan voorafgaat. Nog minder wellicht denkt men er aan, dat in dit *eerste* 1) of oorspronkelijke *Evangelie* DE WARE JUDITH als allereerste heilsbelofte tot troost en vertrouwen van het gevallen menschdom is toegezegd.

Gelijk de zonde eerst in Eva had gezegevierd, en daarna, door haar invloed ook door Adam bedreven, van hem op allen overging, zoo volgt God in de belofte der genade dezelfde orde en gang. Vóórdat Hij den nieuwen Adam belooft, kondigt Hij in het eerste lid Zijner Openbaring de komst der nieuwe Eva, van Maria. Het werk der genade, eerst in Haar gevestigd, en daarna in Hem, Dien Zij gebaard heeft, zelfstandig en tot een onuitputtelijke heilbron geopend, gaat op allen over, die van Adam zijn voortgesproten. Tegen den ondergang door twee, eene vrouw en een man,

1) *Boek der Schpping.* III. 15. Om de in het oog loopende overeenstemming der Paradijsbelofte met hare blijde vervulling, door den Aarts-Engel geboodschapt, pleegt men die Moederbelofte *proto-Evangelium*, het *eerste Evangelie* te noemen.

veroorzaakt, staat de redding door twee, eene vrouw en een man, bewerkt, lijnrecht in elke bijzonderheid over; doch het aandeel, dat in dit werk van bevrijding uit de macht des vijands, aan Maria blijft toegewezen, treedt er onder die lichtstralen op den voorgrond, dat wij in die beloofde strijderes het ware tegenbeeld van Judith bewonderen.

»Het griefde den Schepper, dat Zijn evenbeeld, de mensch, door den duivel was misleid en onder zijn juk gebracht; als uit naijver tegen den satan besluit Hij al dezelfde middelen te bezigen tot de herstelling, welke de vijand had aangewend tot den val. Vandaar, zoo gaat Tertul-lian 1) voort, moest het menschdom door hetzelfde vrouwelijk geslacht tot de zaligheid worden teruggevoerd, waardoor het ten ondergang was gekomen.»

Het staat dus als een beginsel vast: »Door eene vrouw kwam de dood 2) over allen, door eene vrouw ontstond ook het leven voor allen; door Eva de ondergang, door Maria de zaligheid.» In welke mate en in welken zin of wijze deze medewerking moet genomen, bleef ons niet onbekend; een der oudste Vaders 3) verklaarde ze reeds: »Voor zoo verre het menschelijk geslacht der zonde en den dood onderworpen was door eene maagd, voor zoo verre en op diezelfde wijze wordt het ook door eene maagd ter redding gebracht.»

1) *Deus imaginem suam a diabolo captam, aemulâ operatione recuperavit; ut quod per eiusmodi sexum abierat in perditionem, per eundem sexum redigeretur in salutem. Tertul. De Carne Christi. N. 17.*

2) *Per foeminam mors, per foeminam vita; per Evam interitus, per Mariam salus. S. Aug. De symb. ad Catech. Serm. III. Cap. IV.*

3) *Quemadmodum morti adstrictum est genus humanum per virginem, salvatur per virginem. S. Irenaeus. Contra Haeres. Lib. V. Cap. XIX. N. 316.*

Wil iemand breedvoerig bewezen zien, hoe innig met de eerste heilsvoorspelling tegelijk en wel op de schitterendste wijze het aandeel van Maria in den strijd en in de zegepraal Haars Zoons is geopenbaard; wil hij de overtuiging der Christelijke oudheid kennen omtrent de werkdadige deelneming DER WARE JUDITH aan den voortdurenden strijd tegen de oude slang, nog vóór de verbanning uit het Paradijs aan 't zondig menschenpaar aangewezen; hij leze de H. Vaders van de eerste tijden af, door alle eeuwen heen. Wij laten slechts nog een enkelen 1) dier vele getuigen dat Goddelijk liefdeplan hier blootleggen: »Christus heeft den duivel ten ondergebracht met dezelfde middelen en het eigen wapen, waarmede deze ons had aangevallen. Hoe dit geschiedde? Luister: Eene maagd, een boom en de dood zijn de drie symbolen van onzen nederlaag. Zie nu ook, hoe diezelfde kenteekenen in Zijne hand de oorzaak worden onzer overwinning. In de plaats van Eva, treedt Maria op; voor den boom der kennis van goed en kwaad, rijst de boom des Kruises; voor de dood van Adam, komt de dood van Christus.»

Al de HH. Vaders stemmen overeen in deze beschouwing, dat Maria denzelfden vijand bestrijden en neerstorten zal, voor wien Eva was bezweken en dien Christus moest komen ten onderbrengen. Zij voeren *de vergelijking* tusschen Eva de zonden- en Maria de heilaanbrengende maagd tot in al hare

1) Per quae diabolus nos expugnavit, per ea Christus ipsum superavit. Ea ipsa arma accepit ac per eadem ipsum prostravit. Quomodo autem, audi: Virgo, lignum et mors nostrae cladis symbola erant. . . . Jam vide quomodo eadem ipsa nobis victoriae causa sint. Pro Eva, Maria; pro ligno scientiae boni et mali, lignum Crucis; pro morte Adami, mors Christi. *S. Chrysost. Hom. in Pascha.*

bijzonderheden door. Was de nijd en het boos opzet van satan het eerste begin van den val; de aandrang van Gods goedheid en erbarming beweegt Hem Maria uit te kiezen, te vrijwaren van de erfsmet, en daardoor in strijdvoerende vijandschap te stellen met satan. Heeft de vijand *door misleiding*, waaraan de vrouw lichtvaardig geloof sloeg, over Eva gezegevierd en zoo haar *nageslacht als buit* veroverd; Maria zal omgekeerd, door aan een goeden Engel voorzichtig geloof te schenken, op den satan zegepralen en voor diezelfde geredde menschheid Moeder zijn der genade.

Heeft Eva door vrije keuze en eigen daad bijgedragen tot den val en door Adam te verleiden, ons allen met zich zelve ter slavernij der helle meegesleept; dan is 't bij de Vaders uitgemaakt: ook Maria moet door vrije toestemming en eigen toedoen een werkdadig deel nemen aan den strijd en de zegepraal van Christus. Eva bracht zich zelve en door Adam ons allen ten dood; Maria heeft zich zelve in de oorspronkelijke genade, Haar geschonken, bewaard en ons allen door Christus tot het leven teruggebracht, en medebewerkt dat wij verlost zijn.

Dezelfde vijand is het, dien én Christus én Maria bestrijden; Zij beoogen hetzelfde doelwit: satan en zijn aanhang te snuiken in zijne macht, zijne krachten te verbreken, hem den kop te verpletteren. Zij bewegen zich in hetzelfde strijdperk, zij hanteeren dezelfde wapenen; dezelfde overwinning en dezelfde buit zal de uitkomst zijn.

»Hoe kan het dan, zoo vraagt onze Z. Petrus Canisius 1),

1) *De Deipara. Lib. V. Cap. IX.* De Gelukzalige schrijver doelt hier op het bekende bezwaar, hetwelk eertijds uit de Hebreeuwsche lezing: *III zal u den kop verpletteren*, werd geopperd; dat het echter voor niets beduidend kan doorgaan, laat

hoe kan het derhalve verwondering baren, indien *hetzelfde* van Maria wordt gezegd wordt (gelijk van Christus), dat Zij den kop der slang verpletterd heeft; wel niet door Hare eigen kracht, zooals Christus, maar door die buitengewone kracht van Hem, Dien Zij ontvangen en gebaard heeft; door die kracht, welke Haar geleidde, *quâ duce*, en waardoor Zij zich als eene tweede onverwinnelijke Judith, heeft gekwet en den verwoedsten vijand van Gods volk, Holofernes, allerlofwaardigst heeft overwonnen. . . . Des te voorzigtiger en te gelukkiger heeft deze manhaftige heldinne, *Virago*, zijn giftige pijlen afgeweerd, naarmate de eerste vrouw in den eersten kamp met den vijand, roekeloozer en schandelijker was bezwiken, en zich zelve met haar nageslacht den satan ter slavernij en ter bespottung had prijs gegeven. Daarom echter stellen wij Maria met Christus niet op dezelfde lijn; wij geven aan Christus des te grooter eer, daar Hij niet enkel in zich zelve, maar ook in Zijne moeder en daarna in vele anderen (in al de ledematen der gansche Kerk) tegen de slang gestreden en gezegevierd heeft."

Dit alles volgt uit den breeden zin der eerste Openbaring dien wij nu kortelijks samen vatten.

Naar den eersten oorsprong der zonde ordelijk opklimend, sprak de Heer, nog vóór dat Hij onze stamouders de welverdiende straf oplegde, het vonnis over den verleider uit: Hebt gij — zoo schijnt Gods barmhartige handelwijze ten onzen opzichte tot den duivel te spreken — hebt gij in uwe onderwinding door eene vrouw geslaagd en door hare medewerking de zonde op de wereld gebracht; hebt gij in zoo verre op eene vrouw en door eene vrouw geze-

Canisius tevens duidelijk gevoelen, dewijl de zin op hetzelfde neerkomt.

gevierd; Mijn liefdeplan zult gij daarom niet verijdelen; dat zal hervat, en nog voortreffelijker hersteld worden ter uwer schande; door eene vrouw zult gij op uwe beurt overwonnen worden ook. *Ik zal vijandschap stellen* — er zal dus strijd zijn — *tusschen u en die gezegende Vrouwe*. Ik, het vrije beginsel der genade, zal door eene Vrouw de genade op de wereld terug brengen: want Ik, door eigen keuze, zal die Vrouw niet enkel buiten uw leger en strijdmacht, *buiten het gebied der zonde*, dus onbevlekt, ja, *daar tegenover strijd voerend* aan Mijne zijde stellen, en met zulk een verheven bestemming doen ontvangen en geboren worden; maar ook Zij zal door eigen toeleg mét Christus één en denzelfden kamp tegen u voeren en zegepralend volstrijden. Nadrukkelijk geeft God dit te kennen met ordelijk te laten volgen: want Ik wil dat dezelfde vijandschap, dezelfde strijd *tusschen uw zaad* of aanhang *en haar zaad* of Haren Zoon gevoerd wordt.

Zij bekampt den helschen Holofernes niet alleen door onbevlekt te zijn en vrij van alles wat tot zijn rijk behoort, als de zonde, de driften, de inwendige weerstand aan de genade enz, maar ook al den tijd Haars levens brengt Zij dienzelfden vijand en zijne navolgers, in en door Hare gemeenschap met Christus Haren Zoon, de gevoeligste slagen toe. De overwinning is reeds vooraf beslist, die blijft aan Hare zijde: *Zij zal u den kop verpletteren, en gij, kruipend aan Haren maagdelijken voet, zult vruchteloos haar den hiel belagen.*

Deze beloofde overwinnares bleef voor Adam en Eva de eenige troost, die zij voor zich en hunne nakomelingen in de ballingschap der gevloekte wereld met zich namen; zij bleef de eenige hoop van Noach en de Patriarchen. Zooals de reiziger bij nacht de morgenstar als voorbode der zon,

en den dageraad, die het volle licht aankondigt, hopen verbeidt, zoo zagen zij allen, eeuwen lang, reikhalzend uit naar die genadevolle, naar die heilaanbrengende, naar die Onbevleete, die den Redder voorafgaan, den Verlosser baren zou. Vol eerbied en heilige vreugde komt eindelijk de gezant des Hemels de vervulling der Moederbelofte boodschappen en begroet die genadevolle Vrouwe met diepen eerbied en ontzag.

Intusschen evenwel had God niet opgehouden aan die heilige verlangens voortdurend een bevredigend voedsel en opwekking te schenken. Dat licht door die eerste Openbaring in het Paradijs ontstoken, kreeg door latere openbaringen en teekenen een schitterender glans en breeder omvang; vooral echter door Judiths verschijning zou het naar Gods bedoeling in al zijn kleurenpracht der gansche wereld in het oog stralen.

Hoe dit gebeurde? Hoe God, door Judith als teeken te stellen zijn oorspronkelijke voorspelling met nieuwen luister omgaf? Mocht iemand in de omschrijving der voorspelde strijdes de afteekening DER WARE JUDITH nog niet erkennen, zoo herinnere hij zich het kort begrip van Judiths geschiedenis, gelijk Pius IX die met weinige woorden terug gaf, en dan vragen wij: Is deze gebeurtenis slechts historie of is zij tevens prophetie? Zij is beide; zij is geschiedenis en eene treffende geschiedenis, door den Paus-Koning zeer juist gekozen, daar zij voor een ieder, zelfs voor de vijanden der Kerk, tastbaar maakt, welk lot de verwaten Kerkvervolgers wacht. Zij is echter veel meer voor die gelooven; zij is in hooger zinn een Voorbeduiding van Maria's zegepraal op den satan behaald en in het Paradijs vast toegezegd.

Judiths geschiedenis toont het; immers zij schittert door

die vele punten van overeenkomst met de beloofde Maria. Al hetgene met Judith zooveel eeuwen te voren plaats had, blijkt eene figuurlijke voorstelling, eene prophetische schildering der hoogverheven bestemming, welke aan Maria in het Paradijs is toegewezen en welke zij in waarheid heeft vervuld.

Is Judith ten gruwzamen dood verwezen met al hare stadgenooten, ja, met geheel haar volk, en zouden zij en allen dien hebben ondergaan, zoo niet God, door Judith als middelares ter verheerlijking Zijner even zorgvolle als machtige liefde, op te wekken en als met de hand te leiden, ware tusschenbeide gekomen; niet minder algemeen en onherroepelijk luidde de uitspraak der rechtvaardigheid, waardoor onze eerste voorouders en in hen al hunne afstammelingen den dood en den eeuwigen dood onderworpen werden, zoo niet dezelfde God voor Maria op de wet van vervloeking eene uitzondering hadde gemaakt, Haar om 's Heeren verdiensten met genade hadde voorkomen, door een voorrecht onbevlekt ontvangen en geboren doen worden; zoo niet Maria aan hare hooge bestemming hadde beantwoord.

„Zoo trekt me uw glans het oog, ó zaligste, ooit geboren!
 Maria, van uw God tot Moeder uitverkoren! 1).
 Volzuivre! Hemelbloem, door Goddelijke hand
 Uit Edens paradijs op 's aardrijks hei' geplant,
 Van aardsche bron besproeid noch aardstofzwangre regen,
 Maar ongeschapen licht, in uwen schoot gezegen,
 En mensch geworden in dit heiligdom van stof!”

Deze voorbeschikking is eene daad Gods, die, door den satan gevoeld, hem althans zonder twijfel bekend, het begin

1) Bilderdijk. *Aan de Moeder-Maagd*. V. 144. Uitgave van 1857.

stelt zijner nederlaag en , gelijk we naderhand zullen toonen, die reeks van overwinningen opent, in den loop der volgende eeuwen op hem behaald.

Het vonnis is in beide gevallen algemeen en onherroepelijk; de uitzondering daarop wordt gemaakt voor ééne door den rechter zelve; voor Maria door den rechtvaardigen God, voor Judith door den onrechtvaardigen Holofernes. Gelijk Judith met allerlei gaven verrijkt, Gods inspraken trouw opvolgt en aldus de redding bewerkt; zoo ook, doch oneindig volmaakter, beantwoordt Maria aan Gods genade en voorbeschikking en bewerkt aldus de herstelling. Door beide wordt het heil op al de anderen overgebracht. Beide verslaan den gezworen vijand Gods, den verderver van Zijn volk; beide treffen dien vijand aan het hoofd. Beide bewerken de overwinning op eene wijze, die den grootsten heldenmoed vereischt; beide heldinnen voltrekken de overwinning op den vijand voor goed: Judith voor zoo lang zij leefde, even zoo Maria en dus voor eeuwig. Door de aanwijzingen van elk dier heldinnen te volgen, zegepraalt haar volk op denzelfden vijand met heel zijn aanhang. Naar beide richtten zich alter blik, leus en strijdkracht en krijgsbedrijf.

De gezant Gods, die 't volle Evangelie aan zijn begin kwam vastknoopen, en in die gezegende Vrouwe, DE WARE JUDITH begroeten, hij konde kort zijn in zijne bewoordingen; rijk was zijne Boodschap in beteekenis: *Ave gratia plena, BENEDICTA TU IN MULIERIBUS, Wees gegroet vol van genade, GEZEGEND ZIJT GIJ BOVEN ALLE VROUWEN!*

Ofschoon het den nieuwen Adam toekomt de zondenschuld des ouden Adams persoonlijk door eigen kracht en waarde te delgen, moet desniettemin naar Gods liefelijke erbarming, ook de nieuwe Eva het hare ter verlossing bij-

dragen; Zij moet door eene offerdaad, eenig in hare soort, de schuld der oude Eva goed maken, en als DE WARE JUDITH den helschen Holofernes openlijk verpletteren.

Doch waar vooral legt de Moeder-Maagd haar fieren heldenmoed aan den dag? wanneer heeft Zij Haar eeretitel van DE WARE JUDITH doen gelden? De geheele wereld heeft dat tooneel aanschouwd; dagelijks zien wij de voorstelling van dat plechtig oogenblik in de meeste onzer kerken; zelfs op den protestant had het krachtigen invloed.

„Die Zoon, zoo teêr geliefd, zoo vurig aanbeden,

.....

Wordt, Moeder, voor uw oog, hier weggesleept ter dood!

.....

Wat dolken voelt gij thands door 't krimpens hart gestoten!

Wat schokken lijdt uw ziel, uw moederlijk gemoed!

.....

Geen tranen vloeien er by zulke harteslagen!

Der tranen welbron heeft geen vocht voor zulk een smart,

Die met geheel de ziel zich opsluit in het hart.

.....

Wie schetst al 't geen gij leedt en doorstondt op dien dag?"

Daar treedt die hoog-edele heldinne, daar treedt Zij op om aan het helsch serpent den doodslag te geven! Met meer dan mannenmoed dringt Zij, gelijk Judith door de Assyrische legers, zoo door die bende van Godverzakkers en van Godmoordenaars heen naar Calvarië! Zij staat daar onder het Kruis. Nu alle mannen zijn weggevlucht, nu elke verdediging verre schijnt heengevloten, nu de uur der duisternis is geslagen, nu verschijnt de zwakke Moeder-Maagd, doch machtige heldinne in 't openbaar op het

1) *Bilderdijk. Aan de Moeder Maagd. Ibid. 149.*

lijdenstooneel. Zij bevindt zich zoo nabij mogelijk bij Haren Zoon, één met Hem in hart en daad.

Terwijl de vijandige macht der slang voor goed verbroken wordt, door den dood des Heeren, die den schuldbrief der zonden aan 't Kruis nagelt, het doodvonnis vernietigt en al het volk vrijmaakt, nú, in dien plechtigen stond brengt ook Maria Haar driewerf heilig Offer. Zij, de priesteres bij uitnemendheid, Zij draagt ter vrijmaking van het menschedom Haren Zoon, Haar eigendom aan den Hemelschen Vader op. Dit hoog heilig dienstwerk is eene waarachtige offerdaad, die eenig als die van Christus, voor geen schepsel, behalve Gods Moeder als mogelijk kan gedacht; zij is van oneindige waarde om het Offer zelven, dat Maria opdraagt en dat Haar toebehoort; zij is ten volle aanneembaar en God welgevallig, om de persoonlijke vlekkeloosheid der Offeraarster en de alles te bovengaande liefde van Haar offervaardig Hart.

In dat plechtig uur stoot Christus Zijn Kruis op den kop der slang; Maria zet daarop den maagdelijken voet. Toen, onder het Kruis, nam de eindzegepraal DER WARE JUDITH op den helschen Holofernes een aanvang en nimmer zal die ophouden in eeuwigheid.

Des Heeren Testament terzelfder ure van het Kruis afgekondigd, wijst aan Maria de gansche menschheid toe als prijs Harer heldhaftigheid. O machtige, zoo luidt het, o machtige overwinnares, Gij de voorspelde, de gezegende *Vrouwe, zie*, daar in Joannes, elk een der stervelingen U tot kind geworden, *ziedaar Uwen Zoon!*

Zoo luidt de heilwensch des Hoogen Priesters in eeuwigheid; zoo wordt Haar naast God de redding dank geweten door Oud en Nieuw Verbond.

Waar is, o dood uwe overwinning? Waar is, o dood uw

engel? *Ver-slonden is de dood in de overwinning!*" 1) Met welk wapen, o satan, heeft onze Judith den strijd beslist; heeft Zij niet met uw eigen zwaard u den kop verbrijzeld, uwe macht verpletterd? *Van eene vrouw kwam het begin der zonde, en ter wille dier vrouw stierven* 2) *allen weg.* Den Zoon echter der nieuwe, der gezegende Vrouwe had gij boven alle anderen, den schandelijksten dood 3) toegedacht, den dood des Kruises; ten einde Hem, den Rechtvaardige en Zijne zaak onder den smaad des Kruises te verpletteren. Nu echter heeft die Opperleidsman onzer zaligheid *den geweldhebbende des doods, den duivel vernietigd* 4) *door den dood,* met vrijmachtig die straf der zonde tot zich te laten naderen. Zoo heeft Hij u, die het gebied des doods voeret, uw giftigen 5) engel ontrukkt, d. i. de zonden gedelgd. Hij heeft dit volbracht door den Kruisdood uit vrije keuze te ondergaan.

Doch Maria droeg dienzelfden dood van Haren Zoon aan den Vader op; Zij zelve, de Koninginne der Martelaren ondervond tevens de smarten des doods door Hare droefheid; en zoo blijkt het hoe Maria DE WARE JUDITH den vijand met zijn eigen wapen, dat hij tegen allen, veel meer boosaardig en opzettelijk tegen Christus aanwendde, in mystieken zin heeft neergeveld!

Hoovaardij verblindt; zij is het hoofdkenmerk des duivels; door deze verbijstering beheerscht, wilde de vorst der hel de Godheid van Christus in al dat lijden en geduld maar

1) I Cor. XV. 54, 55.

2) *Eccus* XXV. 33.

3) *Sap.* II. 20.

4) *Heb.* II. 14.

5) I Cor. XV. 54.

niet erkennen, evenmin, ja, veel minder nog de alles overtreffende waardigheid der Moeder Gods beseffen. Aldus gebeurde het, dat hij door verwaandheid, gelijk Holofernes door dronkenschap, bedwelmd, zelf tot zijnen ondergang heeft bijgedragen. Te dieper vernederd ligt hij thans, van zijne macht beroofd, uit zijn rijk uitgebannen, kruipend aan Maria's voeten en sidderend voor het Kruis!

Zal de verachtelijke Haar nog den hiel belagen, waarmede de Vrouw van den Apocalipsis 1) de aarde raakt, zal hij zijn verbroken macht nog aanwenden tot voortzetting van den hopeloozen strijd, dan zal hij slechts medewerken aan de voltooiing van Gods heilvol wereldplan.

Sluiten wij hier, met de woorden van den Z. Canisius, 2) onzen landgenoot, die in zijn heerlijk werk *over de onvergelykelijke Maagd en Moeder Gods Maria* een zoo prachtig gedenkstuk ter harer verheerlijking oprichtte:

»Zij, de Moeder des Heeren, is de heilige, door alle eeuwen heen roemwaardige Judith, die met een van hemelsche schoonheid waarlijk schitterend gelaat te voorschijn treedt, het trotsche hoofd van Holofernes afhouwt; en zoo voor Gods volk de wanhoop van een gewissen ondergang wegneemt door de plotselinge redding en zegepraal die Zij aanbrengt. Zij die Hebreuwsche Vrouw, van wie gij met recht en juistheid en eigenlijk zeggen moet, wat het erkentelijk opgetogen volk Gods, uit dankbaarheid, van die wondervolle overwinnares juichend verkondigde: GEZEGEND ZIJT GIJ, o *Dochter, van den Allerhoogsten Heer en God, BOVEN ALLE VROUWEN der aarde! Gij zijt de roem van Jerusaleem, Gij de vreugde van Israël, Gij zijt de eer van ons volk.*»

1) *Openb. XII.*

2) *De Deiparâ. Lib. I. Cap. II.*

III.

DE TWEE LEGERS.

Twee legers stonden gewapend tegenover elkander, toen Judith meer dan 650 jaren 1) voor Christus' geboorte, door

1) Wij durven het jaartal niet nauwkeuriger bepalen; doch alwie ook maar een weinig bekend is met de chronologische onzekerheden van Judith's geschiedenis, zal verre van deze onbepaaldheid te wraken, veeleer onze voorzichtigheid huldigen. Onmooglijk toch kan het ons streven hier zijn, om het juiste tijdvak dier gebeurtenis te ontdekken veel minder het met zekerheid aan te duiden; dit punt alléén vereischte eene afzonderlijke studie. „*Tempus historiarum Judithae res est, ut verum fateamur, omnium obscurissima; om recht ut te spreken, moeten we zeggen, dat het tijdvak van Judiths geschiedenis een van de allerduisterste vraagstukken is.*” Aldus Danko Hist. Rev. VI. p. 432. Deze onzekerheid is een noodzakelijk gevolg van het nevelachtig duister, dat de geheele Assyrische geschiedenis van dat tijdvak beheerscht. Hierheen immers verwijst het Boek Judith en zelfs laat het slechts blijken, dat er destijds geen koning, feitelijk althans, over Judaea regeerde. Verdere opheldering en eindoplossing moeten we afwachten, tot dat het nu begonnen, maar nog niet ontwikkeld verstaan van het spijkerschrift al die nevelen zal hebben weggevaagd. De oudere schrijvers, als Eusebius, Augustinus enz. plaatsen de geschiedenis van Judith ná de Babylonische gevangenschap. Doch

God ter redding van Zijn volk werd opgewekt; twee vijandelijke legers staan ook nu strijdvaardig tegenover elkander, nu Pius IX de hoop verlevendigt, door heen te wijzen naar de zegepraal, eertijds door Judiths zwakke hand bewerkt. In beide tijdvakken zijn die twee legers zeer ongelijk in strijdkrachten; nog meer verschillen ze door het doel, dat zij beoogen; door den geest die hen bezielt, door de

algemeen houdt men heden dat Judith vóór dien tijd heeft geleefd; en zij, die het in zooverre éens zijn, splitsen zich wederom in drie verschillende meeningen; de meest gevolgde van deze drie, die van Bellarminus, laat Judith hare heldendaad verrichten onder de minderjarigheid van Koning Manasses, of toen deze in ballingschap zuchtte, of wel daaruit teruggekeerd, de teugels van het bewind nog niet had hervat. Wij gaan in onzen tekst uit van het gevoelen, dat Bethulië's belegering tehuis wijst in 't begin der minderjarigheid van Manasses, bijna 700 voor Christus. Er is er heden, die geneigd zijn, het heldenfeit nog veel vroeger te stellen en wel tijdens het tusschenrijk, ná Amasias en vóór Azarias, dus ongeveer 100 jaren vóórdát de Assyrische Sennacherib onder de muren van Jerusalem zijne 185,000 zag gedood door den Engel, en derhalve omstreeks 800 jaren vóór Christus. Aldus *Bible de Glairé*. Deze meening beveelt zich aan door hare gemakkelijkheden, wijl alle bezwaren tegen de andere gevoelens, ophouden; doch bij een weinig nadenken ziet men in deze veronderstelling veel gewichtigere moeielijkheden oprijzen. De Assyriërs toch moeten volgens het Boek Judith destijds nog in vollen bloei en de Meders reeds machtig zijn geweest. Hieruit besluit op vrij wat hechteren grond Dr. Hanenberg dat Judiths zegepraal niet vroeger dan 700 en ook niet later dan 626 jaren vóór Christus mag gesteld.

Vele andere betwistbare punten nopens het Boek Judith gaan we eveneens voorbij; waar ze echter met onze quaestie in betrekking komen, zullen we onze meening voor zooverre noodig is, rechtvaardigen.

strekking, die ze volgen, door de wetten hunner krijgskunde, welke geheel uiteenloopen. Van den eenen kant woedt geweld, van den anderen kant staat het recht; ginds heerscht de logen en zoekt men heil in allerlei bedrog; hier schittert de waarheid en poogt men op alle wijze de oprechtheid te doen huldigen; ginds is afval de leus, en dient geloofsverzaking ten teeken der partij; hier ligt Godsdienstzin, niet door ijdel vertoon of opgeblazenheid der valsche wetenschap, maar door goede daden gekenmerkt, aan alles ten grondslag.

De vijandelijke houding, welke het eene leger tegen het andere, de wereld tegen Rome in onze dagen aannam, zijn van algemeene bekendheid, en we achten het niet noodig het onmetelijke onderscheid der legers van heden en het onverzoenbare van beider standpunt voor 't oogenblik verder uiteen te zetten. Dit alleen kunnen we hier met een enkel woord bijvoegen, om er later op terug te komen, dat de strijd tegen de Kerk, thans meer dan ooit over heel de wereld uitgestrekt, in waarheid algemeen mag heeten; dat hij tegen het beste deel der Kerk bij voorkeur is gericht; dat hij met een eigenaardig overleg, met zekere hardnekkigheid, trotschheid en verwatenheid gepaard gaat, en dus om al deze redenen te zamen klaarder dan ooit het kenmerk draagt, van ook meer dan ooit door den satan verwekt en aangelitst te zijn.

Doch hebben we voor 't oogenblik over de strijdende legers van heden al niet breedvoeriger uit te weiden, des te naauwkeuriger dienen we de tijden aan te geven, de omstandigheden te omschrijven, waarin de wakende Voorzienigheid Gods die edele Joodsche vrouwe de zege liet behalen. De beide legers van dat tijdperk moeten we aan onze lezers te binnen brengen, ten einde de vele punten van overeenkomst tus-

schen den toestand van Bethulië en dien der Kerk, tusschen de onderlinge verhouding der legers van toen en van nu, tusschen Holofernes en satan, tusschen Judith en Maria des te juister in het oog te doen vatten. Zoo kunnen we later des te treffender doen uitkomen, dat Judith de zinrijkste voorbeduiding van Maria, haar zegepraal een onmiskenbaar voortteeken is der overwinning, welke Pius IX van den altijddurenden bijstand der Moeder Gods zoo vastelijk durft verwachten.

Ziet men in onze eeuw eene véel omvattende en zeer diep ingrijpende omwenteling in de menschelijke maatschappij plaats hebben; ook toen gingen aan de glansrijke gebeurtenis, die we bespreken, gewichtige omkeeringen vooraf, en zij stelden, door het misbruik dat de menschelijke geest daarvan maakte, even als nu, eene eerste aanleiding tot den strijd, zoo hachelijk begonnen als hij zegerijk besloten werd.

Heden poogt een vierde stand zich met reuzenkrachten op te beuren? neen! zich alom in grooten getale boven alle standen en Staten te verheffen; heden stijgt een schrikbarende weelde ten top, waar voor de bronnen van maatschappelijke welvaart, hoe ruim die stroomen, geen toereikend, veel minder een bevredigend voedsel verschaffen kunnen. Ontzachelijke ondernemingen doen onmetelijke fortuinen in enkele handen vloeien, doch drukken tevens eene buiten alle vergelijking talrijker massa naar beneden tot uitbreiding van het *pauperisme*. De edele metalen en papieren, het vertegenwoordigend kapitaal genoemd, gaan op ontzettende verte de reële, werkelijke waarde, die zij heeten voor te stellen, te boven.

In korten tijd stijgen dynastiën door kunstmiddelen en

door bijvoeging van Rijken in aanzien en macht; maar veel plotselinger dalen ze tot niets en verdwijnen spoorloos. Oorlogen op breede schaal en met schrikbarende wapenen — liever moordtuigen — of gevoerd, of in aantocht, immer voorbereid, vernietigen en beletten de heilvruchten des vredes in de landen en laten allerlei ontbindende beginselen ontkiemen, opschieten en welig groeien.

Naarmate er wetgevers, alom in grooten getale werkzaam, nieuwe wetten op nieuwe wetten stapelen, gaat de eerbied voor de wet te loor. Ongestraft worden de bezworen verdragen verscheurd, de onderlinge rechten der volken vergeten. Terwijl elk gezag daar ligt, ondermijnd en ter nedergeworpen, beschikt slechts de overmacht van het geweld over alles naar willekeur. Vandaar wordt de grond van waarheid en recht, van geloof en traditie onder de maatschappij weggebroken, om ze in de diepte te doen wegzinken. Zoo kwam men eindelijk in de laatste dagen tot den onbegrijpelijken stap, om officieel en vrij algemeen een goevernement te erkennen, dat niet bestaat, of beter gezegd, om een man aan 't hoofd van een volk te plaatsen, die niet in staat was, tot zulk eene terugstootende onderscheiding een enkelen rechtstitel te vertoonen. Deze onwaardige en even onverstandige daad stelt vorsten en volken gelijkelijk aan de diepste verachting bloot, doch boven alles verlaagt zij alle gezag en geeft elk rechtsbegrip prijs aan bespotting en smaad.

Ongetwijfeld een gevaarvol tijdsgewricht! En toch verre van de handen ineen te slaan om uit zulk een onnatuurlijken toestand — men noeme dien verwarring of een overgang, naar verkiezing — weer te keeren naar waarheid, recht en geluk; maakt men integendeel van al die ontzettende beroeringen gebruik, om een algemeen strijd

tegen God voor te bereiden en tegen Zijne Kerk, die nogthans door Zijn Eengeboren Zoon, menschgeworden, tot vraagbaak der menschheid is gesteld en ten eeuwigen dage de lichtzuil der waarheid voor de wereld blijven zal.

Maar ook het tijdvak, waarin Judith schitterde, was rijk aan gewichtige gebeurtenissen. Nog niet lang waren de eerste grondslagen van Rome gevestigd; pas had Alba na het tweegevecht der Horatiërs en Curiatiërs, voor Rome moeten onderdoen, toen in het reeds eeuwen beschaafde, rijke, en bevolkte Oosten een gewichtige ommekeer plaats vond.

De dubbele krijgstoct door Sennacherib tegen Egypte en tegen Judea met groote verliezen gevoerd, opende den Mediërs de gelegenheid om zich van het Assyrische Rijk (712) los te maken. Zij waagden de kans, en (Arbaces of liever) Dejoces hun aanvoerder vormde een eigen koninkrijk. Dit Rijk bloeide op zijne beurt en bracht vele volken onder zijn gebied. Zijn vorst in de Schrift 1) Arphaxad geheeten, bouwde of vergrootte zijn hoofdstad Ecbanis, om met Babylon en Ninive in macht en pracht te wedijveren en liet zich alles voorstaan om de uitgestrektheid zijner legermacht.

Ondanks deze vermindering van rijksg gebied wisten Sennacherib en zijne opvolgers het Assyrische Rijk, met Ninive als middelpunt, in welstand te doen toenemen, en de laatste jaren in die mate te ontwikkelen, dat zij ook Babylon, toen het naar onafhankelijkheid hunkerde, ten onder brachten.

Een volgend koning, in het Boek Judith Nabuchodonosor genoemd, slaagt er in, de macht der Mediërs te breken, hun koning Arphaxad (Arbaces) met zijne legerscharen in

1) Boek Judith I. 1—6.

het open veld Ragau ten onder te brengen, hem zelven, naar men meent, met pijlen te doorschieten.

Door deze nieuwe en glansrijke overwinning steeg het Assyrische Rijk al wederom hooger in macht en invloed. Nabuchodonosor, door den roem opgeblazen 1) en als buiten zich zelven, beraamt nu het plan om alle landen te overweldigen tot aan Ethiopië. »Tot deze allen zendt Nabuchodonosor, koning van Assyrië boden" om het gebied op te eischen. Zijn gezanten worden afgewezen en over deze weigering, »verontwaardigd zwoer hij bij zijn thron en zijn Rijk, dat hij zich 2) op al deze Rijken zoude wreken."

Wat een trots! »*Omnem terram, de omnibus regionibus his, al deze landen, op al die Rijken!*" De voorspoed bederft de beste harten, gelijk de weelde en overdaad de sterkste gestellen sloopt; wat voor snoode plannen zal dan niet het krijgsgeluk in een hart als dat van Nabuchodonosor en Holofernes doen ontkiemen? Maar nu worden die onge-rechte voornemens nog door gemeenschappelijk overleg der rijksgrooten goedgekeurd en aldus spoedig tot volle rijpheid en onwankelbare vastheid gebracht.

Nabuchodonosor beraadslaagt eerst in 't geheim met zijne landsgrooten en veldoversten over zijn besluit, dat door allen wordt 3) bijgestemd, en hij belast den opperbevelhebber Holofernes met de uitvoering: »Trek uit tegen al deze Rijken van het Westen! dat uw oog »(noch uit medelijden, noch uit winzucht) »één dier landen spare; maar gij zult ze allen en al hunne versterkte steden 4) brengen onder mijne macht."

1) Judith I. 7.

2) Ibid. I. 12.

3) Ibid. II. 2-4.

4) Ibid. II. 6.

Vol van den geest zijns meesters, brengt Holofernes de voor die tijden geduchte krijgsmacht van 120,000 uitgelezene voetknechten met 12,000 ruiters bijeen, gevolgd door eene talrijke kudde slachtvee, eene macht van kameelen met graan en goud beladen. Hij trekt den Euphraat over, be- meestert de steden op zijnen weg; »hij doodt die hem tegenstonden met 1) het zwaard, verbrandt de korenvelden en bosschen, hakt de wijngaarden omver en verspreidt alom schrik en angst.”

De bestierders dier landschappen zenden nu boden tot Holofernes: »Laat uwe verbolgenheid tegen ons ophouden! Wij onderwerpen ons aan den grooten Nabuchodonosor; al het onze zij onder uwe macht, wij en onze kinderen 2) uwe slaven.” Holofernes neemt het alles in bezit, vergroot nog zijne legerscharen, door al de kloeke en strijdbare mannen dier streken bij zijn heir in te lijven.

Weldra had zulk eene vrees allen overmeesterd, dat de vorsten dier landen aan het hoofd der scharen, den heirvoerder inhielden met bloemkransen, fakkellicht, muziek en dans. Dan, wat zij ook beproefden, zij vermochten nogthans de de wreedheid zijns harte niet te vermurwen 3) niet eens te matigen: »Want hij verwoestte desniettemin hunne steden, liet al hunne gewijde lustbosschen omhakken. Nabuchodonosor immers had hem bevolen al de godheden des lands uit te roeien, opdat hij alléén God van al die volken zoude 4) genoemd worden.”

1) Ibid. II. 16.

2) Ibid. III. 5.

3) Ibid. III. 11. *Nec tamen ista facientes, ferocitatem eius peccatoris mitigare potuerunt.*

4) Ibid. III. 13.

Hoeveel edeler hadden die volken gehandeld, indien zij met gezamenlijke kracht weerstand hadden geboden; doch zij trachtten slechts naar een voorbijvliëgend welzijn, en ook dit is hun ontgaan. Niet beter, zoo bemerkt de H. Bernardus 1), gelukt het den boozen: zij zoeken het aardsch genot, werpen zich zelve in de klauwen des duivels en worden door dien gezworen vijand harder bejegend, dan de goeden, die hem in vertrouwen op God moedig weerstaan.

Langs zulk een triomftocht is dit steeds aangroeiend leger tot nabij de grenzen van Judea, niet verre van de stad Bethulië genaderd. Daar zal de zegevierende legerschare van het overmachtige Assyrië haar schoonste zegepraal gaan behalen; maar ook haar Godverzaking tot de grootste onbeschaamdheid opvoeren. Haar monarch immers is nu niet door een koning van Israël ter hulp geroepen, zooals vroeger was geschied, toen hij de hem eigene trouwloosheid en verraad deed blijken; evenmin bestaat nu het plan om door geregelde, vooraf beraamde krijgsverrichtingen het land schatplichtig te maken, neen, het te verpletteren, tot niets te brengen is haar streven, het volk tevens tot afval van God te dwingen, is haar doelwit.

Holofernes besluit hier 30 dagen te vertoeven, om intusschen zijne legermacht, min of meer verstrooid, te hereenigen, ze daar eerst op nieuw te ordenen en dan met versche krachten zijn voorgenomen zegepraal aan te vangen.

Voor we een blik werpen op de geringe macht van Juda's leger, mogen we ter verpozing onzer Lezers wel eerst aanstippen, hoe menigvuldige trekken van overeenkomst er

1) Lib. De modo bene vivendi. De tentatione. LXII. 156.

bestaan tusschen de vanen van Holofernes en de uitgebreide strijdmacht der revolutie, welke ons heden zoo grimmig aangrijnst.

Had de revolutie van 1789 zich weldra gekenmerkt door woede en vernieling en op die wijze haar waren aard bloot gegeven; dien weg van geweldenarijen, van moord en brand, geruimen tijd te achtervolgen, vermocht zij niet; te grooten afschuw had zij al aanstonds der menschheid algemeen ingeboezemd.

Hierom echter onthield zij zich geen oogenblik van op zedelijk gebied haar vernielzucht bot te vieren; haar prooi eenmaal aangegrepen, liet zij niet meer los, en zettede hare veroveringen in deze eeuw nog hardnekkiger voort. Hare verderflijke beginselen bleven onveranderd dezelfde; wel zijn ze steeds dieper ingedacht, verder ontwikkeld, algemeener toegepast. Zij zijn op dit oogenblik aan vele natiën als wetten opgelegd en zullen weldra, indien God het niet verhoedt, als moesten zij de gansche wereld beheerschen, worden afgekondigd.

Wij stellen het vijandelijke leger van heden met zijne beginselen en met al zijn streven hier voor onder de benaming van *de revolutie*. Die naam is voorzeker niet nieuw, hier echter zeer gepast en van actueel gebruik; daar hij evenwel de grondslag is onzer redeneeringen, dienen we de beteekenis er van hier met een enkel woord toe te lichten en het gebruik te rechtvaardigen. Zij derhalve den geachten Lezer een woord uit Pius' toespraak in 't geheugen geroepen: *De revolutie, die ons aangrijnst*. De revolutie is immers de ontkenning der banden tusschen God en de maatschappij; deze banden zijn velerlei; zij zijn enger of lossere; velerhande zijn ook de wendingen der revolutie; dieper en heftiger haar verzet, één echter is haar punt van uitgang.

Dit nu met al zijne gevolgtrekkingen heeft de Paus op het oog, en zijn gezegde doelt niet op *déze* of *dié* revolutie, maar op *de revolutie*. Dezelfde strekking nu is het eigenaardig kenmerk van gansch het uitgebreid leger, dat het Rijk Gods op aarde in onzen tijd aanvalt en bestormt; zoo blijft dezelfde revolutie die vijandin, die het doelwit van haar streven al dien tijd nimmer uit het oog verloor, en wier vernielingstocht we bij die van Holofernes vergelijken.

Kunnen wij met dit weinige volstaan om de benaming, op Pius' voorbeeld gebruikt, te verklaren en te billijken; om het leger zelve, tegen ons in slagorde geschaard; meer van nabij te beschouwen, wordt meer vereischt. Het noodige licht straalt ons al wederom toe uit een ander veel gewichtiger stuk van Pius IX.

Nadat de Paus in de Circulaire *Etsi multa luctuosa* van 21 November '73, de hardnekkige vervolging der Kerk in deze dagen uit wereldkundige feiten heeft aangetoond, en de verschillende wendingen van de hoofddwaling des tijds in duidelijke trekken geschetst, gaat hij verder de oorzaken opsporen »waarom de oorlog, die in onzen tijd aan de Katholieke Kerk is verklaard, zich zoo verre uitstrekt.» Na dit merkwaardig stuk, mag het voor niemand een geheim blijven »waaraan het karakter, het systeem en de uitgebreidheid dier samenzwering, welke van alle kanten de Kerk aanvalt, moeten toegeschreven? Aan de listen en geheime aanslagen dier secten — zij mogen vrijmetselaars heeten of een anderen naam dragen. — wier gelijkend karakter, hartstochten en plannen genoeg bekend zijn. In haar, zoo lezen we daar verder, in haar is het, dat de synagoge van satan, die zijne troepen tegen de Kerk van Jesus Christus wapent, zijne banieren ontplooit en den strijd levert, hare krachten vindt. Van den beginne

af hebben Onze Voorgangers aan de koningen en volkeren die verfoeilijke secten aangewezen; vervolgens hebben zij de eene na de andere met hunne veroordeelingen getroffen. Wij zelven hebben dezen plicht niet onvervuld gelaten. En gawe God dat naar de opperste Herders der Kerk beter geluisterd ware door hen, die zulk eene verderfelijke pest hadden kunnen afweren.

»Maar zij, die langs kronkelpaden sluipt en er zich zonder ophouden op toelegt, de groote menigte door trouweloze listen te bedriegen, is eindelijk zoo verre gekomen, dat zij uit hare schuilhoeken te voorschijn gesprongen is en zich aan de wereld voorstelt, als ware zij van nu af almachtig en meesteres. Nu het getal van hen, die op deze wijze verleid werden, aanmerkelijk is geworden, gelooven deze noodlottige genootschappen, dat hunne wenschen vervuld zullen worden en zij weldra het doel zullen bereiken, dat zij zich voorstellen maar nog niet bereikt hebben.

»Nadat ze eindelijk verkregen hebben, wat zij zoo lang hadden gewenscht, van n. l. op verschillende plaatsen aan het hoofd des bestuurs te staan, hebben zij stoutmoedig hunne krachten verzameld, en alle middelen, die het gezag hun kan verschaffen, aangewend om Gods Kerk (even als de Assyriërs het oude Jerusalem) tot de hardste slavernij te brengen. haar te doen wankelen, en, ware dit mogelijk, van het aanschijn der aarde uit te roeien.»

Ziedaar het strategisch standpunt van het vijandelijke leger van heden, ter vergelijking met dat van Nabuchodonosor officieel aan alle Katholieken bekend gemaakt. Met eene in het oog loopende naauwkeurigheid beschrijft de Pauselijke Circulaire de aanwerving, de plannen voor de

toekomst, de richting en de beginselen van dat leger. Evenmin worden daar de menigvuldige veroveringen verzwegen, welke het, in verband met de vrijmetselarij reeds heeft gemaakt. Wij wilden de aanhaling uit dit roemwaardig stuk van onzen aanvoerder Pius niet onderbreken, noch door onze opmerkingen, noch door bewijzen; ofschoon wij die in overvloed uit de eigen woorden van hen zelve, die in de Circulaire besproken worden, zouden kunnen afleiden. Dewijl echter het Apostolisch schrijven voor onze Lezers niet behoeft gestaafd en zij uit de bekentenissen onzer tegenstanders hier weinig voordeel zouden trekken, zullen we aan de getuigen uit het vijandelijke leger het woord liever afzonderlijk geven in eene Bijlage. Trouwens zij bevestigen de Pauselijke Circulaire van woord tot woord; zij gaan zelfs verder dan de verzekeringen van den Paus reiken; zoodat een ieder uit hunne getuigenissen vele andere bijzonderheden besluiten, en lichtelijk begrijpen kan, waarheen die mannen, daar in 't geheim gevormd en van dien kant onophoudelijk aangestoot, en de verschillende landen waar zij het roer der openbare zaken geen oogenblik los laten, en de maatschappij in 't algemeen, met beradenheid zullen richten.

Of de overeenkomst tusschen dit leger en datgene waar tegen de historische Judith zegevierde, duidelijk spreekt? De Lezer voorkomt ons reeds. De samenzwering, waaraan wij heden tegenover staan, die wij af te weren en te overwinnen hebben, heeft evenals Nabuchodonosor, hare eedgenooten naar alle streken heen gezonden; haar vastbesloten plan is eveneens, heel het aardrijk aan hare denkwijze en geweld te onderwerpen, en alomme heeft zij reeds, gelijk het leger van Holofernes, vernieling aangebracht.

Ook heden hebben de regeerders der beschaafde wereld, uit vrees voor de bedreigingen der revolutie, en misleid

door haar valschgenaamd liberalisme, sedert de laatste 25 jaren den vijandigen veroveraar plechtig binnen gehaald, den Holofernes dezer eeuw het bewind hunner Staten overgelaten, hun goed recht verbeurd, hem eenparig toegeroepen: »Wij zijn u onderworpen. 1) Zij al het onze onder uwen invloed; wij en onze zonen uwe slaven.» Maar zo min als die oude stammen, met zich buit te geven aan den Assyriër, zijn verwoedheid vermochten te temmen, of waren welstand van hem genoten hebben, evenmin hebben de vorsten, die zich der revolutie dienstbaar 2) stelden, iets anders dan distelen voor vijgen ingezameld.

Nu ook heeft het eedgespan den Staat als Godheid uitgeroepen en vast besloten alles voor den Staat-God te doen bukken, hem alléén te doen aanbidden. In 't ver verleden zie ik de Assyriërs, daar aan de grenzen van Judea alle verdedigingsmiddelen van Israël verre overtreffen; maar in de dichte nabijheid en om mij heen, zie ik met ontzetting, hoe de vijandelijke bent van heden de stoffelijke macht, of het geweld der pers, der wet, der wapenen, der gouden en ijzeren boeien ten haren dienste heeft. Ook zij meent zich alles te mogen veroorlooven: laster, spot, plundering, gevangenneming, verbanning.

Eén doel flikkert er zoowel heden als vroeger aan beide vijandelijke legerscharen in 't oog: de Staat-God. Indien er onderscheid kan gedacht, bestaat dit wederom hierin, dat Holofernes dit doel meer blindelings nastaat, terwijl

1) Subditi simus tibi: sint omnia nostra sub lege tuâ. Nos et filii nostri servi tui sumus. *Judith III. 4, 5.*

2) Verg. *Pius IX en zijn roemrijk leger.* Bl. 103. 122. „Het aandeel en de plicht der vorsten in de zaak des Pausen. De vervulling van dezen plicht is tevens hun hechte steun.”

de Assyriërs van dezen tijd beraden en stelselmatig tegen God zijn gekeerd, en hun Godtergend stelsel met koud overleg doorvoeren.

Moet de overeenkomst tusschen de hedendaagsche en de toenmalige Assyriërs een ieder in het oog loopen, veel grooter nog zal zij blijken tusschen de twee legers der goeden, en tusschen hunne wijze van strijd voeren.

Inderdaad! Wat vermocht de geringe macht van Israël tegen zulk een leger? Met den eenvoud maar ook met de juistheid, der H. Schrift eigen, vervolgt het Boek 1) Judith: »Als de kinderen van Israël, die in het land van Juda woonden, deze dingen hoorden, wierden zij voor Holofernes zeer vervaard.» Zij kenden de Assyriërs bij ondervinding, niet minder wij het drijven der revolutie. Reeds zuchtten de tien stammen, door hen verwonnen, in ballingschap, en wat van deze stammen nog overbleef, bewoonde het land alom verspreid; en wij vernemen elken dag, hoe onze bisschoppen gekerkerd en onze medebroeders in vele landen van have en vrijheid beroofd worden. Even als nu slechts één onwankelbaar pal staat: DE MAN DER HOPE, en slechts één volk dat den Paus als hoofd der Kerk huldigt en het vertrouwen deelt van Pius IX, voortdurend weerstand biedt; zoo hielden de Joden alléén — en zij wisten dit — nadat alle naburige volken door geweld, of door list overmeesterd waren, en de Assyriërs alle stellingen hadden ingenomen, vast aan hunne wet en hun recht. »Hun gemoed is evenwel dáárom het meest met schrik en siddering vervuld, dat Holofernes met Jerusalem 2) en den tempel des Heeren zal doen,

1) IV. 1.

2) IV. 2.

gelijk hij met de andere steden en dezer tempelen gedaan heeft."

Deze alles overheerschende bezorgdheid bleef te midden van den knellenden toestand, steeds een vaste grondslag op den bodem hunner harten; heerlijk schittert diezelfde gemoedsstemming bij de meeste hunner beraadslagingen door, en mag wel met een krachtvol gebed voor God gelijk gesteld. Niet minder zien wij de strijders van het tegenwoordige leger, naar Pius' voorbeeld, door diezelfde voortreffelijke gevoelens beziel; ook uit hunne harten stijgen de smeekingen opwaarts, vóór alles en bóven alles ten gunste der hoogere belangen van den Godsdienst, eerst daarna en geheel anders, voor hetgene in dit bovenna-tuurlijk pleit, tijdelijk of voorbijgaande heeten mag. Hoorden wij boven niet diezelfde grondtoon in de volheid van geluiden door Pius aangeheven? Nog leeft de moed dier Pauselijke legerschare in honderdduizend borsten voort, nog staan haar hoofdaanvoerders in dezelfde trouw om Pius' thron; wij ontmoetten hen bij een plechtig oogeblik! Doch Pius sprak lieflijk en schoon: Onwrikbaar pal voor het Huis Gods, Zijne Kerk, »zoude ik tot wapening op ruimer schaal, voor mijne tijdelijke macht niet durven aansporen."

Even gelaten zien zijne ambtsbroeders in Duitschland het weinige, dat zij bezitten, onder den naam van boete wegvoeren; in hunne geestelijke bediening echter dulden zij niet de geringste vermindering.

Ook hunne voorname zorgen derhalve zijn vóór alles, aan het nieuwe Jerusalem en den eeuwigen Tempel des Heeren gewijd.

De Israëlieten wendden al de middelen ter versterking aan, die in hunne macht stonden, en zij verwachtten, onder vasten en bidden, den uitslag van God. Zoc

veel de tijd slechts toelaat, versterken ze hun grens-steden en burchten; stellen wachters uit op de bergen, naar de bevelen van den Hoogen Priester Eliachim; zij zenden boden langs al de grenzen tot Jericho toe; brengen graan en levensvoorraad bijeen zooveel ze vermogen. Vooral bezetten ze den engen doortocht tusschen twee bergen, den eenigsten open weg, waarlangs Holofernes van die zijde Judea konde binnenvallen; en op dien weg was Bethulië gelegen.

Eliachim doet een aanschrijving geworden aan alle plaatsen, waar de inval van het land mogelijk was; zelf trekt hij rond, om allen tot vertrouwen op God aan te manen: »weet, zoo sprak hij de zijnen toe, dat de Heer uwe gebeden verhooren zal, indien gij volhardt met vasten en smeeken voor Zijn aanschijn. Herinnert u hoe Moses, de dienaar Gods, over de macht van Amalec heeft gezegepraald? Nogthans heeft hij hen 1) niet door te vechten met wapenen van staal gesmeed, maar door heilige gebeden, neergeveld.»

Maar de Hooge Priester die het leger van het ware Israël heden aanvoert, spreekt dezelfde taal, gaat naar den zelfden geest te werk. Geen middelen die toegankelijk waren, liet hij ongebruikt en hield daarmede de Italiaansche revolutie tot in '70 in bedwang; zelfs drukte hij haar pogen in '67 een onuitwischaar schandmerk op 't voorhoofd; terwijl hij zijn 2) staatsbestuur overlaadde met onsterfelijken roem; zijn woord toog rond door Circulaires en toespraken over de gansche wereld. Ook hij waar-schuwt: Aan zulk een leger, als de revolutie thans aan-

1) IV. 9--13

2) *Pius IX en zijn roemrijk leger.* Bladz. 71.

voert, kan niet eene kracht tegenovergesteld worden, ten zij de ootmoed en het smeekgebed van gansch een volk; niet één maar allen moeten bidden.

En in plaats van te bukken met de andere volken, voor Holofernes' overmacht, buigen de Christenen zich nederig onder de machtige hand Gods en weenen. De Eliachim der 19e eeuw, hij, *de Paus der Allocutiën* overreedt de zijnen, dat het niet genoeg is te beginnen, maar dat zij noodzakelijk moeten voortgaan met zich te vernederen voor God, ten einde toe. God geleidt de zaken aldus; want werden we aanstonds verhoord, zouden we de gekregene hulp minder hoog schatten. De overtuiging moet gesterkt, de blijken helder schitteren, dat DE WARE JUDITH haar volk verlost. Heeft Pius niet eveneens gelast de hoogten te versterken; heeft hij niet herhaaldelijk aangemaand, dat hooger geplaatste personen al hun invloed ten goede, en wel vooral in het openbaar leven, moeten doen gelden? Heeft hij de twee bergen van hecht en eenstemmig geloof niet steeds gewapend; met aan te manen, dat een ieder in zich zelve het geloof door goede daden versterken moet, maar het ook met dat van anderen doen samenwerken, ten einde door *solied en solidair* geloof den vijand verre van ons verwijderd te houden? Heeft hij op die wijze den toegang der valsche wetenschap, die met rede en geloof gelijkelijk in strijd is, niet van de Kerk afgeweerd?

In beide strijdperken zijn dus de krijgsoefeningen onderling zeer gelijk, en op denzelfden grond geheel anders dan gewoonlijk te beschouwen: want het geldt een bovennatuurlijk pleit, het is een strijd Gods. De bazuin zijn de voorbeelden der heiligen, de wapenen het gebed, de krijgslist is de ware ootmoed, de nederlagen den vijand aangedaan, zijn de boetewerken. De Assyriërs hadden er den

draak mede gestoken, zooals heden ook de liberalistische of revolutionaire pers met onzen toelig den spot wil drijven; ofschoon zij dien veel meer duchten, dan Holofernes voor de Israëlieten bevreesd was.

De mare, dus bemerkt het Boek Judith 1) opzettelijk, kwam Holofernes boodschappen, dat Israël weerstand wilde bieden en zich ter verwerping had toegerust. Op deze tijding, van woede vervoerd, roept hij al de vorsten van Moab en de krijgshoofden der Ammonieten — naburen van Judea — bijeen. Door zijne verwatenheid verblind 2) vraagt hij, als kende hij niets van de Israëlieten, met diepe versmading: »zegt mij eens, welk is dat volk, dat de berghoogten bezet houdt, welke steden hebben ze, hoe groot is hunne strijdmacht, en wie is het opperhoofd hunner legers? Die onzinnigen! Op welchen grond durven zij alléén 3) van allen die het Oosten bewonen, mij versmaden en komen zij den veldoverste van Nabuchodonosor niet te gemoet om hem in vrede te ontvangen!»

Welke mag de reden zijn, dat die uitvoerder der geheime samenzweringen er aan Eliachim nog niet heeft bijgevoegd: »Gaarne hoop ik dat gij, eenmaal van den waren staat van

1) V. 1.

2) V. 2—4.

3) Wat Holofernes, die als knaap of jongeling met Sennacherib nog moet geleefd hebben, hier slechts spottenderwijze schijnt na te vragen, wordt heden door de raddraaiers der loge in allen ernst en met zorg nagespoord. Men wete dat niet zeldzaam diergelijke contróle niet enkel van voorname leeken, maar nog meer van de bisschoppen genomen wordt; zoo ook van den waren ijver der kloosters, van de standvastigheid, de deugd en de kennissen der priesterschap eener streek.

zaken onderricht, uw gezag zult willen aanwenden, om een einde te maken aan de koortsige beweging, die onder zulk een betreurenswaardige verminking der waarheid en onder misbruik van het priesterlijk gezag, wordt doorgedreven"? Hoe heel anders luidde de verzekering van keizer Wilhelm bij een eigenhandig schrijven aan Z. H. Pius IX, door zijn minister, den graaf von Arnim, einde '67, overgebracht! Zonder omwegen getuigde hij: »Nimmer zal ik mij leenen tot eenig overleg, waarin de vernietiging of de vermindering der tijdelijke macht van den H. Stoel wordt bekrachtigd; en dit wel omdat het behoud dier onafhankelijkheid mij noodzakelijk schijnt voor de vrije uitoefening der geestelijken Oppermacht van het hoofd der Kerk, en voor de Godsdiens-vrijheid der Katholieken in Pruisen.»

Om de vraag van Holofernes te beantwoorden, brengt Achior — heden tellen we vele Achiors — de voornaamste der Ammonieten daar bijeengeroepen, alles aan Holofernes onder het oog, dat hem tot nadenken had moeten brengen; dan integendeel het deed zijn razernij nog toenemen.

»Wilt gij mij aanhooren, genadig Heer! geen onwaarachtig woord zal mij van de lippen vloeien: Dat volk, van Chaldeeuschen oorsprong, verliet zijn land en het veelgodendom, om den éenen God des Hemels te dienen. Toen hongersnood de landen teisterde, vestigden zij zich met ter woon in Egypte en toefden daar 400 jaren. Ontelbaar vermenigvuldigd en door den Pharao mishandeld, toog dit-zelfde volk uit Egypte. Hun God opende hun de roode zee, zoodat zij droogvoets over den bodem der zee wandelden; Hij geleidde hen 40 jaren door de woestijn, waar anders geen sterveling leven kan. 1) Zij namen deze land-

1) V. 5—25.

streken in, zonder boog of pijl en zonder schild of degen; hun God streed voor hen en bevocht de zegepraal. Niemand heeft ooit dit volk ten onder gebracht, zoo het niet om zijne ongerechtigheid van zijn God, die de ongerechtigheid haat, was verlaten. Wanneer ze echter vreemde godheden aanbaden, werden ze telkenmale overgeleverd ter plundering en bespotting; pleegden ze deswege op nieuw boetvaardigheid, dan gaf hun de God des Hemels ook de kracht om weerstand te bieden terug.

»Mocht ik U raden, machtig Heer! ik zou U smeeken, eerst een onderzoek in te stellen, of zij op heden hun God hebben beleedigd? Zoo ja, trekken we gerustelijk tegen hen op; zoo niet, ons pogen zal vruchteloos zijn en der algemeene bespotting worden prijs gegeven.»

Terwijl de Ammoniet aldus sprak, zwoeren al de Grooten daar aanwezig, hem den dood; toch was zijn overtuiging over God zijn eenige misdaad. Zij wilden hem op staande voet ter dood brengen, opdat alle volkeren zouden weten dat Nabuchodonosor de God is der aarde, en er geen andere God dan hij bestaat. De diep gekrenkte, maar nog dieper ziende Holofernes 1) duwde hem toe:” spreek gij waarheid naar uw oordeel, welnu, dat uw gelaat dan niet verbleke, van dit uur zult gij het lot van dit volk deelen; nadat allen in het zwaard den dood zullen gevonden hebben, zult ook gij mijne wraak ondergaan.”

Niet ongelijk luiden de afschuwelijke bedreigingen en ook doodvonnissen in de geheime genootschappen geveld.

Holofernes' dienaren voeren Achior weg tot dicht onder de stad; zij laten hem daar, handen en voeten gebonden, aan zijn lot over, tot dat de Bethuliërs hem los maken, en

1) VI. 1-9.

tot nieuwe ontsteltenis in de volle vergadering der oversten uit zijn mond vernemen, hoe vastberaden Holofernes tot hunne verdelging besloten is. Toch volharden zij 1) zonder te wankelen in een nederig en onvoorwaardelijk vertrouwen. Al het volk werpt zich ter aanbedding ter aarde; zoo versterken zij hunne hoop door het haar eigen voedsel, het gebed.

Wij willen de punten van overeenkomst tusschen deze twee legers, tusschen Jerusalem en Rome niet uitvoeriger aanwijzen; zij zijn te onmiskenbaar voor een ieder, die — zij het slechts oppervlakkig — heeft opgemerkt, hoe dezelfde groote strijd heden wordt gevoerd: van den eenen kant door het ruw geweld met helsche list aangewend, en van den anderen kant door de zedelijke kracht van het geloof. Wij hoorden het in Pius' toespraak: »de beloften Gods zijn niet minder aan Rome dan aan Jerusalem geschonken;» dus zal de kracht van het geloof zegepralen.

Liever sluiten we hier met eene kleine opmerking, door te wijzen op een meer schijnbaar dan werkelijk onderscheid tusschen de moderne Holofernessen, die velen zijn, en den machtigen dien Judith overwon. Deze was bloeddorstig, genen schijnen dat niet te zijn. Kan dit onderscheid voor gewichtig gehouden, zal het blijvend zijn?

Bij onstuimige vergadering uitte menigwerf de onbewaakte hartstocht zijn bloedkreet:

„Verdelg 2) het vloekgespan, dat Rome's muur omsluit,
En blusch in Christen bloed des hemels wraakvuur uit!”

1) VI. 15.

2) Constantijn. I. *De Katholiek*. Ibid. Bl 337.

Doch al ging dit besluit reeds bij wijlen in vervulling, veelal toch werd die wensch gestuit om de doelloosheid van den maatregel:

„Dan 1) wat al jamm'ren ook, wat gruw'len, die geen tong
 Kan melden, aarde en hel op 's Heeren volk begong,
 Het bleef 't onsterflijk zaad, het was niet uit te rukken;
 Het wies nog hooger op door lijden en verdrukken.
 Nauw viel een martelaar, of and'ren, and'ren weêr
 Verrezen in zijn plaats en wreekten 's hemels eer.

Zoo heeft de geschiedenis der vorige achttien eeuwen het antwoord van Maxentius 2) op zulk een taal der Androgeons, te sterk bevestigd:

„Heb ik..... mijn ijver niet bewezen?

De Christ'nen niet vervolgd, en staat het in mijn magt,
 Te doen wat eeuwen tijds door niemand is volbragt?”

Bloedige vervolging baat dus niet, tenzij om de Christenen te louteren en te vermenigvuldigen; met des te vuriger ijver is men besloten langs andere wegen te geraken tot het voorgestelde doel.

Wij lezen bij denzelfden dichter den raad, door den duivel der list, Nahasson, tegen de Christenen der IVe eeuw gegeven; dezen raad schijnt men ook thans te willen volgen.

„Ha! Gods 3) besluiten ook... zal ik... dit spelt mijn haat,
 Eenmaal vernielen;... maar van 't doel hen 4) af te leiden,
 Hen te bederven, 't gif der hel er in te spreiden,
 Is veil'ger en tot nu al onze zegepraal!...”

1) Ibid. Bl. 342.

2) Ibid. Bl. 337.

3) *Zijn*. Constantijn. V. *Katholiek* LXV. Bl. 288.

4) de Christenen.

Welke middelen tot dat doel in 't werk worden gelegd, zagen we reeds en is overbekend: stukken werden gewisseld in diplomatieke vormen gehuld; ministeriële raadsvergaderingen belegd; de schijn van rijp overleg veel beter dan door Holofernes, in acht genomen. Aan de wetgevende kamers worden voortdurend wetsontwerpen meegedeeld, daar besproken voor en tegen, om toch den glimp van wettigheid niet te missen; en zoo zien wij listig beraamde plannen weldra als wetten ingevoerd, dan, wetten waarmee het leven der Kerk menschelijkerwijze onbestaanbaar is.

Moeten de Katholieken, naar zulk eene Balaämsraadgeving, eerst van hun geloof en Godsdienstzin ontdaan worden, om ten ondergang te kunnen worden gebracht; welnu, zoo werd besloten: wij zullen ze bederven, wij zullen de rechtzinnigheid en de kracht van hun geloof ontzenuwen, daarom bedevaarten en alle geloofsbronnen tegenwerken, het bestier der Kerk dwarsboomen, hunne priesteropleiding verhinderen, slechte principen door een sluwe pers ongemerkt ingang bezorgen, de jeugd doen opvoeden en opgroeien zonder God.

Ten gevolge van dit radicaal besluit, door de hoofden van het vijandelijk leger vastgesteld, wordt er nu niet meer in besloten loge, maar in de ministeriële en wetgevende vergaderingen, vooral in de liberale pers op aangedrongen: Wij willen geen geweld, wij verfoeien willekeurige uitbanningen, wij willen eerst eene wet, waaruit die volgen, wij handhaven de wetten, wij zijn verdraagzaam, wij laten den Godsdienst aan een ieder vrij, wij raken zelfs niet eens aan eigenlijk Godsdienstige zaken!

Al deze maatregelen zijn vast in werking en de uitslag is gering; een renegaat Reinkens met zijn verlaagde troep, ziedaar alles wat men veroverde. Zal men nu het kunstmatig

en geveinsd geduld zoo lang rekken, en niet eerder door overmaat van de losgelaten hartstochten, als door eigen zwaard, zich zelven ten ondergang richten?

Of na het mislukken dier pogen van het geweld der wet, het geweld der moordtuigen — banvonniss en kerkerstraf niet eens medegerekend — niet van zelven wederom aan de beurt komt, moet ons de tijd nog leeren.

IV.

DE SATAN.

Hebt gij zooveen het leger der Assyriërs in zijne ver-
vaarlijkheid aanschouwd en het vergeleken met de benden,
die heden een gelijk werk voortzetten; ziet nu den over-
moedigen, die als oppermachtig aanvoerder aan het hoofd
staat van zulk een leger; hij is de duivel in het vleesch!
Neen, het behoeft nu niet op nieuw gestaafd; wij zagen
het reeds; Holofernes blijkt de kwelduivel zijner eeuw; uit
zijne daden spreekt de geest der helle u luide toe:

„Hier geldt 1) alleen geweld, en kracht, en wraeck, en dwanck!”

Is het beeld niet juist? zonder eenig wettig gezag of
recht gebiedt hij; hij dwingt en pleegt geweld, op eene
wijze gelijk het den boozen geest eigen is. Zij zelfs die
zich onder zijn scepeter van ijzer en bloed als slaven schik-
ken, zijn niet vrij van zijne slagen; zij juist duchten hem
het meest en worden met bloedige striemen overdekt.

’t Is als of de H. Ignatius 2) het oog op Holofernes had,

1) Vondel. *Lucifer* I 1057.

2) Exerc. Spirit. Reg. Discret. Spir. I. 1.

toen hij de zucht van satan om kwaad te doen, aanwees: begiftigt satan de zijnen met aardse goederen, als ware hij de vorst dezer wereld, doet hij ze overwinningen op overwinningen behalen, 't is slechts voor korten tijd en met het snoode doel om hen, zijne volgelingen, verder en verder op het spoor des verderfs voort te lokken, niet om hun rust te verschaffen; ook hen tyranniseert en knevelt hij. Die niet hun lusten, maar hun geweten ten offer brengen, ondergaan van dien vijand der menschheid eene harde en tevens zeer noodlottige behandeling; terwijl zij, die zich verloochenen, door zijn bekoringen eerder worden gebaat, daar deze hun dienen 1) tot onderrichting, en wat de satan in beweging had gezet tot hun ondergang, door God wordt gekeerd tot hun vooruitgang. Vandaar, aldus leert de H. Bernardus, vreezen de 2) boezen den satan als een leeuw, terwijl de Godvreezenden hem verachting toedragen, gelijk hier Eliachim Holofernes deed, en zoo van zijn gevoeligste slagen bevrijd blijven; in werkelijkheid schaadt de duivel alleen de zijnen, met den wil benadeelt hij allen.

Niet anders is de geschiedenis van Holofernes. Grimmig geweld is heel zijn persoon; haat, nijd, bloeddorst en vernielingszucht beoedelen al zijn schreden; zijne daden

1) Quando diabolus servos Dei tentat, eorum utilitatibus servit; cum eos per tentationes suas non decipit sed erudit. Saepè tentationes quas diabolus commovet ad interitum hominum, Deus convertit eas ad profectum eorum. *Liber de modo bene vivendi. LXVII. Inter opera S. Bern.*

2) Diabolus in oculis saecularium hominum terribilis est, sed in oculis electorum Dei vilis est. Increduli diabolum timent quasi leonem; illi vero qui in fide fortes sunt, diabolum despiciunt quasi vermiculum et cum eum viderint, contemnunt. *Liber de modo bene vivendi. LXVII. 156. De tentatione. Idem. Ibid.*

doen in hem de type onderscheiden van den booze in persoon.

Kan hij dit alles bestaan zonder Gods toedoen? Voorzeker niet; doch al worden de plagerijen en kwellingen van den satan door God niet slechts toegelaten, maar zelfs beschikt ter beproeving der Zijnen of ter bestraffing Zijner tegenstrevers, de wil van den boozen geest 1) is altoos ten kwade gericht, zijn doel nimmer rechtvaardig. Evenzoo is de toeleg, de bediening van Holofernes, den trouwen knecht des duivels. Geen beginselen zijn hem meer ten richtsnoer, wel tot mikpunt zijner schichten; mits hij zijn doel bereike, verstoort en versmaadt hij aller rechten, zelfs en wel het meest die van God. Ziedaar even zoo vele eigenschappen, welke ook die des duivels zijn.

Het hoofddoel van zijn streven vooral, kenmerkt hem als een trouw gelijkend beeld der helleslang. Waarlijk, bespeurt gij nog iets redelijks in al zijn streven? Letterlijk niets, niet eens in schijn of als voorwendsel: want hij voert krijg, nu niet meer ter uitbreiding van staatsgebied, noch om eene geleden nederlaag te herstellen, noch om wraak te nemen; zijn oog is onophoudelijk op dat één en hetzelfde wit gevestigd: zijn koning tot God te maken. Alles moet zwichten, alles verwoest worden ter verwezenlijking van dat ééne droombeeld. Hij sticht niets tenzij het satanisch geweld van Nabuchodonosor; steeds onbevredigd en onvoldaan zwoegt hij blindelings om diens snood bevel, door even snoode middelen ten uitvoer te brengen; dat is om hem, den Assyrischen opperbeieder als eenigen God te doen

1) Unde et omnis voluntas diaboli semper est injusta; sed tamen permittente Deo, justa est potestas eius. *Idem Ibid.* 156.

aanbidden, en gelijk eens de hellevorst op trotschen toon 1) der wereld te laten toeroepen:

„Ik ben die Jupiter, in wien gij hebt geloofd!”

Toch zal geheel zijn toeleg, al zijn machtsvertooning dienstbaar worden gemaakt ter verheerlijking van de kracht Gods, die door de zwakke hand eener vrouw zijn pogen breken, zijn streven verijdelen zal. Nu vast versmaadt hem die vrouw, en haar volk draagt hem verachting toe.

Hoe duidelijker dan ook de geest der hel door zijne daden spreekt, hoe minder zijn werk slagen zal; want 2) satans toeleg is vooraf gevonnisd.

„Zoudt ghy met wapenen den hemel dan beroeren?

Die zijn u niet betrouwt om tegens God te voeren.

Misbruicktghe uw maght, zoo vreest des Allerhooghsten maght.

.

Ghy terght den blixemstrael, en onverzoebren toren:

Volhardtghe, wat een ramp en val is u beschoren!”

Doch kwetsen wij de billijkheid niet, met een mensch al tracht hij ook nog zoo hardnekkig, door al zijn leven en streven een ongerechtigt verlangen na te jagen, bij den satan te vergelijken of hem een zichtbaren duivel te noemen? Neen, want wij hechten dien naam hier onmiddellijk aan Holofernes en aan niemand anders in persoon; nu, gelijk Judith de type is van Maria, zoo ook wijzen wij in den verwonneling der eerste, het beeld aan van den helschen vijand, dien Maria heeft neergeveld 3). Wij stellen deze gevolgtrekking, waarvoor

1) Constantijn V. *De Katholiek*. LXV. Bl. 275.

2) Vondel. l. c. III. 1154, 1170.

3) Cfr. Bladz. 47.

de grond boven reeds werd aangegeven, te liever in het licht, ten einde in het moderne streven, de werking van den boozen geest des te gemakkelijker tastbaar te maken. Niemand toch zal het ons euvel duiden, niemand ons van dwaling beschuldigen, wanneer wij aannemen, dat de kwade geest zich in de slechte beginselen openbaart; en bijgevolg dat hij, die zulke beginselen met al de macht die hem ten dienste staat, verspreidt en ontwikkelt, met een geïncarneerden satan gelijk mag worden gesteld; doch dat de beginselen, die de hedendaagsche wereld beheerschen dezelfde zijn als die van Holofernes, toonen we nader.

Mocht evenwel iemand het opschrift boven aan dit Hoofdstuk geplaatst, al te stout oordeelen, of zou onze vergelijking nog aan iemand overdreven voorkomen, wel nu, hij hoore een paar verdedigers onzer opvatting, die zeer zeker van partijzucht ten onzen gunste niet kunnen verdacht: Martinus Luther en Huig de Groot.

De eerste gevoelde zich zoo diep getroffen door de symbolische beteekenis van Judiths lotgevallen, en wel in 't bijzonder door de overeenkomst van Holofernes met den vader aller Kerkvervolgers, den satan; dat hij, om deze te handhaven, bijna in tegenspraak met zich zelve d. i. met zijne eigene hoofd-idéén, verviel. Hoe dit te verstaan?

Ofschoon Luther ten gevolge van zijn dwaalsysteem 1)

1) Daar Luther het gezag der Kerk had verlaten, konde hij zoo min als iemand ter wereld de canoniciteit der Boeken van de H. Schrift als woord Gods bewijzen; de schijngronden en partiële bewijzen waartoe men, zoodra aan het door Christus gesteld, zichtbaar en wettig gezag vaarwel is gezegd, altijd zijn toevlucht neemt, faalden hem ten eenenmale. „Uit andere geijkte schrijvers, zegde hij, kan men Judiths heldendaden niet bewijzen, dus moeten ze verworpen worden!!! Anders ware dit

én de canoniciteit van het Boek Judith, én de historische waarheid van hetgene daarin verhaald wordt, ontkent, schenkt hij evenwel allen lof aan dit Schriftuurdeel en houdt het voor »een nuttig, voortreffelijk boek 1), schoon, heilig, waardig om onder de H. Schrift gerangschikt, door ons Christenen met aandacht te worden gelezen: want de woorden, die de personen daar spreken, moeten verstaan worden als sprak er een heilige dichter of propheet op ingeven van den H. Geest; die deze personen op Zijn tooneel doet optreden en ons door hen Zijne lessen en onderrichtingen geeft.” Wat den verdwaalde zoo krachtig aantrok tot hoogschatting van Judith? Welke rol hij aan Holofernes in 't bijzonder toedacht? Hem trof de geheimzinnige, *wij* mogen ze noemen, de typische kracht van dit drama; zijn hoofdgebeurtenis, de typische daad van Judith schitterde hem toe als een brandpunt van licht, om te doen zien welk lot aan alle zonen van satan, de vervolgers der Kerk, op de hielen volgt. Vandaar lezen we in Luthers tafelgesprekken 2):

boek waardig om als ingegeven te worden gerekend. Liber sane esset nobilis, et dignus qui in Bibliis esse deberet.” *Praef. in Judith*, volgens opgave van *Smits. Proleg. Art. III. N. 14, 22.* en van *Serrarius. Prolegom. IV.* Toch had Luther dienen te weten, dat Tertulianus, de Const. Ap. en reeds Clemens I het *Boek Judith* aanhalen, en dat het, toen Hiëronymus leefde, onder de gewijde schriften door de Joden gerekend werd.

1) Est liber hic pulcher, bonus, sanctus, utilis, a nobis Christianis bene legendus. Verba enim quae hic personae loquuntur intelligenda sunt tamquam quae loquatur sanctus poeta vel propheta ex Spiritu S. qui eiusmodi personas in theatro suo proponit, per easque nobis concionatur. *Praef. in Judith*, volgens opgave van *Serrarius. Prolegom. IV.*

2) Historiam non esse, sed poeticum quoddam commentum Homérico et Virgiliano simile. Idcirco mihi videtur Judith esse

»Mij komt het Boek Judith voor, niet als eene geschiedenis, maar als een dichterlijk verhaal, aan dat van Homerus en Virgilius gelijk, waardoor op tragische wijze getoond wordt welk uiteinde de tyrannen overal te wachten hebben 1).»

Ditzelfde voetspoor volgende treedt onze Huig de Groot 2) in alle bijzonderheden; legt ze een voor een zinnebeeldig uit. Hoe verre wij zijn eindbesluit ook verwerpen, schijnen ons zijne uitleggingen waarheid te bevatten, van verdienste niet verstoken. Judith, zegt Hugo Grotius beteekent in

tragoedia, in qua ostendatur quem tyranni exitum ubique terrarum sortiantur." *In symposiacis. Cap. 59.*

1) Wij geven deze plaats in de noot vollediger aan onze Lezers ten beste; zij mag wel onder de *curiosa* worden gerekend, en is genomen uit het Werk (folio) tot titel voerende: *Colloquia oder Tischreden D. Mart. Luthers etc. und itzt Auff's neue corrigieret. Johan. am 6. Samlet die ubrigen Brocken, Auff das nichts unbkome. Eisleben.* Gewoonlijk vindt men deze uitgave der Tischreden afzonderlijk bij de *Editio princeps* van Luthers Werken, gedrukt durch *Hans Lufft* 1551. Zij luidt als volgt:

„Also ist auch dis Poema und Geticht gemacht von einem fromen man, Auff das er lerete, Das frome, Gottfürchtige Leute, unter welchen Judith, Das ist, das Königreich der Jüden, in welchem man Gott bekandte, dem Holoferne obsiegete, überwunden, Das ist, Alle Reich der Welt, Und das alle Tyrannen ein soch ende bekemen, Und gehet jnen, wie Holofernes, nemlich, Das sie von einem Weibe erwürget werden, und umbkomen. Und hat der Meister solchs Buchs Judith nur gewolt, das es ein Figur und Bedeutung sein solle. Darumb dünckt mich, Judith sey ein Tragedia und Spiel, darinnen beschrieben und angezeiget wird, Was für ein Ende die Tyrannen nemen. Tobias aber ein Comedia, in der von Weibern geredet wird, Diese ist ein Exempel des Haus Regiments, jene aber des Weltlichen, In welchem angezeiget wird, Wie es in einem Regiment pfeget zu zugehen.“

2) *Praef. in Judith. item VIII. l. XVI. 3, 31.* Volgens Smits. *Proleg. Art. III. N. 16.*

't hebreeuwsch יהודית *Je hudit*, zij stelt het joodsche volk voor en wordt als weduwe opgegeven om de oogenblikkelijke verlatenheid van het volk. Bethulië wil zeggen ביתאליה *Beth El Jah* Huis van God den Heer, de tempel. Het zwaard van Judith geeft de gebeden der heiligen te kennen. Nabuchodonosor stelt hier als elders bij de Joden, den satan voor; terwijl door de Assyriesche legertroepen de helsche hoovaardij wordt verstaan. Holofernes in 't Hebreuwsch הלפניח *Hallopher nahasch* beduidt *lictor serpentis*, den gerechtsdienaar, den beulsknecht van satan. Eliachim eindelijk moet niet anders te kennen geven dan *God zal opstaan*; want deze hoop, welke de hooge priester altijd levendig moet houden, verbindt de menschheid met God.

Mag het na zulke getuigen nog onbillijk schijnen, Holofernes een zichtbaren duivel te noemen, of zijn de redenen daartoe nu veeleer duidelijk gebleken? Wij meenen dat zelfs de voorafbeelding van Maria door Judith in de gedachte van Hugo Grotius ligt opgesloten. Judith toch stelt volgens hem het Joodsche volk voor, dit wederom, wat Grotius van den H. Paulus gewis aannam, is eene voorbeduiding van Christus' Kerk en aan dezer spits als aller toonbeeld prijkt Maria, die bijgevolg door Judith hier moet zijn voorgesteld.

Wat de Katholieke schrijvers betreft, zij houden de historische persoonlijkheid van Holofernes buiten kijf en zijn zoo diep doordrongen van Judiths typischen zin, dat zij onze vergelijking tusschen Holofernes en den satan stilzweigend veronderstellen en onmiddellijk tot de toepassing van dit oordeel overgaan, met de helsche slang, die Maria ten onderbracht, Holofernes te noemen. Geen wonder ook, daar de H. Schrift zelve, (Isaias XIV. 13.) den koning van Babylon

met den aanvoerder der duivelen, als beeldtenis aller zondaren en verdoemden, verwisselt. Wij nemen de woorden van een hunner ter verklaring onzer gedachten:” Wees verheugd, o Maagd Maria! Gij hebt over alle ketterijen gezegevierd, toen Gij den Godmensch hebt ontvangen 1). Gij zijt die uitverkorene redster, die, zooals door Judith was afgebeeld, met den helschen Holofernes den kop af te houden, al de Assyriërs des afgronds op de vlucht hebt gedreven.”

Denkt en bidt elk geloovig hart in dienzelfden zin, Maria ter eere; dan gevoelt het zich, in onze tijden vooral, door die gedachte tevens gelukkig, aangemoedigd en door vertrouwen opgebeurd: want hoe zichtbaarder de booze geest zijne trawanten heden aanvoert tot den strijd; hoe ontwijfelbaarder het den geloovigen wordt, hoe gemakkelijker hij zich overtuigt, dat Maria, volgens hare bestemming, tusschenbeide moet treden en haren slag weldra slaan zal ook.

Is die zaak duidelijk? Is het dan waarlijk zoo? Zou de vijandige geest der menschheid thans meer dan ooit de aanvoerder zijn van het leger, tegen Pius IX in slagorde geschaard? Zijn er blijken voorhanden waaruit satans werking op zijne trawanten, het streven van hem als aanstoker kan worden gekend; is met een woord heden meer dan anders de satan zichtbaar?

Onder velen, willen we slechts drie karaktertrekken van den duivel opnoemen: den haat tegen Christus en dus tegen alles wat aan Christus meer bijzonder behoort; zijn woede om als engel des verderfs, een ieder tot het kwaad aan te zetten; eindelijk de verstokte hoovaardij. Wij meenen

1) *Summa aurea. de Laudibus. B. M. V. Vol. III. Col. 200.*

deze drie strekkingen in het vijandelijke leger zoo bepaaldelijk te ontwaren, dat zij, zooals we boven in 't voorbijgaan reeds aanstipten, gelijk zoo vele kenteekenen, den gemeenschappelijken vijand der menschheid onmiskenbaar aantoonen.

Letten we maar eens op de eigendommelijke boosaardigheid van hun opzet; een satanische haat alleen kan die verklaren; op de algemeenheid van hun aanval, en op het eigenaardig karakter van den geest der hoovaardij, die hen allen gelijkelijk bezielt.

1. De kwaadaardige toeleg onzer vijanden.

De overheerschende richting waardoor de *moderne* maatschappij wordt aangedreven en onteerd, laten we liever zeggen, de tijdgeest moge er heden sterk op uit zijn, alle Godsdiensten terzijde te laten, door onbruik in vergetelheid te brengen en zóo te doen ophouden, ten einde *de humaniteit* boven alles te verheffen; hij moge derhalve met Holofernes naar eenzelfde doelwit streven, toch, even als in het ontembaar gemoed van het historisch schrikbeeld der Bethuliërs, bruischen de maatschappelijke driften van ons tijdsgewricht veel heviger en opzettelijker tegen den waren Godsdienst, door Christus op aarde gebracht. Diezelfde geest, welke de hedendaagsche maatschappij doet leven en in beweging brengt, belaagt den oprechtgelooovigen nù heimelijk, dàn openlijk; ginds verleidt hij de zwakkeren door schijnwetenschap; hier bekoort hij met zijn schoone uiterlijke vormen; daar wederom sleept hij mede in den stroom; doch overal waar hij tegenstand ontmoet, valt hij woedend op zijn prooi.

Een geduchte vijand is die tijdgeest: lees zijne organen en

onder verschillende, maar altoos van de hatelijkste benamingen, ontmoet gij immer en onveranderlijk hetzelfde voorwerp van zijn afkeer en haat. Dan heet het katholicisme, dan obscurantisme, dan jesuitisme, dan ultramontanisme, papisme enz. enz., doch die woorden beteekenen allen dezelfde zaak die men van de aarde wil verbannen zien. In dezen aan allen ingescherpten en zeer verbitterden afkeer, in dien onverzoenlijken haat, ligt een sprekend teeken van den geest des kwaads.

Zoo wij derhalve op dien hoofdaanvoerder onzer vijanden wijzen, dan doelen wij niet — ten einde het onnoozele volk vrees aan te jagen — gelijk de meest gevierde schrijvers der vrijmetselarij 1) het willen laten doorgaan, op eene vervaarlijke verschijning in de nachtelijke bijeenkomsten der loge, neen, wij verwijzen ter overreding naar hen zelve, die in al hunne beslissingen aan de strekking der hel een vormelijke gestalte, een lichaam geven van vleesch en been; wij doelen op hen zelve die het eerste offer zijn aan satan gewijd. Zoo dikwijls wij dus zeggen, dat satan daar voorzigt, dan doelen wij nimmer ter bangmaking op eenige afzichtelijke gedaante, dat ware bespottelijk, maar in veel degelijker zin op den geest, die uit al hun beginselen ademt.

Dat het vijandelijke leger van heden, in de Assyriërs voorafgebeeld, om de boosheid van zijn toeleg door den satan blijkt samengeroepen, dit is niet ónze opvatting, maar het oordeel van Pius IX. In zijn antwoord aan de generale oversten der religieuse orden gaf Z. H. de eigen-

1) Onder anderen Oliver: *Wezen en strekking der vrijmetselarij*, nog onlangs voor Nederland op nieuw bewerkt.

aardige onredelijkheid der revolutie als grond aan van zijn oordeel, dat de geest die hunne aanslagen bezielt, hunne plannen beheerscht, uit al hun daden u toewaait, geen andere zijn kan dan de geest der hel.

Juist de onschuldigen het eerst en het meest, het gevoeligst en het diepst, hen die zich dichter aansluiten onder Christus' vaandel, vóór allen en bóven allen te treffen, dat is geen menschelijk, maar een duivelsch bestaan; en wij mogen het den scherpzinnigen Pius nazeggen: »Het schijnt dat wij inderdaad thans slechts de woorden te herhalen hebben: *Haec est hora vestra*, dit is nu uw uur, het uur van de macht der duisternissen. Inderdaad, van waar anders komt die wreedaardige woede voort, waarmede onschuldige personen worden aangevallen, tenzij van den vorst der duisternis en van hen die hij ingeeft. Van waar anders die haat, welke diezelfde mannen aanspoort om den H. Stoel te berooven. Van waar anders dan van den satan zelve met zijn satellieten, die in den eenen mensch gevaren, in den anderen het geloof wil ontwortelen?»

Dit opmerkelijk en zeer merkbaar verschijnsel, zulk eene terugstootende ongerechtigheid, is door geen menschelijke hartstocht, hoe zondig dan ook, volledig te verklaren, maar alleen door den haat tegen God, door den nijd tegen hetgene aan Christus behoort. De revolutie erkenne in Holofernes haar actieven en stouten voorganger; wat hij wilde in korten tijd, dat wil zij ook, doch beradener koelbloediger, opzettelijker. Het streven des gemeenschappelijke vijands kenmerkt zeer duidelijk den aanvoerder; diens streven wordt klaarder dan ooit door het hunne uitgedrukt.

2. De Algemeenheid van hun aanval.

„Hoe talrijk is het heir? waarin bestaet ons maght?
Die groeit alle oogenblick, en bruist uit alle transen
Ons toe, gelijk een zee van vier en heldre glansen.”

Zoo vraagt Lucifer bij Vondel 1) en zoo antwoordt hem Beelzebub, toen zij op het punt waren van hun opstand in volle kracht door te zetten, doch ook te gelijkertijd ten eeuwigen ondergang werden verwezen. Niet anders schijnt deszelfs oproeping ten strijde in onze dagen te luiden; in *de algemeenheid* althans van zijn aanval merken we de zichtbare sporen van zijn inwerking; en wij meenen met denzelfden Pius 2) dat de schok dier aaneengesloten bende niet dan door de eenheid te breken is: »Geve God ons de kracht en den moed om altijd vereenigd te blijven, en verwijderd van elk denkbeeld eener zoodanige verzoening, als men tusschen Christus en Belial brengen wil. Dat God mij sterke, en dat Hij U bemoedige om den schok der helsche phalanx te weerstaan.”

Wanneer, gedurende de achttien verloopene eeuwen van strijd een of ander dwaalleeraar krijg tegen de Kerk voerde, of een dwingeland haar in hare rechten te kort deed, dan was steeds de persoonlijke willekeur van dien afgedwaalden of vervolger de groote oorzaak des opstands; de verantwoordelijkheid van het kwaad viel op éenen, hoogstens op enkelen, die men konde aanwijzen, terug; hun persoonlijk belang en drijven, zij het ook door louter hoovaardij aangeprikkeld, bleek het begin en de groote drijfveer der Kerkvervolging. Nu echter zijn de aanslagen zoo menig-

1) *Lucifer. IV. 1407.*

2) Allocutie tot de Kardinalen. 21 Juni. '73.

vuldig en, ofschoon naar de omstandigheden verschillend, toch in de hoofdtrekken zoodanig één, en dus in zooverre algemeen verspreid, dat de verantwoordelijk van de meeste hoofden der tegenstrijders voor een goed deel in algemeene toestanden schijnt op te gaan, of zich achter medevervolgers, die, schoon minder bereikbaar, toch den hefboom in handen hebben, of achter wetten bij meerderheid van stemmen goedgekeurd, te kunnen verschuilen; terwijl desniettemin één geest allen bezielt; welke geest niet anders zijn kan tenzij de satanische geest, die hen allen gelijkelijk aanvuurt en zijne zucht om een ieder tot kwaad te verlokken en aan te sporen, in dubbele mate botviert.

Wat den raad der helle aanzette om zich zoo bedrijvig te toonen, en als eene laatste poging uit al zijn kracht te wagen? De geniale Mgr. Broere geeft in zijn Constantijn 1) eene schildering, die op deze vraag eene oplossing aanbiedt; welke niet slechts verlicht maar ook verzacht. De dichter laat satan, in het voorgevoel, dat door Constantijns bekeering zijn afgodisch Rijk een einde zoude nemen, beaardslagen, wat hem nog te doen staat.

„Niet ver van Rome . . .

.
Daar ligt een zwart moeras

.
Het aardrijk lag in nacht en diepen slaap bedolven,
Toen zich die poel bewoog en uit de onreine golven
De vorst der hel verrees en steigerde in de lucht.

.
Hij wendde 't somber oog naar Rome's hooge daken;
„O stad" zucht hij, „die ik me op aard' ten troon mogt maken,

1) *Kath. LXIII.* Bl. 326. Constantijn I.

Hoe schoon zit ge op een zee van wereldvolk'ren neêr!
 U schonk ik 't koningsgoud en purper; de offereer,
 Die 'k d'Eeuwige betwist, heb ik aan u doen geven;
 Mijn dochter! mijn boelin!....

.....
 En thans, o Rome! welk een maar komt mij ter oor?
 Wat faam klinkt uit uw muur mijn diepen afgrond door?
 Gij zult mijn altaars, gij mijn tempels nederstooten?
 De Christenen, wier bloed, drie eeuwen lang vergoten,
 Uw gronden overstroomt, zij zullen mij ten spot
 U bukken doen in 't stof voor hun gekruisten God?
 Reeds, zegt men, is het heer eens redders opgetogen,
 Die 't Christendom, zoo lang in ketens neêrgebogen,
 De vrijheid schenken zal en 't heffen op dien troon
 Waarvan hun aller dood der wereld werd geboôn.

.....
 Wat wilt gij, hemelgod! me ook hier voor U doen zwichten,
 En in dit Kanaân een nieuw Jerus'slem stichten?"

Soortgelijke vooruitzichten kwelden wellicht den boozen geest ook in dezen tijd en vandaar zijn ongelooflijke voortvarendheid. Wij verklaren onze gedachte. Reeds voorlang scheen de tijd zwanger te gaan van groote gebeurtenissen; het vertrouwen der geloovigen meende de schoonste voor teekenen in het verschiet te bespeuren. De dogmaverklaring der Onbevleete Ontvangenis versterkte niet weinig die hoopvolle verwachtingen en wel te recht: want de groote Pius IX had in de Bulle der dogmaverklaring van DE WARE JUDITH gezegd: »Wij koesteren tevens de zekere hoop en bezitten het vaste vertrouwen, dat van Haren kant de gelukzalige Maagd, Zij die geheel schoon is en onbevleete, en den giftige kop des wreeden serpents verplet en der wereld heil gebracht heeft; 1).... nu ook welbehagen er

1) Certissima spe et omni prorsus fiducia nitimur fore, ut

aan vinden zal, om door Hare vermogende begunstiging Onze Heilige Moeder de Katholieke Kerk, met wegruiming van alle belemmeringen en tenietdoening van alle dwalingen; ter aller plaatse en bij alle volkeren dagelijks te doen toenemen in kracht en in bloei, en haar te doen regeeren van de zee tot de zee, en van den vloed tot aan het uiteinde der aarde, en haar te doen genieten allen vrede en rust en vrijheid, opdat zodoende de schuldigen vergiffenis, de zieken genezing, de kleinmoedigen sterkte, de neerslachtigen vertroosting, de bedroefden hulp erlangen mogen, en alle dwalenden van verduistering des geestes verlost tot het pad der waarheid en der gerechtigheid wederkeeren, en het worde eene schaapskooi en een herder."

Mag het nog verwondering baren, dat de geloovigen na zulk een taal, een grenzeloos vertrouwen op den voorspoed der Kerk in de negentiende eeuw dorsten koesteren? Wanneer kenmerkten zich de streving der maatschappij naar eenheid, de vergemakkelijking der eenheid, de veelvuldige middelen tot eenheid zoo nadrukkelijk als heden? Vroeger hebben wij dit denkbeeld uiteengezet. 1) Voeg daarbij, dat de Kerk onder Pius' Pontificaat zoo schitterend door eenheid en zoo algemeen verspreid, alomme met verdubbelden ijver haar zaligenden werkkring voortzet; dit alles zijn gronden, waaruit

ipsa B. Virgo.... velit validissimo suo patrocinio efficere ut sancta Mater catholica Ecclesia, cunctis amotis difficultatibus, cunctisque profligatis erroribus, ubicumque gentium, ubicumque locorum quotidie magis vigeat, floreat ac regnet a mari usque ad mare.... omnique pace, tranquillitate, ac libertate fruatur, ut rei veniam.... obtineant, et omnes errantes, discussa mentis caligine ad veritatis ac justitiae semitam redeant ac fiat unum ovile, et unus pastor. Bulla. Ineffabilis Deus.

1) *Pius IX en zijn roemrijk leger. XXIV. Bl. 268 etc.*

wij ons waarlijk alle goeds mogen voorspellen. Vast geruimen tijd mochten en moesten wij 1) de vraag opperen: »Is de tijd aanstaande dat de wereld in haar geheelen omvang, zich aan den krachtigen invloed en de bewerking der Kerk overgeeft? Staat ons een nieuwe eenheid der geesten *door en in de Kerk te wachten?*»

Maar ongetwijfeld heeft de groote bespieder en misleider dat alles nog veel vroeger bespeurd dan wij. Op hem echter, den verderf-engel, moesten diezelfde verschijnselen een geheel anderen indruk maken, onmogelijk van hoop, maar van ontsteltenis voor de toekomst.

.... „Ah! die gedachte 2) baart hem schrik:
 Zijn diepe geest doorziet op 't eigen oogenblik
 Alwat zij in zich vat aan kansen en gevaren,
 En geen Charybdis voert met tuimelende baren
 De kiel zoo woedend 't diep van haren afgrond in,
 Als satan ze aangrijpt en haar wentelt door zijn zin.”

Dan welk plan zal hij beramen? gevoelde hij in 't begin der vierde eeuw den naderenden ondergang van het oude heidendom, dwong hem toen de nood een laatste poging te beproeven, ook nu. Toen was zijn eerste voorslag de bloedige vervolging te doen hervatten; doch nu? Een nieuwe ketterij schijnt niet meer mogelijk; de laatste, die de revolutie op het geloofsgebied overbracht, ligt uiteengespat en verbrokkeld tot ongeloof. Kan satan het onheil afweren? Hij zal het beproeven en al die brokstukken trachten samen te voegen om een algemeen ongeloof, zijn vorig heidendom, te doen herrijzen. Zou de ongeloovig-

1) *Ibid.* Bl. 283.

2) *De Katholiek.* LXIII. Bl. 289.

heid nog zóo algemeen te maken zijn als vóordat de Kerk bestond, zou het heidendom nog zijn terug te voeren?

De Kerk moet dan met verwoedheid aangetast, verbannen worden, al zijne mededuivelen moeten hem dan ijverig bijstaan.

„Zijn plan staat vast, en ijlings in de winden
 Geeft hij zich op en gaat de trouwe geesten vinden,
 Die 't wank'lend 1) *ongeloof* in ieder luchtgewest
 Beschermen en het kwaad als ongeziene pest
 Verspreiden om zich heen door helschen list en logen.

Wat nu, wat gaat er om op aarde en in den hoogen?

.
 Hij zelf, hij snelt van daar op 't eigen oogenblik,
 Gelijk een stormwind, voort; hij wil dat leger tellen!”

In dezen vorm uitte zich de dichterlijke vinding; maar hoe weinig verschilt *de fictie* van de werkelijkheid, hoe nabij komt zij bij de ware schildering van onzen tijd? Niemand derhalve verwondere zich, als hij de Katholiciteit door de algemeenheid der dwaling, haar satanische nabootsing, heden ziet aangerand: indien hij alles en allen vermengd ziet in den strijd. Wij beschouwen dit verschijnsel als een kenteecken, dat ons zijn bewerker, den satan ontdekt.

Beseft men op die gronden het buitengemeen streven van den verderf-engel om allen aan zijn opstand tegen God medeplichtig te maken, zij doen ons ook de oorzaken inzien, waarom zijne dienstknechten heden hun werk met zoo veel spoed 2) willen doorzetten.

1) „*Godendom*” Constantijn. I. *De Kath.* LXIII. Bl. 330.

2) Een enkel voorbeeld ter opheldering, dat wij nog onlangs van een der herauten vernamen, de N. D. Allg. Z. in de lente' 74. „Men zal het in ieder geval mogen betwijfelen of de heden nog

3. Hunne geestverwantschap met den satan.

Ons derde en hoogste blijk, dat satan heden duidelijker dan ooit zijn laatste krachten inspant, een derde kenteeken van den hellegeest, in de hedendaagsche woelingen te zichtbaar om zijn oorsprong niet aanstonds te ontdekken, bestaat in het eigen hoofdkarakter van Lucifer, de hoovaardij, die hij altoos en onmisbaar zijne volgelingen ingeeft en tegelijk met zekere hardgevoeligheid, met eene zichtbare onrust, aan hoovaardigheid noodzakelijk verbonden, aanblaast.

Niet zelden ziet men het den raddraaiers aan; dezelfde Broere 1) heeft hunne type zeer juist geteekend.

„Wie slechts, wie siddert niet voor 't albedreigend leed
En draagt het hoofd zoo hoog, terwijl hij voorwaarts treedt?
Zijn list en loosheid staan in 't draajend oog te lezen,
Dat fonkelt bij den lach van zijn vermagerd wezen.”

Wat een chaos van strijdige opiniën over de wereld uitgestort! Wat een onrust, het onmiskenbaar teeken der duisternis, het onvermijdelijk gevolg van de hoovaardij! Maar de tijdgeest is voor dat alles blind en zijn offeraars schijnen er ongevoelig voor.

rustig voortwerkende ontwikkeling van het Duitsche Rijk en *de werkingen der Pruisische kerkelijke politiek* aan het Duitsch ultramontanisme den tijd zullen laten, om het verval van Oostenrijk en de alsdan onvermijdelijke inlijving zijner Duitsche provinciën, rustig af te wachten. Zulke eene gebeurtenis is op zich zelve problematisch genoeg; zou zij evenwel plaats grijpen, dan zal zij zekerlijk te laat komen, om het ultramontanisme van Duitschland te redden.” Uit dezelfde oorzaken zijn de drukte die daar ginds blijkbaar is, en de beteekenis der algemeene loges-vergaderingen, einde Mei, te 's Hage, te Rome, te Berlijn enz. te verklaren.

1) *Ibid.* Bl. 333..

Is die hoovaardij kenmerkend? Dat is zij, en tevens werkzaam. Naar de wijze van Holofernes is zij opgevoerd zoo hoog het in den mensch maar denkbaar is, die van den gevallen engel schier gelijk.

Wij zagen het, één streven bezielde of liever voerde Holofernes. Zonder dat hij het inzag, was hem de zwaarst mogelijke ramp wedervaren: de voorspoed en de lof der volken; hieronder, als in een warnet door satan verstrikt, ligt die machtige leeuw krachteloos gevangen en wordt nu door satan heengesleurd, waar hij hem voeren wil. »Hij voert krijg niet alleen tegen alle landen 1) maar tegen alle Godsdiensten.» Ook de afgodsbeelden werpt hij van hunne voetstukken en altaren, doch om er zich zelven, dat is, zijn idée ter aanbidding voor in de plaats te stellen. Eene geringe natie weerstaat hem, dit 2) ontvlamt zijn hoovaardij nog sterker, en doet ze in woede en razernij overslaan; niets minder dan een steenen beeld zal hij nu ook den levenden God van de aarde verbannen om den Staat-God, Nabuchodonosor, te doen aanbidden. Voorzeker Holofernes meende daarom niet in ernst, dat Nabuchodonosor waarlijk God was d. i. een onafhankelijk, oneindig Wezen; doch hij wilde geen tegenspraak dulden; hij verduurde het niet, dat men hem van eene hoogere macht Gods, van een oppergezag boven hem kwam gewagen, dat men met ontzag van een Wezen, oneindig boven hem verheven repte, dit liet zijn trots niet toe.

Die zich verheft, zal vernederd worden, is eene wet wier toepassing niemand ontgaat. Nu reeds belet hem

1) *Bellum inferebat non regionibus tantum sed et religionibus. Bellarminus.*

2) *Judith V. 2.*

zijn trots Achior te dooden. Deze, ofschoon vreemde, toch moedige prediker van Gods Almacht wordt bewaard, om later tegen hem te getuigen. Dezelfde hoovaardij weerhoudt hem Judea onverwijd met de wapenen aan te vallen. Maar hij zal dieper nog vernederd worden; dat geringe volk, en onder dat volk eene vrouw, een eenzame weduwe, zal zijn schande bewerken ten eeuwigen dage.

Treedt dezelfde geest heden minder zichtbaar in 't openbaar? Veel zichtbaarder dan toen, en in bepaalder teekenen.

Waarheen Holofernes als instinctmatig werd heen gedreven, wat hij in zijn onstuimigheid beoogde tot werkelijkheid te brengen; datzelfde wordt heden door den tijdgeest der eeuw zoo stelselmatig beleden, ten doel gesteld, ingevoerd, dat elke mogelijkheid van twijfelen, of dezelfde geest die Holofernes aanblied, ook zijne nazaten heden voortstuwt, heeft opgehouden.

Trouwens op welken grond steunt heden het vijandelijke leger, of liever welk is het voorwendsel dat dit leger als grondslag aanhaalt? Reeds den 9 Juni '62 heeft Z. H. Pius IX in zijne Allocutie *Maxima quidem* dien grond ontdekt en op nieuw in den Syllabus onder N°. 39. § VI; gebrandmerkt; deze Godslasterende logen luidt aldus:

»Wijl de Staat (Nabuchodonosor) het beginsel en de bron is van alle rechten, bezit hij een recht, dat door geene grenzen omsloten of omschreven wordt.» Ziedaar hun voorwendsel, hun grond-idée in al zijn naaktheid en hardheid; het is de revolutie als beginsel gesteld; het is het letterlijk streven van Holofernes, of van satan zoo heden als toen. Van wien anders had Holofernes geleerd onder den dekmantel van recht te bedriegen? De oorlogskreet, dien de

Luciferisten, om hun boozen toeleg te bedekken 1) aan-
hieven tegen Michaël, is overbekend.

»Wy steunen op ons Recht: Rechtvaardigheid is stout!»

De eenige oorsprong der wetten is de menschelijke wil. Maar de uitsluiting van God is dan ook de vergoding van den mensch. De Staat is God; die Staat-God is belichaamd in het beeld des Cesars; voor dien God moet een ieder de knieën buigen, ja, zijn verstand en oordeel doen bukken.

De revolutie maakt van den Staat eene Godheid; zij schrijft den Staat een gezag toe, dat niet slechts geen hoogere macht boven zich erkent, maar ook zelfs geen gelijken naast zich duldt, een onbegrensd en algemeen gezag.

In het ééne recht van den Staat zijn alle rechten samengevat: want hij is van alle rechten de eenige bron; hij is het recht in zich zelve en uit zich zelve, dus God. Geen rechten kan hij kwetsen, daar hij over elk recht beschikt, daar niemand eenig recht bezit, hetwelk niet aan den Staat is ontleend en daaruit voortgevloeid en van hem afhankelijk blijft.

De intellectuële vrijmetselarij speelt hier haar voorname rol; zooals gedurig wordt opgemerkt, mag men de rituële vrijmetselarij als onbeduidend beschouwen; terwijl de principiële, die zich op verstandelijk gebied ontwikkelt en onverdroten hare slechte principen op allerlei wijze doorvoert, de groote bewerkster is van deze zedelijke afgoderij.

Daar in dit revolutiestelsel de Staat alleen rechter blijft van hetgene geoorloofd is of niet, zoo kan en mag hij zich alles toestaan, zich alles toe eigenen, alles veroor-

1) *Lucifer*. III. 1129.

loven wat hij verkiest; hij alleen behoort alles te ordenen, elk bevel of verbod moet van hem alleen uitgaan. De wetten, die hij uitvaardigt, zijn heilige regels, voor een ieder gelijkelijk verplichtend, hoe veranderlijk dan ook naar de luimen en grillen van den Staat-God of van het orgaan, waarvan hij zich bedient. Voor de majesteit dier wetten moet elke wil, elk oordeel en verstand onderdoen, zich neerbuigen. Wee hem, die zich verstout ze af te keuren, of meent ze in geweten niet te mogen volgen; hij is een staatsgevaarlijke, een rijksvijandige, een vaderlandlooze!

Nu verheft er slechts één welberaden zijne stem en verwerpt die staatsalmacht, de grijze Pius IX; nu verzet zich tegen haar dat eenige volk, wat met Pius is. Welk eene dwaasheid? *door een overgrootte gramschap en 1) toorn ontstoken riep Holofernes de vorsten bij zich.* Hoe, nu wil de Kerk, als immer, eene volkomen gemeente, een onafhankelijke Staat, zijn en blijven, Haren Stichter gelijk, die door eigen krachten leeft, van eigen organisme voorzien, naar een onafhankelijk bovennatuurlijk doel streeft, de haren geleidt, het geluk der menschheid bevordert.

Instinctmatig gevoelt het de tijdgeest met elk vriend en vijand: waar Christus heerscht, kan geen cesarisme bestaan; gehoorzaamheid aan de Kerk is vrijheid 2) en 't is vrijheid, omdat de Kerk niet dwalen kan, noch de volken misleiden.

Neen, Neen! roept het Staatsalvermogen of liever de willekeur zijner aanbidders tot de Kerk: Gij zijt eene onderdanige, eene dienstbare, eene slavin; onder mijne voogdijschap zal ik u nemen, gelijk elk andere vereeniging

1) Judith IV. 2.

2) Men vergelijkte de voortreffelijke verhandeling van Mgr. Manning. *Het Cesarisme. De Tijd Het Huisgezin. Januari '74.*

van handel, nijverheid, ontginning, en gij zult van het openbaar leven slechts gebruik maken en genieten naar mijn welgevallen. Mocht zelfs iemand der aanvoerders, gelijk Lucifer 1) aarselen, zal het choor der Luciferisten hem toeschreeuwen:

„Geen mensch zal onze kroon, Godts kroon, met voeten treên!”

Dit beginsel van de Staatsalmacht gaat niet alléén; het vloeit uit pantheïsme voort, en heeft de volkssoevereiniteit met eene menigte van andere dwaalbegrippen voor onmiddellijk gevolg.

Ten einde deze afzictelijkheid onder bedriegelijke vormen zoo als dat gebruikelijk is, ingang te doen vinden, heeft men die sinds eenigen tijd *humaniteit* gaan noemen.

Eene definitie zoo officiëel mogelijk van die *humaniteit* 2) luidt aldus: »Het ideaal der vrijmetselarij is de *humaniteit*;

verstaan hierdoor de harmonische ontwikkeling van de kracht der (zondige?) menschelijke natuur, om zich (zonder de hulp der genade) tot den hoogsten graad van volmaking te verheffen, zoo zij (niet door God geleid maar) door wijsheid bewaard en door schoonheid gesierd wordt.” Zoo werd er vast een begin gemaakt met den Staat-God niet meer in het beeld van een Nabuchodonosor of Cesar te belichamen, maar in het beeld der *humaniteit* d. w. z. der menschheid die niet meer aan God onderworpen, zich niet gedraagt volgens gestelde wetten, maar heet zich te ontwikkelen in alles naar willekeur en welgevallen, door

1) *Lucifer*. III. 1241.

2) Bulletin van het Ned. gr. Oosten. Vierde jaargang 3e Afl. Bl. 194. *Vergelijking der Jesuïten-Orde met het vrijmetselaarsbond*, door *Bluntschli*.

eigen kracht. Kan de eigenaardige hoovaardij van den satan nadrukkelijker blijken, zijn inwerking op den tijdgeest duidelijker zijn?

Intusschen heeft dit heidensch koninkschap heden zulke vorderingen gemaakt, dat de meeste Grondwetten naar dien geest zijn ingericht, de meeste wetten op dienzelfden leest geschoeid; dat de maatschappelijke toestand van dienzelfden geest doordrongen, zich in die vormen voordoet en op het gebied der zedelijkheid niet weinig veroveringen heeft gemaakt.

Wij sluiten met de opmerking, dat voor zooverre onze herinnering reikt, wij in het O. V. niet een kennen, die den satan zoo sprekend voorstelt, als Holofernes, zijne hoedanigheden, strevingen, omstandigheden enz. in acht genomen. Ook aan niemand is die gelijkheid ontgaan; een ieder zag in hem de tipe des satans en in zijn uiteinde eene les voor alle Kerkvervolgers.

Niet minder helder bevroeden we, dat het vijandelijke leger van heden van beginselen uitgaat, strevingen aan den dag legt, een geest verraadt, die allen het karakter dragen van dezelfde helleslang. Bedwelmd door zijn hoovaardij, en heden meer in het bijzonder, door eene laatste wanhoop aangedreven, 1) schijnt satan de Godheid uit te tarten.

„Almagtige!” sprak hij, „die mij het licht onttoog,
Moest Gij, om Uwen troon en Godheid te bewijzen,
Mij vangen in deez' nacht? Wat eer kan voor U rijzen
Uit 't weig'ren van een strijd, dien ik U aan durf biën?
Hoe! satan daagt U uit en Gij zoudt hem ontvliën?

1) Constantijn. V. *De Katholiek*. LXV. Bl. 295.

Vertoon mij uwen dag en 'k zal U tegentreden.
 Nog eenmaal! o nog eens! beslissen wij op heden,
 Beslissen wij voor 't oog van hemel en van aard',
 Wie beider de oppermagt en voor altoos aanvaardt!"

Wij noemen Holofernes in persoon een zichtbaren duivel naar 't voorbeeld van anderen; maar wij voegden van het onze daarbij, dat ook heden de duivel zichtbaar is, niet in dezen of dien persoon, maar in de strekking door velen aangekleefd. Niet weinig helpen deze denkbeelden, om ons vertrouwen in de toekomst te sterken; zoolang echter DE WARE JUDITH den geest des oproers nog laat begaan, en Haar gebied op de slang nog niet op nieuwe wijze doet schitteren; schijnt ons de toestand tot die hoogte geklommen, welke het oproer der geesten aan 't einde van Vondels derde bedrijf had bereikt. Het slotchoor 1) door de Engelen, die inzien en voorspellen hoe staatzucht de ziel des oproers is, daar ter waarschuwing toegezongen, blijkt dan ook heden van toepassing:

„Is dit krijgsvier niet te smooen,
 Door een magt van hooger hant,
 Wat wil blijven in zijn stant?
 Staetzucht zal alle Orden stooren:
 Hemel, aerde, zee, en strant
 Zullen staen in lichten brant.
 Staetzucht, eens door triomfeeren
 Als gewettight, zal verwoet
 Godt en alle magt braveeren.
 Staetzucht kent noch Godt, noch bloet.”

1) *Lucifer*. III. 1320.

V.

DE HOPELOOZE TOESTAND.

Ontzettend is de toestand eener stad, welke op het punt staat van door bandelooze, woeste vijanden te worden ingenomen! Onbeschrijfelijke angst, algemeene gedruktheid der gemoederen, verwarring in alle zaken heerschen alom. De diepe, radelooze droefheid der burgers bij 't voorzien en 't berekenen van den naderenden ondergang, plundering, brand en dood, is niet te malen. Zoo, ja, erger was de toestand der grens-stad Bethulië; zóó bang waren de inwoners te moede, toen het leger door Holofernes aangevoerd, hunne stad al dichter van nabij omsingelde, en het opperhoofd der Ammonieten, Achior nu nog kwam mededeelen, wat een wrok zich van Holofernes' hardvochtige ziel had meester gemaakt.

Te dien tijde waren aldaar Ozias 1), uit den stam van

1) Vondel geeft in zijn *Lucifer*, V. 2155 den naam van Ozias, *Hôsjâh* in 't Hebreewsch, *sterkte Gods*, aan den Engel

„Ozias, aen wiens vuist de Godtheit zelf vereerde
Den zwaren hamer van gekloncken diamant.”

Hij moest de gevallen geesten „vangen, uit de lucht wegvagen en ketenen met kracht.” — Een tweeden Engel, die den eersten volgt en ter zijde staat, noemt de dichter Azarias *Hhazarjâh*, *auxilium Dei*, *hulpe Gods*:

„Dees sleutel van den put des afgronts, en zijn holen,
Wort, Azarias, u en uwe zorgh bevolen.
Ga hene, sluit in 't hol al wat ons maght bestrijt.”

Zoo als ieder weet, hebben de eigennamen in 't Hebreewsch altijd hunne zakelijke beteekenis; hoe oordeelkundig noemt dus Vondel wederom een derden Engel:

„Maceda, neem dees torts, die vlam is u gewijt:
Ontsteek den zwavelpoel, in 't middelpunt der aerde,
En pijnigh Lucifer, die zoo veel gruwlen baerde,
In 't eeuwighbrandend vier, . . .”

Want Maceda, *Mazzaä* beteekent incendium, *brand*.

Terwijl deze nauwkeurige en zinrijke benamingen de voortreffelijke gedachten van den vorst der Nederlandsche dichtkunst aanmerkelijk verhoogden, en daar aan 't slot van zijn *Lucifer*, als kostbaar edelgesteente schitteren, voegt Jacob van Lennep aan deze plaats, de volgende aanmerking toe: „Ozias, Azarias, Maceda: ik geloof niet, dat er een andere grond bestaat, waarom Vondel aan de drie Engelen, welke Michaël hier toespreekt, by voorkeur deze namen gegeven heeft, dan alleen om dat zy nog al Oostersch klinken en in de maat goed te pas komen.” In welke mate die vereerder van Vondel zich ook hier, tegen hem bezondigt, laten we den geachten Lezer ter beslissing over. Wij veroorloofden ons deze noot zonder vrees van ons aan voorbarigheid schuldig te maken: want hoewel onze aanmerking buiten ons bestek schijnt te liggen,

Simeon, en Charmi de opperhoofden van het bestuur. Voor hen en al de machthebbers en voor al het volk verschijnt Achior en verhaalt hun, wat hem van Holofernes was wedervaren, hoe zijne raadslieden hem onverwijld ter dood hadden willen brengen, en met welk plan Holofernes zelf hem had overgeleverd; met het vast besluit namelijk, van hem na den nederlaag en den dood der Israëlieten, door allerlei kwellingen te doen sterven; en dit wel enkel en alleen omdat hij getuigd had: de God des hemels is hun beschermer. »Wij zullen zoo had de opperbevelhebber 1) gesproken, wij zullen hunne bergen drouken maken van hun bloed en hunne velden met hunne lijken bedekken.»

»Na dit verhaal vielen 2) allen op hun aangezicht ter aarde om God eenparig te aanbidden, Hem met algemeen gekerm en geweent te smeeken: Heer, God van hemel en aarde laat uw blik nederdalen op de trotschheid onzer vijanden, en sla uw oog goedgunstig op onze nederigheid. Geef, bidden wij U, geef toch acht op het aanschijn Uwer heiligen, en doe blijken dat Gij degenen, die op U vertrouwen, niet verlaat; maar dat Gij hen, die op zich zelven steunen en op hunne sterkte roemen, vernedert.»

Indien het vertrouwen op God als loon van Hem erlangt, dat het gebed wordt verhoord — zoo redeneeren zij — dan

gaf ons het woord Ozias daartoe toch aanleiding. Ozias, wien, gelijk zijn naam aanduidt, al zijn sterkte van God kwam, hij, de overste der stad Bethulië, de aanvoerder der Israëlitische macht, had toch zooals reeds bleek, volstrekt noodig door Judith bemoedigd, gesteund, ja, door hare raadgevingen geleid te worden; want op die wijze alleen vermocht hij te zegepralen, en Judeas velden rein te vagen van de Assyrische jacht.

1) VI. 3. Naar de uitdrukking van den Griekschcn tekst.

2) VI. 14.

kunnen we hopen; doch dan ook alleen: want dit vertrouwen is het eenigste bolwerk, dat ons rest.

»Met zóo te bidden en te weenen brachten ze den geheelen dag 1) door. Zij beurden Achior insgelijks op tot vertrouwen, en tegen den avond nam Ozias hem — zeer wijselijk — ten zijnent, deed hem met de voornaamsten der stad bij een plechtig avondmaal aanzitten; waarna al het volk wederom bijeen geroepen wierd. Ter vergadering gekomen heiligden zij den ganschen nacht door een gemeenschappelijk gebed, om den God van Israël om hulp te smeeken.»

Dienzelfden nacht, welken zij doorbrachten met aldus te bidden en zich voor God te vernederen, deed Holofernes de wapens scherpen en legde de laatste hand aan zijn belegeringsplan. Des morgens 2) geeft hij zijne legers bevel tegen Bethulië op te rukken. Zijn heir telde nu 3) 120,000 man voetvolk en 22,000 ruiters, behalve de menigte dier mannen, die hij uit de jongelingschap van al de veroverde Rijken en steden had meegevoerd. Dat gansche leger stelt zich op eens in beweging en begint de omliggende hoogten te beklimmen.

»Nauwelijks bespeuren de Bethuliërs die ontelbare drommen in de verte, of zij werpen zich ter aarde neder; zij bestrooien hunne hoofden met asch ten teeken van boete en rouw 4), en eenparig bidden ze, dat de God van Israël toch erbarming mocht toonen met zijn volk.» Hunne geloofsovertuiging staat pal 5) en uit zich standvastig:

„Het bidden kan een hart van diamantsteen breecken.”

1) VI. 16 21.

2) VII. 1.

3) VII. 2, 3.

4) VII. 4.

5) *Lucifer*. IV. 1677.

De ongeloofige noemt het geestkracht, wanneer men voor niets beducht is; terwijl de geloovige mensch van zijn eigen nietigheid bewust, wel vreest; maar evenzeer van Gods goedheid en macht overtuigd, op den Almachtigen steunt. En zoo ligt juist in die vrees, naar Paulus leert 1), zijne kracht, wijl zij hem op God doet hopen, die de nederigen altijd te gemoet komt.

Verre van te gelijken op diegenen, wier schijnbare moed slechts bestaat in het gevaar te ontveinzen, beseffen de Joden hun nood volkomen, en stellen vastberaden al de middelen in het werk, die in hun bereik liggen. Zij bezetten de énge voetpaden tusschen het gebergte met gewapende mannen en hielden er de wacht, den ganschen dag en den ganschen nacht.

Ook heden kunnen niet zij, die 't gevaar der geloovigen licht voorstellen, als manmoedigen worden geacht, maar zij, die met Pius IX overtuigd zijn 2) dat: »de vijand dáar is en ons van alle zijden omgeeft, en dat de algemeene toestand der maatschappij niet verbetert maar verslimmert,» zij zijn in staat den moed des Pausen te schatten; op nieuwe slagen voorbereid, zullen zij nimmer insluimeren, doch uit den ijver der slechten, steeds waakzaamheid leeren, en door daden hunne overtuiging aan den dag leggen.

't Voorbeeld der Bethuliërs is hier overredend. »Spoort de helsche Holofernes 3), die gezworen vijand van Gods

1) II. Cor. XII. 10.

2) Alloc. Bladz. 12.

3) Hortatur milites suos spiritualis Holofernes et hostis certissimus populi Dei, ut ascendant contra Bethuliam, hoc est, contra Ecclesiam Catholicam, quae est domus Dei; quatenus quoscumque possint inde auferant et dolo perimant. Sed illi unanimiter clamant ad Dominum... *Rabanus. In Judith. VII.*

volk, zijne krijgers aan om tegen Bethulië, dat is tegen de Katholieke Kerk op te treden, ten einde zoo velen zij maar kunnen van haar los te maken, te verwijderen en door hunne bedriegerijen te bederven, welke is dan de plicht der geloovigen? Dat zij eenparig den Heer smeeken om erbarming, hunne wapenen, dat is de zorg voor heilige deugden ter hand nemen, en den vijand elken toegang tot hun hart zorgvuldig afsluiten.”

Holofernes beproeft al het mogelijke om zijn boos opzet ten einde door te voeren; hij kan van zijn kant niet bedrijviger zijn om zijn snood doelwit te bereiken. »Hij zelf doet de ronde en 1) ontdekt weldra, dat de groote bronwel die van den zuiderkant in hunne waterleidingen stroomt, buiten de stad haren loop nam, en hij beveelt onverwijld deze hoofdwaterleiding af te snijden. Nu bleven slechts eenige kleinere hulpbronnen, dicht onder de muren der stad, waar hij bespeurt, dat de Joden ter sluiks water scheppen, echter meer om zich te verfrischen, dan om te drinken.”

Wij mogen de mystieke verklaring dezer gebeurtenis van drie voorname mannen niet stilzwijgend voorbijgaan; elk hunner ziet nadrukkelijk in deze daad van den Assyrischen opperbevelhebber, eene werking van satan afgebeeld. Volgens de toepassing van de H.H. Augustinus 2) en Gregorius snijdt de duivel de hoofdbron der genade af, en berokkent soortgelijk nadeel aan de zielen, »wanneer hij er in slaagt om ons zorgeloos en afkeerig te maken van het gebed, dat als het kanaal is der genade Gods.” Rabanus

1) Judith. VII. 6.

2) Diabolus incidit cum nos ab oratione avertit, quae quasi canalis est gratiae. *S. Augustinus Psalm 73. S. Greg. Cant. IV.*

Maurus 1) geeft eene andere uitlegging aan deze bijzonderheid. »Deze gewichtige, meest beslissende handeling van Holofernes bij de belegering van Bethulië, beeldt naar Rabanus' verklaring, op treffende wijze datgene af, waar de duivel met alle krachts-inspanning naar tracht. Hij beproeft door zijn dienstkechten de grondslagen der leer en de wapenen der deugd, aan de Kerk te ontnemen, ten einde alzoo in den ondergang der dienaren Gods, zijn boozen wil voldoening te geven. Hetzelfde lezen we van de heidensche keizers, met name van Juliaan den afvallige, dat zij den Christenen niet alleen de Godsdienstige wetenschap, maar ook de menschelijke kennissen door hunne wetten ontoegankelijk maakten. Des ondanks evenwel heeft de kracht Gods, die bij de genade van den H. Geest niet enkel door woorden, maar ook en veel meer door de inwendige ingeving hare uitverkoornen leert, nimmer diegenen verlaten, die op Hem betrouwen; doch naar het woord van den Psalmist, zal Hij de zielen zijner dienaren vrij maken en niet een van allen, die op Hem hopen, ooit verlaten.»

Deze verklaringen zooeven door drie HH. Vaders vooropgesteld, geleiden tot onze uitlegging of liever worden er geheel in opgenomen.

1) Hoc est quod diabolus maximo conamine studet, ut per ministros suos doctrinae elementa et virtutum arma ab Ecclesia auferat, ut sic nequitiam suam in interitu servorum Dei expleat. Legitur etiam in historiis quod gentium principes, et maxime Julianus apostata non solum divinam, verum etiam humanam, Christianis interdicens denegarit philosophiam. Sed tamen virtus Dei, quae per Spiritus S. gratiam non solum per verba, quin etiam per internam aspirationem electos suos docet, non derelinquit fiduciam habentes in se, juxta illud Psalmistae: „Redimet animas servorum suorum, et non derelinquet omnes qui sperant in se.” *Rabanus. In Judith. VII.*

Jaren lang heeft men alles in het werk gesteld om de hoofdbron des geloofs en der genade af te snijden, het hoofd der Kerk te verhinderen in zijn geestelijk bestuur; ziedaar het hoofdstreven der hedendaagsche Assyriërs bij de belegering der nieuwe Stad Gods. Gaat men al hunne politieke strevingen in deze eeuw met een weinig oplettendheid na, dan blijkt dit hun hoofddoel vóór alles en bóven alles zonneklaar.

Eerst heette het: Eene vrije Kerk in een vrijen Staat. Dit ondoordacht woord van den toen liberaal gezinden Montalembert bewees der partij uitstekende diensten, om tot in de beste geesten duisternis te verspreiden. Door Cavour met gretigheid opgevangen, gold die spreuk weldra voor leuze in 't vijandelijk kamp, en beduidde niet anders dan: de onderwerping der Kerk aan den Staat; onderwerping van haar gezag aan zijn willekeur.

Weldra luidde het: geene tijdelijke macht dus voor den Paus, — ofschoon hij door Goddelijk recht van elken Staat onafhankelijk is — maar een zuiver Pausdom — door een sluw en zwak ministerie van een rooverstaat, in zijne geestelijke macht gehandhaafd.

Nu ook kon het idée: De eenheid van Italië, geen onoverkomelijke weerstand meer ontmoeten; dit idée bracht den aanval mede en de bestrijding der tijdelijke macht van den Paus; maar, zoo loog men opzettelijk, de Kerk bleef en werd meer vrij.

Pas echter is de Paus-Koning van zijn Rijk, de Kerk van hare Staten beroofd, of weldra doet men een reuzen-stap nader tot zijn doel; men loochent zijne geestelijke onafhankelijkheid en macht; men legt die aan banden door ze bij schijnwaarborgen, onder den vorm eener wet te vergunnen. Terzelfder tijd men de Concordaten, met den

Paus gesloten, wederrechtelijk verscheurt, wil men, dat aan die waarborgen de trouw en de kracht eener wet worde toegekend; ook dit bedrog konde men niet lang volhouden.

Nog traden deze willekeurige knevelarijen niet in werking, of men heeft ze rechtstreeks tegengesproken en vernietigd door de befaamde kloosterwet, welke den Paus op eens van zijne geestelijke lijfwacht berooft, hem de noodzakelijke hulpmiddelen voor zijn wijd uitgestrekt geestelijk bestuur ontnemt en dit op den duur onmogelijk maakt.

Tot heden hield men niet op tot zelfs het eigendomsrecht der Kerk, aan geen sterveling geweigerd, te verkrachten; met alle rechten van personen, mits zij der R. K. Kerk zijn toegewijd, den spot te drijven.

Geve de Heer der Kerk den providentiëlen Pius IX den triomfdag der Kerk te aanschouwen, schenke Hij hem nog jaren levens: want in den toestand der Kerk, zooals die heden is, zal de eerst mogelijke Pauskeuze het sein wezen van een nieuwen aanval op den zedelijken invloed des Pausen, op de zekerheid 1) van zijn persoon, op geheel zijn ambt, op al zijne rechten en vrijheid. Bedriegelijke verzekeringen, allerlei bedreigingen, valsch opgemaakte Bullen, alles is te wachten, voor niets deinst men terug. Nu vast klinkt het: geen vrije Pauskeuze, noch wat de wezenlijke vrijheid der kiezing, noch wat de plaats, tijd, wijze, vormen betreft. Geen geestelijk recht hoegenaamd zij den nieuw gekozen Paus, tenzij naar de willekeur zijner overmachtige en gezworen vijanden.

Maar wat anders blijkt dan steeds het doelwit van al dat rusteloos streven, tenzij de hoofdbron van het Kerkelijk

1) Confer. Studiën. III. Jaargang. Afl. II. Bladz. 30.

en Godsdienstig leven tegen te gaan, den Paus van hen allen, die zijn invloed wenschen en behoeven, af te scheiden?

Wat deed intusschen de Eliachim onzer dagen? Even onschuldig als hij, die in Judiths tijd het hooge priesterschap in Jerusalem waarnam, verdedigde hij steeds zijn onvervreembare rechten; zijne waakzaamheid is 't eenig verwijt dat men hem kan toevoegen.

Doch zie hoe nog zoo veel meer in het werk is gesteld, om die welbron van het geloofsleven af te sluiten; wij leeren er tevens door, hoe onberispelijk daarentegen het hoofd der Kerk bij alles wat tegen hem beproefd werd, met kracht en waardigheid is te werk gegaan.

Niet enkel kante de Staat zich aan tegen de rechten der Kerk en haar eigen vrij bestier, omdat hij zich los waande van God; maar ook vermeende hij, als eenige bron van alle rechten, zonder naar het nieuw gezag, in het hoofd der Kerk door Christus op aarde vastgesteld, om te zien, vrijmachtig te kunnen voorthollen in zijn willekeurig regeeren.

Hij ging reeds veel verder en had alom een aanvang gemaakt, met zich op te werpen als leermeester der volken, zich nu wetenschap noemend in den zin van vijandin des geloofs, dan openbaar onderwijs of schoolplichtigheid als tegen elke Godsdienstige belijdenis gekeerd. Deze zending matigde hij zich overal aan, legde die, als op een ordewoord, vast in wetten, bij meerderheid van stemmen door de handlangers na ruggespraak, al even trouwloos opgemaakt en goedgekeurd.

Wat blijkt nu uit de opzettelijkheid, en eenstemmigheid dier verordeningen, door zedelijk geweld alom doorgedreven? Wat anders dan dat de *moderne* Staat, gelijk Holofernes

spreekt: »geheel het aardrijk zij onder mijn rijksstaf, aan de voeten van mijn altaar, neergebogen.»

Men besluite tevens uit dit alles waarom de waarachtige leeraar der volken met den vinger nu moest aangewezen.

Zoo gebeurde dan ook; veel meer door de leiding van boven, dan door eigen keuze van den Paus op zelfverdediging bedacht, werd, *nádat* het Vaticaansch Concilie was bijeengekomen en zijne even gewichtige als heilige werkzaamheden reeds had begonnen, de noodzakelijkheid der zelfverdediging blijkbaar. De onfeilbaarheid van hem, dien Christus in Zijne plaats tot leeraar der wereld heeft aangesteld, werd tot leerstuk verklaard. Dit dogma toch is niets anders dan eene meer bepaalde aanwijzing van het leerambt der Kerk.

Welke gevolgen riep nu de plechtige, de nieuwe verklaring der oude, door Christus meermalen en duidelijk verkondigde leer, bij het vijandelijke legerkamp in het leven?

Letterlijk dezelfde die voor 1000 jaren 1) door Rabanus Maurus zijn aangeduid: »De aankondiging aan Holofernes, dat Israël zich tegen zijne Goddeloosheid verzette en de bergpassen gesloten hield, was eene vóorbeduidenis; omdat aan al de vervolgers der Kerk, die aan den wil van satan als ledematen aan hun hoofd gehoorzamen, immer blijkbaar worden zal, dat de Christen geloovigen besloten zijn,

1) Nuntiator Holoferni typice, quod filii Israël praeparent se ad resistendum ac montium itinera concludant, quia hoc innotescit S. Ecclesiae persecutoribus universis, qui parent voluntati diaboli, ceu membra capiti, quod credentes Christo Domino deliberant repugnare malis animo fido, et omnem superbiam detestentur, per quam maxime adversarii irrumperere et vincere student. Hinc hostis sciscitatur: unde eis tanta sit mentis constantia etc. *Rabanus. In Judith. V.*

met een trouw hart aan de kwaden te weerstaan en alle hoovaardij verfoeien, omdat de vijanden juist door dien geest van onafhankelijkheid, in ons legerkamp zoeken binnen te dringen en te overwinnen. Daarom stuift de vijand op en vraagt als met verwondering: vanwaar den Christenen zulk eene standvastigheid komt, hoe sterk wel eene verdediging hun geloof is, wie hun aanvoerder en hoofd, welk hunne strijdkracht, of hiertegen dan niemand bestand of vermogend is."

Even dus als Holofernes op die tijding van woede vervoerd, al zijn krachten verzamelt, en naarmate de Israëlieten de belegering uithouden, zijne macht en opzet nog versterkt; evenzoo oordeelen thans zijne nazaten bij den weerstand der Kerk ten Algemeen Concilie vergaderd; hun vervolgingswoede brak met nieuwe krachten los.

„Een l) nieuw bevel gaat uit, en de afgrond die het hoort, Herhaalt en galmt den kreet door al zijn holen voort."

Even als hun voorzaat tijdens Judith, vragen ze: Wie is die R. K. Kerk! Zij meent alleen de waarheid te bezitten; zij wil den Staat niet aanbidden, maar ook Gode d. i. aan Christus geven wat Hem toekomt! Doch gelijk het besluit van Holofernes reeds was genomen en nu in zijn toorn slechts bekrachtigd werd; niet minder, al is de bitterheid der Kerkvervolgers, na de dogmaverklaring der onfeilbaarheid toegenomen, stond hun plan toch te voren vast. De onveranderlijke beschikking van het Vaticaan gaf, vooral door haar zegerijken uitslag en heerlijke vruchten, nieuw voedsel aan hun wrok en haat.

Iets anders ging er om in hun boosaardig hart, iets anders toonden zij in 't openbaar; voor een ieders oog

1) *Katholiek LXIII. Bl. 339. Constantijn I.*

verschenen diep doordachte wetten; maar in het gemoed werkte er hartstocht op eene wijze, aan 't gene Vondel 1) beschrijft, niet ongelijk:

„D' Aertsvyant van Godts naem, hardneckigh, onbewogen,
 En trotser op dat woort, hervat in aller yl
 Den slagh, tot driewerf toe, om met zijn oorloghsbijl
 Den diamanten schilt, met een Gods naem, te kloven:
 Maer wie den hemel terght gevoelt de wraeck van boven.
 De heirbijl klinckt en springt op 't heiligh diamant
 Aen stucken... .”

Wat dit hart voor een ieder zien liet? vervolgingswetten die evenwel slechts eene scherpere uitvoering zijn van lang beraamde plannen En welke de voorname inhoud dier wetten is? Zij zijn door geheel de wereld bekend; wat meer is, ze staan reeds opgeteekend in het Boek Judith; daar lezen we inderdaad het ontstaan, de wording en den inhoud dier wetten! »Daar geven de naburige Ammonieten en Moabieten wederom kwaden raad; vleiend naderen ze Holofernes en zeggen: De Israëlieten betrouwen niet op spiezen of pijlen; de bergen zijn hunne beschutting en de steile heuvelen hunne sterkte. Wilt gij ze zonder slag of stoot veroveren 2), stel wachters bij de bronnen en gij behoeft het zwaard niet eens uit de schede te nemen; de dorst zal hen, van dien geringeren toevoer verstoken, weldra ten onder brengen. Deze raadgeving draagt Holofernes' goedkeuring weg; hij stelt 100 manschappen bij elke fontein rondom de stad gelegen.”

Voor wien kan het noodig zijn in dit belegeringsplan, de strekking en den hoofdinhoud der vervolgingswetten aan te

1) *Lucifer* V. 1907.

2) *Judith*. VII. 8-10.

duiden? Zeer zeker voor niemand: want een ieder roept uit: Gelijk toen, zoo heeft men ook nu besloten, liever door zedelijke dan door bloedige aanslagen, de Kerk te vervolgen; daarom heeft men, met den Paus te gijzelen, de hoofdbron des geloofs afgesloten; en thans heeft men ook bij de kleinere bronnen wachters gesteld. Vast zuchten de bisschoppen onder een samenweefsel van in elkander grijpende wetten, zoodat zij bij elken stap ter uitvoering van hun bisschoppelijk ambt, op allerlei beletselen stuiten en ook met de meest mogelijke inspanning, de overtreding van alle vrijheid en recht kwetsende wetten, niet vermijden kunnen. Op geldboete volgt geldboete; op kerkerstraf, interneering; banvonnissen is alree veler deel geworden; terwijl meer dan 1200 priesters, hunne medearbeiders, even willekeurig gekerkerd en in boeien geslagen, hunne geloovigen prijs moeten laten aan sluw berekende misleiding, welke met volslagen gemis aan opwekking van de zijde der Kerk gepaard, allergevaarlijkst is.

Overal blijkt de bepaalde toeleg om de geloovigen van hunne priesters afkeerig te maken; het geloof der eersten, den heilzamen invloed der laatsten te verzwakken; het gezag en de rechten der bisschoppen op beide te ontzenuwen, geheel het organisme der Kerk aldus te ontwrichten en uiteen te rukken.

Hooren we hier de snedige beschrijving van dien toestand in 834 door den aartsbisschop van Mentz gegeven, én om hare juistheid én omdat een zoo trouwe echo dier woorden nog onlangs klonk in den mond van zijn Hoogwaardigen opvolger, met de overige leden van Duitschlands Episcopaat. »Wat geeft die daad van Holofernes hier te verstaan? Dat de vervolgers der geloovigen er steeds op uit zijn, om hun de leer van het Evangelie te onthouden. Die leer vloeit van de levende bron, den H. Geest helder

voort, en wordt door den mond van de leeraren der Kerk, als door even zoo vele leidingen en beken in de Stad der H. Kerk ingevoerd. Met die leeraren te *sperren*, te verbannen en met doodstraf te bedreigen, trachten de vervolgers, door gebrek aan levenden drank, de zielen van dorst te doen versmachten, ten einde ze daarna, door middel van gewelddadige mishandeling, ten eenenmale te vernietigen. Toch zal de kracht Gods de Zijnen die op Hem vertrouwen 1) niet verlaten; de H. Geest heeft geen stemmen noodig, maar kan door inwendige ingeving Zijn uitverkoornen verlichten."

Dit bemoedigend woord van den roemwaardigen abt van Fulda noopt ons, hier opzettelijk nog te herinneren aan het zoo gewichtig 2) *Memorandum* of gedenkschrift, in hetzelfde Fulda, dat Rabanus door zijn luister deed schitteren, door de eenparige samenwerking der Duitsche bisschoppen op-gemaakt.

Eene enkele zinsnede van dit uitgebreid stuk zal ons het kwaadaardige en hopelooze van den actuëelen toestand duidelijk genoeg schetsen: „De toekomst schijnt zich, helaas! voor ons nog droeviger voor te doen. Dezelfde stemmen, die zich met zooveel succes voor de tot nu toe genomen maatregelen deden gelden, eischen nu dat de geheele verhouding van den Staat tot de Katholieke Kerk..... alleen door de wetgeving

1) Quid est quod Holofernes aquaeductum praecipit incidi, nisi quod persecutores fidelium doctrinam Evangelii, quam ex fonte vivo procedentem sancti doctores gratiâ Spiritus S. illuminati per oris sui fistulam in civitatem introducunt Ecclesiae, prohibendo ac mortem minando jubent auferre, quatenus indigentia potus vitalis prius in animabus suis sitim sustineant, et sic funditus eos poenis inflictis evertant etc. *Rabanus. VII.*

2) Confer. *Maasbode. October '72.*

van den Staat, op nieuw geregeld worde, en wel . . . door alle mogelijke uitsluiting van Kerk en Godsdienst uit de school en het leven en door een stelsel van voogdijschap van den Staat over de Kerk in al hare werkzaamheden , in de opleiding en aanstelling harer dienaren , de uitoefening der zielzorg en de leiding van het Godsdienstig leven.'

Doch keeren we naar Bethulië terug.

In dien stand van zaken duurde de belegering 1) nu reeds 20 dagen; al de waterputten en vergaarbakken der ingezetenen van Bethulië waren geledigd, zoodat de voorraad van drinkwater in de stad niet toereikend was om zelfs voor één dag den dorst te lesschen; wat er nog voorhanden was, werd bij teugen en spaarzaam elken dag uitgedeeld.

Niets, gelijk ook alle, zoo oude als nieuwe geschiedschrijvers opmerken, niets is den mensch zoo ondragelijk als de dorst, niets dat bij de belegering eener stad krachtiger tot overgave aanspoort. In Bethulië, zooals de Grieksche text verhaalt (VII. 22) was de nood zoo hoog geklommen, dat »kinderen en vrouwen neervielen, jongelingen bezweken van den dorst; zij lagen op de straten der stad en voor de dorpels der deuren, bij den ingang der poorten en niemand bezat meer eenige veerkracht!»

»Door den dorst als uitgedroogd, verdord en ontmoedigd 2) komen voor Ozias nu bijeen al de mannen, de vrouwen, de jongelingen en kleinen; en allen met ééne stem roepen zij hem toe: Ziet, gij wildet niet buigen voor de Assyriërs en nu heeft God ons in hunne macht overgeleverd. Vallen

1) VII. 11. De Grieksche vertaler zegt: 34 dagen, terwijl de Ethiopische tot over de twee maanden opklimt.

2) VII. 12—16.

we ook van smachtenden dorst neder en vergaan we bij groote menigte, niemand is er om ons te helpen. Laten we nu allen die in de stad zijn, samenroepen, en ons vrijwillig aan de krijgers van Holofernes overleveren.

»Is 't niet dragelijker te leven — zij het ook in een kerker — en God te dienen, dan te sterven, met algemeenen spot beladen, nadat we onze vrouwen en kinderen voor onze oogen hebben zien vergaan.

»Wij nemen op heden hemel en aarde tot getuigen, wij bezweren U bij den God onzer vaders, die ons volgens onze misdaden straft, dat gij de stad op staande voet aan de krijgsbende van Holofernes hebt over te geven; opdat onze dood door het zwaard worde verhaast en niet in brandenden dorst nog langer gerekt. Een hartverscheurend gehuil volgde op dien eed en verscheidene uren hield het geschrei en gejammer aan.»

Intusschen ontwaken zachtere gevoelens in hun wanhopig gemoed en tegelijk beginnen zij te smeeken: »Wij hebben gezondigd 1) zoo wel als onze voorvaders, wij hebben onrecht gepleegd en boosheid bedreven! Doch Gij, o God, die goedertieren zijt, heb medelijden met ons! Of neem Gij Zélf wraak over onze boosheden, met Uw eigen gees- sel; maar wil degenen, die U belijden, niet ter bestraffing overlaten aan een volk, dat U niet kent; opdat onder de volken niet worde gezegd: Waar is nu hun God?»

De tegenspraak of de verwarring van gedachten, waarin deze schare hier vervalt, kan lichtelijk worden verontschuldigd; misschien pleit zij in haar voordeel. Gevangenschap is eerst hun wensch, dan wederom een spoedige,

1) *Judith. VII. 20.*

gewelddadige dood eene uitkomst; drukt hen de verhittende dorst, slaan zij tot morren tegen Ozias en zijne medegebieders over; bij 't aanschouwen der overmacht van Holofernes, den vijand Gods, geeft de gemoedelijke overtuiging, dat zij geen hoop mochten voeden tenzij in de hulp des Heeren, zich aanstonds wederom lucht; maar ootmoed voor God en onderwerping en ijver voor de eer van Zijn Naam behouden de overhand.

Menig Christen doet heden insgelijks. Zoolang de gevaren slechts van verre dreigen, of zich nog buiten 's lands vertoonen, of maar van buiten aandringen, blijven zij vol van vertrouwen; zoodra echter de rampspoeden hen onmiddellijk raken, of de gevoelige slagen der Kerkvervolgers hen van nabij treffen, vergeten zij somwijlen, dat toch God dat alles toelaat, dat Hij aldus handelt om ons te louteren, en Zijne Kerk te beproeven. Lichtelijk uiten zij dan den wensch naar eene andere soort van kwelling, of naar eene van korteren duur, maar altijd naar andere beschikkingen.

Tengevolge onzer zwakheid is het noodig, ons de wijze raadgeving van den H. Chrysostomus 1) dikwijls te herinneren: Laat de goudkeurder het kostbaar metaal in de vuurproef, totdat hij de zuivering heeft bemerkt, zoo ook God. Hierbij, aldus vervolgt dezelfde Leeraar, gaat de Algoede niet meedoogenloos te werk, neen, met de omzichtigheid van den harpspeler let hij nauwkeurig op onze krachten. De harpenaar immers zal de snaren van zijn geliefd speeltuig niet te straf spannen om ze niet te doen springen; doch ook niet te los laten hangen, om de harmonie der toonen niet te verstoren; zoo wederom God. Hij duldt niet dat de beproeving te hoog stijge, nog te lang aan-

1) Hom. IV. Ad Populum.

houde; maar ook mag de duur, dat wij van tegenheden ontheven zijn, niet te lang worden gerekt, ten einde onze ziel niet verslappe in de liefde Gods. Wij moeten derhalve den tijd en de wijze der bevrijding aan God overlaten.

Bij deze wenken van een heilige, die ze door ondervinding zich had eigen gemaakt, mogen we, om den nood waarin de Bethuliërs verkeerden, te waardeeren, wellicht nog deze algemeene bemerking voegen. Zeldzaam zendt God een blijkbare hulp, zooals hier wordt vereischt, aan hem, die niet eerst gevoelt hoezeer hij daaraan behoefte heeft, en die niet innig is doordrongen, dat de hulpe Gods hem in vollen zin, dat is volstrekt onontbeerlijk is.

Zoo en niet anders was de toestand, waarin wij de Israëlieten hier beschouwen, hij was volstrekt hopeloos.

Met eigen oog zagen zij al dichter hun verwoede en zoo talrijke vijanden naderen; van alle zijden, en nu nog op nieuw uit den mond van het opperhoofd der Ammonieten vernamen zij, hoe alle volken zonder eenige uitzondering, de nederlaag hadden moeten ondergaan voor het Assyrisch geweld, hoe alwie een wijle tegenstand dorsten te bieden, voor hunne overmacht hadden moeten zwichten; maar dan lag ook de gevolgtrekking voor de hand: zij konden onmogelijk den dood ontspringen, het gevaar ontwijken.

De Voorzienigheid moest een wonder wrochten ten hunnen gunste; en daar de immer gestegen onevenredigheid der vijandelijke legerbende met hun geringe krachten het toppunt bereikt had, werd er wel een groot wonder vereischt; en aanzien beider beginselen recht tegenover elkander stonden, en de Israëlieten zich met het idee van Holofernes nimmer konden of mochten vereenigen, scheen het een meer dan

onwaarschijnlijk, ja, een bijna onmogelijk wonder. Op deze gronden hebben we hun toestand hopeloos genoemd, en dat was hij.

Maar is de actuëele toestand der Kerk tegenover hare vijanden niet evenzeer hopeloos te noemen?

Opmerkelijk moet een ieder de veelvuldige en allezins gelijkende overeenkomst wel in het oog loopen, die er heden tusschen den toestand der R. K. Kerk en dien van Judea, door Holofernes belegerd, bestaat. Wij laten het echter de oplettenden Lezer over, zelf na te gaan, hoe elke bijzonderheid van deze tijden op een andere van toen beantwoordt; met op een algemeene gelijkheid te wijzen, kunnen wij hier volstaan. Sinds de staatkunde eigenmachtig op het Godsdienstig gebied is getreden, en zich daar willekeurig beweegt, zijn de politieke afwijkingen, in 't algemeen, Godsdienst-dwalingen geworden; en de strijd, zoo ten tijde van Judith als thans, voor het oog op politiek terrein gevoerd, houdt niet op, nadeelen toe te brengen aan het geloof en schadelijke gevolgen te veroorzaken voor de eeuwigen belangen der zielen. Dit even te herinneren, zij ons hier voldoende; wat wij, om aan het opschrift van dit Hoofdstuk te beantwoorden, in het licht dienen te stellen, is het hopelooze van den toestand.

Ook heden is de toestand hopeloos te noemen.

Wij zagen de bestrijders, beter gezegd de vervolgers der Kerk in *actie*; wij aanschouwden ze alom handelend optreden, onvermoeid hun werk voortzetten, zonder dat zij nog eenig blijk lieten doorschemeren, van hun belegeringswerk te willen staken; integendeel zullen wij in eene Bijlage zien dat veralgemeening der noodlottige dwangmiddelen volgen moet.

Veeleer schijnen de Holofernessen van heden, met eene wanhoop, den boozen geest 1) eigen, besloten :

„Het ga zoo 't wil: volhardt groothartigh, onverdrietigh:
 Geen almaght heeft de maght dat zy geheel vernietigh'
 Het wezen, dat ghij eens voor eeuwigelijck ontvingt.
 Indienghe fel en fors met uwe heirspits dringt
 In 't hart van 'svijants heir, en komt te triomfeeren,
 Zoo zal de tiranny der hemelen verkeeren
 In eenen vryen Staet, en Adams zoon, en bloet,
 Gekroont in top van eere, en met een aertschen stoet
 Omcingelt, uwen hals niet boeien aen de keten
 Van slaefsche dienstbaerheit,“

Nu dus rijst alleen de vraag: welke middelen staan daar tegenover? Eene macht die in verhouding tot de vijandelijke sterker of zwakker is, dan die van Israël tegenover Assyrië was, toen Judith leefde? Bethulië, Jerusalem, geheel Judea zag uit naar hulp, doch van waar moest die komen? En van waar kan die heden opdagen? Van de Staten? Zij zijn allen van de Kerk afkeerig, en reeds lang gaf Pius IX en reeds meermalen te kennen: van dien kant is geen hulp te verwachten! Daarheen wend ik mijn blik in de toekomst niet meer!

Van hunne wetten? Maar deze zijn meestal doordrongen van grondbeginselen die onbillijk, wederrechtelijk zijn!

Van de legers? Zij staan onder bevelen, die eveneens geleid worden van hooger en kwader hand. En al mocht er ook hier of daar een leger met edelen moed, als dat in '70 tegen de Commune, de wapenen voeren, al mocht er ook eene wet den Godsdienst voor tijd en wijl in bescherming nemen, of een enkele Staat zich de rechten der Kerk

1) Vondel. *Lucifer* IV. 1436.

aantrekken, zich daarvoor zelfs in de bres stellen, wat nog zou dit alles baten tegen den algemeenen aanval, zooals die heden tegen de Kerk wordt volgehouden? Een voor-naam lid der Fransche loge schreef onlangs, van dezen toestand zeer helder bewust: 1) »Keert de Katholieke Kerk ook ditmaal zegevierend uit den strijd dien wij tegen haar zoo in de Oude als in de Nieuwe Wereld voeren, bezwijkt zij niet onder de knellingen van het netwerk, waarmee we haar met het doel om ze te verstikken, hebben omvlochten, dan zal ik haar Goddelijken oorsprong aannemen; ik zal mij bekeeren en geloovig katholiek worden.»

Kunnen we wellicht een hoopvollen blik in de toekomst slaan op de vorming van een nieuw geslacht? Dit vooruitzicht te benemen, was juist de voorname toeleg van het vijandelijk leger; reuzenkracht zoude noodig zijn om dien toeleg te verijdelen. Laat men aan de Godsdienstige opleiding van het opkomend geslacht alles wat slechts mogelijk is, ten koste leggen; wat nog zal het in vele streken baten tenzij om den strijd te verlengen, als men bedenkt hoe laag onze moderne maatschappij het peil der zedelijkheid bij de massa des volks in 't algemeen heeft doen dalen?

Wij beleven stoffelijke welvaart; dit is zoo weinig te ontkennen dat wij Gode, den geveer van alle goed, daarvoor dank schuldig zijn; echter overdrijft men den stand dier welvaart; en men heeft er eene behoefte naar weelde

1) Si l'Eglise Catholique sort cette fois triomphante de la guerre, que nous lui faisons dans l'Ancien et dans le Nouveau Monde, si elle ne succombe pas dans les étreintes du réseau avec lequel nous l'entourons pour l'étouffer, je croirai à sa divinité et je me ferai Catholique croyant; je me convertirai. *Le Monde. Aout. '74.*

uit weten te vormen, terwijl men de kennis en het bezit dier weelde beschaving noemt. Doch eene maatschappij in weelde bedolven, wie zal ze tot gezonder doorzicht, rijper oordeel, onbedorven hart, met een woord, van het vijandelijk leger onder het vaandel van Christus den gekruisten terug brengen?

Een zedelijke ommekeer van den algeheelen toestand is daartoe noodzakelijk; eene partiëele verandering mag ontoereikend heeten; want hoeveel tijd wordt er niet gevorderd, om zooveel individuën tot inkeer te brengen, dat de terugkeer er door algemeen wordt? hoe bezwaarlijk dit te verwachten, hoe langwijlig dit te bewerken?

Mag de Kerk wellicht, of mogen hare verdedigers heil zoeken, heil meenen te vinden in een toegeven aan onze vijanden? Maar welke krijgstaktiek heeft ooit zulk denkbeeld onder hare regelen of wetten opgenomen? Van geven en nemen, van een partiëelen wapenstilstand mag geen sprake meer zijn; laten we dezulke, die van zoo iets droomen, rondweg zeggen: dan stiet de Paus toch uw plan omver, die weet van geen transigeeren, maar staat voor 't volle recht, WAARLIJK HIJ IS DE MAN DER HOPE.

Zoolang men derhalve slechts de natuurlijke redmiddelen nagaat, kent niemand de uitkomst van den strijd der twee legers van heden; niemand is in staat, den uitslag uit natuurlijke gegevens ook slechts bij benadering op te maken; niemand weet te bepalen van waar, of hoe, of wanneer er ontzet komen, op welke wijze, langs welken weg de verlossing zal aanbreken. Op louter bovennatuurlijke middelen is Pius dan ook bedacht; zijn blik is voor de toekomst op DE WARE JUDITH gevestigd, deze zal Hare roeping getrouw zijn, Hare macht weldra doen gevoelen.

Wij zien intusschen de vervolging elken dag toenemen

in felheid en uitgebreidheid, haar voorlang beraamde aanslagen met blinde voortvarendheid doorvoeren. Allen buiten de Kerk, geven zich kamp aan het ongeloof. Duizenden van slechte bladen roepen ons toe elken dag, als of in waarheid 1) alle hoop voor ons ware verloren:

„Voorbij hun rijk, voorbij hun werelddroomen;
Een nieuwe tijd is met zijn kroost gekomen,
Aan ons behoort der naadrende eeuwen lot!

Zoo dreunt het rond; en duizend, duizend stroomen
Naar 't Kapitoel; daar kroont het volk van Romen
Den Caesar en de Caesar 't volk tot God.”

Zij die buiten de Stad Gods gelegerd liggen, die niets zien van hetgene daar binnen de muren plaats vindt, hoe daar de Katholieke eenheid glansrijker schittert dan ooit; zij die hun oog slechts gevestigd houden op hunne kracht en booze beraadslagingen, zij moeten wel aldus spreken in hunnen overmoed.

Doch wij, die de onfeilbaarheid van 's Heeren belofte leerden waardeeren: *de krachten der hel zullen tegen de Kerk niet vermogen*, wij die uit de geschiedenis weten, hoe harde slagen de Kerk zonder te wankelen reeds doorstond; wij die DEN MAN DER HOPE aan onze spits, een vasten BLIK IN DE TOEKOMST zien vestigen op DE WARE JUDITH, ook wij bidden met oog en hart naar God gekeerd:

„Ons blijft het licht, dat we in de stormen schouwen,
Ons blijft de rots, waarop we onwrikbaar bouwen

1) Confer. *Onze Wachter*. 1.

Ons blijft de kracht in harden stervensnood;
 Geen klagen dan, geen tragen, geen verflauwen,
 Maar heldenmoed, maar koninklijk vertrouwen,
 De Christus heerscht, het kruis verwon den dood!
 Dat was uw woord, o Pius! 't Konings woord,
 Door hooger geest, U, Petrus ingegeven!"

Verre zij tevens van ons, dat vertrouwen door werkeloosheid ijdel te maken; gaan we voort met het voorbeeld en de wenken van Judith, naar Pius' waarschuwing, op te volgen: »De voorschriften van Christus dienen den Christenen tot wapentuig; en de vreeze Gods 1) verdrijft uit hun hart de vrees voor de vijanden. De wapenen ons eigen, waarvan de Zaligmaker ons voorzag, zij zijn de werken van Gods vrucht, van barmhartigheid en van boete. Het vasten beveiligd beter dan een muur; wat gij wegschenkt uit medelijden, zal uwe vrijheid bevorderlijker zijn, dan hetgene gij van een ander zoudet wegrooven. Het gebed eindelijk draagt verder dan pijlen; want eene pijl kan slechts den vijand treffen, dien gij nabij u ziet, terwijl het gebed uwen vijand treft, die ver van u is verwijderd.»

Op deze wapenen die Holofernes verachtte, als waren ze van stroo geweest, hadden de Israëlieten hun vertrouwen gevestigd, en zij zijn ook niet beschaamd geworden.

1) Praecepta Christi arma sunt Christianis et divinus timor terrorem a nobis expellit hostilem. Arma autem nostra sunt, quibus nos Salvator instruxit: oratio, misericordia atque jejunium. Jejunium melius quam murus tuetur; misericordia facilius liberat quam rapina; oratio longius vulnerat quam sagitta. Sagitta enim non nisi proxime inspectum percutit adversarium; oratio autem longius positum vulnerat inimicum." *S. Ambrosius. Sermo. 86.*

»Weet, had Eliachim 1) hun vóór de belegering gezegd, dat, indien gij standvastig volhardt met vasten en bidden voor 's Heeren aanschijn, Hij uwe smeekingen zal verhooren.» Zoo zegt de Eliachim van heden, als hij op de plichten der Christenen in deze vervolging wijst: 2) »Beïveren we ons om de Goddelijke gramschap te bevredigen, treden we den Koning des vredes te ontmoet, en bewandelen we steeds den weg van de hernieuwing des levens.» En wat Eliachim ten tijde van Judith *voorspelde*, dat mocht de Paus in hetzelfde stuk reeds getuigen: »Troostvol voor ons is het schouwspel, dat de wonderbare standvastigheid en de ijver van het Katholieke Episcopaat, zoo in de streken, waar de Kerkvervolging heerscht, als in andere landen, der wereld aanbiedt. Innig aan Onzen Stoel van den H. Petrus verknocht, vreezen zij geene gevaren; onvermoeid arbeiden en strijden zij manmoedig voor de heilige rechten der Kerk.» Het feit waarop Pius hier verwijst, is zoo wereldkundig, dat zelfs de met den Paus niet bevriende organen 3) dit niet meer trachten te verhelen, maar het openlijk erkennen: »Nooit is sinds de 16e eeuw de Roomsche macht ook maar van verre zoo indrukwekkend opgetreden, als in onze eeuw, wier geest van het revolutiebeginsel doortrokken is. Dit feit is notoir.»

Wij echter durven veel verder te gaan in onze vooruitzichten en verzekeringen: wij houden zonder aarzelen, dat het welzijn en de zegepraal der Kerk voor het behoud der menschelijke maatschappij noodzakelijk, ja, de voorwaarde zijn van haar bestaan. Om het Rijk van Christus op

1) IV. 12.

2) Allocutie van 23 December. '72.

3) Standaard. Augustus. '74.

aarde uit te breiden, worden de tijden geschapen, en zijn de eeuwen daar. Wat ons intusschen voor 't oogenblik te doen doen staat, zien we te Bethulië, en zien we om ons heen gebeuren.

De boete van enkelen was in zulk een zware en algemeene verdrukking niet genoegzaam; allen behooren ten strijde te trekken, allen van dezelfde wapenen voorzien. Hebt gij de krijgsklaroenen niet gehoord? Zij zijn de verzuchtingen, de tranen en gebeden der onschuldigen, der zuiveren van harte. Zak en asch zijn hun ter hoofdbeschutting; boetgewaad is het schild; 't gemeenschappelijk gebed het slagzwaard. De Assyriërs snoeven en spotten — zij vernederen zich voor God. De Assyriërs schateren — zij weenen. Ginds hoort men getier, Godsclastering, hoongelach — binnen de Kerk beradenheid, fierheid. Die met den vijand zijn, knielen neder aan zijn voet; alleen de Kerk niet, zij is te fier, te edel om voor een Godloochenaar te buigen en zij alleen zegeviert!

Hadde God de Bethuliërs aanstonds verhoord, zouden zij Zijne hulp niet gewaardeerd, de weldaad niet naar verdiensten geschat hebben. Ook van ons wil Hij dat we onveranderlijk, onbezweken voortgaan met roepen en aankloppen; te treffender zal de zegepraal, te warmer onze dankbaarheid zijn.

Noch hun noch ons gaf God, zooals Pius duidelijk sprak, voor 't oogenblik wapenen aan staal in handen ter verdediging, maar veel meer den geest en het hart, boven alles het vertrouwen naar Pius' voorbeeld.

De ingrijping Gods in de laatste jaren reeds meermalen gebleken, zal en moet nog schitterender zijn.

Hadde Ozias aanstonds met der daad toegegeven aan den wensch der ontmoedigden, wat ellende ware gevolgd?

Israël ware spoorloos verloren geweest! Toch schijnt hij een misslag te begaan met toe te stemmen; zich in tranen badend, 1) kan hij slechts vijf dagen uitstel bedingen, om erbarming van den Heer af te wachten; zoo bezwijkt hij min of meer, door mededelijden vervoerd. Maar ook door Judith opgebeurd, verheft hij zich aanstonds wederom op de hoogte van het ware, onvoorwaardelijke vertrouwen, dat hij uit voor een ieder, en bij allen opwekt; en dit vertrouwen heeft geleid tot de zegepraal; zijn woord werd na Judiths tusschenkomst, de voorspelling der toekomstige bevrijding.

1) *Judith*. VII. 23—25.

VI.

DE WARE JUDITH.

Wij bieden hier onzen Lezers een schouwspel aan, welks heldin de geschiedenis der wereld sinds meer dan 2500 jaren met den eernaam van de fiere Judith begroet. In deze even heilige als sterke vrouwe, moeten we tevens de voorafschaduwing onderscheiden van Haar, aan Wie God van Zijn eerste Openbaring af, de gewichtigste aller overwinningen heeft toegeschreven.

Dat deze heldin eene Vóorbeduiding der H. Maagd, en dáarom ook die van de Kerk en van elk harer ledematen was, hebben we boven nauwkeurig aangetoond. Onze Lezers begrijpen daaruit van zelve, hoe dan ook in 't algemeen alles, wat we van Judith lezen, in Maria, in de Kerk, in een ieder van ons moet worden vervuld, en als over Maria, over de Kerk, over ons geschreven, moet worden verstaan. Den overvloed dier overeenkomsten of toepassingen dienen we thans in het licht te stellen. Wat is dit anders, tenzij den rijken schat onzer type in al zijne waarde doen gevoelen?

1. Judiths persoon.

Judith was in den volsten zin eene kloeke, zij was eene heilige vrouw, eene *ware* Voorbeduiding van Maria en eene *waardige* ook; dit blijkt uit hare fiere onderneming, hare beslissende heldendaad en uit de wijze, waarop zij hare gewichtige zending heeft vervuld.

Om dit tooneel te beschrijven, geven wij — de reden is licht te bevroeden — liever eene, genoegzaam letterlijke, vertaling der Schrift, dan welk ander verhaal dier gebeurtenissen ook; daar niemand voorzeker zoo treffend de waarheid, niemand zoo nauwkeurig haar juiste trekken en schakeeringen kan teruggeven, als de H. Geest, door den gewijden schrijver, hetzij tijd- en deelgenoot dier geschiedenis of niet, dit heeft gedaan. Te meer schenken wij de voorkeur aan het verhaal, zooals de H. Schrift het in eenvoudigen vorm, doch hier en daar met dramatische kleuren getint, aanbiedt; daar wij op die wijze de meeste bezwaren, welke de geschiedenis van Judith doet opperen, óf wel voorkomen, óf zonder dorre twistredenen, zooveel ons noodig is, oplossen.

Vóór dat we het echter wagen, dat treffend, en, om zijn diepen zin in het oog des geloofs, zoo veel omvattend en leerrijk schouwtooneel te openen, slaan we nog een blik op het hope-looze van den toestand, waarin de gebeurtenis plaats grijpt.

Niets blijft meer voor Judiths vaderstad over, niets voor haar volk, niets waarop zij met eenigen grond hunne hoop vestigen kunnen; tenzij de mogelijkheid van eene wonderbare, bovennatuurlijke, ja, zichtbare hulpe Gods.

Hun volslagen ondergang is onvermijdelijk, hun eindvonnis onherroepelijk geveld; eene harde, gruwzame en elk oogeblik met rasse schreden naderende dood wacht hen

allen. Niemand bespeurt, waar ook, eenige uitkomst; allen zijn even diep gedrukt en der vertwijfeling nabij. Daarbij komt nog, dat allen versmachten van een brandenden dorst; en helaas! in dien hulpeloozen toestand, hebben zij zelve het wanhopig besluit nu genomen, van hunne reddelooze toekomst, door eigen daad na vijf dagen nog te verhaasten.

Zoo hadden zij hun laatsten steun door eigen toedoen aan het wankelen gebracht, zoo den eenigen toeverlaat die overbleef, den Algoeden God in zijn welgekende rechten tekort gedaan. Zij stieten Zijne vaderlijke hand, ter redding vast uitgestrekt, door hun aarzelend vertrouwen, terug, weerden Zijne hulp van zich af. Of is het niet Gods onafhankelijke Voorzienigheid krenken, wanneer de mensch den tijd bepaalt, waarop hij wil geholpen worden? Vergt het scheepsel dan niet dat Gods grootheid zich voege naar zijne verlangens? Beperkt en miskent het daardoor of Gods goedheid of Zijne almacht niet? Maar dan ook beledigt het Gods oneindige Majesteit, en ontnemt door die belediging zich zelve dien troost en steun, die een rein en alleen op God betrouwend geweten eigen is!

O wij hebben haar wellicht ondervonden die ontevredenheid met ons zelve, toen ons vertrouwen door onze schuld wankelde en onze hoop kwijnend wegzonk! Zoo had dat noodlottig voornemen, in een onbewaakt uur beraadslaagd en als goedgevonden, nu ook veler gemoederen tot een deerniswaardigen toestand doen vervallen.

Nu dan alles verloren scheen, nu eerst treedt Judith op. Prijkte haar naam bij al haar stadgenooten in ongerepten luister, en was haar persoon bij allen ten gunstigste bekend; de redding, de onverwachte hulp, welke zij kwam aanbieden, konde niemand vermoeden. Op het onvoorzienst voor een ieder, ja, voor haar zelve, buiten en

tegen hare eigene berekening in, daagt zij ter redding op voor hare ten ondergang verwezene vaderstad.

Allen kenden haar als het uitgelezen puik der vrouwen; niemand in Bethulië wist eenig kwaad tegen haar; zelfs 1) de scherpzinnigste nijd en afgunst schoten hier te kort, en waren niet bij machte iets berispenswaardigs in haar te ontdekken of tegen haar uit te vinden. Onder elk opzicht was haar naam en faam bij elkeen met roem bekend.

Doch indien Judiths faam zoo volstrekt onbeneveld is, zoo hoog boven elke verdenking verheven staat, zoo verre in het rond een weldadigen glans verspreidt; erkent gij dan niet in haar de Onbevleete? dus roept 2) de H Bonaventura ons toe: »Zie, o Maria! hoe de Heer van zulk een roem en kracht met U is, en omdat de Heer van zulk een naam en faam op zoo uitstekende wijze één is met U; daarom ook deelt Gij den geur dier vermaardheid en invloedrijkheid met Hem. Zeer goed derhalve, mijne Broeders is Maria voorbeduid door die vrouw van een roemruchtigsten naam, door Judith, van wie er geschreven staat: *Zij stond bij allen in een allerlofwaardigsten naam en niemand wist eenig kwaad tegen haar.*»

Ten einde de hoofdpersoon van het verheven drama waar wij onze Lezers heen geleiden, en het middelpunt, waar om onze geschiedenis zich wentelt, in haar gansche

1) Et erat haec in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde; nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. *Judith.* VIII. 8.

2) Quia Dominus nominatissimus sive famosissimus famosissima est tecum; ideo et Tu famosissima et nominatissima es secum. Maria ergo, fratres, optime signata est per illam famosissimi nominis foeminam, Judith, de qua scriptum est: *Haec erat in omnibus etc. Speculum B. M. V. Lectio. IX.*

persoonlijke waardigheid vooraf wel te kennen en juist te waardeeren; gevoelen we ons gedrongen de wending der gedachten, hier door den H. Bonaventura met eene enkele losse opmerking aangeduid, een oogenblik aan te houden.

Niets vinden we in het geschiedverhaal zelve, gelijk het in het *Boek Judith* in al zijne geringste bijzonderheden is opgemaakt, zoo opmerkelijk, als den kennelijken toeleg van den H. Geest, om de persoon van Judith opzettelijk aan te prijzen, lofwaardig voor te stellen in al haar doen en laten, hare vlekkelooze kuischheid boven alles te doen schitteren. Al aanstonds omhangt Hij onze heldin met een mantel van licht, waarvan de vormen en plooiën van zelve Haar voor den geest brengen, die Hare vaderstad, maar veel meer, *alle geslachten zalig roemen*. Doch niet enkel ter inleiding of bij den aanvang Zijns verhaals, maar in geheel hare geschiedenis blijft de H. Geest haar verdediger en lofredenaar.

Geen wonder dat, *de lichtstar van Duitschland en het hoofd der Godgeleerden*, Rabanus Maurus en zoo veel anderen met hem, de oorspronkelijke kracht van het woord Judith niet eens onopgemerkt 2) voorbijgaan: want inderdaad de loftuiting door de H. Schrift aan Judith toegekend, is niet gering, maar wel waardig in hare oorzaken te worden opgespoord.

Merken we tevens op met 3) den H. Hieronymus »hoe teergevoelige zaak in eene vrouw de roem is en de naam der kuischheid, hoe die naam als een fijne, uitgelezene, prachtige, doch tevens teedere bloem zoo lichtelijk en zoo

1) Fulgens Germaniae sidus, theologorum vertex. *Baronius*.
Acque doctus ac pius. *Bellarminus*.

2) Zie boven Bl. 37.

3) Ad Salvinam.

spoedig door den geringsten tocht verwelkt en verslenst, of door opstijgende dampen ontsierd, bedorven wordt, vooral wanneer de jaren met de hartstochten overeen stemmen en het gezag eens mans, wiens schaduwe de beschutting is der echtgenoote, ontbreekt," dan zal men met nog meer verwondering vragen: Wat mag den H. Geest toch hebben bewogen om den goeden geur der vermaardheid van Judith zoo nadrukkelijk te vermelden? En dit niet enkel, doch als wilde Hij een afgewerkt beeld schetsen eener heilige, sterke, uitgelezene vrouw, legt Hij er Zich op toe om alle bijzonderheden op te tellen, welke haar aanbevelenswaardig maken kunnen en boven allen lof verheffen; Hij spreekt als een bruidegom, die al het voortreffelijke zijner bruid wenschte te doen uitkomen. Zeker zal wel overal dezelfde oorzaak ten gronde liggen, ook wanneer Hij wat verder hare gaven en schatten, en hoedanigheden zoo uitbundig optelt en aanbeveelt.

Wij wagen niets met op Bonaventura's voorbeeld de reden te geven; immers welke andere reden kan hier bestaan, tenzij om haar die eene ware Vóorbeduiding is, ook als eene waardige Vóorbeduiding te doen kennen, en in de schaduwe, die Judith is, Zijne Bruid te prijzen, en reeds vooraf den zin te bepalen der lofspraak, die Haar bij de aanstaande vervulling door den Engel zoude worden toegevoegd: VOL VAN GENADE. Doch betrachten we eerst verder de teekening der waardige type.

Haar voortreffelijke man, Manasses, was voor drie en een half jaar 1) door den dood van haar weggenomen; hij had haar groote schatten, een talrijk gezin van onderge-

1) Judith. VIII. 2.

schikten, uitgestrekte landerijen met talrijke kudden van ossen en schapen, vele andere bezittingen, alles in overvloed achter gelaten.

Na het afsterven van haren echtgenoot, had Judith zich aan allen omgang onttrokken; zij leefde voor God alleen en tot geluk en stichting van al haar huisgenooten. Zij liet op het platte dak van haar huis — zooals de Oostersche bouwtrant dat toeliet — een afgezonderd vertrek bouwen en tot bidkamer inrichten; daar, gescheiden van de wereld, woonde zij met eenige dienstmaagden in de stille eenzaamheid, en bleef ook later in dat verborgen leven tot aan haar dood volharden.

De heilige vrouw droeg voortdurend een boetgewaad onder hare kleederen, vastte al de dagen, den sabbath en de feesten slechts 1) uitgezonderd; dan daalde zij af van haar bidvertrek in het huisgezin, om haar geluk en vrede met de haren te deelen.

Een bijzondere zegening scheen wel aan alles, wat Judith aanging, verbonden; zij zelve bereikte een meer dan honderdjarigen ouderdom en nu, volgens de berekening der Schriftverklaarders ongeveer 66 jaren tellende, had zij de frischheid van den jeugdigen leeftijd nog in geenen deele 2) verloren.

Voortreffelijk zien we hier het leven afgebeeld, ja, zoo trouw dit in het Oude Verbond mogelijk was, de bestemming aangeduid én der Kerk in 't algemeen 3) én van Haar in 't bijzonder, die tot aller toonbeeld en kroon is gesteld.

1) Judith. VIII. XVI. 27.

2) Judith. XII. 12.

3) Judith hic significat Ecclesiam a mundi illecebris destitutam, SS. Trinitatis fidem, et bonorum operum habere perfectiones etc. *Rabanus. VIII.*

Zichtbaar immers heeft Maria tot gids verstrekt der eerste Christenen en ons allen zulk een volmaakt voorbeeld van alle deugden achtergelaten, »dat de Kerk, terwijl zij als vreemdelinge op aarde hare bestemming in den loop der eeuwen vervult, in heilige beschouwing en boetvaardigheid, en in afgetrokkenheid van de wereldsche vermakken, het oog onveranderlijk op Maria gevestigd houdt; en naar dit grondbeeld zich op de beoefening der goede werken, met steeds verjongende kracht toelegt.»

Judith was bovendien 1) rijk bedeeld met allerlei gaven van geest, en hare uitstekende talenten en manieren werden nog door eene buitengewone schoonheid van gelaat en gestalte opgeluisterd; voorwaar wel de meest sprekende voorstelling van Haar, die de Aartsengel als *vol van genade* heeft gegroet.

Zoo stond dan haar persoon in de hoogste achting bij al haar stad- en landgenooten; doch hoe grootscher haar naam prijkte in een stralenkrans gehuld; te minder kon bij iemand, ook zelfs de gedachte opkomen, dat in haar zwakke hand de redding van stad en volk was gesteld. Veel minder nog zag iemand in DE WARE JUDITH, de beloofde redster van het menschelijk geslacht; zelfs Hare H. Ouders, zoolang zij hunne dochter met zorgen en liefde omgaven, vermoedden niet eens van Maria, dat zij in Haar dat uitverkoren vat mochten vereeren, dat aller leven in zich besloot. Neen, het tegenbeeld heeft altijd iets vóór bij de afbeelding; dat uitstekend vat was Hem alleen bekend, Wien het bleef toegewijd

Wie ter wereld zoude verder op het denkbeeld komen, dat eene weduwe als Judith, zich in de openbare zaken mengen mocht? Zulks ware boven haar of althans zooverre

1) VIII. 7.

buiten den kring harer gedachten en bemoeiingen en tevens voor hare zedigheid zoo weinig gepast; dat dit vooral in dien laatsten, hachelijken en algemeenen nood niet eens als mogelijk konde gedacht worden.

Zij verschijnt dan ook aanvankelijk niet in het openbaar; hoezeer in staat de menigte te roeren en tot vertrouwen te stemmen, zal zij zich vóór den strijd niet eens bij de menigte vervoegen; zij richt zich tot de hoofden.

Toen zij vernam dat Ozias aan het volk had toegezegd: na vijf dagen zullen we onze vesting aan den vijand overleveren; gevoelde zich Judith in haar nederig vertrouwen op God diep gekrenkt, in hare heilige verwachtingen geschokt.

Met alle bescheidenheid zendt zij 1) eene vertrouweling tot de hoofden der regeering, en smeekt twee der Joodsche overheden, Chamri en Chabri, ten harent te willen komen. Ook deze dachten er toen niet eens aan, dat Judith, hoe uitmuntend eene vrouw zij ook was, der stad verlossing van den nijpenden nood, het volk de verlangde redding zoude aanbrengen.

't Was immers God, die haar onmiddelijk het zoo heldhaftig besluit had ingegeven. Door haar zwakken arm wilde Hij Zijn volk redden, met hare medewerking Zijn belofte gestand doen; want door haar wilde Hij eene andere Vrouwe vooraf te kennen geven, die niet eene bepaalde natie, maar geheel de menschheid ter hulp snellen en mede verlossen zou.

Alwederom overeenkomst tusschen de vóorbeduiding en de vervulling. Toen reeds de blijde boodschap aan DE GEZEGENDE ONDER DE VROUWEN van Gods wege werd medegedeeld, leefde Zij daar eenzaam en onbekend te

1) VIII 9.

Nazareth in heilige afzondering. Dáárom was zij aan haren kuischen Bruidegom verloofd, opdat het geheim van 's Heeren Menschwording ook aan den vijandigen geest verborgen blijven zoude, ja, zelfs deze Bruidegom droeg toen nog geen kennis van de verhevene bestemming DER WARE JUDITH.

Vele andere punten van overeenkomst, waaruit de rijkheid der type op schitterende wijze in 't oog valt; laten we stilzwijgend aan de opmerkzaamheid van den Lezer over: want terwijl de historie der vrouw van Bethulië ordelijk voortloopt, speelt de typologische onafgebroken als een plechtig drama, doch hier en daar met buitengewone pracht en luister, voort.

2. Haar goede raad.

De beide achtbare mannen, bij wie Ozias zelf zich weldra had 'aangesloten, vervoegen 1) zich bij de edele vrouw. Vol ootmoed en zedigheid, van vreeze Gods doordrongen, wendt zich Judith tot deze hoofden der stad, en spreekt hen toe wegens hun al te gering vertrouwen op God, den Almachtigen, Algoeden redder en hoeder van zijn volk.

Wat Judith of wel als plicht, of als goeden raad hier aanbeveelt, hetzij voor die hoofdmannen des volks in persoon, hetzij door hunne bemiddeling voor het algemeen, is als uit Pius' hart gesproken. Immers DE MAN DER HOPE ontboezemt in zijn menigvuldige toespraken niet anders zijn vertrouwvol hart; waarin steeds dezelfde gevoelens blijken te heerschen, als in 't gemoed van Judith. Vergelijkt alles wat Judith hier of later zal spreken, met de taal van het hoofd of het spreekorgaan der Kerk, en gij zult bevinden, dat dezelfde gevoelens, in het *Boek Judith* op ingeving van

1) VIII 10.

den H. geest geschreven, ook heden bij alle gelegenheden ons op het hart worden gedrukt; de Kerk voert door Pius' mond dezelfde taal, welke Judith den Israëlieten toevoegt; de overeenstemming is onloochenbaar.

Wien echter kan dit bevreemden, als hij zich herinnert, dat Judith hier optreedt als handelende type of voorafbeelding der Kerk? Dan moet zij immers, al wat zij zal spreken, of verrichten, zeggen en volbrengen als Voorbeduiding; en de opwekkingen onzer heldinne moeten, als waren ze voor onze tijdsomstandigheden geschreven, zijn ingericht. Wat we zoo aanstonds uit Judiths mond vernemen zullen, datzelfde behartigt de Kerk heden vooral, datzelfde is haar voorname zorg en toeleg: den geest namelijk van hoop in de harten der geloovigen te doen leven, het vertrouwen, dat krachten meedeelt, maar ook zelf leeft van geduld, te bestendigen. De hoofden der Kerk moeten de gemoederen van het volk door vertrouwen stalen; dit kunnen ze niet, tenzij door 't geduld en hiervan bijgevolg moeten zij het eerste voorbeeld geven.

Dan, het dient herinnerd; Judith is type der Kerk, omdat zij type is van Maria. Dezelfde gedachten sprak dit verheven tegenbeeld — en 't was toen nog dringender noodig dan thans — tot de eerste Christenen; dezelfde gedachten verspreidt Zij ook thans in de harten der geloovigen, door de inspraken der genade, door de mededeeling van bovennatuurlijk vertrouwen, hetwelk Zij van den H. Geest, door Hare machtige bemiddelling voor ons erlangt.

Judith is de type der Kerk, omdat zij de type is van Maria, het pronkjuweel der Kerk. De eigen gevoelens des harten door Judith hier uitgedrukt, staan bijgevolg, maar veel hooger gestemd, verhevener uitgewerkt in de ontboezeming, die wij van DE WARE JUDITH lezen. Overweegt al

de woorden, door Maria volgens de H. Schrift gesproken, en inzonderheid Haren lofzang bij Elisabeth, dien wij een lied van vertrouwen mogen noemen, en overal zult gij den toon hooren aangeven, welken de historische Judith bezielt, als zij de hoofden van Bethulië toespreekt. Men denke of noeme bij geheel dit vertoog voor de mannen des volks, den naam van Maria in plaats van Judith, tot ons sprekend, of den naam des Pausen, en gij zult de gewone taal van Pius vernemen, DEN MAN DER HOPE.

Luisterend en eerbiedig staan daar de drie bestuurders.

»TOT WIE JUDITH: Hoe durft gij, zoo luidt haar smeekend woord 1) hoe verstout gij u, aan God een tijd voor te schrijven om te zeggen: binnen vijf dagen, niet langer..! En Ozias heeft dat woord bijgestemd! Maar zijn dan al de heiligen en vrienden Gods niet beproefd geworden? Verbreedt liever uwe gedachten, verheft uwe harten hooger! Zóó te spreken, wekt den Heer niet tot erbarming, maar veeleer tot gramschap en tot verbolgenheid. Hoe, gij hebt u vermeten den tijd 2) te bepalen van Gods ontferming en Hem naar uw willekeur, den dag der redding vastgesteld! Daar echter de Heer lankmoedig is, laten wij ook over dezen misslag zelve boete plegen, en Hem met tranen Zijne genade afsmeeken: want God bedreigt niet gelijk een mensch, noch wordt Hij, als een sterveling door gramschap ontstoken,» om die aanstonds te volvoeren, doch Hij wacht, of men

1) VIII. 10—20.

2) Ook in onzen tegenwoordigen toestand gevoelt Pius noodig, ons te waarschuwen, van aan geen ijdele voorspellingen te hechten, geen tijdsbepalingen voor den geest te brengen. Zie bladz. 16 en 19. „Wannéér.... *Domine Deus respice.*”

ook terugkeere van zijn roekeloozen stap — vreest Hem intusschen meer dan Holofernes!

»Daarom laten we ons voor God vernederen, en Hem in ootmoed des harten dienend, al weenende en smeekende den Heer arbidden, dat Hij ons Zijne barmhartigheid doe blijken naar Zijn goedvinden; opdat, zooals ons gemoed ontsteld is door de hoovaardij onzer vijanden, onze ootmoed ook de aanleiding worde, de medewerkende oorzaak van onzen roem en verheerlijking.

»Wij zijn immers niet afgeweken gelijk onze Vaderen; zij hadden hunnen God verlaten, voor vreemde goden de knieën gebogen; en voor die misdaad zijn zij ook aan hunne vijanden ten dood, ter plundering, ter berooving en ter bespottling overgeleverd geworden. Maar wij, wij erkennen geen anderen God dan Hem alléén.

»Wachten we dus nederig de vertroosting des Hemels af! God zal ons uit de verdrukkingen onzer vijanden verlossen. Hij zal al de volken, die tegen ons zijn opgestaan, vernederen; de Heer onze God zal ze te schande stellen.»

Mochten we niet zeggen dat Judith vooraf de taal spreekt, welke Maria heeft gesproken? Wij hebben slechts te herinneren hoe DE WARE JUDITH de voortzetting dierzelfde belofte, bijna eensluidend vermeldt: *Hij heeft kracht gedaan door Zijnen arm; verstrooid heeft Hij, die hoogmoedig zijn in den waan huns harten. Machtigen heeft Hij van den troon gestort, en geringen verheven!*

Na de vermaningen, welke der overheden pasten, geeft Judith nu andere wenken, die aan 't volk dienen overgebracht; zoo leert zij allen en niet minder ons, wat in deze tijden te doen staat.

»En nu, Broeders, daar gij de voornaamsten zijt 1)

1) VIII. 21 - 27.

onder het volk, en hun levenswandel (oordeel) van u afhangt, bemoedigt hunne harten door uwe toespraak; opdat ze gedenken, hoe ook onze Vaderen op de proef zijn gesteld, of zij hunnen God in waarheid dienden; hoe Abraham, door vele verdrukkingen gelouterd, in Gods vriendschap is gestegen, zoo Isaäk, zoo Jacob, zoo allen, die Gode welgevallig waren, vele tegenheden moesten zij doorworstelen." Het volk zal op uwe vertogen troost putten uit de groote figuren, die als beelden van vertrouwen in onze geschiedenis prijken, maar ook als toonbeelden van geduld.

Judiths leer strekt hier tot nut voor alle tijden en openbaart waarom de mensch onder Gods leiding wordt geteisterd; en wat voor individuën geldt, geldt even zoo voor de Kerk. Om drie oorzaken laat God dé kwellingen toe: *tot straf* der zonden, neem die weg door boete! — *tot onderrichting* van onze nietige kracht; we leeren kennen wat we zijn uit ons zelve: Onbeduidend; niets! herken die waarheid, verootmoedig u! — *tot loutering* der deugd, en om den aanwas van verdiensten te bevorderen; verman u in betrouwen op God!

Hare gevoelens moeten immer, doch heden vooral onze gevoelens, hare gebeden onze gebeden zijn, anders dreigt ons zwaarder straf:

»Doch zij, die de beproevingen niet gemoedelijk hebben aangenomen in de vreeze Gods, die hun ongeduld getoond en met verwijtingen tegen den Heer gemord hebben, zij zijn door den 1) verderver verdelgd en door de slangen

1) *Judith*. VIII. 25. Exterminati sunt ab exterminatore et a serpentibus perierunt. Er kan geen twijfel bestaan of Paulus heeft op deze plaats het oog, als hij 1. Cor. X. 9. zegt: „Verzoeken wij ook Christus niet, zooals sommigen van hen (onder

omgekomen. Laten wij dan niet ongeduldig noch wraakzuchtig worden over hetgene we te lijden hebben; doch overtuigd, dat deze rampen al te geringe geesselslagen zijn voor onze zonden, laten we oordeelen, dat wij als dienaren Gods worden gekastijd en dit wel ter verbetering en niet ten verderve.”

Noemden wij boven Judith eene heilige, sterke vrouw, dan spraken wij niet anders dan de taal der H. Schrift zelve, die hare deugden zoo wel als hare uiterlijke schoonheid uitdrukkelijk aanprijst en meermalen verheft. Ook Ozias in zijn antwoord, noemt haar eene heilige; echter zullen we hare deugd reeds genoeg hebben aangetoond, om het gezag van Ozias niet verder te behoeven. Niet minder zullen uit geheel het verhaal de blijken ons toevloeien hoe waar Ozias getuigt, en Judith zelve weet, dat hare ingeving van God komt. Of zij hare zending in alles, wat de wijze van uitvoering betreft, loffelijk vervuld hebbe, doet eigenlijk niets ter zake, maar kan evenmin aan twijfel onderhevig zijn.

Zulk eene taal van zulk eene vrouw vond gereedelijk weerklank bij den bevelhebber der stad Ozias, en bij zijn geleide. Peinzend, zooals de omstandigheden en de plechtigheid dier ontmoeting van zelve met zich brachten,

Moses) verzocht hebben, en door de slangen zijn omgekomen. Mort ook niet, zooals sommigen van hen hebben gemord, en verdeldg zijn door den verderver. Dit nu alles is hun wederwaren in vóórbeelding en is geschreven tot vermaning van ons, op wie de einden der eeuwen gekomen zijn.” Paulus bedoelt hier overal zijn pleit uit de H. Schrift te bewijzen, doch hetgene hij hier aanhaalt, is nergens te vinden, tenzij bij *Judith*, en zoo geeft de Apostel duidelijk te kennen, dat dit *Boek* in waarheid een gedeelte is der H. Schriftuur. — Ook laat Paulus vrij duidelijk

antwoordt hij: »Alles wat gij hebt gesproken, is waarheid 1), en geen uwer woorden is berisping waardig. Bid dan voor ons; want gij zijt eene heilige en eene Godvreezende vrouw!»

»EN JUDITH SPREEKT: Gelijk gij inziet, dat hetgene ik zeggen mocht, van God komt; bemerkte en keurt zoo ook goed, dat hetgene ik voornemens ben te doen, uit God is; en bidt dat God mijn voornemen gelieve krachtig te maken.»

»Als ik dezen nacht met mijne dienstmaagd naar buiten ga; weest gij dan aan de stadspoorten, en blijft bidden, dat de Heer, naar gij gewenscht hebt, binnen vijf dagen op zijn volk Israël genadig neerzie!

»Echter verlang ik niet, dat gij een onderzoek instelt naar hetgene ik van plau ben; en laat er, totdat ik u tijding breng, niets gedaan worden, dan dat men den Heer onzen God voor mij bidde.»

Blijkbaar heeft Judith de tijdsruimte van vijf dagen ter volvoering van haar plan berekend. Het volk verkeerde in den waan, dat de akelige toestand ná dit tijdsverloop eene verandering zou ondergaan, en het was niet dan zeer bezwaarlijk tot andere gedachten te brengen. Toch moeten de gemoederen van allen naar zachter gevoelens en Godsdiensdiger stemming keeren. Judiths vertrouwen op God

gevoelen, dat zijn inhoud prophetisch, zijn geschiedverhaal typisch moet verstaan worden. Daar hij toch zooeven v. 6. de lotgevallen van Israël in 't algemeen, typen heeft genoemd, en nu, ná aan het *Boek Judith* even herinnerd te hebben, nog eens herhaalt, dat *hun dit alles is wedervaren in vóórbeelding*, laat Paulus van zelf denken, dat ook de gewichtige gebeurtenis met Judith op ingeving geboekt, eene typische kracht bezit, en wel zeer bepaaldelijk als zoodanig door ons dient aangemerkd. Vergelijk boven Bl. 32.

1) VIII. 28-33.

gaat intusschen zoo verre, dat zij door gemeenschappelijk gebed, den ommekeer van Ozias' onvoorzichtig woord in eene voorspelling, zeker meent te verkrijgen.

Maar dit tijdsbestek blijft ook het eenigste, dat zij van haar plan laat doorschemeren. Welke Godsdienstige mannen daar voor haar staan, Judith maakt hun, zeer wijselijk, van haar voornemen niets bekend. Ofschoon van hare even grootsche en gewichtige, als gevaarvolle onderneming diep doordrongen, bezit zij zich volkomen, en verzwijgt die voor een ieder: want lichtelijk konde er iets van ruchtbaar worden bij het volk en naar buiten uitlekken.

Hare geheimhouding heeft evenwel een hoogere beweegreden; zij wil dat niets aan háar toegeschreven, en Gode alleen de eer der bevrijding worde gebracht. Haar bestemming moest vervuld, daarom niet ruchtbaar gemaakt. In haar boezem trilt de snaar, die eenmaal haar geluiden met volle kracht geven zoude; toen reeds klonk de echo van het gezang, dat heden elken dag millioenen malen ruischt en aanvangt met de woorden: *Mijne ziel verheft den Heer*. De hand eener vrouw zal redding brengen, doch gespierd en sterk geworden door de gebeden van allen, en door God zelve geleid en gesteund; in den strijd van heden geldt hetzelfde wapen; blijft dezelfde God tot steun.

OZIAS, de overste van Juda had met de twee andere mannen de verhevene inwerking Gods genoegzaam begrepen, in overeenstemming met hen, antwoordt hij: »ga in vrede 1) en de Heer zij met U ter wraakneming over onze vijanden! Hiermede namen zij afscheid.»

8. Haar voorbeeldig gebed.

Judith bewijst haar vertrouwen op God door de daad.

1) VIII. 34.

De Goddelijke inspraak is nu door het menschelijk oppergezag goedgekeurd; de rechten en wetten des tijds veroorlooven haar besluit te volvoeren. Wien rijst hier niet voor den geest het tweegevecht, (669 v. C.) der drielingbroeders, de Horatiërs en de Curiatiërs, die voor Alba tegen Rome en uit naam van Rome tegen Alba streden? Of wie oordeelt hier niet met den grooten Chrysostomus: 1) »dat Judith haar volk met goed recht d. w. z. in naam van het openbaar gezag gaat verdedigen?» Uit rechtskundig opzicht immers kan de historische onderneming der vrouw van Bethulië, naar 't gebruik dier tijden als een tweegevecht worden beschouwd, dat met krijgslust wordt aangegaan. Het is hier voorzeker met vele en groote gevaren verbonden; doch ook wordt het in uitersten nood, met goedkeuring der gestelde macht, en tegen volslagen onrecht ondernomen. Hier aan een moord te denken, of van eene daad te gewagen, welke slechts om de ingeving van den Heer van leven en dood kan gebillijkt, ware bespottelijk; zelfs mag hare daad aan geen afkeuring hoegenaamd, slechts tot loftuiging gelegenheid geven.

»Nauwlijks zijn de drie achtbare mannen heen gegaan, of Judith 2) sluit zich op in hare bidkamer; zij werpt zich in haar boetgewaad, het hoofd met asch bestrooid, voor den Almachtigen neder, en bidt: Heer, God mijns 3) Vaders Simeon, die hem het zwaard in

1) Debbora, Judith et aliæ multæ Imperatorum probe functæ sunt officio. Debbora, Judith en zooveel andere vrouwen hebben het ambt en de plicht harer vorsten met eere gekweten. *Hom.* 61. N. 4. *In Ioan.*

2) IX. 1—3.

3) Ruben boven VIII. 1. als stamvader van Judith genoemd, was niet de aartsvader van dien naam; tot de Patriarchen op-

handen gaaft, om de onschuld eener maagd te wreken ... ik bid U, kom ook mij, weduwe ter hulp!"

Ziet gij Judith daar neergebogen, hoort gij haar smeeken? Wat ziet, wat verneemt gij anders dan de vernederingen der Kerk en de zuchten welke zij heden slaakt? Wat hoort gij, tenzij de beden, welke Maria, DE WARE JUDITH aanbiedt voor 's Heeren troon! »Wat beduidt dit tooneel, laat de even geleerde als godvruchtige Aartsbisschop van Mentz 1) hier volgen, zoo niet de bezorgdheid van de Heiligen der Kerk, om na krachtig te hebben aangespoord tot vertrouwen, zich in 't geheim des harten over te geven aan een vlekkeloos gebed?"

Strekt derhalve het voorbeeld van Judith ons tot les,

klimmende komt men tot Simeon; die met Levi, volgens het *Boek der Schepping* XXXIV. op eigen gezag en bedriegelijke wijze, de door geweld en met verkrachting ontroofde onschuld van Dina hunne zuster op Sichem, 's Konings zoon heeft gewroken. Het zij echter verre dat Judith hier de euveldeeden prijst, waarmede Simeon en Levi hunnen ijver en wraak-oefening bezoedeld hebben. Desniettemin kan zij hen met den titel van dienstknechten Gods ter wraakneming zeer goed bestempelen, daar zelfs Nabuchodonosor door God aldus genoemd wordt bij Jer. XXV. 9. en Ezech. XXIV. 19. Sichem immers zooals Judith hier tevens te kennen geeft, was zeer strafwaardig. Let men nauwkeurig op haar gezegden, dan blijkt het aanstonds, dat zij niet aan Simeons persoonlijke daad, niet eens aan zijn ijver, maar aan God den lof geeft der rechtvaardige bestraffing, die aan Simeon het zwaard, de sterkte en de krachten schonk, en ook haar heden die geven moet, om op vlekkelooze wijze Zijn wil te volbrengen.

1) Quid est, Judith ingressa oratorium, nisi quod sollicitudo sanctorum post expletum fortis praedicationis obsequium, introrsus ad cordis sui redit secretum, ut ibi expleat munda conscientia purae orationis officium. *Rabanus*. IX

moeten hare gebeden heden de onze zijn, en hare gevoelens onze harten in dezen tijd bezielen, welnu, gaan we dan nauwkeurig in alle bijzonderheden na, wat en hoe zij bidt, ten einde ons de stemming harer ziel eigen te maken.

»Gij toch, o Heer! zijt het, die vroeger 1) zoo menig wonder hebt gewrocht; het eene na het andere hebt goedgevonden, en wat gij wildet, dat gebeurde ook. »Want al Uwe wegen zijn gebaad en wat Gij eenmaal besloten hebt, laat gij volgen naar Uwe Voorzienigheid!

»Zie thans op het leger der Assyriërs, zooals Gij U voorheen gewaardigd hebt neer te zien op dat der Egyptenaren, toen zij Uwe dienaren achtervolgden en op hunne strijdwagens, ruitery en menigte van krijgsknechten vertrouwden. Maar Gij sloegt toen Uw oog op hun leger; en meteen versperden duisternissen hunne vaart, de afgrond omknelde hun voet en de wateren overstelpten hen.

»Evenzoo o Heer, zullen deze onze vijanden varen! Ook zij bogen op hun getalsterkte, ook zij roemen op hunne wagens, schichten, schilden, pijlen en spiezen! En zij willen niet erkennen, dat Gij onze God zijt, dat Gij van de vroegste tijden de legers verplettert, welke niet belijden willen, dat Uw Naam is de Heer.»

Op dezelfde wijze houden onze vijanden heden verwaten staande: mijn wil zij de hoogste wet! mijn Staatsgezag zij onafhankelijk van dat des Heeren!

»Hef op dan Uwen arm, als eertijds! Verbrijzel hunne kracht door Uwe kracht; laat den overmoed van hen, die gezworen hebben Uw heiligdom te schenden, de woning

1) IX. 4—12.

Uws Naams te ooteeren, en de heerlijkheid van Uw altaar met hun zwaard omver te slaan, laat hun overmoed wegzinken voor Uwe verbolgenheid! Maak Heer, dat de trotschheid van Holofernes door zijn eigen zwaard worde afgehouden.”

't Mag hier de plaats schijnen, deze zelfde uitdrukking van Pius' toespraak in herinnering te brengen; die toe te lichten of te rechtvaardigen, achten we overbodig. Wij gevoelen ons veel meer aangedrongen, de treffende overeenstemming van Judiths ontboezeming met de verzuchtingen der Kerk ten tijde der vervolging geslaakt, hier op te merken.

»God zij onze toevlucht 1) en onze kracht! Hij onze hulp te midden der kwellingen! Behoed Heer! uwe dienaren Mijn God, die op U vertrouwen! Heilige God, sterke God, onsterfelijke God, erbarm U over ons! Help ons, Gij, die onze hoop zijt en bevrijd ons, Heer! ter eere van Uw Naam. Wij bidden U, o Heer, zie genadig neer op onze kwelling; en wil Uwe verbolgenheid en Uwe verontwaardiging, welke wij verdiend hebben, goedgunstig van ons afkeeren.”

Wij aarzelen niet met Rabanus het gebed van Judith voor een hemelsche ingeving te beschouwen. »Een ieder toch begrijpt, dat hier geen wraakgierige uiting, maar nadrukkelijke voorspellingen der toekomst verkondigd worden.

1) Deus refugium nostrum et virtus! Adjutor in tribulationibus! Salvos fac servos tuos, Domine, Deus meus, sperantes in Te! Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis! miserere nobis. Adjuva nos Deus salutaris noster; et propter gloriam Nominis tui, Domine, libera Nos! Tribulationem nostram, quaesumus Domine, propitius respice, et iram indignationis, quam juste meremur, avertet! *Pontificale Romanum.*

Want de H. Geest heeft door den mond dier heilige vrouw dit vooraf willen aantoonen, dat een ieder, die door valsche leer of slecht voorbeeld de Kerk tracht te bederven, door zijne persoonlijke hoovaardij, 1) als door zijn eigen zwaard, het hoofd, d. i. de booze wil, ingevolge het vonnis van den rechtvaardigen rechter, zal worden afgekap't."

Boven hebben we reeds vermeld, hoe Luther zelf geen ander denkbeeld had over het vonnis, op alle Kerkvervolgers door God gedrukt. Geen andere beteekenis kan ook geleend aan Pius' woorden, dan, dat de revolutie door eigen wapenen zal te niet gaan.

4. Haar Vaderlandsliefde.

Wat Judith in haar gebed, na haar heldenfeit en zijne beteekenis zoo treffend en juist te hebben vermeld, nu verder wegens de middelen, daartoe in 't werk te leggen, beraamt en overlegt met den Onsterfelijke, heeft niet zelden, meer nog dan het hoofdfeit aan stervelingen, aan menschen stof geleverd tot spitsvondigheden. Onverklaarbaar, ja, onverdedigbaar schenen aan sommigen de meeste handelingen, welke de heilige heldinne nu gaat overleggen, en die naar onze bescheiden meening, haar allen door den Geest Gods zijn ingegeven; doch ook al wordt dit niet verondersteld, zoo komen ons al de bezwaren van elders geopperd, wel bezien, zeer licht voór in werkelijkheid.

De overlegging van Judith is niet anders, dan als krijgs-

1) Non sunt maledictiones intelligendæ, sed de venturis præconia prophetiæ. Hoc enim Spiritus S. per os sanctæ foeminae voluit præmonstrare, quod omnis... qui Ecclesiam pravo dogmate sive perverso exemplo corrumpere voluerit, proprio superbiæ suæ gladio, caput voluntatis iniquæ per sententiam justi judicis amputabitur. *Rabanus. IX.*

list te beschouwen. In een rechtvaardigen oorlog, hoe veel te meer bij plichtmatige zelfverdediging tegen een onrechtvaardigen aanval, zijn hinderlagen, door de krijgswetten zoowel gerechtvaardigd en geregeld, en dus ook geoorloofd, als de strijd in 't open veld. Om in haar voorgenomen tweegevecht de overwinning aan hare zijde te brengen, moet zij de wapenen ter hand nemen, die haar ten dienste staan; nu bezit zij geene andere, dan hare schoonheid en haar geoeffend spreek talent. Zij vermocht niet, gelijk de Horatiërs en Curiatiërs, én gelijke kracht tegen gelijke kracht over te stellen, én tevens list aan te wenden; tot krijgslist moet zij zich, als zwakke vrouw, bijna uitsluitend bepalen, die althans hoofdzakelijk bezigen. Natuurlijk dient zij den geweldenaar te binden, onmachtig te maken, daarom zich in zijn vertrouwen in te dringen. Haar toeleg zal dus zijn, Holofernes' welwillendheid voor zich te winnen, en de mogelijkheid te bewerken van dikwijls tot hem te kunnen naderen; ten einde zóo de goede gelegenheid af te wachten, en die met heldenmoed te benuttigen tot haar tweegevecht. Bezingt de Psalmist 1) het uiteinde der goddeloozen niet, in denzelfden zin bewerkt? Zoo hoog laat God hun toe, dat zij zich door aardsch geluk verheffen, dat zij in het hart der goeden afgunst gaande maken, zich zelven tevens verblinden, en dan door God van hun voetstuk worden afgeworpen. Als hadde God hen door bedrog zoo hoog gevoerd, en toen ze hoog waren, diep neergesmaakt.

Zal Holofernes haar op zondige wijze begeeren, dit moge hij niet haar, maar zich zelven wijten; voorzeker

1) Ps. LXXII. 18. Verumtamen propter dolos posuisti eis; dejecisti eos dum allevarentur. Als door bedrog hebt gij hun al die grootheid gesteld; en toen zij zich bovenmatig verhieven, hebt gij ze afgeworpen.

bedoelt Judith niet zijne gemalin te worden, doch veel minder nog hem tot zonde te verlokken. Overigens heeft God, die geen medewerker tot zonden zijn kan, en Judith (X. 4) onder Zijn hoede genomen heeft, haar pleit tegen Calmets harde en nu reeds verouderde beoordeelingen, voldongen. Zal Holofernes zich laten verschalken, hij wijte dit zijn eigen verwatenheid.

Heeft niet de satan zich aan Jesus zelven vergrepen, met niet willen te gelooven dat Hij de Zoon Gods en nog minder dat Maria Zijne waarachtige Moeder, en dus Moeder Gods was?

Zijn satellieten zijn heden al evenzeer en om dezelfde redenen verblind en vergapen zich niet zelden aan de schijnbare zwakheid en de zachtzinnigheid der Kerk! Zij willen maar niet begrijpen dat de Kerk, als de ware bruid, met haren Goddelijken Bruidegom denzelfden Geest deelende, *ootmoedig en zachtmoedig van harte*, en daarom in hun oog, hulpeloos moet zijn en blijven. Zij, die slechts zinnen op geweld, beseffen niet den invloed des geloofs; terwijl de Kerk juist door die inwendige kracht, hoe weerloozter zij schijnt, hoe machtiger, evenals Judith, zij in waarheid is.

Men dringt het bezwaar aan van een andere zijde, en ik hoor de vraag opperen: waagt Judith niet roekeloos haar zelven, hare onschuld en haar leven? Zeg liever: bracht Judith uit liefde voor haar volk, haar persoon niet ten offer? want zonder hare tusschenkomst ging leven en onschuld voor allen verloren. Zij waagt ongetwijfeld haar leven, maar dit niet roekeloos. Het algemeen welzijn des vaderlands, het behoud van den Godsdienst, het heil der natie, niet meer anders te redden, daarbij de kansen van in hare onderneming ongehinderd te slagen — gelijk eene Judith zich die terecht beloven mocht — overtroffen dat persoonlijk gevaar verre in gewicht; zoodat van roekeloosheid hier geen sprake kan zijn. Maar nu komt nog het vertrouwen

op God en doet de schaal der voorzichtigheid, zoo verre mogelijk naar de heldhaftige beslissing overslaan; haar leven immers en met nog meer aandrang, hare onschuld, had zij onder Gods hoede gesteld en God heeft hare bede ten eenemale verhoord.

Twee voorname mannen der vroegste Christenheid treden hier als lofredenaars op, om Judiths Vaderlandsliefde en haar geest van zelfopoffering te prijzen; een heilige en de zoon van een heilige, de leermeester en de leerling; zij mogen ons borg blijven voor hetgene aan de school van Alexandrië, waar de Evangelieleer het eerst, nog onder het heidendom, het openbaar onderwijs bestraalde, niet enkel door die hoofden, maar in 't algemeen omtrent onze heldin werd voorgesteld.

De H. Clemens is er zooverre van verwijderd, van met alle zijne scherpzinnigheid in Judith eenige feil te bespeuren, dat hij haar integendeel onder de toonbeelden van volmaakte en heilige vrouwen eene eerste eereplaats inruimt, en de karaktertrek, dien hij in Judith, als voornaam bewijs zijner lofprijzing aanduidt, is haar groote liefde voor haar volk: »Maar ook 1) Judith, dat volmaakte toonbeeld der vrouwen, gaat, toen haar vaderstad omsingeld was, met goedvinden der bestierders naar het legerkamp der heidenen; door liefde voor haar vaderland aangedreven kent zij geen gevaar. Zij waagt zich onder de vijanden, sterk door haar geloof en door haar vertrouwen op God. En de belooning van haar

1) Sed etiam Judith, quae consummata fuit inter mulieres, cum esset urbs circumsessa, praecata seniores, ingreditur quidem castra alienigenarum, omne periculum contemnens pro patria, seipsam tradens hostibus in fide Dei: proemia autem fidei mox accepit mulier, cum in hostem fidei se praeclare gesserit et potita capite Holofernis. *S. Clem. Alex. Stromatum. Lib. IV. Cap. XIX.*

geloovig vertrouwen bleef niet uit, zij ontving die onmiddellijk, toen zij, ofschoon eene vrouw, tegen den bestrijder van het geloof zich roemrijk heeft gekwet en het hoofd van Holofernes is machtig geworden.”

De leerling overtreft zijn meester in breedvoerigheid. Origenes 1) somt de verschillende lichtzijden op van Judiths heldendad, zonder in haar gedrag eenig schaduwpunt aan te merken. Als hij Gideon bespreekt en Debbora heeft vermeld, laat hij aldus 2) zijne lofspraak omtrent Judith hooren: »Wat zal ik die roemruchtige en die edelste aller vrouwen, Judith, vermelden? Toen alles als verloren was, heeft zij niet gearzeld, om alléén in dien hopeloozen toe-

1) Sommige der afschrijvers zijner menigvuldige werken meenden hun meester te eeren door hier en daar zijn stijl te wijzigen, doch zoo hebben zij sommige zijner schriften misvormd. Origenes zelf, de zoon van den Martelaar Leonidas, beklaagde zich reeds deswege, ofschoon hij de bewerkers dier schending om hun goede trouw verontschuldigde. Zoo wordt het duidelijk, hoe de eene bisschop de rechtzinnigheid zijner leer, nog in zijn leven, met kracht handhaafde, terwijl de andere van den, door vreemde handen gepleegden misslag onbewust diezelfde rechtzinnigheid met schijnbaren grond verdacht en aanklaagde; dus blijkt ook waarom elk min gunstig of terechtwijzend oordeel over de schriften gevelde, op den schrijver zelve niet mag worden overgebracht.

2) Quid ego illam magnificam et omnium foeminarum nobilissimam memorem Judith? quae jam perditis pene rebus non dubitavit sola succurrere, seque suumque caput immanissimi Holofernis neci sola subjicere, et processit ad bellum non in armis, neque in equis bellicis, aut in subsidiis militaribus freta, sed virtute animi, et confidentia fidei, consilio simul et audacia hostem perimit: et quam viri perdiderant, foemina reddidit libertatem patriae. *Origenes. In Librum Judicum. Hom. IX.*

stand ter hulp te snellen. Gansch alléén heeft zij en haar zelve en haar hoofd aan de moordende handen van den onmensch Holofernes blootgesteld. Zij trekt uit ten strijde niet met wapenen, noch met strijdrossen, noch op de hulp van krijgers steunende; maar, door grootmoedigheid van ziel, en door het vertrouwen des geloofs, tevens door beleid en heldhaftigheid heeft zij den vijand neergeveld! Zij, eene vrouwe, heeft de vrijheid des vaderlands, die de mannen te loor hadden laten gaan, allerlofwaardigst teruggeschonken.”

Luisteren we, hoe Judith zelve zich dit gunstig oordeel waardig maakt; volgen we verder haar gebed.

»Laat dan Holofernes, als hij zijne blikken op mij vestigen zal, door zijn eigen oogen, als door een valstrik gevangen worden! En verwin hem 1) door de liefalligheid mijner woorden. Schenk mijn hart standvastigheid om hem te versmaden; schenk het sterkte, opdat ik hem versla. Dit toch zal tot een gedenkteeken van Uw Naam verstrekken, dat de hand eener vrouw hem heeft nêergeveld.

»Neen! Neen! niet in de menigte, o Heer! bestaat Uwe macht, niet in de sterkte der paarden is Uw welgevallen! Noch vermochten de hoovaardigen ooit U te behagen, maar in het gebed der nederigen en der zachtmoedigen hebt Gij altijd Uw welbehagen genomen.”

Hoe diep doordrongen Judiths gemoed hier blijke van de heiligste gevoelens, die wij bij den Koninklijken Propheet ontmoeten, en hoe volkomen overeenstemmend zij ook zijn met die we lezen van Maria; toch veel eenvoudiger en verhevener ontboezemt DE WARE JUDITH deze zelfde gevoelens in haar onovertrefbaren 2) lofzang. »*Hij heeft kracht*

1) De Grieksche tekst luidt: door de listigheid mijner lippen; $\alpha\tau\tau\epsilon$ in plaats van: $\alpha\gamma\alpha\tau\epsilon$.

2) Luc. II. 51.

gedaan door Zijnen arm; verstrooid heeft Hij die hoogmoedig zijn in den waan huns harten. Machtigen heeft Hij van den troon gestort en geringen verheven."

Waren alle Christenen met Judiths geest bezielde, waren zij doordrongen van diezelfde verachting welke Judith tegen Holofernes' bedoelingen in zich opwekt, waren zij voorzien van dien strijd lust, van welken zij hier gewaagt en gelijk Judith tot elk offer bereidvaardig; geen twijfel, of weldra bleek de hoop van Pius IX in werkelijkheid veranderd. Laat de maat van ellende tot aan den rand vol zijn en meer, indien het vertrouwen hen maar niet verlaat, en zij den vijand onder de oogen durven zien, zullen ze weldra hem overwinnen en meer rust genieten. God toch is even trouw en goed als Hij machtig is. Wie dan kan Hem weerstaan?

»God der Hemelen, Schepper der wateren 1) en Heer aller schepselen, verhoor mij, ellendige, die U smEEK en mij op Uwe barmhartigheid verlaat! Wees Heer, o wees Uw verbond 2) indachtig; leg mij hetgene ik zeggen moet, leg mij de woorden in den mond en versterk het voor-nemen mijns harten, opdat Uw Huis U toegeheilgd blijve, en alle volkeren weten dat Gij God zijt en geen ander buiten U."

Niet onopgemerkt mogen we dit slot voorbijgaan, waar-mede Judith haar einddoel in dier voege omschrijft, dat het lijnrecht tegenover staat aan dát, wat Holofernes beoogt.

1) IX. 17-19.

2) Volgens hetwelk gij verzekerd hebt: „Op die steenrots zal ik mijne Kerk bouwen en de krachten der hel zullen tegen haar niet vermogen. — En ik zal met U zijn tot aan het einde der eeuwen! — De H. Geest zal u alles leeren, en u alles indachtig maken, hetgeen ik tot u gesproken heb!"

Had hij in overleg met de Rijksgrooten vastgesteld, niets ongeoorloofd te achten, niets onbeproefd te laten, dat dienen konde om Nabuchodonosor als eenigen machthebber, als God te doen gelden; Judiths beslissing, nu zij haar fiere onderneming met God overlegt, en al de middelen daartoe den Almachtigen aanbevolen heeft, moet alleen strekken om den eenig waren God te doen erkennen, loven en aanbidden, Hem, die Zijne woning te Jerusalem gevestigd heeft, door allen te doen dienen.

Is dat niet dezelfde strijd als die zich thans ontwikkelt? Wedijveren de twee legers van heden niet eveneens, om hetzelfde mikpunt te treffen, waarop de twee legers ten tijde van Judith het oog onveranderlijk vestigden? Strijden zij niet óf vóór óf tégen Christus en Zijn Kerk? Hier ziet gij Jesus aan de spits, daar satan; hier de Kerk met Petrus' opvolger tot aanvoerder en door zijn belijdenis: *Gij zijt de Christus, de Zoon van den levenden God*, steeds innig vereend; ginds treft gij de zondige wereld met al haar ongerechtigheden. Rome het nieuwe Jerusalem, zoo tuigde Pius en bewijzen de eeuwen, heeft dezelfde beloften. Der revolutie, den tijdgeest, der vrijmetselarij bedreigt dezelfde vloek Gods.

Hooger en hooger stijgt in onze schatting de waardige persoon van Judith om de uitstekende heiligheid, waarvan zij blijken geeft. Meer en meer schittert de glans die zij afwerpt en eene terugkaatsing blijkt van het vlekkelooze licht, in haar tegenbeeld ontstoken! De gelijkheid der afbeelding of type, met de werkelijkheid van het oorspronkelijk beeld, de anti-type, treedt al helderder in 't oog van ieder, door alles wat haar omgeeft, en wat met of door haar geschiedt.

Wat een volslagene berusting in Gods heiligen wil! Welk

een vastberadenheid om daaraan in alles te beantwoorden! Wat reine en verhevene inzichten bezielen al haar doen en laten! Hoe diep gaan hare gedachten, hoe juist loopen hare redeneeringen. Zoo aanstonds zullen we haar zien in het bijzijn van Holofernes, tegen alle moeielijkheden en listen bestand.

Een ware en waardige type! Hare gebeden en hare voorbeelden dringen zich om het zeerst ter onzer navolging op; het leven dier heilige vrouwe van Bethulië verdient in onze tijden meer dan ooit te worden overwogen.

Het verwondert ons niets, dat de H. Hiëronymus 1) getuigt de vertaling van het *Boek Judith* uit het Chaldeeuwsch te hebben ondernomen om aan den wensch en den aandrang van vele bisschoppen te voldoen, die meenden dat Judith niet enkel voor vrouwen; maar evenzeer voor mannen een stichtend toonbeeld is van allerlei deugden. Elders heeft dezelfde Leeraar der Kerk 2) hiervan deze bijzondere reden ontvouwd: »Want God, zegt hij, met hare kuischheid zoo uitmuntend te beloonen, heeft haar niet slechts voor vrouwen, maar ook voor mannen tot een navolgenswaardig toonbeeld gesteld. Hij schonk haar zulk eene kracht, dat zij over den vijand, dien allen te zamen niet bij machte waren ten onder te brengen, zegenpraalde, ja, den onverwinnelijke overwon.»

Met het oog op ons hoofddoel mogen we vragen: Wat wonder? Zij moest immers HÁAR voorafbeelden, die den vijand en overwinnaar aller menschen, den na

1) Epistola 11.

2) Non enim solum foeminis, sed et viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator est, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret et insuperabilem superaret. *Prolegom. in Tobiam.*

den zondeval waarachtig onverwinnelijken heerscher ten onder brengen, hem vooraf den kop verpletteren zou; die terecht in volledigen zin als de Machtige Maagd wordt begroet, en met den eeretitel prijkt van Davids torenburcht.

5. Gods ingeving.

't Moge onnoodig zijn aan te toonen dat Judiths onderneming op Gods bevel geschiedt; eenige opheldering van denkbeelden kan hier echter nuttig wezen.

Hare *bestemming en roeping* om als Voorbeduiding der Machtige Maagd op te treden, hebben we boven bewezen; en meteen bleek tevens door de vervulling zelve, dat Judith aan die roeping beantwoord heeft. Iets geheel anders is *de ingeving*. Of Judith, ook zonder van hare hooge bestemming, en van *de leiding Gods* daartoe noodzakelijk, kennis te dragen, nu toch de bewustheid heeft van bovennatuurlijke ingeving? Of haar, nu de maat van ellende voor haar volk ten boorde gevuld is en overliep, en zij door Gods genade, in haar vertrouwen op God nu evenwel niet wankelde, of haar thans door ingeving Gods was meegedeeld wat zij te doen had?

Zij zelve geeft vrij duidelijk te kennen dat haar voornemen haar door God is ingestort. Ook Ozias vermoedt dit niet enkel, maar veronderstelt het als buiten twijfel, én om hare verzekering deswege geuit, én om hare mannelijke deugdzaamheid. Wie gevoelt niet dat in hunne samenspraak alles rustig, alles heilig, alles recht manhaftig voortgaat, alles wederkeerig moed ademt en den geest van heilig gebed? Later geeft Ozias een afdoende reden der bovennatuurlijke inwerking door naar de stoutheid der daad te verwijzen, die voor eene vrouw onmogelijk is om op te

vatten of te volbrengen, maar daarom een bovenmenselijk heldenfeit wordt.

Ook Eliachim, Judiths eigen oordeel ten volle beamende, zag in al de bijzonderheden van hare daad, zulk eene leiding van de hand Gods, dat zij niet dan op aandrijving Gods kon zijn geschied. Wat meer? de gansche loop der gebeurtenis, zooals de H. Geest die verhalen doet, toont het ontegenzeggelijk. Deze brengt zelfs mede dat men de ingesting uitstrekke tot elke voorname bijzonderheid harer daden; en daar de ingeving op daden betrekking heeft, kan men die ter onderscheiding *zending* noemen. Vandaar mocht Judith onder meer in waarheid aan Holofernes getuigen: *Deus misit me, God heeft mij tot U gezonden.*

Heeft nu Judith aan die zending ten volle en in alle bijzonderheden beantwoord? Zoo niet, men noeme dan de geringste bijzonderheid, welke zij niet zoude hebben vervuld! Heeft zij wellicht in de wijze waarop zij die zending Gods volbracht, in de uitvoering daarvan, iets van het hare gemengd? iets menschelijks, iets onvolmaakts, iets zondigs? Ofschoon dit niet het wezenlijke der zaak, de Vóórbeduiding betreft, en slechts dient tot een uitgelezen sieraad onzer type, meenen wij zonder aarzelen ontkenkend te moeten antwoorden; daar van het tegendeel niets is gebleken, daar de H. Geest, haar lofredenaar, al haar daden onder het gunstigste licht in zijn verhaal voorstelt, en de VÓORBEDUIDING DER WARE JUDITH des te hooger schittert.

Haar bestemming intusschen, hare roeping, leiding, ingeving en zending mochten en dienden onbekend te blijven tot dat het feit was volvoerd; bijna op gelijke wijze als wij van de Menschwording van Gods Zoon in DE WARE JUDITH

gelooven; en van Haar zegepraal op den helschen Holofernes boven staande gehouden.

Zoo geven wij derhalve met den H. Ephrem aan Judith den eeretitel van prophetes, niet slechts in 't algemeen om de typische beteekenis van haar persoon; maar ook om al haar daden, eindelijk om hare waarachtige voorspellingen, waar wij nader op terug komen.

Vestigen we met te meer eerbied de aandacht op onze heldin.

6. Judiths onderneming.

»Eindelijk staakte Judith 1) haar bidden en roepen tot den Heer; zij staat nu op van de plaats, waar zij voor Hem lag neergebogen. Zij roept hare dienstmaagd en gaat naar beneden in haar huis.

»Na het haren kleed, als op de feestdagen, en het treurgewaad der ernstige weduwe afgelegd te hebben, wiesch en zalfde zij zich met kostbaren balsem; het gevlochten haar werd in een rijken en sierlijken haarband gevangen. Zij kleeedde zich met hare vreugdegewaden, bond pronksandalen onder de voeten; deed kostbare armbanden aan; nam gouden spangen en knoppen in den vorm van leliën, oorsiersels en vingerringen en tooide zich met al hare kleinodiën en kostbaarheden.

»De Heer schonk haar daarbij eene ongewone glansrijkheid: want die zorg voor haar toi kwam niet voort uit ijdele dardelheid; maar *ontsproot uit innige deugd, en daarom vermeerderde God in haar die schoonheid zoo zeer, dat zij voor een ieders oog met eene bevalligheid en waardigheid zonder weerga verscheen.*»

Waarlijk Judiths handelwijze te verdedigen, ware nutteloos;

1) Judith X. 1-4.

wat zouden wij dit nog beproeven, als God zelf zóó nadrukkelijk voor haar optreedt. Immers Gods Geest keurt het goed, dat Judith zoo prachtig uitgedost voor Holofernes verschijnt; door bovennatuurlijke werking verhoogt Hij hare bevalligheid, en versterkt den indruk, dien zij teweeg bracht, door nieuwe schittering van bovennatuurlijken oorsprong, doch met natuurlijke werking op de zintuigen van den steeds vrij blijvenden Holofernes.

Dit zij genoeg over de zichtbare, of liever over de persoonlijke waardigheid en schoonheid onzer type; hetgene we zeiden, wekt ons op tot hoogere verheffing des geestes. Klimmen we hooger in onze beschouwing; de rijk begaafde leidsman, dien we zoo vaak hier volgden, wijst ons den weg daarheen; ook hem schijnt de vraag, reeds boven geopperd, herhaaldelijk voor den geest te rijzen. Wat den H. Geest toch bewoog Judith in die mate te loven, te prijzen, als bekoorlijk voor te stellen? Het schijnt ons onverklaarbaar, zoo Hij niet het oog hield op haar tegenbeeld, Maria, Wier trekken Hij ons Zelf wilde aanwijzen in Hare afschetsing; indien Hij tevens zijn blik niet vestigde op de strijdende Kerk, die in den loop der tijden zich steeds er op toelegt, aan Maria gelijkvormig te worden. 't Is dan ook geen mystieke toepassing, maar een ware typologische uitlegging, welke Rabanus 1) hier geeft: »Wat we hier lezen van Judith, dat heeft alles plaats met de Kerk, die zich met al deze sieraden tooit, als zij zich als om strijd beijvert, om met den glans van allerlei

1) His ergo omnibus ornamentis se S. Ecclesia ornat, quae omnium virtutum decore se illustrare certat. Et ideo Dominus hanc in illa pulchritudinem ampliavit, quia valde justum est, ut qui dilectionis perfectae Dei fervet amore, omnium dignus habeatur honore. *Rabanus in h. l.*

deugden te schitteren. En daarom doet de Heer deze schoonheid in haar meer en meer hare stralen uitbreiden; omdat het zeer billijk is, dat al wie van volmaakte liefde tot God gloeit, ook aller eerbied en hulde waardig worde gekeurd."

Herinneren we ons, dat wij de aandacht niet slechts op de strijdende Kerk, door Judith afgebeeld, moeten vestigen; doch veel meer op haar grondbeeld, DE WARE JUDITH; dan zweven onze gedachten van zelve naar die andere Dochter van Jerusalem heen; tot wie de Kerk 1) bidt in denzelfden zin: »De Heer, o Dochter van Jerusalem heeft U met alle kostbaarheden versierd, en Zijn welbehagen in U genomen! Toen de dochters van Sion U aanschouwden, hebben zij U allerzaligst geprezen en riepen uit: Uw Naam verspreid zijn geuren als uitgegoten balsem!"

»Judith gaf aan hare dienstmaagd 2) eenigen voorraad te dragen: een lederen flesch met wijn, eene andere met olie gevuld; meel van gerooste gerst, vijgenkoeken, brood en kaas, en ging op weg."

Het behoeft na de gemaakte opmerkingen 3) geen nieuwe verklaring, dat de typologische beteekenis van Judith, naar welke zij eene Voorbeduiding is der Moeder Gods en dáarom ook van de Kerk onze Moeder, te gelijkertijd zich uitstrekt tot talrijke bijzonderheden, beide betreffende. Zeer gevolgelijk derhalve geven zelfs de nietigste bijzaken, aan den grooten abt van Fulda, den leermeester

1) *Ornatam monilibus filiam Jerusalem Dominus concupivit: et videntes eam filiae Sion beatissimam praedicaverant, dicentes: unguentum effusum est nomen tuum. Liturg. B. M. V. Isai. LXI. 10 Cant. I. 2.*

2) *Judith. X. 5.*

3) Zie boven. Bl. 34, 35.

van zoo veel geleerde mannen, als Hij gevormd heeft, stof tot toepassingen. »Wat beduidt hetgene Judith hier 1) aan hare dienstmaagd te dragen geeft? De tijdelijke hulp van sommige aardse zaken en van de wereldlijke machten, waarvan de Kerk zich, wanneer zij ten strijde uitgaat, tegen hare vijanden bedient. En indien deze machthebbers trouw hieraan beantwoorden, zullen zij de ware vrijheid erlangen kunnen.»

Mocht het ons gegeven zijn een blik te werpen op de inwendige voortreffelijkheid en behagelijkheid van Judiths ziel! Velen hebben dezen wensch geuit; en de kunst kwam dit verlangen eenigermate te gemoet, door ons de gedachte, welke het geloof hier van zelve voorhoudt, in beeld te brengen. Hunne voorstelling van Judith tot hare heldhaftige onderneming gereed, leert ons tevens haar meer met het oog des geloofs te beschouwen. Zoo is de afbeelding der Hebreeuwse Judith trouw, als men haar strijdvaardig uitgaande voorstelt, door Engelen omgeven: de eene Engel houdt haar het schild voor de borst; de andere biedt haar het zwaard; een derde geleidt hare schreden als wegwijzer; andere beschermgeesten zweven boven haar ter beschutting en voeren het hoofd van Holofernes met zich in de lucht; terwijl nog andere hemelboden haren roem door 't heelaal gaan verkondigen, hare kuischheid roemen, en naar God verwijzen als hare sterkte. Zij zelve wandelt daar voort met de blikken van een kalm vertrouwen op het gelaat, en den blanken leliëntak, het beeld harer ziele reinheid in de hand. Door geestverrukking opgetogen, maalt ons de Kerk dat beeld nog veel nadrukkelijker, als zij ons DE WARE JUDITH

1) Quid est quod imposuit ad portandum ... nisi quod S. Ecclesia certare properans, quorundam carnalium adversus hostes suos praesenti utitur ministerio, qui si fideliter istud peregerint, poterunt ad veram libertatem venire. *Rabanus. X.*

toont en in vervoering van Maria zingt: »Mijne uitverkoorne is als een sterke toren van David 1) die met borstweringen is ombouwd; duizende schilden hangen daaraan, eene volkomenne wapenrusting der sterken.»

Zóó naderde Maria den helschen Holofernes, zoo gaat Hare afschaduwing den Assyrischen dwingeland te gemoet.

»Aan de stadspoorten 2) vinden zij Ozias en de bestuurderen der Stad om haar af te wachten. Ook deze, als ze haar zagen, stonden ten uiterste verwonderd over hare schoonheid.» Niet zij, maar de inspraak der genade riep toen 3) in 't diepst van hun gevoelig gemoed. »Hoe heerlijk schoon is Zij, der blanke maan gelijk, uitverkoren als de zon, geducht als een welgeordend heirleger».

»Zij lieten haar nochtans voorbijgaan, zonder haar iets te vragen en voegden haar slechts den heilwensch toe: De God onzer vaderen blijve U begunstigen! Hij versterke door Zijne kracht al de voornemens uws harten opdat Jerusalem op U roemen moge, en opdat uw naam onder het getal zij der Heiligen en der rechtvaardigen. En allen die daar stonden antwoordden met eenparige bede: dit geschiede, dit geschiede!»

1) Sicut turris David collum tuum, quae aedificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. *Liturg. B. M. V. Cant. IV. 4.*

2) X 6-9.

3) Pulchra ut luna, electa ut sol! terribilis ut castrorum acies ordinata. *Liturg. B. M. V. Cant. VI. 2.*

VII.

JUDITHS HELDENDAAD.

»Al biddende 1) verlaat Judith met hare dienstmaagd de stad.»

»Daar treedt de kuischheid op 2) om de wellust te bestrijden; daar stapt de heilige ootmoed voort ter vernietiging van den hoogmoed! De vijand zal strijd voeren met wapenen van staal, zij met vasten; hij in dronkenschap, zij in gebed; en wat een geheel volk niet vermocht, dat zal eene heilige weduwe door de deugd van kuischheid voltooien. Die ééne vrouw zal den aanvoerder van een zoo machtig leger onthalzen; zij zal aan Gods volk zijne reddeloos verloren vrijheid, terugschénken.»

1) *Judith. X. 10.*

2) *Egreditur castitas, oppugnatura lasciviam; et ad interitum superbiae humilitas sancta procedit. Ille pugnabat armis, ista jejuniis, ille ebrietate ista oratione. Igitur quod omnis Israëliitarum populus facere non potuit, sancta vidua castitatis virtute perfecit. Obtruncavit una mulier tanti agminis ducem, et insperatam Dei populo reddidit libertatem. S. Fulgentius. Epist. 2. C. 14.*

»Zij daalt den berg af; en bij het kriecken van den dag 1) komen de bespieders der Assyriërs haar in het dal te gemoet. Zij houden haar staande en vragen: Van waar komt gij en waarheen richt gij uwe schreden?

»Ik ben eene dochter der Hebreërs,» vangt ze aan, »ik ben van hen weggevlucht, omdat ik voorzag, dat zij u ten buit zouden worden, aangezien zij u versmaad en zich niet gewillig overgegeven hebben, om aldus in uw oog meedoogendheid te ondervinden.» Overtuigd dat zij, als edele vrouwe, door de vijandelijke wachtposten niet beleedigd, doch met onderscheiding, althans met toegeeflijkheid zal bejegend worden, gaat zij vrijmoedig voort. »Daarom overlegde en sprak ik bij mij zelve: ik ga mij tot den opperbevelhebber Holofernes begeven, ten einde aan hem hunne geheimen te openbaren en hem aan te wijzen, langs welken toegang hij ze kan bemachtigen, zonder één man van zijn krijgsvolk te verliezen.»

»Terwijl zij zoo sprak, vestigden de bespieders onbewe- gelijk het oog op haar gelaat, en hunne oogen bleven ver- rukt van verwondering over hare schoonheid.

»Gij hebt uw leven gered, zoo luidt het antwoord, met dit besluit te nemen en tot onzen bevelhebber te naderen. Houd u hier van verzekerd, dat, als gij voor den groot- machtige verschijnen en hem uw plan voordragen zult, hij u wèl en goed bejegenen zal, en dat gij hem uitermate behagen zult.

»Onder een geleide van honderd uitgekozene mannen 2) brachten zij haar en hare gezellin naar de tent van Holo- fernes en dienden haar aan. Judiths aankomst gaf een

1) *Judith* X. 11—18.

2) Deze kleine wijziging uit den Griekschcn vertaler.

oploop door geheel het legerkamp; haar lof verspreidde zich van tent tot tent. 1) Allen omstuwden haar, terwijl zij daar toefde voor het verblijf van den veldheer."

»Nauwelijks treedt Judith voor het aanschijn van Holofernes, of hij wordt door zijne blikken gevangen."

Al is het ook, dat de Assyriër haar tot eene allezins geoorloofd huwelijk wenscht, toch blijft de uitspraak van Augustinus 2) hier gelden: »Met zijn blik te werpen op Judith verloor Holofernes zijn zinnen; ook zijn leven met zijn hoofd zal hij verliezen. Daar ligt hij, de schande der jongelingen, door 't gelaat eener vrouw geboeid; toch was het der vrouw geoorloofd de jongelingen te ontwapenen en de overwinnaars te bestrijden, de veege stad te verdedigen en den barbaarschen krijgvoerder ten onder te brengen. Zij, de oprechte heeft hem, den bedorvene bedrogen, de kuische heeft den bevlekte verschalkt, de eerbare heeft den overspeler gedood, de matige den dronkaard onthalsd."

De zijnen stooten hem al verder in zijn ongeluk, »want Judith 3) had die zoo barbaarsche gemoederen door de tooverkracht van haar bekoorlijk gelaat bedwelmde, ten einde Holofernes door verschillende, kunstiglijk ingekleede vertel-

1) Item

2) *Quam cum vidisset Holofernes, solutus est sensibus, animam cum capite perditurus. Jacuit enim dedecus juvenum mulieris vultu captivus; licuit mulieri exarmare juvenes, et debellare victores; sollicitam defendere civitatem et barbarum subvertere bellatorem. Decepit sincera corruptum; fefellit casta pollutum; pudica perimit adulterum, sobria jugulat ebriosum. S. Augustinus. Sermo. 278.*

3) *Illa enim tam barbaros animos insidiosi sui vultus fraude confuderat, ut eum ligaret multarum arte fabularum, ut redderet inter exercitus victum, et inter arma captivum. Idem. Ibid.*

sels te binden en hem te midden zijner legers in een verwonneling, te middeu der wapenen in een gevangene te veranderen." »Die der lijfwacht, evenzeer verblind 1), zeiden hem: wie zou het Hebreuwsche volk kunnen minachten, daar het zóó voortreffelijke vrouwen heeft, dat wij alleen dáarom reden hebben om het te bestrijden?

»Judith zag Holofernes onder een hemel zitten, uit purper en goud geweven en bezaaid met smaragden en andere kostbare steenen. Met vreeze naar hem opziende boog zij zich — naar Oostersch gebruik uit hoffelijkheid — eerbiedig ter aarde; doch op bevel van hunnen veldheer richtten zijne dienaren haar ijlings op."

Kan er éen levend beeld den prins der wereld trouwer voor den geest brengen, dan de geweldenaar, daar op zijn prachtigen zetel? Door zilveren luchters voorafgegaan en omgeven 2), schatten en kostbaarheden, weelde en macht ten toon spreidend, schijnt hij volkomen in staat tot zich te verlokken; dan nauwelijks opent hij den mond, of hij uitbare onwaarheid en opzettelijk bedrog. Te krachtiger pleit het algemeen rechtsbeginsel, dat volgens de leer van den H. Thomas 3) den kriegslist wettigt, ten gunste van Judith. »Mag 4) de ondernomen strijd rechtvaardig heeten, dan doet het ter rechtvaardigheid verder niets af, of men in het open veld of door hinderlagen ter overwinning komt." List zal Judith aanwenden, geen bedrog. Zoo

1) *Judith*. X. 18 - 20.

2) Aldus de Grieksche vertaler.

3) *Summa*. II. II. Q. XL. a. 3.

4) *Cum justum bellum suscepit, utrum aperta pugnâ, utrum insidiis vincat, nihil ad justitiam interest. Augustinus. Liber Quaest. Q. X. super Josue.*

edelmoedig zelfs zal zij te werk gaan, dat zij noch in hare gedragingen, noch in hare woorden de waarheid schade toebrengt. »Beschuldig die zedige vrouw niet van onwaarheid! waarschuwt de H. Augustinus 1), want begrepen Holofernes en de zijnen hare gezegden niet, zij heeft metterdaad vervuld, wat ze had toegezegd.» En de H. Thomas 2) stemt hiermede volkomen in, »omdat hare woorden waarheid te kennen geven, volgens hunne hoogere mystieke opvatting.»

Zoo blijkt derhalve de opmerking van Rabanus 3) gegrond: »dat onze heldin zonder vrees te kennen, slechts de regels der wellevendheid streng nakomt. Hij bevestigt dat evenzeer in al haar woorden de waarheid wordt geëerbiedigd en gene vleierij heerscht; maar eerbiedwaardige geheimen der toekomst door onze Prophetes verkondigd worden. Zij voorspelt immers wat den Joden van de Romeinen later wederaren zou.»

Wijs overleg en diep beleid, veel meer dan liefalligheid spreekt in haar welgekozen woord; tevens heeft Judith door die uiterst beschaafde manieren, door die edele houding met ongewoone bevalligheid gepaard, den tyran bedwongen, en zij noodzaakt hem op zijne beurt de hoffelijkheid,

1) Non decuit pudicam mentiri, non intelligentibus dixit, perfecti actibus, quod promisit. Regi alto sermone, imaginariis verbis blandita est. *Augustinus. Sermo. 229.*

2) Quamvis etiam dici possit quod verba eius veritatem habent secundum aliquem mysticum intellectum. *Summa. II. II. Q. 110. a. 3. ad. 3.*

3) Quod Judith adorat Holofernem, non est perturbatio timoris sed conservatio ordinis. Similiter quae loquitur verba, non sunt adulationis profana mendacia, sed futurae prophetiae veneranda mysteria. Praedixit enim quae a Romanis futura erant. *Rabanus in h. l.*

in acht te nemen; laten wij eerbiedig luisteren en haar in dat verhoor bewonderen.

»HOLOFERNES opent het: Wees wel te moede en ontstel u niet, want nooit heb ik iemand leed gedaan 1), die den koning Nabuchodonosor wilde dienen; ook niet tegen uwe natie, hadde zij mij niet gehoond, zou ik mijne spies hebben opgeheven . . . Welaan, zeg mij, om welke redenen zijt gij van hen weggegaan, met welk doel besloot gij bij ons te komen.»

»EN JUDITH ANTWOORDT: Wil de woorden uwer dienaressse goedgunstig aanhooren! Want indien gij de raadgevingen uwer dienaressse opvolgt, zal de Heer uwe zaak tot een goed en volkomen einde brengen. Zoo waar 2) Nabuchodonosor, de koning der aarde, leeft; zoo waar zijn macht leeft, die in u is, om aller hart en geest, die van het rechte spoor zijn afgedwaald, te bestraffen — zelfs satan in persoon dient als tuchtroede in Gods hand — zoo waar zijn hem niet alleen de menschen door u gehoorzaam, maar zelfs de dieren des velds zijn hem onderworpen.

»Immers de wijsheid van uw verstand en uwe schran-

1) *Judith*. XI. 1 7.

2) Niemand schrijve aan deze woorden de kracht toe van een eed; zij kunnen naar Oostersche spreekwijze een blijk van eerbied voor den vorst afleggen, maar roepen God niet in, als getuige der waarheid. Buitendien is hetgene zij zegt, zuiver waarheid: want velen, en zelfs de dieren waren door Holofernes' toedoen aan Nabuchodonosor onderworpen, in den zin, waarin Jeremias XXVII. 6 dit van een anderen Nabuchodonosor getuigt: *Ik heb al deze landen in de hand van Nabuchodonosor, den Koning van Babylon, mijn dienstknecht gesteld; ook schonk Ik hem de dieren des velds, opdat ze hem dienen zouden.* Aldus Dionysius de Karthuizer, die in Judiths woorden een waren eed meende te zien.

derheid zijn bij alle volken beroemd; 't is der gansche wereld bekend, hoe gij, een man van hoog talent en wijde wetenschap, boven allen uitmunt door goedaardigheid en macht, goedheid en bekwaamheid in geheel zijn Rijk Uw krijgsbeleid wordt door alle landstreken verkondigd. Ook weet men hoe Achior heeft gesproken; evenmin bleef men onkundig van het lot, dat hem, volgens uw bevel, zal overkomen."

Met zeer veel overleg knoopt Judith hare verlogen hier vast aan hetgene Achior nopens datzelfde punt gezegd had; wellicht wist Holofernes nog niet eens, hoe of wat Achior was wedervaren, de herinnering aan hem was in staat zijne nieuwsgierigheid gaande te maken en te bevredigen.

Wat Judith hier zoo aanstonds zal verzekeren, dat het volk gezondigd heeft enz. is natuurlijk zeer waar; ofschoon zij elders even goed getuigen kan: wij zijn niet afgeweken *gelijk onze vaderen*. Ook hier voor Holofernes vernoemt zij geene zonden; slechts gewaagt zij van voornemens, en dit wel met zoo onbepaalde bewoordingen, dat het alles slechts loopende geruchten kunnen zijn. Zooveel is zeker, dat hetgeen Judith hier aanvoert, zeer geschikt was voor haar doel, ten einde Holofernes te doen meenen, dat haar vele geheimen bekend waren.

»Dit derhalve 1) staat vast: onze God is zoozeer over de zonde gebelgd, dat Hij het volk, gelijk Hij hun door de orakel-taal Zijner Propheten liet aankondigen, aan zijne zonde zal overlaten. En daar de Israëlieten zich bewust zijn van hunnen God beleedigd te hebben, is de vrees voor u over hen gekomen.

1) *Judith*. XI. 8 · 17.

»Daarenboven heeft hongersnood hen aangegrepen, en om het gemis aan drinkwater, worden zij vast onder de dooden gerekend; nu zijn zij voornemens hun vee te dooden en het bloed te drinken.

»Zij besloten, het den Heer geheiligde, tegen Zijn nadrukkelijk bevel, dat is, het Hem geofferde koren, den wijn en olie, zelf te gebruiken. Zij willen dus datgene nuttigen, wat zij niet eens mogen aanroeren: daarom is het ontwijfelbaar zeker, dat zij der vernietiging zullen prijs gegeven.

»Ik nu, uwe dienaressen, daar ik van dit alles kennis droeg, heb hen verlaten; en de Heer heeft mij gezonden om het u alles mede te deelen: want ik, uwe dienares, dien God, ook nu terwijl ik hier bij u ben; daarom zal uwe dienstmaagd steeds naar buiten gaan en God bidden. Hij zal mij den tijd bekend maken, wanneer Hij hunne boosheid zal straffen en ik zal het u komen boodschappen.

»Midden door Jerusalem zal ik u dan geleiden en al het Israëlitische volk zal onder uwten rijkstaf zich krommen, als schapen die geen herder hebben; zonder dat zelfs een hond u vijandig zal aanblaffen. Want dit is mij door Gods Voorzienigheid medegedeeld; en dewijl God tegen hen verolgen is, ben ik gezonden om u dit bekend te maken.»

De toestand, welken Judith hier als wenschelijk, aan Holofernes in 't verschiep voorspiegelt, is oneindig zachter dan dien hij hun had toegezworen. En dat zij aldus mocht spreken, en inderdaad bij deze eerste ontmoeting reeds, een zoo aanmerkelijke schrede nader tot haar doel heeft gezet, bevestigt niet enkel hare veronderstelling, maar ook de toon van Holofernes' antwoord. Hierin toch maakt hij in zeer betamelijke en voor hem vrij eerbiedige bewoordingen gewag van den waren God.

Wij gevoelen ons geneigd hier te zeggen: Heeft DE WARE JUDITH eenige jaren in Egypte doorgebracht, en dáár, door haar heiligen invloed de afgodsbeelden doen tuimelen; de Bethulische Judith toeft eenige dagen te midden der ongelooovigen, maar bracht intusschen hun ongelooof aan 't wankelen. DE WARE JUDITH had een zichtbaren beschermer naast zich, haren kuischen bruidegom; de vrouw van Bethulië, zooals zij ons later getuigen zal, mocht een bijzonderen Wacht-Engel Gods aan hare zijde hebben.

»Niet slechts waren 1) Holofernes en zijne omgeving ingenomen met deze rede van Judith; maar zelfs stonden zij verbaasd over hare wijsheid, en zeiden tot elkander: zulk eene vrouw bestaat er op den aardbodem niet in gelaats-trekken en schoonheid, in schranderheid van taal en reden.

»HOLOFERNES hernam en verzekerde haar: uw God heeft zeer wel gedaan, met u aan uw volk vooruit te zenden, opdat gij hen in onze handen zoudet leveren; en vermits uwe belofte goed is, zal uw God, indien Hij zulks voor mij volvoert, ook mijn God zijn. En gij zult in groot aanzien blijven aan het hof van Nabuchodonosor en uw naam zal vermaard worden door het gansche land.”

»Onverwijd gaf Holofernes bevel, haar in zijne schatkamer te geleiden; daar, zoo wilde hij, zou Judith haar verblijf nemen — om haar door rijkdom te verlokken? — Ook gelastte hij hoe en welke gerechten haar van zijne tafel zouden worden voorgediend.

»MAAR JUDITH SPRAK: Verschoon mij! ik mag nu niet eten van hetgeen mij naar uw bevel wordt voorgezet, opdat Gods wraak over mij niet afdale; maar ik zal gebruiken van hetgene ik voor mij heb meegebracht.

1) Judith. XI. 18—XII. 1—9.

»HOLOFERNES: En als hetgeen gij bij u hebt, zal zijn opgeteerd, hoe zullen we het dan met u stellen?

»JUDITH: Zoo waar gij leeft, heer, uwe dienaress zal dat alles niet hebben verbruikt, of God zal door mijne hand volvoeren, wat ik in mijn binnenste besloten heb.

»Daarop brachten haar de dienaren in de praaltent, welke de bevelhebber had aangewezen. Terwijl Judith daar binnen trad, verzocht zij de vrijheid van des nachts, en voor het aanbreken van den dag te mogen uitgaan, om haar gebed te doen en den Heer naar Joodsche gebruiken te gaan aanroepen. Onmiddellijk gebood de veldheer aan zijne lijfwacht, dat zij haar drie dagen lang, naar haar welgevallen, zouden laten uit- en ingaan, om haar gebed te verrichten.

»Judith begaf zich dan ook met hare dienstmaagd, elken nacht naar het dal van Bethulië; zij waschte zich bij eene waterbron naar Israëlitisch gebruik, en daarna stortte zij haar gebed. Zij smeekte den Heer, God van Israël: dat Hij zich gewaardigen zou, haren weg te bestieren ter bevrijding van Zijn volk! Later in haar woontent teruggekeerd, bleef zij daar (van elken heidenschen omgang afgezonderd) rein, in gebed verzonken, totdat zij eerst des avonds hare spijs nam."

De vermaning van den Paus in zijne toespraak: »men moet intusschen het voorbeeld van Judith volgen enz." komt hier zeer te stade en vindt hare duidelijke opheldering. Hadde Pius dienzelden dag de uitlegging gelezen van Rabanus Maurus, de overeenstemming zijner gedachten met die der glorie-zon van Duitschlands bisschoppen zou niet treffender hebben kunnen zijn:

»Wat Judith ook verricht: bidden, reinigen, vasten,

dat doet de Kerk wier type Judith draagt 1). De vóorbeduidende Judith blijft wonen bij de rijke schatten van Assyrië, omdat de H. Kerk gedurig bij hen blijft, die den schat van een oprecht hart bezitten. Noodigt Holofernes haar uit tot andere spijsen; dat geschiedt omdat ongeloofige bestierders der wereld de sterkte en den troost, welke de H. Godsdienst schenkt, minachten en zijne belijders tot een ander voedsel, dat der wereldsche wellusten trachten over te halen. Doch dan bereiden zich de zonen, de ledematen der Kerk tot de overwinning op hunnen vijand, door standvastigheid in het gebed, door waken, tranen en vasten; en op deze wijze spreken zij het vonnis uit over hem, die dood en duisternis deed ontstaan en door eigen boosheid is verblind; zij doemen hem ter eeuwige straf.

»Op diezelfde wijze is het, dat onze Moeder de Kerk hare onschuldige kinderen van elke vervolging en onrechtvaardige verdrukking met de genadehulp Gods vrij maakt; en na de zegepraal over den boozen vijand, keert zij tot de burgeren des Rijks in triomf terug.»

De Kerk immers gaat onveranderlijk voort met het werk van Christus, doch naar Maria's voorbeeld te voltooien. Maar ook zij, die DE WARE JUDITH is in persoon, Zij heeft aldus gedaan, Zij gaf den eersten stoot tot zulk een heilig

1) Ibi ubi thesauri repositi, Judith typica manet, quia Sancta Ecclesia stabiliter permanet. Cum apud Gentilium principes aliquando despectus et vilis videtur cultus Christianæ religionis, et executores eius student ad immunditiam idolorum, ad illecebras carnalium voluptatum pertrahere. Sed illi fido animo insistent precibus, sicque victoriam sibi de hoste praeperant. — Et ita Mater Ecclesia innocentes ab aliqua persecutione et injusta oppressione, gratia Dei opitulante, liberat, ac triumphum de hoste nefando, ad cives suos rediens, gloriosissime secum reportat. *Rabanus. XII.*

leven door haar invloed op de eerste Christenen en door haar voortdurende werking op de geloovigen der Kerk.

»Den vierden dag 1) liet Holofernes zijn dienaren een avondmaal aanrichten. Hij beval zijn vertrouwdsten kamerling: ga en overreed de Hebreeuwsche vrouw, dat zij gewillig toestemme om met mij te wonen: want de Assyriërs houden het voor eene schande, indien eene vrouw den spot drijft met een man en een uitvlucht weet te vinden, om van hem weg te gaan, zonder zijn verlangen te hebben voldaan.

»Daarop vervoegt zich de kamerdienaar bij Judith en spreekt: wees niet beschroomd voortreffelijke jonkvrouw, bij mijnen meester binnen te gaan, om in zijne tegenwoordigheid huldeblijken te ontvangen, om met hem te gastmalen en wijn te drinken in vrolijkheid!

»Wie ben ik, is Judiths antwoord, dat ik mijnen heer zou tegenspreken? Al wat in zijn oog goed en best is, zal ik doen; en al wat hem believen zal, zij mijn grootste genot al de dagen mijns levens.»

Moge de kamerling hier bedoelingen hebben gekoesterd, welke hemelsbreed van Judiths inzichten verwijderd zijn; haar woord zal ook slaan op eene veel kuischer en edelere duiding zijner gezegden.

»Heeft de heiden 2) het oog, hetzij op een gewettigd

1) *Judith XII. 10—14.*

2) Quae Vagao Judith persuadet, ad illicitas pertinent voluptates; quae autem Judith respondit, boni animi ostendit virtutes; ille provocat ad libidinis luxum, illa se paratam testatur ad coelestis imperii jussum. Ornat se suis vestimentis, quia cultum exhibet verae pietatis. *Rabanus. XII.*

huwelijk, hetzij op ongeoorloofde wellusten, Judiths scherpzinnige taal levert een helder blijk der goede gesteltenis van haar deugzaam hart. Hij noodigt uit tot ontucht, Judith getuigt hare bereidvaardigheid om het bevel van den Hemelschen Koning op te volgen. Zij tooit zich met hare kleederen, omdat zij het plechtige der ware Godsvrucht wil doen gevoelen."

Even als DE WARE JUDITH: of liever op haar voetspoor, de Kerk, te midden eener bedorven wereld zal leven, zonder zich ooit met hare drijfveren in te laten, of hare bezinselen te huldigen; zoo »verschijnt Judith voor Holofernes en zit onbevlekt aan zijn disch; doch haar eerbaarheid 1) waarschuwt den machthebber, van toch de ontzettende straf der goddeloosheid te ontgaan. En zoekt hij, in plaats van het licht harer kuischheid, de duisternis des kwaads, wil hij niet ten goede; hij en elkeen die zijn voorbeeld volgt, wijte dit zich zelve; wijl de kwaadwilligen, naar Rabanus' opmerking, zelfs aan Christus en Zijne leer zich geerged hebben en Paulus bevestigt: *»Gode zij dank, Die ten allen tijde ons doet triomferen in Jesus Christus, en den geur van Zijne kennis door ons in iedere plaats verspreidt. Want wij zijn Gode een welriekende geur van Christus in hen, die behouden worden en in hen die verloren gaan: Den eenen wel een geur des doods, ten doode; den anderen echter een geur des levens, ten leven.»*

De ongehinderde vrijheid van Judith, om door de rijtententen heen, telken dag te gaan bidden, als ook het

1) Stat ante faciem principis, quia eum refugere hortatur a ruina impietatis. Sed vae illi, qui bonarum rerum usum pessimum habere appetit, qui ad exemplum Holofernis virtutes spirituales ad carnales reflectere vult concupiscentias. *Deo autem gratias etc. II. Cor. II. 15. Rabanus. XII.*

bevel aan Vagao of den kamerling hier gegeven; om haar slechts door overreding ten huwelijk te erlangen, bewijzen zoo niet ten gunste der zedelijkheid van leger en legerhoofd in 't algemeen; voor het minst den grooten eerbied, dien Judith aan allen had ingeboezemd. Deze vrijheid en bescherming mochten haar ook ten borg gelden om, daar de vijf dagen nu ten einde spoedden, geen gelegenheid voor de uitvoering van haar besluit voorbij te laten gaan, en dus plechtig uitgenoodigd, in de Assyrische hoftent te verschijnen.

»JUDITH stond ijlings op 1), tooide zich met haar gewaad, en de veldheerstent binnen gaande, stelt zij zich voor aan Holofernes.

»Zoodra Judith voor hem trad, werd zijn hart ontroerd en van wellust voor haar ontstoken.

»Drink nu, sprak hij, en zet u met vreugde aan den disch, want gij hebt genade gevonden voor mijn oogen!

»EN JUDITH: Ik zal drinken, heer! want mij valt heden grooter eer te beurt, dan ik in al mijne dagen genoten heb. Zij nam en at en dronk in zijne tegenwoordigheid; van hetgene hare dienstmaagd voor haar had toebereid. Terwijl Holofernes vrolijk om harentwil; uitermate veel wijn dronk, meer dan ooit in zijn leven.”

Zoo lag ook satan als door overmoed bedwêlmd op het oogenblik, dat hij door den Zoon DER WARE JUDITH aan het Kruis werd overwonnen, en door Maria's maagdelijken voet den kop verpletterd.

»t Was reeds laat 2) en de dienaren haastten zich naar hunne veldtenten; ook de kamerling sloot de buitendeuren

1) XII. 15—20.

2) XIII. 1—18.;

der slaapkamer en ging heen; allen immers waren bezwaard van den wijn.

»Judith bevond zich nu alleen in het vertrek (door lampen verlicht); Holofernes lag daar, door overmatigen drank in diepen slaap, op zijne legerstede neergezegen.

»Judith geeft hare dienstmaagd, (aan hare plannen onkundig gebleven) een teeken om buiten het vertrek te toeven en de wacht te houden." — Zij neemt alle verantwoordelijkheid voor zich alleen.

»Nu trad zij voor het rustbed; en met tranen smeekend en biddende lippen sprak zij stil: Heer God van Israël versterk mij! Zie ter dezer ure op hetgene mijne hand gaat voltrekken, opdat Gij Uwe Stad Jerusalem volgens Uwe belofte gewaardigt op te beuren, te troosten en te verheffen, en ik volvoeren mag, wat ik heb voorgenomen en vertrouwd dat door U geschieden kan!

»Zoo sprak zij, en naderde tot bij den pilaar aan het hoofdeinde der legerstede; zij maakt den degen los, die daaraan hing vastgebonden, trok het zwaard uit de schede, grijpt Holofernes bij het hoofdhaar, bidt nogmaals: Versterk mij Heer God in dezen stond! en houwt hem met twee slagen in den hals het hoofd af. Daarop neemt zij het bedbehangsel van de stijlen, en wentelt het onthoofde lichaam op den grond.

»Een oogenblik daarna trad Judith uit de tent, reikt het hoofd van Holofernes over aan hare dienstmaagd, en gelast haar het in een zak te bergen en met zich te nemen.

»Beiden begeven zich naar buiten, als gingen zij uit naar gewoonte om te bidden; zij trekken de legerplaats door; en langs het dal afdraaiende kwamen ze aan de stadspoort

»Van verre roept Judith tot de wachters, die op de muren

post hadden: opent de poorten, want God is met ons; Hij heeft Zijne kracht in Israël getoond!

»Nauwlijks hadden die mannen hare stem gehoord, of ijlings riepen zij de overheden der stad. En al het volk liep te hoop; immers duchtte men, dat Judith niet meer zoude terugkeeren. Zij ontsteken toortsen en staan allen rondom haar.

»DE FIERE HELDINNE beklint een hoogere plaats, beveelt allen te zwijgen; en zoodra er stilte heerschte, ontboezemt zij haar vreugdegevoel: Looft den Heer onzen God! ziet! Hij heeft hen, die op Hem hoopten, niet verlaten! Zijne ontferming, welke Hij aan het Huis van Israël had toegezegd, heeft Hij door mij, Zijne dienstmaagd vervuld! Heden nacht heeft Hij den vijand Zijns volks door mijne hand doen sneven!»

Hoe gaarne stemmen wij met haar danklied in! »Met eigen oog zien en ondervinden wij 1) de trouw en de liefde van Hem, Wiens kracht den ouden vijand heeft geveld door de hand dier Vrouwe, van Wie de Heer in den beginne tot het sluwe serpent had gesproken: *Zij zal u den kop verpletteren.* Nog meer! heeft de persoonlijke Waarheid zelve in het Evangelie niet verzekerd: *Ziet, Ik heb u de macht gegeven om op slangen en scorpioenen te treden en over al de kracht des vijands, en niets zal u schaden?»*

Wij staaun daar onder dat volk, we zien dat treffend

1) Quid est Judith in eminentiorem locum ascendere, nisi Sanctam Ecclesiam ad superna et coelestia dogmata sermonem convertere, ut illuc animos nostros sustollat et ad laudandum Deum... torpentes provocet, cuius virtus hostem antiquum interfecit in manu illius foeminae, de qua ad callidum serpentem Dominus in primordio ait: *Ipsa conteret.* Et cum ipsa Veritas in Evangelio ait: *Ecce Ego dabo vobis potestatem calcandi etc. Rabanus. XIII.*

drama te Bethulië, en kunnen eenigermate de vreugde afmeten en de vervoering gissen, welke de onmiddellijke toeschouwers bezielt; maar hooger verheffen wij onzen geest tot Hem, die dat alles zóo gebeuren laat, om ons des te tastbaarder de vervulling en de waarheid te leeren kennen; zeer bepaaldelijk onderscheiden wij daar onze eigene lotsbeschikkingen. De kamp waarvan we heden deelgenooten zijn, is daar afgebeeld naar Pius' woord; onze vijanden zijn daar geschetst. »Die stijl, zegt Rabanus, 1) om de reinheid van zeden door Alcuinus zijn leermeester, Maurus bijgegeenaamd, die stijl daar bij de legerstee beteekent de hardvochtigheid van het bedorven hart, hetwelk de onzinnigheid voortbrengt van eene ongegronde en kwalijk bedachte gerustheid. Het zwaard geeft de boosheid der goddelooze inzichten te kennen. De lange haren, naar Persisch gebruik, op Holofernes' hoofd, zijn de opgeblazenheid van het hoovaardige hart. Zijn hals beduidt de hardnekkigheid der slechte daden. Het bedgordijn, dat was een vliegennet, stelt de listen voor, waarop het bedrog steeds zint.

»Waarom alverder geeft Judith het hoofd van Holofernes van hare dienstmaagd, tenzij omdat de Kerk niet wil, dat de herinnering van den voldongen strijd en van de zegepraal door DE WARE JUDITH behaald, in vergetelheid kome, maar

1) *Columna quae erat ad caput lectuli Holofernis, significat duritiam pravi cordis et errorem genuit malefidae securitatis Gladius malitia est iniquae intentionis. Coma capitis est elatio superbae mentis. Cervix vero contumacia iniquae actionis. Et conopeum, hoc est, rete muscarum, insidias significat dolosae cogitationis. Quid est quod Judith ancillae tradidit caput Holofernis, nisi quod Ecclesia auditoribus suis recordationem confecti belli non vult labi e cogitatione mentis, sed sollicitate servari in memoria cordis. Rabanus. XIII.*

door hare hoorders met een dankbaar hart worde herdacht?"

»Ziet gij niet, vervolgt dezelfde 1) Rabanus, hoe, gelijk Judith voor de stadspoort, zóo de Kerk daar voortdurend staat aan de poorten der eeuwige Stad, en de hulp der Heiligen inroept om in het hemelsch Vaderland te worden binnen gelaten?"

Klim hooger nog, richt verder uwen blik! Ziet gij Judith, gij aanschouwt Maria! hoort gij de vrouw van Bethulië, gij verneemt de stemme der Vrouwe van Nazareth!

»De ontferming aan Israël 2) toegezegd!" is de kreet der overwinning van Judith. »Hij heeft Israël, Zijn dienst-knecht aangenomen, indachtig Zijner 3) barmhartigheid!" dus uit zich het dankgevoel van Maria!

»Die op Hem 4) vertrouwden, verliet Hij niet!" — »Nederigen 5) heeft Hij verheven! Hongerigen heeft Hij met goederen vervuld."

»Hij heeft door mij Zijne dienstmaagd, door mijne hand 6) den vijand doen sneven." — »Hij zag 7) neder op de geringheid Zijner Dienstmaagd, en heeft kracht gedaan door Zijnen arm."

»Looft derhalve den 8) Heer" — »Mijne ziel maakt groot den

1) Sic Ecclesia postulat, [ut per suffragia Sanctorum sibi supernae patriae pandatur introitus. *Idem. Ibid.*

2) *Judith XIII. 18.*

3) *Luc. I. 54.*

4) *Judith XIII. 17.*

5) *Luc. I. 52.*

6) *Judith XIII. 18.*

7) *Luc. I. 48, 51.*

8) *Judith XIII. 17.*

Heer 1) en verheugd heeft zich Mijn geest in God Mijnen Zaligmaker!"

Wat Maria heeft voltooid en ómdat zij het heeft voltooid, dat bewerkstelligen de kinderen van Maria, die de kinderen zijn der Kerk, op onvolmaakte wijze nog voortdurend; en ook húnne overwinning werd te Bethulië in Judith voorafgebeeld.

Aanschouwen we verder de zegepraal harer heldendaad.

»Judith brengt dan 2) het hoofd van den verslagenen uit zijn omwindsel te voorschijn, toont het hun allen en roept uit: Zietdaar het hoofd van Holofernes, den aanvoerder der Assyrische krijgsmacht! Ziet hier het voorhangsel zijner legerstede; daar onder lag hij in zijne dronkenschap, toen de Heer onze God hem door de hand eener vrouw verslagen heeft.»

Opmerkelijk is de eed welke hier volgt; opmerkelijk tevens schittert daar uit de overeenkomst tusschen het beeld en zijn tegenbeeld, de Onbevleete Moeder-Maagd.

»Zoo waarachtig 3) God leeft, zoo waar heeft Zijn Engel mij bewaard, toen ik van hier weg trok, terwijl ik dáar was en nu ik naar hier weerkeerde; en de Heer heeft niet toegelaten, dat Zijne dienstmaagd besmeurd werd! Neen, Hij heeft mij zonder eenige zondesmet wederom bij u gebracht! Drie redenen vervullen mijn hart met vreugde; hoort: Ik ben verblijd 4) om Zijn zegepraal,

1) *Luc. I. 46, 47.*

2) *XIII. 19*

3) *XIII. 20 - 22.*

4) *Revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. XIII. 20.*

over mijne ontkoming en over uwe bevrijding. Looft Hem dan allen te zamen: want Hij is goed, want Zijne barmhartigheid zal eeuwig duren!”

„Allen stortten eenparig hunne harten uit door een gemeenschappelijk gebed. Allen aanbaden eenparig den Heer en zeiden tot Judith: De Heer heeft u met Zijne kracht gezegend, want door u heeft Hij onze vijanden vernietigd!”

Zoo luidt reeds hun zegezang, nog vóór dat de overwinning op het leger was begonnen; maar hun vertrouwen is nu gesterkt, de vrees is geweken! En nu de zegepraal DER WARE JUDITH voltrokken, nu de overwinning op den vijand verzekerd is, zouden wij nu met de Kerk, diezelfde woorden tot Judith geuit, Maria niet toezingen en met een volkomen vertrouwen de uitkomst verbeiden van den strijd onzer dagen?

Is het noodig hier op te merken, dat gelijk die heilbede der Israëlieten tot Judith, de heilbede is geworden der Christenen tot Maria, en duizend, duizend malen ieder jare letterlijk aan DE WARE JUDITH wordt toegevoegd: »De Heer heeft U met Zijne kracht gezegend 1) want door U heeft Hij onze vijanden vernietigd!” dat zoo ook de belijdenis, door Judith hier geuit, door de Kerk ter zelfder tijd in de mond wordt gelegd van Maria? Van den stond Mijner Onbevleete Ontvangenis af aan, toen ik naar Gods liefdevolle plannen uitging tegen den vijand, tot dat ik weerkeerde tot den Vader ter eeuwige glorie, »heeft

1) Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. *Judith*. XIII. 22. *Offic. liturg.* B. M. V.

de almachtige God 1) Mij met kracht omgord en Mijn levensweg onbevlekt bewaard!"

»Daaraan erken ik, 2) dat Gij Mij hebt lief gehad, daaruit blijkt boven alles Uwe liefde voor Mij, dat zich Mijn vijand in niets over Mij verheugen kan.» »Ik zal U dan ook verheffen, o Heer, 3) daar Gij Mij hebt opgenomen; Gij hebt aan Mijne vijanden geene voldoening over Mij gegund!"

Zijn dat niet allen even zoovele ontboezemingen als die welke we daar aanstonds van Judith vernamen?

Nu ook begrijpen we ten volle, hoe en waarom de H. Geest de kuischheid van Judith zoo nadrukkelijk verzeerde, zoo hoog roemde. Hij wilde immers Zijne heldin niet enkel als eene ware, maar ook als eene waardige type der Onbevlekt Ontvangene doen schitteren, Wier vlekkelooze schoonheid zoo luide wordt verkondigd, vooral door den reinen leliënkrans, die Haar maagdelijk hoofd versiert.

Daarom weegt hij ons tegen alle spitsvondigheden en vermoedens, ten opzichte van Judiths gedragingen geopperd, ruimschoots het dankbaar woord op van Judith, waarin zij hare ongerepte smetteloosheid betuigt. — Een woord, dat, wel verre van door Gods Geest weersproken, veeleer in Zijne Schrift bevestigd wordt.

De H. Ambrosius — wiens kostbaar gebeente, onlangs ontdekt, op bevel van Pius IX plechtig is verplaatst — houdt in zijn *Boek der Plichten* 4) eene uitbundige lofrede op de H. Judith

1) Deus Omnipotens praecinxit me virtute et posuit immaculatam viam meam. *Ps. XVII. 33. Off. Imm. Conc.*

2) In hoc cognovi quoniam voluisti, quoniam non gaudebit inimicus meus super me. *Ps. XL. 12. Off. Imm. Conc.*

3) Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me; nec delectasti inimicos meos super me. *Ps. XXIX. 2. Off. Imm. Conc.*

4) Ecce tibi Judith se offert mirabilis, quae formidatum

doch schenkt de eerste eer aan de overwinning harer kuischheid: »Beschouwt dat wonderbeeld van edelaardigheid, Judith! daar te midden van gevaren. Zij begeeft zich naar Holofernes, dien man, door alle volken gevreesd, terwijl hij door een zegevierend leger van Assyriërs is omgeven. Eerst treft zij hem door de bevalligheid harer gestalte en door de schoonheid van gelaat, daarna bindt zij hem door de sierlijkheid der spraak. Haar eerste zegepraal was, dat zij de kostbare gave der kuischheid ongeschonden van 's vijands woontent heeft teruggebracht; op de tweede plaats komt, dat zij, eene vrouw, op een man de overwinning behaalde, en door haar goed beleid gansche volkeren op de vlucht heeft gedreven. De Persen schrikten op om hare stoutmoedigheid: want inderdaad (wat men in die twee Pythagoriërs bewondert) zij heeft voor den dood geen vrees getoond, ja, zelfs voor 't gevaar der kuischheid, die voor eene vrouw dierbaarder is dan het leven, niet teruggedeinsd. Echter had zij de moordpijlen, niet van een enkelen beul, maar van gansch een leger te duchten; toch vreesde zij niet,

populis virum Holofernem adit, Assyriorum triumphali septum caterva. Quem primo formae gratia et vultus decore percudit, deinde sermonis circumscripsit elegantia. Primus triumphus eius fuit, quod integrum pudorem de tabernaculo hostis revertis. Secundus, quod foemina de viro reportavit victoriam, fugavit populos consilio suo. Horruerunt Persae audaciam eius. Utique (quod in illis Pythagoreis duobus mirantur) non expavit mortis periculum, sed nec pudoris quod est gravius bonum foeminis; non unius ictum carnificis, sed nec totius exercitus tela trepidavit. Stetit inter cuneos bellatorum foemina, inter victricia arma, secuta mortis. Quantum ad molem spectat periculi, moritura processit; quantum ad fidem, dimicatura. Honestatem igitur secuta est Judith, et dum eam insequitur, utilitatem etiam invenit. *S. Ambr. Lib. III. Off. Cap. 13.*

maar stond daar pal te midden van strijdhaftige troepen, te midden van overwinnende vaandels en wapenen, zij, eene vrouw, zij stond daar zonder vrees voor den dood."

Wel te recht: want zij moest DE WARE JUDITH vóórbe-
duiden, die stond onder het Kruis; te midden der dood-
vijanden van Haren Zoon!

»Beschouwt men de uitgestrektheid van het gevaar, ging zij als naar een wissen dood; ziet men echter op haar geloof en vertrouwen, trok zij ten strijde uit. Judith derhalve volgde de adel harer ziel, en heeft ook de voordeelen harer heldendaad niet gemist, maar die ten volle bereikt."

Immers is de ingeving welke wij verdedigden, niet van dien aard, dat zij alle vrees en zeer zeker niet de persoonlijke inspanning en offervaardigheid doet ophouden, en dus ook het loon der heldhaftige deugd in zijn geheel laat.

Dezelfde lofredenaar geeft verder 1) een verklaring van hetgene hij door die edele gevoelens van Judith verstaat: »Haar edel hart was het, dat niet konde dulden, dat het volk Gods zich aan vreemdelingen zoude overleveren, dat het de vaderlandsche gebruiken en Godsdienstgeheimen veil geven zou aan heidenen; het duldde niet dat heilige maagden, deftige weduwen, eerbare vrouwen aan de wellust van barbaren zouden worden overgelaten; dat zij

1) *Honestatis enim fuit prohibere, ne populus Dei profanis se dederet, ne ritus patrios et sacramenta proderet, ne sacras virgines, viduas graves, pudicas matronas barbaricae subjiceret impuritati, ne obsidionem deditione solveret. Honestatis fuit se malle pro omnibus periclitari, ut omnes eximeret periculo. Quanta honestatis auctoritas, ut consilium de summis rebus foemina sibi vindicaret, nec principibus populi committeret! Quanta honestatis auctoritas, ut Deum adiutorem praesumeret! Quanta gratia, ut inveniret! *Idem. Ibid.**

het beleg door een overgaaf zouden doen eindigen. Was het niet hoog edel van Judith, liever zich zelve voor allen aan 't gevaar bloot te stellen en daardoor allen van het gevaar te behoeden? Welk een gezag verwierf die edelmoedigheid aan onze heldin, dat zij over het hoog bestier der openbare zaken beschikken, dat zij, eene vrouw, de leiding daarvoor zich toeëigenen mocht, en dit aan de oversten des volks niet in handen behoefde te laten. Welk een gezag, dat Judith de hulp Gods als zéker mocht veronderstellen; welk een genade Gods, dat zij die hulp ondervinden mocht ook!!”

Zou de H. Ambrosius, terwijl hij aldus aan Judith het wierook toezwaaid, zich in den geest niet hebben gericht naar DE WARE JUDITH? Ons althans treden telken male met hernieuwden glans de schitterendste overeenkomsten voor den geest. Zoo behoort het gezag aan Judith hier toevertrouwd, bij haar tegenbeeld, in hoogerem zin te berusten. Daarom sprak de H. Bernardinus 1) zeer juist: »De waarachtige heerschappij is aan geene hoogere onderdanig; zoo is derhalve de H. Maagd aan niet een louter schepsel onderworpen. De Moeder van den Heer aller schepselen, is tot beheerscheres aller schepselen gesteld. Ja, mogen wij aldus spreken, Zij is niet enkel de Heerscheres van alle schepselen, maar ook van den Schepper zelve. Voorzeker toch is het veel hooger, dat Zij de Moeder Gods is, dan dat Zij de Beheer-

1) Dominatio est vera, quae nulli praelationi obnoxia est; sic B. V. nullius purae creaturae praelationi obnoxia est. Mater Domini omnis creaturae effecta est Domina omnis creaturae. Immo si fas est dicere, non tantum facta est Domina omnis creaturae, verum etiam ipsius Creatoris. Maius est quod ipsa sit Mater Dei, quam quod sit Domina creaturarum Dei: hoc enim dependet ab illo, sicut ramus à radice sua. *S. Bernard Sen. Sermo. 3 de Nat. B. V.*

scheres is van al de schepselen Gods: want dit laatste spruit uit het eerste voort, gelijk een tak uit zijn wortel."

Hooren we Judith, ook door de Assyriërs toevoegen: 1) »Zulk eene vrouw is op den aardbodem niet enz." we denken aanstonds aan die menigerlei lofprijzingen welke de Kerk richt tot Maria: »De liefvalligheid 2) vloeit U van de lippen! Hoe verrukkelijk schoon en lief zijt Gij, o Heilige Moeder Gods onder de dochteren der menschen! Geheel schoon zijt Gij, mijne beminde en geen vlek van erfzonde is in U te bespeuren."

Zulke gevoelens, doch vooral het vertrouwen, beoogde Pius op te wekken; hiertoe behulpzaam te zijn, bleef in deze bladzijden ons eenig streven.

Nog twee korte aanmerkingen en wij sluiten onze beschouwing van JUDITHS HELDENDAAD.

Boven hebben we gezegd, dat DE WARE JUDITH plechtig en openbaar hare taak volbracht, toen zij onder het Kruis het zwaard van droefheid in Hare Ziel gevoelde en met het wapen des Kruises den satan neerverelde.

Dat heeft ons de Kerk geleerd; zij doet dit gevoelen met op de plechtige viering der *zeven smarten*, voor Epistelles de woorden, hier door Ozias plechtig tot Judith uitgesproken, letterlijk en geheel over te nemen, als golden zij onmiddellijk DE WARE JUDITH daar onder het Kruis.

1) XI. 19.

2) Diffusa est gratia in labiis tuis, et speciosa apparuit inter filias hominum — Tota pulchra es amica mea et macula originalis non est in te — Diffusa est gratia in labiis tuis: speciosa et suavis facta es in deliciis tuis Sancta Dei Genitrix! *Off. Imm. Conc.*

»Ozias de overste van het volk sprak haar toe in dezer voege: GEZEGEND ZIJT GIJ, o Dochter, van den Heer, den Allerhoogsten God BOVEN ALLE VROUWEN der aarde! GEZEGEND ZIJ de Heer, die hemel en aarde geschapen heeft, en die ook u bestierde bij uwe koene daad, om het hoofd van den aanvoerder onzer vijanden af te slaan! Voorwaar heden heeft Hij uw naam zoo hoog verheerlijkt, dat uw lof in eeuwigheid niet wijken zal van de lippen der menschen, die de macht des Heeren zullen gedenken. Om hunnent wil hebt gij uw eigen leven niet gespaard! Gij aanschouwdet de benauwdheid en den druk van uw volk, en voor het aanschijn des Heeren hebt gij u ten offer aangeboden, om hun ondergang af te weren.

»Al het volk beaamde deze lofreden; eenparig riepen zij toe: hetzij zoo, hetzij zoo!»

't Is echter niet genoeg, dat Maria's zege over den satan blijke aan de burgers der Stad Gods, aan de kinderen der Kerk; maar ook vreemdelingen moeten inzien, hoe de hoop op DE WARE JUDITH nimmer beschaamd wordt, en de Kerk door Haar medehulp dezelfde zegepraal op dezelfde vijanden blijft behalen. Deze bijzondere uitkomst, Maria ter eere, verbeidt Pius in zijn allocutie en zeer zeker niet zonder grond: want zeer voorzichtig had Judith het hoofd van den verslagene en zijn kostbaar behangsel ten bewijze der waarheid met zich genomen; in Achior vindt zij bovendien een trouwen, geloofbaren, onwraakbaren getuige.

»Achior wordt ontboden 2). Hij verschijnt en Judith richt hare stem tot den Ammonietischen vorst: De God

1) *Judith*. XIII. 23—27.

2) *Judith*. XIII. 27—31.

van Israël, van Wien gij getuigenis hebt afgelegd, dat Hij bij machte is Zich op Zijne vijanden te wreken, Hij Zelf heeft den overmachtigen 1) aanvoerder van al de ongelooovigen, dezen nacht door mijne hand onthoofd! Zie, opdat gij zoudt bevestigen, dat het zóo is, zie hier het hoofd van Holofernes, van hem, die den God van Israël

zijn verwatene en onbeschaamde trotschheid dorst smaden, die u den dood toezegde: wanneer Israël gevangen zal zijn genomen, zal ik uwe zijden met een zwaard doen doorsteken.

»Bij 't zien van dat hoofd, zonk Achior, door huivering aangegrepen, op zijn aangezicht ter aarde neder; hij lag buiten zich zelve. Toen hij later zijne krachten hernomen had, wierp hij zich vol vreugde uit eerbied voor Judiths voeten, met den kreet: Gezegend zijt Gij van uwen God in al de woontenten van Jacob; want bij alle volkeren, die uwen naam zullen vernemen, zal de God van Israël om uwent wil verheerlijkt worden.»

En zouden wij, indachtig hoe Gods oneindige liefde en Maria's edelmoedige medewerking ons van den eeuwigen dood verlost, niet veel dieper nog van eerbied voor Haar en van innige dankbaarheid doordrongen zijn?

»Plechtig wendt Judith zich nu 2) tot al het volk: Luistert naar mij, Broeders! Steekt dit hoofd uit op onze muren; en zoodra de zon opkomt, neme elkeen zijne wapenen. Trekt dan uit met gedruisch, niet dat gij metterdaad tot bij den vijand moet afdalen, maar gaat te werk alsof gij op hem wildet aanvallen.

1) Deus Israël Ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea! XIII. 27.

2) XIV. 1-5.

»Van zelve zullen de voorposten naar hun opperhoofd ijlen om hem ten strijde wakker te maken. Gaan hun aanvoerders de veldtent van Holofernes dan binnen, en vinden zij hem zonder hoofd, in zijn bloed liggen, dan zal schrik en angst hen overmeesteren.

»Bespeurt gij dat zij de vlucht nemen, achtervolgt hen dan onbeschroomd: want de Heer zal ze onder uwe voeten verpletteren.»

Moeten wij naar Pius' woord, de gebeden, de boetewerken en andere deugden van Judith navolgen, vooral de reinheid der ziel; ook de raadgevingen, den Israelieten door haar verstrekt, komen heden niet minder te stade. Zoo verklaart Rabanus in het breede hoe wij te strijden hebben. Gij steekt 1) den verpletterden kop van satan, dat is zijn boezen toeleg en macht ten spot, van de tinne der Stad Gods, indien gij, overtuigd dat zijne macht is verbroken, zijn nederlaag verkondigt. Indien gij de volkomen wapenrusting Gods aandoende, niet traag doch moedig, de gelederen des vijands doorbreekt, al zijn listen en bedriegerijen veracht, om al uw vreeze in veiligheid te bewaren voor Hem die waardig is gevreesd, bemind en gediend te worden.

Dezelfde wenken heeft Pius IX honderd malen tot ons gericht: van niet rustig te huis te blijven; maar uit te trekken met de wapenrusting des geloofs; den vijand tot in zijn laatste verschanzingen te achtervolgen; onvermoeid zijn drogredenen aan het licht te brengen, onverpoosd zijn dwaalbegrippen te wederleggen, onafgebroken de ware beginselen te verkondigen en voor te staan, niet vijf dagen maar

1) Docet Ecclesia materno affectu atque magistrali auctoritate filios suos, qualiter hostem spiritalem insequantur etc. *Rabanus*. XIV.

vijf jaren, den tijd der zegeviering overlatende aan Gods beschikking.

Den persoon van onze vijanden moeten we sparen, niet hun legerkamp, niet de onrechtvaardige buit, die zij zich aanmatigen, niet het terrein dat ze zonder recht veroverden, tot dat God het geven zal, dat ook hun persoon, niet in natuurlijken of stoffelijken, maar in zedelijken zin worde neergeveld; en hij met ons DE WARE JUDITH huldige, met ons erkenne: »Geen voorzichtigheid, geen wijsheid 1), geen goede raad kan baten tegen den Heer.»

1) Non est prudentia, non est sapientia, non est consilium contra Dominum. Spreuken. XXI. 30.

VIII.

DE ONVERWINNELIJKE MARIA.

Wij hebben »de vrouw van Bethulië,” zooals onze H. Vader haar noemde, bij hare fiere onderneming en koene heldendaad beschouwd, en mochten reeds een vluchtigen blik werpen op de vruchten van hare zegepraal. Nu is tevens de volle zin van Pius' toespeling niet enkel tegen de dwaze aanvallers gewroken en van alle omsluiting ontdaan, maar nu straalt zij ook in den vollen glans harer diepe beteekenis.

Als bloote geschiedenis immers wijst Judiths heldendaad elk onbevooroordeeld gemoed naar den Hemel, van waar in drukkenden nood de hulp komen moet, en brengt dit schitterend feit den vasten regel, dien de Voorzienigheid volgens Chrysostomus 1) pleegt te volgen, levendig voor den geest: »Wanneer alles reddeloos verloren schijnt, dan

1) Cum prope deploratae sint res, tunc quorsum vult, dirigit omnia; neque aliquid difficultatis in medio est, quae impedire queat. *Hom. 32. In Gen.*

bestuurt Gods hand de zaken nog waarheen Hij wil, zonder dat eenige moeielijkheid Hem dit verhinderen kunne."

Maar dezelfde gebeurtenis uit een eenigszins meer Godsdienstig oogpunt beschouwd, teekent zoo krachtig Gods waakzaamheid voor Zijne Kerk, dat én Grotius, die zich, althans niet openlijk aan de Kerk verbond, én zelfs Luther, die haar bestreed, getuigden: Al behelst de dichterlijke voorstelling der heldin geen historische waarheid, toch leert zij ontegensprekelijk eene veel gewichtigere, zedelijke grondwaarheid; zij toont n. l. dat God Zijne Kerk tegen hare vervolgers behoedt en hun de welverdiende straf ten bekwamen tijde niet laat ontbreken. Moest ook de wijze, waarop dat werk Gods hier werd volvoerd, naar het oordeel dier beiden, heilig en stichtend heeten; hoeveel te meer moeten wij dan, die niet twifelen kunnen of het drama aldus verhaald, tot de werkelijke geschiedenis behoort, onmiddellijk besluiten: De providentiële roeping van Judith was: het wakend oog van God niet slechts over elk noodlijdende, maar meer eigenlijk ten gunste der Kerk te doen kennen, dan vooral wanneer zij vervolgd wordt. Zoo moest zij leeren dat, is de nood der Kerk ten top gestegen, dan ook is de hulpe Gods — zij kome nog zoo onverwachts — het dichtste nabij.

1. Maria's werkdadig aandeel in den strijd.

Echter dan eerst vatten we den vollen zin der Pauselijke herinnering, indien we dit gedeelte der H. Schrift, waarop Z. H. doelde, met den grooten Pius en heel de Kerk, als een prophetisch boek aannemen. Dan immers heeft hetgene de H. Vader deswege in 't midden bracht, noodzakelijk deze beteekenis: Door Judith is de Kerk in 't algemeen, doch meer bepaaldelijk, ja, ten volle en persoonlijk Maria,

de Moeder van den Heer der Kerk, afgebeeld en vóorbeduid. De hulp door de eerste, de historische Judith, aan Gods volk geboden, de strijd door haar tegen Holofernes gevoerd, de zegepraal op de Assyrische macht behaald, brengen ons de machtige hulp voor den geest, die Maria leent aan de strijdende Kerk op aarde, den strijd dien Zij voerde en voeren blijft tegen den satan; Judiths overwinning wijst op de geestelijke zegepraal, welke Maria hier beneden aan de ledematen der Kerk op hunne bestokers, satans dienstknechten bezorgt.

Die zegevierende strijd DER WARE JUDITH is zonneklaar bewezen en honderdmaal ondervonden; die blijkt voortdurend en zal ten eeuwigen dage en ook heden in die mate uitschitteren, dat niemand Haar dit huldeblijk mag onthouden, maar een ieder Haar met ons als DE ONVERWINNELIJKE MARIA begroeten moet. En al wat we in het *Boek Judith* ter bevrijding en ten gunste van Israël zien gebeuren, is niet anders dan de korte voorstelling der geschiedenis zelve, waarin we leven, der geschiedenis van de Kerk over heel de wereld verspreid.

Het *Boek der Openbaring* van den H. Joannes is ons ten overvloede als borg gesteld; in den strijd der Kerk tegen de machten der hel, stelt hij Maria voor, als de groote strijderesse, die den helschen draak overwint door de kracht van Christus Haren Zoon. We vinden in dat historisch boek der toekomst den onafgebroken voortgang van dien strijd, of de immer toenemende vervulling en toepassing dier zegepraal omschreven; en, wat we daar lezen, is niet een spel der verbeelding, noch een geschiedverhaal slechts van hetgeen voorbij is, maar de beschrijving van het tegenwoordig drijven der hel; we zien daar den zegevierende krijg der strijdende Kerk, onder ge-

leide van Maria tegen den satan en zijne volgelingen met de levendigste kleuren gemaald. De werkdadige, hulpvaardige verhouding van Maria tot de Kerk, gelijk die immer bestond en bestaat, wordt daar op treffende wijze getoond. En op eene ondervinding van achttien eeuwen steunend, bidt de Kerk voortdurend, vol van blijdschap en heilig vertrouwen: »Wees verheugd, Maria Maagd! Gij alléén hebt alle dwalingen over heel de wereld steeds tot zwijgen gebracht; gij hebt ze allen te niet gedaan 1).»

Geen geheim van geringen omvang of weinig diepte is die strijd te achten! De gansche wereld is heden daarin gemengd, ja, wat meer is, de hel zelf neemt daaraan een werkdadig deel van de eene zijde, de Hemel eveneens van de andere zijde; en God zelf blijft als het ware rustig toeschouwer.

Hoe die wereldstrijd immer voortduurt nu heviger, dan minder; hoe de samenrotting tegen de Kerk rijst, en daalt; hoe de vervolging nu blijkbaarder, dan bedekter, dan weer wreedaardiger of listiger door den satan wordt aangestookt, doch nimmer hier beneden geheel ophoudt, toonde ons Pius IX in zijne toespraak; aithans om dit geheim van den wereldstrijd open te sluiten, gaf hij ons den sleutel in de hand.

Jesus de Zoon Gods, Mensch geworden uit Maria, is het eeuwig en eenig hoofd der zegevierende Kerk in de glorie; doch niet minder is Hij het eenig levendmakend hoofd der strijdende Kerk op aarde en van elk harer ledematen. Door Zijne genade altoos, en dikwijls Zelf in persoon is Hij

1) *Gaude Maria Virgo! cunctas haereses sola interemisti in universo mundo. Off. B. M. V.*

met de Christenen vereenigd, gelijk het hoofd één is met de ledematen eenszelfden lichaams.

En toch, ofschoon Hij, onze almachtige voorspreker en verdediger bij den Vader, in waarheid sprak: *Ik heb de wereld overwonnen*; en niet minder in waarheid getuigde: *Ik zag satan als een bliksemstraal van den hemel vallen*, hem in zijn eeuwigen ondergang en krachteloosheid zwichten voor Mijne macht; ofschoon Hij in persoon volgens Zijne belofte, deel neemt aan onzen strijd; toch houdt die strijd niet op, toch neemt die twist geen einde, toch wordt die kamp niet besloten. In Zijn eeuwige wijsheid en liefde laat God dien begaan en stijgen tot zekere hoogte, en vergeldt ons, Zijne medestrijders, ons nietige stervelingen des te rijker en overvloediger, naar mate we blijken van moed en schranderheid hebben afgelegd; met één woord, zoo beschikte de Heer, opdat naarmate wij deelden in den strijd, wij ook deel zouden hebben in den buit en de glorie.

Zoo dan de eindzegepraal, ondanks 's Heeren voltogen strijd, niet onmiddellijk volgt, zoo de Heer der Kerk, hoewel Hij Zijn persoonlijken en zichtbaren strijd op aarde triomfantelijk besloot, toch Zelf nog immer het worstelperk betreedt; zoo Hij slechts de enkelen of afzonderlijke personen het strijdperk met de onvergankelijke glorie laat verwisselen, maar Zijn strijdend leger op aarde steeds doet voortgaan, met Zijne rechten tegen de boozen te handhaven; hoeveel te klaarder moet het zijn, dat Maria Zijne Moeder, in en door Hem, den kop der helleslang reeds heeft vertreden, en toch den strijd niet staakt, Hare kinderen of 's Heeren medebroeders in de hitte van 't gevecht niet verlaat, ofschoon Zij aan velen hunner, aan allen die willen, de persoonlijke overwinning bezorgt? Tevens begrijpt men lichtelijk, dat ook Zij bijwijlen treffender dan

gewoonlijk, de gezamenlijke Kerk over het kwaad doet zegevieren.

De eerste wijsgeer uit het heidendom tot Christus bekeerd en voor Diens rechten plechtig optredende, 1) de H. Justinus vat deze wereldbeschouwing in korte woorden samen: »Uit Maria is Hij geboren, door Wien God de slang en al de geesten en de menschen, die aan de slang gelijk worden, bestrijdt en overwint.» Nadrukkelijker nog of vollediger voor ons doel, roept de even geleerde als Godvruchtige Rupertus 2) in waarheid ons allen toe: »Diezelfde Maagd, als voorspelde overwinnares van onzen vijand, vertreedt niet eenmaal, maar nog immer den kop der slang; en geschiedt dit niet altoos onmiddellijk door schitterende daden of door eigen persoon, 't is immer door de macht, welke zij bezit, meedeelt en uitoeft.»

Ten einde voor een ieder duidelijk te zijn, moeten we hier eene stelling uiten, die voor sommigen wellicht bij 't eerste gehoor, vreemd zal klinken; toch bevat zij eene gewichtige waarheid: Ná de zonde bleef in Gods wereldplan de satan steeds een werkzaam bestanddeel; en God toonde hierdoor Zijne wijsheid en Zijne liefde voor ons op uitstekende wijze. Zoodat, wie Gods Voorzienigheid of Gods wereldbestuur trouw wil betrachten, den boozen toeleg, het sluwe streven des duivels voortdurend in 't oog dient te houden.

Zijne macht is zonder eenigen twijfel, gelijk we boven

1) Per hanc Mariam Ille genitus est, per quem Deus serpentem eique assimilatos angelos et homines profligat. *S. Justinus Mart. Dial. cum Tryphone. N. 100.*

2) Haec enim Virgo etsi non semper actu, semper tamen potestate quadam conerit caput illius serpentis. *Rupertus Tuit. De Trinit. et oper. eius in Gen. L. III. C. 20.*

aantoonen, den satan voor lang door Maria ontnomen, zijne kracht is door Haar gefnuikt; desniettemin laat God toe, dat hij pogingen in het werk stelt om weer te keeren in het huis, waarvan hij is uitgeworpen, en *heen gaat om 1) krijg te voeren tegen de overige kinderen der vrouw*. In zoverre zal de verachtelijke nog *den hiel belagen*, waarmede de vrouw van den Apocalypsis de aarde raakt. Maar blijft hij zijn verbrokene macht nog aanwenden tot voortzetting van den hopeloozen strijd, dan zal hij slechts medewerken aan de voltooiing van Gods heilvol wereldplan. Geheel dat plan heeft in den ganschen omvang van alle eeuwen en van alle volkeren slechts één doel, de verheerlijking Zijner Kerk, die strijdend en verwinneend als Hij, na den inwendigen tegenstand der gevallen natuur bekampt te hebben, ook den uitwendigen vijand, den satan met zijne trawanten het hoofd bieden en overwinnen moet. Dit vordert Gods even aanbiddelijk als beminnelijk raadsbesluit, ten einde wij gelijk Hij, ons levendmakend hoofd en gelijk Maria de ware Moeder aller levenden door strijden tot zegepralen, en wel door het bestrijden van dezelfde vijanden, tot de onvergankelijke verheerlijking geraken. En even als Christus immer voortgaat met strijden en zegepralen, zoo ook neemt Maria, trouwe deelgenootte van Haren Zoon, eene voorname plaats in, bij dien strijd, welken satan steeds aanstoekt. Zoo werkdadig blijft de beloofde vrouw daarin vermengd, dat de belofte immer in vervulling blijft gaan: *Zij zal u den kop verpletteren*.

Zietdaar den wereldstrijd.

Het is de strijd van goed en kwaad, die, op het gebied der openbare wereld overgebracht en gemeenschappelijk

1) *Openb. XII. 17.*

gevoerd, zeer juist den naam draagt van strijd tegen de Kerk. Doch nooit werd hij zoo breed opgevat, nimmer bleek hij zoo duidelijk eene helsche onderneming van satan zelve als heden; nimmer dan ook vorderde, als het ware, de roem DER WARE JUDITH zoo gebiedend als nu, dat Zij dan ook krachtig optrede tegen Haren vijand, den helschen Holofernes met zijn aanhangers, die de Kerk van Haren Zoon ten uiterste vervolgen. Beproeft de oude draak heden den kop hoog op te steken, Zij zal hem neerdrücken, hem en zijn aanhang verpletteren. Dit te staven zou eene herhaling zijn van hetgene we reeds onder het opschrift: HOPELOOZE TOESTAND in 't midden brachten; dat hopelooze echter bood daarom DEN MAN DER HOPE een nieuwe be-weegreden voor zijn vertrouwen.

Dát is het, wat Pius blikkend in de toekomst voor-spelde: heftig is heden de strijd, te heerlijker zegepraal wacht U! De vervolging der Kerk, ja, hare vernietiging is plechtig aangezegd; reeds is men er ijverig mede bezig, maar daarom juist moet ook de overwinning nabij zijn. DE WARE JUDITH kan of mag Hare roeping niet ver-loochenen.

Hebben al de Engelen en Hemelingen onveranderlijk een deelnemend oog op dien kamp gevestigd, aanschouwen zij in volle klaarheid de zegepraal der genade, die in het hart van elken strijder, zelfs onder het vijandelijke vaandel overwint en begint te heerschen; zien zij in dien strijd een inwendig tafereel, dat het uitwendige verre in waarde en schoonheid overtreft en voor 's menschen oog verborgen, zelfs voor het begrip, ja, voor de eigen bewustheid van hem, in wiens hart het geloof zegeviert, nog een geheim en een raadsel blijft; hoeveel te meer zal Maria dat heen en weer dringen der legervanen van het Kruis met zorgvol

oog waarnemen, de verrichtingen der strijders zegenend nagaan, hen door Haar gebed ter hulp komen!

»Hier bespoedigt 1) Maria de zegepraal, door alle hinnen uit de weg te ruimen en dan Hare keurbende langs effen wegen te geleiden. Ginds neemt Zij de Haren onder eene bijzondere hoede, en weert den aanval des vijands af. Wederom elders verkrijgt Zij door Hare alvermogene bemiddeling bij Haren Zoon den verkwikkenden dauw der genade en doet dien over Hare gunstelingen in ruime mate afdalen, opdat ze daardoor gesterkt, met vaardigheid en heldhaftigen moed den heetsten strijd doorworstelen, tot dat zij de zegepalm behalen».

Zoo strijdt Maria om ons, voor ons, door ons, in ons en bewerkt de gunstigste uitkomsten.

Maria, als overwinnares der helsche slang, in 't Paradijs door God aangeduid; in Judith als in de beeldtenis eener fiere heldinne vooraf aan de wereld getoond; Maria, die als vorstelijke heerscheres, als de Moeder van den Koning, aan Wiens Rijk noch einde noch grenzen zijn, door den Aarts-Engel begroet, door de Evangeliën en de Apostelen aan de wereld gepredikt werd; Maria, neen, Zij is niet verre van den strijd, die tegen de ware kinderen Gods door den satan en zijn aanhangers wordt geleverd, neen, Zij staat aan de spits der strijders. Daarom kon de Kerk deze troostvolle waarheid niet nadrukkelijker verkondigen, dan met den lof der Bethuliërs aan Judith gegeven, op Maria toe te passen: »De Heer heeft U met Zijne kracht gezegend 2): want door U heeft Hij onze vijanden vernietigd!»

1) Dirigit expediendo viam; protegit repellendo pugnam; irrigat impetrando gratiam. *S. Bern. Sen. Serm de Assump.*

2) Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam:

2. Pius' blik in de toekomst is op Haar gevestigd.

Paus Pius gaf dit alles met weinige woorden te kennen; de geschiedenis van Judith vermeldend, wees Z. H. van zelve heen naar Maria, DE WARE JUDITH. Weldra breekt eene straal van hoop door den stikdonkeren nacht die ons thans omringt, weldra daagt onze verlossing! Niet anders, riep Hij ons toe aan 't slot zijner toespraak, niet anders zal, kan of moet het heden gaan met den Holofernes van onzen tijd, de revolutie, die meer en meer overmoedig geworden, op haar eigene krachten steunt! Zij zal vallen, te niet gaan, door hare eigene wapenen worden gedood. Dat wil zeggen door dezelfde middelen te niet gaan, welke zij aanwendt tegen de Kerk, als daar zijn: onrecht, roof, meeneed enz. enz., daardoor juist zal zij zelve omkomen.

En wie zal dat heil bewerken, wie zijn vervulling bespoedigen? Zij, Wier Vóorbeduiding in Gods plannen, de kloeke Judith was; Zij, de beloofde overwinnares van den satan met zijn volgelingen, die, gelijk de historische Judith van het Oud Verbond den Assyrischen, zóo den helschen Holofernes den kop verbrijzelen en al zijn aanhang, de vervolgers der Kerk op de vlucht moet jagen.

Dezelfde God, die van den beginne Haar beloofde in de toekomst; die Haar verschijnen deed onder het zoo gelijkend beeld van de kloeke Judith; diezelfde God openbaart bij Joannes tot aan de laatste vervulling en voortzetting dier belofte, de zegepraal der Kerk met Maria aan de spits op de machten der hel.

Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. *Judith. XIII. 22. Off. Imm. Conc.*

Om die zegevierende tusschenkomst DER WARE JUDITH voor onze tijden eens recht in te denken, keeren we, met DEN MAN DER HOPE, naar het schouwspel, eenig in de geschiedenis der wereld, keeren we onze blikken naar Bethulië terug. Wij kennen in het Oud Verbond geen tafereel, dat voor ons, in den tegenwoordigen toestand der Kerk zoo bemoedigend, zoo treffend is, als datgene wat we daar gebeuren zien.

Nemen we die groote overeenkomst der beide legers, de meer dan anders zichtbare inwerking van satan, nemen we het hopelooze van den tegenwoordigen toestand in aanmerking, dan schijnt het Boek Judith juist voor onze dagen te zijn geschreven: zijn doel toch is: Maria als onverwinnelijke strijderes, dus ook de Kerk als zeker overwinnend te schetsen. Dat de zichtbare tegenstrevers of de vervolgers der Kerk door den onzichtbaren vijand heden vooral zijn aangestoot en door hem als bezield worden, toonden we boven. En dat Maria gelijkelijk krijg voert tegen den satan en tegen zijn aanhang, welke Christus met den naam van *kinderen des duivels* bestempelde, leerde ons de vroegste Openbaring.

Nu Judith den opperbevelhebber heeft onthalsd d. w. z. nu Maria den helschen draak den kop met Haren maagdelijken voet heeft vertreden, nu zijn de Israëlieten opgebeurd en vol moed; nu vluchten de Assyriërs weg, nu nemen de duivelen en hunne dienstknechten de wijk; nu strijden de kinderen der Kerk met gerustheid

De eerste voorspelling luidde; *Zij zal met haren voet u den kop verpletteren*; Judith's voorspelling aan haar volk, luidt insgelijks: *De Heer zal hen onder uwe voeten verpletteren*.

Door de zegeviering der Israëlieten is die der Christenen afgebeeld. Even als toen de Bethuliërs, zijn thans de leden der Kerk in staat, juist omdat Maria den aanvoerder over-

wonnen en doodelijk heeft getroffen, hunne vijanden te verslaan, al waren zij nog zoo talrijk, al gingen hun geweld, list, toeleg, stoffelijke wapenen en samenspanning onze bemoeiingen en inspanning nog verder te boven, dan de overmacht van het Assyrische wereldrijk de geringe krachten van Judea overtrof. Wat we daar gebeuren zien op de heuvelen en de velden rondom Judith's vaderstad, dát ondervonden we vast meermalen, dát is de geschiedenis der wereld rondom de Kerk, over heel de aarde verspreid. Dát ook zal de laatste uitkomst zijn van den strijd, dien we beleven. Zooals de wereldgeschiedenis der oude tijden zich wentelde om die van Israël als om haar middelpunt; zoo neemt door Gods Voorzienigheid de nieuwe geschiedenis haren loop voortdurend om de Kerk. Zoo maakt de schutse van Maria, in die van Judith afgeteekend, dat zij genoemd wordt en blijkt DE ONVERWINNELIJKE MARIA; en naarmate de leden der Kerk hunne heldin, hun grootsch genadebeeld op den voet volgen, overwinnen zij steeds en behalen den buit.

Toch is er groot verschil tusschen Juda en de Kerk; was het tooneel aldaar voorbijgaande, hier bleek het reeds achttien eeuwen voort te duren en steeds houdt het stand. Eerst ziet gij Maria met Joannes onder het Kruis, door eenige vrienden verzeld! hoe klein, hoe ontzettend klein was toen de aanvang der Kerk! hoe gedrukt ten doode toe! Maar van het oogenblik af, dat Christus den Geest gaf, en de lans Zijn H. Hart doorboorde, breidde zij zich uit over heel de wereld! En heden is het heidendom weggevaagd, alle ketterijen zijn te niet gegaan.

3. Haar zegepraal werd te Bethullë geschetst.

Raadplegen we ter onzer beschouwing bij voorkeur we-

derom de letter der Schrift: het verhaal der overwinning, daar geboekt, zij ten grondslag onzer bemerkingsen.

De Bethuliërs vervullen nauwkeurig, ja, letterlijk de aanwijzingen van Judith; in het vijandelijke legerkamp worden al hare vooruitzichten ten volle bewaarheid, als strenge voorspellingen, die in vervulling gaan.

»Bij 't opkomen der zon 1) hingen zij het hoofd van Holofernes aan een langen staak boven op de muren; elkeen neemt zijne wapenen ter hand, en allen rennen met groot gedruisch en gehuil naar buiten. Op het gezicht van dien uittocht, haasten zich de bespieders naar de wohntent van Holofernes. Zij, die zich daarin bevonden, maken geraas voor de deur zijner kamer, voorbedachtelijk om hem van zelve te doen ontwaken. Intusschen verschijnen de Assyrische hopliden en krijgsoversten en verdringen elkander rondom de veldheerstent. Deze nopen de lijfwacht daar binnen te gaan en Holofernes te wekken, want »de muizen zijn uit hun holen gekropen en durven ons tot een gevecht uitdagen.»

»Nu waagt het de kamerling tot voor de vorstelijke legerstede te naderen; hij klapt in de handen; en daar hij den slapende zich niet eens hoorde verroeren, treedt hij naderbij, beurt het voorhangsel op; en op eens aanschouwt hij daar den dooden romp van Holofernes die bebloed ter aarde ligt....

»Hij stoot een angstkreet uit en scheurt jammerend zijn kleed.... Nog ziet hij rond in de tent van Judith, en daar hij haar niet bespeurt, springt hij naar buiten en roept allen toe: Eene eenige Hebreeuwische heeft den stam van koning Nabuchodonosor tot schande gebracht: want

1) *Judith*. XIV. 7 18.

ziet, Holofernes ligt verslagen ter aarde en zijn hoofd is niet meer daar!

»Ook de oversten der Assyriërs werden bij 't hooren dier gebeurtenis, door droefheid overmeesterd; van spijtscheurden zij hunne kleederen. Een onuitstaanbare vreeze en siddering greep hen aan, verbijstering maakte zich van hunne zinnen meester. Door gansch de legerplaats schalde een vervaarlijk geschreeuw.

»De mare 1) dat de opperbevelhebber lag onthoofd, vloog door heel het kamp; zij verspreidde zich pijsnel van mond tot mond, en meteen vlood hoofd en zinnen en alle overleg verre van hen weg; slechts huivering en vreeze dreven hen voort; slechts in de vlucht zoeken ze heul, zoo dat niet één den anderen meer een woord toesprak; maar allen snellen heen hals over kop, lieten alles in den steek, om de Hebreërs, die zij met hunne wapenen hen hoorden nazetten, zoo haastig mogelijk langs de wegen der velden en de paden der heuvelen te ontvluchten.»

Daar spoedt het nu heen dat overwinnende leger van den machtigen Nabuchodonosor! zonder slag of stoot gewaagd te hebben; dat leger zoo talrijk en van alles in overvloed voorzien; en het vlucht voor zoo weinigen, die uitgemer-geld en verdord, om hunne machteloze nietigheid bij muizen vergeleken werden. Dat is nu dat machtige en prachtige, dat onverwinnelijk leger, de vrees aller landen, de trots van zijn aanvoerder, voor niets beducht, tot alles in staat! Zij vertrappelen elkander in de vlucht langs diezelfde velden, die zij zouden doorweeken met het bloed der Israëlieten!

1) *Judith*. XV. 1 - 2.

Met een bijzonder genot herinneren we hier het vaderlijk woord van Pius: »Van dit oogenblik af ontstaat er eene groote verandering in de twee legerkampen; de overmoed der belegeraars wijkt voor verwarring en schrik; de verslagenheid der stad verandert in vreugde en zegezangen!»

Hij, Holofernes, zou hen allen dooden als één man; en nu vluchten al zijn legervanen bij duizende manschappen als één man, uit schrik voor éene vrouw.

Zichtbaar heeft God hen met vreeze geslagen; hun eigen hoovaardij was het slagzwaard: want daardoor verblind bedenken ze niet eens, dat slechts één is gesneuveld en hun een machtig leger overblijft. Zoo schittert de grootheid Gods, zoo blijkt de nietigheid van den mensch! Zoo moest de rechtvaardige straf, die naar Luthers gezegde alle Kerkvervolgers bedreigt, op tragische wijze worden geopenbaard!

Hij, Holofernes, zoude toonen dat niet één God is, tenzij Nabuchodonosor; nu heeft de eenige ware God getoond, dat hij, Holofernes, en zijn vorst, die een nietig sterveling is, het beeld in zich dragen van den satan! De zichtbare voorstelling van dien geest erkennen we in hen beide; en dat wegvluchtend leger is het beeld van de volgelingen des duivels!

Te gemakkelijk had satan op Adam, den rijken koning der aarde, gezegevierd; »Nu de beheerscher en het hoofd van alle slechten geworden, poogt hij, hier door geheime listen, daar door openbare vervolgingen te bewerken, dat alle gedachten, alle doen en laten der stervelingen tot zijnen dienst worden gekeerd en hij over allen zoude heerschen...

»Doch met schaamte overladen, moet hij voor Christus en

Zijne Moeder wijken 1), . . ja, ook op ons heeft hij den overheerschende invloed zijner macht verloren, want ons hoofd is onze overwinning," en Maria aan de spits Zijner strijders is onze zegepraal. Gij verneemt het uit den mond Harer vijanden zelve.

Een eenige Hebreuwsche vrouw maakte dat trotsche vorstenhuis te schande! Een eenige Moeder-Maagd gaf al de machten der hel prijs aan eeuwigen smaad! nu niet eens meer voor de kleinen verborgen, blijkt hun verachtelijke nederlaag zichtbaar in die der Assyriërs.

Hun schrik is een afgedwongen lied DE WARE JUDITH ter eere; hun angst en vervaardheid roepen het luide door de geschiedenis: »Wie is die Vrouwe, die daar te voorschijn trad 2) als het aanbrekend morgenrood, blank als de maan; uitverkoren gelijk de zon, doch voor ons vervaarlijk gelijk een leger in slagorde geschaard!"

»Toen de Israëlieten 3) zagen dat de vijand aldus de vlucht nam, achtervolgden zij hem; zij daalden onder trompetgeschal de hoogten af en schreeuwden de vijanden achter na.

1) Quia ipse diabolus, qui rector et caput omnium est iniquorum, hoc per occultas insidias molitur, hocque per apertas persecutiones machinatur, ut sensus et labor terrestrium univ ersus in suum cultum commutetur, et ipse omnium dominetur... Sed confusus ab Eo recessit... imo potestatis suae dominationem in nobis amisit, quia victoria nostra caput est nostrum.... Rabanus. III.

2) Quae est ista quae progreditur quasi aurora consurgens; pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? Cant. VI. 9. Liturg. B. M. V.

3) Judith. XV. 3-4.

»En daar de Assyriërs om den spoed zich in het voortvluchten niet vereenigd hielden, maar de wijk namen waar ze slechts konden, sloten de Israëlieten zich integendeel tot een geheel aan bij elkander en bleven hen ordelijk nazetten. Zoo hebben zij allen, die zij konden aantreffen, ter neer geveld.»

Wel te recht mogen we hier de schrandtheid onzer heldinne bewonderen! Eerst zoo verordent zij, moet de dood van Holofernes bij den vijand bekend worden, maar ook, nauwelijks heeft die ijzingwekkende tijding bij hen haar natuurlijk uitwerksel voortgebracht, of zij moeten overvallen. Voorzichtiger dan Annibal, die na de overwinning bij Canne, draalde met Rome te overvallen en hierdoor zijn zegepraal haar voordeel deed missen, paart Judith beide te zamen, én heldenmoed én wijsheid. Zij verdient derhalve de nieuwe lofspraak van den grooten Ambrosius. »Het heldenbedrijf, dat wij hier bewonderen, is niet slechts het werk van Judith's krachtigen arm, maar veel meer nog de schitterende zegepraal harer wijs-

1) Maharbal, wiens wijzen raad hij verwaarloosde, voegde hem bij *Livius*. 22. toe: *Vincere scis, Annibal, sed victoria nescis uti*. Gij weet uw partij te overwinnen, Annibal, maar van de overwinning partij trekken, kent ge niet.

2) *Nec dexteræ tantum hoc opus, sed majora trophæa sapientiæ* Nam manu solum Holofernem vicit, consilio autem omnium hostium vicit exercitum. Suspensio enim Holofernem capite, quod virorum non potuit excogitari consilio, suorum erexit animos, hostium fregit; suos pudore excitans, hostes quoque terrore percellens, eoque caesi sunt et fugati. Ita unius viduæ temperantia atque sobrietas non solum naturam suam vicit, sed, quod est amplius, fecit viros etiam fortiores. *S. Ambrosius. Lib. de Viduis.*

heid. Want met haar hand heeft zij alleen Holofernes overwonnen, door hare schranderheid echter het geheele leger der vijanden. Zij deed het hoofd van Holofernes op de muren uitsteken, en — wat de mannen in hunne beraadslaging niet zouden hebben bedacht — hierdoor beurde zij den moed op van haar volk en deed dien den vijanden ontzinken; hierdoor prikkelde zij de haren door eergierige schaamte, en sloeg de vijanden met schrik, zoodat zij of sneuvelden of verdreven werden. Zoo heeft de matigheid en spaarzaamheid van ééne weduwe, niet slechts de zwakheid harer kunne overtroffen, maar, wat veel meer is, ook de mannen sterker gemaakt.”

Mogen wij niet zeggen: onze fiere heldin laat de voor naamste veldheeren der geschiedenis verre achter zich? Wat echter te oordeelen van hare vijanden?

Meenden de Assyriërs in hun verwarde vlucht, dat een machtig leger hen achtervolgde? Het blijve een ieder vrij naar hunne gedachten te gissen; wij voor ons, hoe vreemd die vlucht ook schijne, gelooven het niet. Dit voorzeker blijkt duidelijk, dat zij de wijk slechts namen door schrik getroffen voor eene eenige vrouw, in wie bovendien niets vervaarlijks maar alles aantrekkelijk was. Hoe konden zij oordeelen dat er in eens uit Bethulië, door een zoo vasten ring omsloten, een machtig leger opstond? Wij begrijpen niet, hoe zij op het denkbeeld konden komen van een leger, dat ook in de verste verte mocht opwegen tegen hunne strijdmacht, van de meest uitgelezene mannen van zoo vele volken samengevoegd! Men zegge niet: wellicht gold het bij de Assyriërs, gelijk later bij de Romeinen, voor een vast gebruik, van zonder bevelhebber geen slag te leveren? 't blijkt immers duidelijk, dat hier geen overleg, geen poging om een anderen aanvoerder te kiezen, geen

krijgsbeginsel hoegenaamd heeft geleid! Slechts vrees dreef hen voort; zij gunnen zich niet eens den tijd, om iets mee te nemen van al hun rijke schatten, en zou daar be-raadslaging denkbaar zijn? Neen slechts vreeze en wel eene vrees die, zonder bovennatuurlijken invloed niet valt te verklaren!

Maar dan kunnen de Assyriërs onzer eeuw veel lichter door gelijke, even bovennatuurlijke vrees bevangen, weldra de wijk nemen!

Wat echter in onze dagen gebeuren moge, reeds nu zingen we met blijde harten ons gebed tot Maria: »Voortreffelijk schoon 1) zijt Gij, mijne vriendin! lieflijk en sierlijk als het hemelsch Jerusalem, waarvan Gij de luister zijt! Voor Uwe en tevens onze vijanden blijft Gij vervaarlijk als een leger in slagorde geschaard!»

Moet toch door Maria bewaarheid worden wat we in Judith zien vóorbeduid, dan kan het niet uitblijven of weldra moet, daar de toestand der Kerk heden even hope-loos schijnt als die van Bethulië, die wonderdadige hulp van Maria en wel onverwachts ophanden zijn; zij moet dan — onze trouwe hoop vordert deze overtuiging — aanmerkeliijker blijken dan ooit, voor vriend en vijand. Ja de zegepraal der Kerk uit deze vervolging gered, zal schit-terend zijn: DE WARE JUDITH IS DE ONVERWINNELIJKE MARIA; en door Haar is ook de Kerk onverwinnelijk: dit wel in 't bijzonder moet ons uit de zoeven gemelde gebeur-tenis blijken. — 't Is immers niet meer Judith in persoon die onmiddellijk de Assyriërs achtervolgt en neervelt; neen, 't is haar zedelijke kracht, haar volk; maar dit volk verricht

1) Pulchra es amica mea, suavis et decora sicut Jerusalem! terribilis ut castrorum acies ordinata. *Cant. VI 3. Off. B M. V.*

dat werk op hare raadgeving, door haren invloed, ná hare zegepraal.

4. Ook de zegepraal der Kerk zien we daar afgebeeld.

Hervatten we nog eens de geschiedtafereelen van Bethulië ten einde dieper te betrachten en ordelijk na te gaan, hoe die der Kerk al eveneens daarin te lezen zijn.

Judith verslaat Holofernes, Maria vertreedt onder 't Kruis den satan; daarna overwinnen de Israelieten, en zegevieren nu 18 eeuwen de Christenen.

Hoe dit grootste aller wonderen geschiedde? Wij hebben het zooeven aanschouwd: »Gij zaagt Judith 1) een verhevener plaats beklimmen, gij zaagt toen, hoe eerst Maria zelve door Haar voorbeeld en lessen; hoe daarop de heilige Kerk door hare prediking der hoogste en heiligste leer, de gemoederen der menschen verhief tot innigen dank voor de weldaden aan het ware Israël bewezen; hoe zij ook de tragen opwekte tot vurige aanbidding van Hem, Wiens kracht den ouden vijand heeft geveld door de hand dier Vrouw, van Wie de Heer in den beginne tot de slang getuigde: *Zij zal u den kop verpletteren*. Gij zaagt toen de Kerk hare kinderen vermanen tot vertrouwen op Hem, die zelf de waarheid is in

1) Quid est Judith in eminentiorem locum ascendere, nisi Sanctam Ecclesiam ad superna et coelestia dogmata sermonem convertere, ut illuc animos nostros sustollat et ad laudandum Deum pro universis beneficiis, quae misericorditer vero impendit Israël, torpentes provocet, cuius virtus hostem antiquum interfecit in manu illius foeminae, de qua ad callidum serpentem Dominus in primordio ait: *Ipsa conteret caput eius*. Et cum ipsa Veritas in Evangelio ait: *Ecce Ego dabo vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimici*. Rabanus. XIII. — Vergelijk boven Bladz. 185.

persoon, en in het Evangelie beloofde: *Ziet ik zal u de macht geven om op slangen en scorpioenen den voet te zetten en over al de macht woer vijanden te zegevieren."*

»Judith toonde 1) én het hoofd van Holofernes én het gordijn zijner legerstede; want DE WARE JUDITH verklaart aan al het geloovige volk den hoovaardigen geest van aller vijand, zij legt zijn bedriegelijke listen en lagen voor hen bloot, opdat ze hem ontvluchten, maar Gode getrouw zouden blijven. En weldra leerden de dwalende, of heidenen of ketters, als Achior 2) de nederlaag kennen van den helschen Holofernes, en verre van te vreezen verachtten zij hem.

»Weldra liet de Kerk 3) van uit de hoogte, maar altijd met de liefde eener moeder en met het gezag eener leermeesteres, hare kinderen en ook hare vervolgers zien, hoe die machtig gewaande vijand door de Onbevleete Maagd in zijn toeleg gefnuikt, met verbrijzelden kop aan hare voeten wegkrimpt.

»Terwijl hare kinderen hunne geestelijke wapenrusting aandeden, zochten de vijandelijke legervanen heul bij hunnen aanvoerder, in afgodsbeelden voorgesteld; maar ook die bevonden zij van alle kracht beroofd, met alle euvelheden bezoedeld, en zij weken voor het leger DER WARE JUDITH, gelijk de duisternis voor den dageraad."

1) Profert Judith caput Holofernis et conopeum, cum Ecclesiam mentem superbam antiqui hostis fidelibus lucido sermone exponit et dolum illius illis aperte revelat ut etc *Rabanus. XIII.*

2) *Idem. Ibidem.*

3) Suspendite caput... mox contritam superbiam hostis antiqui patefacite et induti armis coelestibus fortiter inimicorum cuneum persequantur. Adversi exercitus idola sua inveniunt omni robore destituta.... *Idem. Cap. XII.*

Dat grootste aller wonderen, nu reeds 18 eeuwen onafgebroken voortgaande, heeft Pius met een enkelen trek aangeduid, toen hij ons naar Bethulië's schouwtooneel 1) nadrukkelijk verwees, tevens vermanend, dat wij zouden doen, wat Judith deed en voorschreef.

»Daar spoedden de Israëlieten gewapend naar buiten met groot gedruis en trompetgeschal; doch wat stelden zij voor?... Zoo drijven de voortreffelijke zonen van Maria, de predikers van het Evangelie, den vijand, wel niet door stoffelijke wapenen, maar met de bazuin van het Evangelie op de vlucht 2); en al hunne tegenstrevers, hetzij heiden, ketter, of goddeloos geheeten, zijn door zooveel verschil en tegenstrijdigheid hunner duizenderlei dwaalbegrippen verdeeld, dat zij verstrooid geraken, en den kamp aan de eenheid des geloofs gewonnen geven.»

Zoo alwederom zijn het naar Pius woord hunne eigene middelen, die hen te niet doen.

»De bevelhebber, de vertegenwoordiger van het gezag, Ozias, zendt tevens renboden uit naar alle steden en gewesten van Judea 3). Deze wapenen hunne uitgelezene jongelingen, die den vijand met het zwaard in de vuist vervolgden, tot dat ze op het uiterste hunner grenzen waren gekomen.»

1) *Judith.* XIV. 7.

2) Praedicatores sancti non armis carnalibus, sed tuba evangelica hostium fugant exercitum, et victoriam sumere certant de inimicis suis Populus autem Dei et veri confessores Christi uno agmine, hoc est, uno fidei tenore, veritatis tramitem pergunt et certam victoriam de persecutoribus capiunt. *Rabanus Cap. XV.*

3) *Judith.* XV. 5, 6.

»Wat is dit anders 1) dan het zendingswerk der Kerk? Met immer verjongde kracht vaardigt zij hare mannen af naar de uiteinden der aarde, die overal door rechtzinnig geloof en heiligen levenswandel, de bewerkers van het kwaad met hun aanhangers beschamen en wegdrijven 2) en zich geen rust schenken, voor dat de vijand alom verdwenen is, zijn dwaalbegrippen en slechte zedeleer tot aan de uiterste grenspalen hebben opgehouden.»

Ziet gij hier niet de wapenen, ons door Pius in handen gegeven, met de heerlijkste zege bekroond worden? Vindt gij niet, dat zijne vermaning: leert van Judith krijg voeren, hier op treffende wijze wordt bevestigd?

»Doch ook de overige Bethuliërs, die in de stad gebleven waren, begeven zich naar de legerplaats der Assyriërs; zij verzamelden den buit, door hen achter gelaten; en zwaar beladen droegen ze dien weg; 3) terwijl hunne zegevierende medebroeders van hunnen tocht weerkeerende het hunne mede bij brachten, zoodat hun vee, lastdieren, al hun roerende goederen niet te tellen waren; en allen van den geringsten tot den meesten door hun buit wierden verrijkt.»

1) Ozias, robor Domini ... strenuitas sanctorum praedicatorum... incitat contra hostes Christianae religionis, ut recte credendo et bene operando inimicorum studeant prostituere multitudinem. Electa juvenus, quia ex omnibus provinciis probatae personae... *Rabanus. Cap. XV.*

2) Ad extremum finium... quia non cito Christi miles debet securus esse, hoste intra patriam manente; sed toto nisu laborare ut expellat de finibus conversationis suae, cogitationum scilicet... *Idem. Ibid.*

3) *Judith. XV. 7, 8.*

Het waren immers de schatten, niet van de Assyriërs alleen, maar ook die zij van andere veroverde volken hadden geplunderd; en ook nog die de voornamen der overwonnen Staten bij Holofernes' leger ingelijfd, met zich voerden.

De eensgezindheid en samenwerking, maar niet minder de gelijke verdeeling van den buit tusschen de Bethuliërs en tusschen al de Israëlieten, hier, zooals het krijgsrecht bij buitverdeeling voorschrijft, aan den dag gelegd, blijft niet zonder verwezenlijking in de geschiedenis der Kerk, waarin de ledematen, als strijders van één leger, zeer verschillenden arbeid te verrichten hebben, schoon aan allen één wit ten doel ligt.

»Hoe verschillend de strijders van Christus ook zijn 1) hoe verschillend hun arbeid en inspanning; één echter is hun hart, één hunne ziel, één het doel van hun streven. Eén is Hij aan Wien zij zich hebben gewijd, hun Hoofd en aanvoerder.» Zij vormen van den eersten tot den laatsten, door alle tijden en over alle plaatsen één leger met de hoogverhevene heldinne DE WARE JUDITH aan de spits. »De buit? het goud der wijsheid, het zilver der welsprekendheid, de paalen van deugd en zeden, de menschen zelve met zinnelijke lusten behept.... alles met een woord, wat de trotsche Assyriër, en de vorst dezer wereld, satan, na den zondeval van den eersten en

1) Quia licet multiplex labor sit militum Christi, una tamen debet esse intentio et eadem devotio, ut quidquid de hostium iniqua possessione eripere possint.... hoc est aurum sapientiae, argentum eloquentiae, gemmas moralitatis ac virtutum, nec non et homines carnali sensui deditos.... omnia, quae superbus Assyrius et princeps mundi huius injuste possidebat, per bellatores Christi referantur ad honestatem divini cultus. *Rabanus XV.*

de herstelling van den tweeden Adam, onrechtvaardig in bezit hield, wordt door de strijders van Christus, als buit behaald, den satan ontworpen en teruggebracht tot luister en voorspoed van den dienst Gods."

Eén toon klinkt in het zegelied hunner werken, hij is de aanhef 1) van Maria's lofzang, toen zij als DE WARE JUDITH voor het eerst in het openbaar is opgetreden: *Mijne Ziel verheft den Heer en verheugd heeft zich Mijn Geest in God Mijnen Zaligmaker.*

»In dertig dagen 2) hadden de Israëlieten den buit nog niet geheel ingezameld; en brachten nu bij Judith alles wat bleek aan Holofernes behoord te hebben van goud, van zilver, van gewaden, van edelg-teente en allerhande huisraad; dat alles werd door het volk der heldinne aangeboden en heel de natie vierde feest, al de vrouwen en dochters en jongelingen zongen bij harpen en allerlei speeltuig."

Welk eene bittere vernedering zou het voor Holofernes geweest zijn, indien hij al dat kostbare wat hem eerst behoorde, in 't bezit had moeten zien van Judith, aan wie hij bovendien zijn nederlaag had toe te schrijven? Voor dit grievend en smaadvol gevoelen bleef hij natuurlijk gespaard; doch den satan, wiens beeltenis hij droeg, viel die onteerende verlaging in ruime mate ten deel; hij moet in DE WARE JUDITH beschouwen, en zal grijnzend ten eeuwigen dage in Haar bewonderen die schoonheid, die verhevenheid, al die voortreffelijke en hemelsche hoedanigheden, welke hij bezat, maar door zijn zonde verloren heeft.

»Indien gij nauwlettend acht slaat, zoo spreekt de

1) *Lucas. I. 46.*

2) *Judith. XV. 13--15.*

H. Hieronymus 1), er is niets geen deugd, niets geen luister, niet eene genade, niet eene helderheid, of gij ziet die in alle volmaaktheid schitteren in de glorievolle Maagd."

Maar onder dien onberekenbaren schat van voortreffelijkheden, der Moeder Gods eigen, beschouwen voorname Schrijvers 2) eenige als buit, van den gevallen engel op de Ware Judith overgebracht.

Wat ons betreft, die daar te Bethulië door het Israëlietische volk zijn voorgesteld? Gelijk zij door de edelmoedigheid hunner heldin van den ondergang behouden, en nu bovendien nog allen, door haar rijk zijn geworden, zoo erlangen ook wij van den buit, geheel en al DER WARE JUDITH verschuldigd, ons aandeel. Daarom zij het ons ten plicht, uit een dankvol hart met den H. Bernardus 3) te belijden: »Van den rijken, vollen overvloed DER WARE JUDITH erlangen en genieten allen hun aandeel. De gevangene verkrijgt van Haar verlossing, de zieke genezing, de droevige troost, de zondaar vergiffenis, ja, de Engelen zien door Maria hun vreugde en blijdschap toenemen. Klim

1) Si diligenter attendas, nihil est virtutis, nihil splendoris, nihil gratiae et nihil candoris, quod non resplendeat in Virgine gloriosâ. *Inter opera S. Hieronymi. Sermo in Assumptione.*

2) Zooals Didacus de Celada. S. J. Lugduni 1637, die in zijn *Judith illustris perpetuo commentario Literali et Morali, cum tractatu appendice de Judith figuratâ, id est, de Virginis Deiparae Laudibus*, fol. 697, het lichaam der Moeder Gods op dien grond noemt: *angelificata caro; een lichaam der Engelen natuur en voortreffelijkheid gelijk.* En de Kerk, nemen hare ledematen de zetels niet in, waarvan de geesten zijn uitgeworpen?

3) De plenitudine Mariae accipiunt universi. Captivus redemptionem, aeger curationem, tristi sconsolationem, peccator veniam, Angeli laetitiam. Denique tota Trinitas gloriam. Filii persona carnis humanae substantiam, ut non sit qui se abscondat a calore eius. *Sermo 98.*

veel hooger! zelfs gewordt der H. Drievuldigheid door Maria's zegepraal, glorie en verheerlijking. En in het bijzonder God de Zoon ontving van Haar Zijne menschelijke natuur, de zelfstandigheid van Zijn Goddelijk Lichaam. Zoodat er niemand van den liefdevollen invloed dier weldadige zon verstoken blijft."

Dit zij genoeg om uit het geen verleden maar niet minder altijd tegenwoordig is, te besluiten wat het typische karakter van Judith, ook voor de toekomst der Kerk overtuigend met zich brengt.

Met de zegepraal van Judith te verhalen, hebben we de overwinning der beloofde Vrouw in het Paradijs, de bestemming van Maria omschreven, en tegelijk de geschiedenis der Kerk geschetst. Nadat de H. Maagd den vijand overwon, houdt de Kerk niet op, met volgens Haar voorbeeld, denzelfden vijand te bestrijden; en, gelijk Zij, in dien bovennatuurlijken strijd, op satans aanhang te zegepralen. En zoo blijft de Kerkgeschiedenis immer een altijd voortspelend drama, dat in het *Boek Judith* is vóórbeduid.

Dat Maria tevens niet ophoudt deel te nemen aan dien strijd, dat Zij daarin steeds onverwinnelijk blijft, leerde ons de inzage des geloofs, en wordt door de typische voorstelling van Judith en den loop der geheele Kerkgeschiedenis helder bevestigd.

De rijke, wonderbaar rijke buit versterkt den indruk van het drama, en doet Maria's aandeel in den geestelijken strijd, in HET BOVENNATUURLIJK PLEIT VAN PIUS IX, met nog meer luister schitteren.

De gelukwenschingen tot Judith gesproken, moeten dan ook op Maria slaan, en als tot DE WARE JUDITH gericht, begrepen worden. Zij vormen, die lofspraken van voorname mannen, van gansch een volk, een welluidend koor,

dat als een voorspel mag worden gerekend, der ontelbare lofgezangen, welke de Kerk op aarde en veel heerlijker nog in den hemel tot DE WARE JUDITH opzendt.

5. De lofreden op Judith zijn gericht tot Maria.

Zonder eenig voorbehoud brengen we die lofgezangen ter eere van Judith of door haar zelve gehouden, en de gelukwenschingen tot haar gesproken, met de Kerk over op Maria; en dit te gretiger heden vooral, wijl we met Paus Pius een blij verschiet, de oplossing van den tegenwoordigen strijd, zij het ook door nog bangere gedruktheid, maar met rasse schreden te gemoet gaan. Het gezang van Judith zelve luidt dan, als ware het een strijdlid der ophanden zijnde uitkomst en bevrijding; daaraan echter geven we nog verder in een afzonderlijk hoofdstuk een veel hooger zin.

Die het eerst de lofbazuin steekt ter eere van Judith, is de bevelhebber der stad, Ozias. Met al de inwoners van Bethulië begroet hij de heldin, toen zij des nachts, onmiddellijk na haar heldenfeit, het hoofd van Holofernes toonde. Hij begroet haar met diezelfde woorden, die én de Aarts-Engel en de H. Elisabeth tot Maria hebben gesproken, Haar door de gansche Kerk plechtig worden toegezongen, en ook in typischen zin, dus naar de letter gelijk het daar luidt, op Maria, en op Haar alléén van volle toepassing zijn.

Aan het hoofd der schare, zoo op eens van de dood tot het leven verreezen, staat Ozias. Had hij zonder het te weten, de bevrijding binnen vijf dagen voorspeld; nu ziet hij zonder bewustheid terug naar de Moederbelofte, naar de Vrouwe van het Paradijs, en voorkomt de blijde boodschap, die er de vervulling van zoude zijn. Gelijk Gabriel voor

Maria, zoo buigt hij zich eerbiedig voor hunne bevrijdster, 1) zich tot Judith wendend: »GEZEGEND ZIJT GIJ o dochter! van den Heer, den hoogverheven God, BOVEN ALLE VROUWEN der aarde!

»EN GEZEGEND ZIJ DE HEER, 2) die hemel en aarde geschapen heeft en die u bestierde, terwijl gij het hoofd van den aanvoerder onzer vijanden hebt afgeslaan.»

Die heldenmoed, zoo verre boven de eigen kracht eener vrouw verheven, toont zonneklaar, dat Hij u bestierde, dus ingaf, geleidde en sterkte! Kan Ozias de verzekering van Judith, dat God haar alles had ingegeven, niet duidelijker beamen, ook kan hij niet sterker de verbinding te kennen geven, welke er bestaat tusschen deze gebeurtenis en die door de Paradijsbelofte is toegezegd.

Door zijn heilbede tot Judith en zijn dankgevoel tot God, zoo onmiddelijk samen te voegen, gelijk wij in ons gebed op het voetspoor des Aarts-Engels en der H. Elisabeth 3) gewoon zijn te doen, laat Ozias tevens gevoelen, hoe overeenstemmend, eensgezind, ja, één DE HEER IS MET MARIA.

Dezelfde band is opmerkelijk in de lofspraak van het volk, welke Ozias volkomen goedkeurt: »Al de Bethuliërs aanbaden God en riepen Judith toe: De Heer heeft u ge-

1) *Benedicta es tu Virgo Maria a Domino Deo excelso prae omnibus mulieribus super terram. Judith. XIII. 23. Antiph. 4. Off. Imm. Conc.*

2) Nadat Gabriël, de tolk der raadsbesluiten Gods, de vervulling aan de *gezegende onder de vrouwen* had voorgesteld en meegedeeld, verbond Elisabeth door den H. Geest vervuld (Luc. I. 41) eveneens deze twee zegespraken: »*Gezegend zijt gij onder de vrouwen en gezegend is de vrucht uws lichaams*, Jesus onze Heer.

3) *Luc. I. 42.*

zegend door Zijne kracht; want door u heeft Hij onze vijanden ten eenenmale te niet gedaan."

Hetgene Judith verrichtte met heldenmoed en zelfop-offering, heet en is in waarheid het werk Gods. Doch *het Werk Gods* bij uitnemendheid 1), waardoor de vijanden onzer eeuwige belangen zijn verslagen, aan Wier bemiddeling moet het toegeschreven? tenzij aan de medewerking van Haar, Wier vrije en offervaardige toestemming, naar Gods raadsbesluiten voor de Menschwording van Christus werd vereischt. Om op waardige wijze deelgenoot aan het Verlossingswerk te kunnen zijn, heeft dezelfde God DE WARE JUDITH met Zijne kracht gezegend en met alle genade vervuld.

Niet een der woorden dan ook, of door Ozias of door Eliachim, of door het volk tot lof van Judith hier uitgesproken, dat de Kerk in hare gebeden niet herhaaldelijk richt tot Maria. Even zoo dikwijls bezingt zij Maria's heldendaad en viert Haar zegepraal. Even zoo dikwijls drukt zij door de wet van bidden, de wet van gelooven ons op het hart eu doet aan de geheele wereld gevoelen: MARIA, DE WARE JUDITH, ZIJ IS DE ONVERWINNELIJKE MARIA.

»Maar volgens Rabanus doelt de Godsspraak tevens 2) op de Kerk, die door de kracht Gods eveneens verrijkt en gezegend wordt. Want de Heer gaat voort met door haar de macht des duivels te verpletteren. Zij, die dochter des Hemels, die reine maagd en tevens vruchtbare

1) *Hab.* III. 2.

2) *Benedicta est Ecclesia in virtute Domini, quia per ipsam Dominus contrivit potestatem diaboli; et benedicta est illa prae omnibus mulieribus super terram, quia fidei eius confessio et divini cultus vera religio in toto orbe retinet principatum. Rabanus. XIII.*

moeder, ook zij is gezegend boven alle vrouwen der aarde, omdat de belijdenis van haar geloof en de oprechte viering harer Godsvereering over heel de wereld de kroon spant."

Gaan Maria's bestemming om te overwinnen en die der Kerk zoo innig samen, dan mag het heidendom ook van dezen tijd op zijn ondergang rekenen, en weldra op zijne vlucht bedacht zijn.

Gij, Heil'ge Moeder, 1) die een God het leven,
En ons, in Jesus, alles hebt gegeven;
De steun der Kerk, wen haar gevaren dreigen,
Grondzuilen neigen!

Al woeden ook vol spijt de helsche magten,
Die Jesus' erfdeel te overrompelen trachten,
Den sterv'ling onder rozen, netten spreiden
Eng'len verleiden!

Gij strijdt met ons, wat zou uw dierbren schaden?
Gij, altoos goed, Gij, Moeder van genaden,
Gij staat ons bij, Gij helpt Uw lieve kind'ren;
Niets zal hen hind'ren!

Ozias, JUDITH'S HELDENDAAD vierende 2) voorspelt verder:

»Waarlijk heden heeft God uw naam zoo verheerlijkt, dat uw lof in eeuwigheid niet wijken zal van den mond der menschen en volken, die de macht des Heeren zullen indachtig zijn; voor hun bestwil immers 3) hebt gij, met het oog op den druk en de benauwdheid van uw volk, uw eigen leven niet gespaard; maar gij hebt voor het aanschijn van onzen God, hunnen ondergang voorkomen. En

1) Gezangen. Amsterdam. 1861. Bl. 15.

2) *Judith*. XIII. 25, 26. *Liturg. B. M. V.*

3) *2v3:27* om rede gij.

gansch het volk beaamde deze loftuiting en riep plechtstatisch uit: het zij zoo! het zij zoo!"

Moge de lofspraak, die Ozias hier ontboezemt, al niet overdreven zijn, zoolang men haar van Judith alléén verstaat; zooveel is echter zeker, dat zij, laat men haar op Maria terug slaan, een schitterend licht van de vervulling erlangt.

Wij hebben over het dankgevoel, dat alle menschen en volken, die de macht des Heeren erkennen, jegens DE WARE JUDITH bezielt, hier niet uit te weiden; het stort zich onuitputtelijk door lofgezangen uit, om den Naam DER ONVERWINNELIJKE MARIA te verheffen.

»Maria, zoo mag als tolk van alle ware kinderen der Kerk de H. Antoninus 1) belijden, Zij is die heilige Judith, die om Hare groote barmhartigheid en Haar groot medelijden met Haar volk, met veel voorzichtigheid, sterkte en onverzaagden moed den wreedaardigen d. w. z. den helschen duivel, heeft gedood, toen hij het volk Gods belegerde, het wilde in boeien slaan en uitroeien. O, hoeveel vonnissen en ontzettende straffen, welke de wereld door de zonde had verdiend, heeft deze erbarmingvolle Maagd niet doen herroepen!"

Een tweede gelukwensching veel plechtiger dan de eerste, nu niet meer van den Staat, maar ook van de Kerk; niet meer alleen van de aarde, maar van den hemel; wordt aan Judith toegebracht 2) na de inzameling van den buit.

»Daar trekt Joachim 3) de Hooge Priester," die ook het

1) *S. Antoninus. Part. III. Tit. 31. Cap. 4*

2) *XV. 9 Liturg. B. M. V.*

3) *Joakim* en *Eliachim* zijn twee namen derzelfde beteekenis: 's Heeren opstanding, zij worden elders, gelijk hier, verwisseld en geven denzelfden persoon te kennen.

bestuur des lands voor tijd en wijl in handen had, »met geheel de mosaïsche priesterschap uit Jerusalem naar Bethulië, om ten aanschouwe van al het volk zijne opwachting aan Judith te maken. En terwijl Judith hem te gemoet komt, zingen zij met eenparige stemmen haren lof: GIJ ZIJT DE LUISTER VAN JERUSALEM, GIJ ZIJT DE VREUGDE VAN ISRAËL, GIJ DE ROEM VAN ONS VOLK! HELDHAFDIG HEBT GIJ U GEKWETEN; hoe sterk een borst getoond! OMDAT GIJ DE KUISCHHEID HEBT LIEF GEHAD, en na uw eersten bruidegom geen anderen hebt gekend, DAAROM HEEFT DE HAND DES HEEREN U OOK VERSTERKT, dáárom zult gij geze- gend blijven in eeuwigheid! Al het volk beaamde deze lofspraak en antwoordde eenparig: het zij zoo! het zij zoo!"

Wie zal na zulk een getuigenis, door 't hoogst gezag afgelegd, en met bijstemming van alle tijdgenooten, onder uitbundige goedkeuring van gansch een volk, toen het feit voor ieder open lag, met geestvervoering en plechtig uitgesproken, nog twijfel durven opperen over de rechtvaardigheid, rechtschapenheid en lofwaardigheid der daad van de historische Judith? Wie de blankheid harer inzichten en bedoelingen in het minst verdenken, wie de wijze waarop zij haar heldenfeit voltrok, durven gispfen?

Wie zal niet veeleer een hoogere vlucht aan zijn gedachten geven, en zijn blikken onverdeeld hier vestigen op DE WARE JUDITH. Dit voorzeker leert de Kerk door haar voorbeeld, met voortdurend en plechtig al deze heilwenschen Maria toe te zingen. Zij schijnt te willen, dat wij niet verder meer aan Judith denken, maar alles onmiddelijk terugbrengen tot de Moeder Gods.

Om Harentwil moest Judith in die hooge mate door allerlei gaven uitmunten, om Haar de kuischheid gelden als oor-

zaak der schitterende zegepraal! »Beschouwt dan Judith als toonbeeld 1) der kuischheid; prijst haar openlijk door uitbundige loftuiting, verkondigt haar door eeuwige zezingen! Maar boven alles drukt haar uit in uwen wandel! Want God zelf heeft haar aan ons allen, aan de vrouwen niet alleen, maar ook aan de mannen, als voorbeeld aangewezen. Om hare kuischheid te beloonen, heeft Hij haar zulk een kracht medegedeeld, dat zij, dien allen te zamen niet eens dorsten te bestrijden, veel minder konden overwinnen; dat zij alléén den vijand ten onder bracht, tegen wien niemand was opgewassen.»

Wel eene waardige type der nederige Moeder Maagd blijkt hier Judith. »Door al dien voorspoed liet zij zich niet verhoovaardigen 2), ofschoon 't haar zonder twijfel geoorloofd was, vol vreugde te zijn en zich blijde te toonen. Onderbrak zij voor deze buitengewone omstandigheden hare aangenomene levenswijze, toch volhardde zij in haar teruggetrokken en ingetogen gedrag. Standvastig weigerde zij de hand der hoogsten en voornaamsten van haar volk; het feestgewaad werd wederom afgelegd, voor het treurkleed

1) *Accipite Judith viduam castitatis exemplum; et triumphali laude perpetuis eam praeconiis declarate! Hanc enim non solum foeminis, sed et viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret et insuperabilem superaret.* 's *Hieron. Praef. in Judith*

2) *Nec his tamen elata successibus, cui utique gaudere et exsultare licebat jure victoriae, viduitatis reliquit officium: sed contemptis omnibus qui eius nuptias ambiebant, vestem jucunditatis deposuit, viduitatis resumpsit: nec triumphorum suorum amavit ornatus, illos existimans esse meliores, quibus vitia corporis, quam quibus hostium arma vincuntur.* *S. Ambros. Lib. de Viduis. Cap. VII. N. 42.*

der weduwe, dat zij tot aan haar dood toe droeg. Zelfs voor de gedachtenissen harer overwinning betoonde zij geene voorliefde, noch aan de geschonken sieraden eenige gehechtheid; zij oordeelde dié sieraden, waardoor de neigingen van het vleesch worden bedwongen, hooger dan die dienen ter overwinning van vijandelijke wapenen."

6. Hare Onbevleete Ontvangenis verklaart de reden, waarom Zij De Onverwinnelijke Maria is.

Boden kuischheid en ootmoed elkander de hand om Judith op waardige wijze ter zegepraal te geleiden, ook DE WARE JUDITH 1) behaagde aan God boven allen om Hare nederigheid, en Zij trok Zijne liefde door Hare kuischheid met zulk een kracht tot zich, dat Gods Zoon in Haar is Mensch geworden.

Voortreffelijk toont de H. Fulbertus Carnotensis hoe Zij om diezelfde redenen DE ONVERWINNELIJKE MARIA is: »Maria heeft den kop der slang verpletterd, door de maagdelijke reinheid en den ootmoed ongeschonden te bewaren: want door Haren ootmoed verwijderde Zij van Haren geest elke zelfverheffing en door de kuischheid hield Zij elke begeerlijkheid des vleesches verre van zich af. Zij verpletterde de macht van satan door den Zoon, Dien Zij

1) Humilitate placuit, puritate concepit. *Inter opera S. Aug.*

2 Contrivit Maria serpentis caput, servando virginitatem et humilitatem; quia et hâc extinxit mentis superbiam, et illâ carnis concupiscentiam. Contrivit potentiam satanae per Filium quem genuit, spoliando illum dominio suo. Contrivit astutiam eius nempe sapientiam terrenam, per paupertatem spiritûs. Unde de Illâ dici potest *Una Mulier Hebraea fecit confusionem in domo Nabuchodonosor. Apud B. Canisium. De Maria incomparabili. Lib. V. C. IX Vgl. Migne. Vol. 141.*

gebaard heeft, want hierdoor beroofde Zij hem van al zijn heerschappij. Zij verpletterde zijne listigheid d. w. z. alle aardse wijsheid, door de nederigheid, de armoede van geest. Zoodat van Haar kan gezegd: *Eéne Hebreësche Vrouwe heeft het huis van Nabuchodonosor te schande gemaakt.*"

Vestigen wij het oog nu niet meer op de zoo hoog geroemde kuischheid van Judith, maar op die DER ONVERWINNELIJKE MARIA, op Hare maagdelijke reinheid in den volsten zin en in al de kracht van het woord; dan zien we hier de Onbevleete Ontvangenis der H. Maagd als de eerste zegepraal op satan, en als den grondslag van al de volgende en met die eerste verbonden overwinningen over de hel, op schitterende wijze aangeduid. Zij is ook, gelijk we boven aanmerkten, in de Moederbelofte op den voorgrond geplaatst en inderdaad de eerste oorzaak van satans nederlaag.

Knoopen wij onze gedachte ten gerieve van den Lezer, hier aan onze vorige denkbeelden samen.

In dier voege beteekent de Heer zijn vonnis aan satan, dat Hij hem, tot zijn straf, eene *eerste daad*, door God zelve te stellen, gevoelen doet. Die eerste daad is, dat Hij Maria Onbevleete zal doen ontvangen worden. Maar, is er *ééne* buiten satans macht, dan is in' zijn burcht eene bres, eene opening gemaakt; het netwerk, waaronder hij allen gevangen hield, is verscheurd; de boeien, het menschdom aangesmeed, zijn verbroken en losgemaakt; wel nog slechts in *ééne*, door echter die *ééne* van zondesmet vrij te houden, blijkt satans eerste en voorname overwinning, — de zonde van Adam op allen overgegaan en in hen erfzonde genoemd — die overwinning blijkt afgeweerd, hem ontwongen.

Zoo is derhalve de Onbevleete Ontvangenis het begin én

van den grooten strijd én van de zegepraal. Voorzeker van den strijd: daar immers het goede ná den zondeval nu niet meer in vrede heerschen, doch alleen door te strijden tegen het kwaad en zijn gevolgen, zich vestigen en handhaven kan; daar ons het zwaard nu moest aangebracht en door het zwaard de vrede; zoo blijkt uit die eerste én volmaakte zegepraal Gods in Maria over satan, waarom Maria door de Paradijsbelofte niet slechts als rein, maar ook als strijdend tegen den satan, wordt voorgesteld, en waarom derhalve die eerste strijderesse den grooten strijd voor goed opent.

't Is God, die in Maria den strijd aanvangt, om dien niet meer te staken. Dan niet slechts den strijd, Hij begint ook de zegepraal, om die niet meer te doen ophouden, en ook de reeks van overwinningen wortelt in Maria's Onbevleete Ontvangenis.

Wij verklaren ons:

Ofschoon nu die beloofde Vrouw, DE GEZEGENDE ONDER DE VROUWEN is, daar de erfzonde, — in den mensch de gifbron of de grondslag van alle kwaad — Haar niet aankleeft, en ofschoon Zij, in Wie de genade Gods haar zetelplaats vestigt, dáárom reeds zeer goed kan gezegd worden, den kop, d. i. de voorname kracht van den vijand verpletterd of ten eenenmale overwonnen te hebben; toch duldt de plechtige belofte DER ONVERWINNELIJKE MARIA in geen deele, dat wij haar *geheel* tusschen zoo enge uitleggingen zouden mogen begrenzen; alsof daar slechts de Onbevleete Ontvangene, en niet Haar strijd en zegepraal, ten einde toe voortgaande, tevens waren geopenbaard.

Slechts dán zoude men hier door den slangenkop de erfzonde uitsluitend kunnen verstaan, indien men dat oorspronkelijk kwaad met al zijne gevolgen daaronder begrijpt. Op

gelijke wijze als de Boetgezant 1) van Christus getuigt: »Hij, het Lam Gods, neemt de *zonde* weg;» terwijl de Kerk 2) tot Hem bidt: »Lam Gods, dat de *zonden* wegneemt». Christus immers kwam de oorspronkelijke zonde van den eersten Adam vernietigen met al de gevolgen, die er uit zijn voortgevloeid.

Dit alles blijkt ten helderste uit de Openbaring, die wij reeds boven 3) verklaarde.

Dáar immers zien we het beeld van den kop der slang eerst verder; zoo men wil, eerst in de derde plaats, door God voorgesteld. Ná eerst de vijandelijke houding der gezegende Vrouw tegen den satan, en ná vervolgens den aanval mét Haren Zoon tegen satan en zijn trawanten te hebben vermeld; gaat de Openbaring in de derde plaats over tot het besluit: *Zij zal*, niet alleen uw pogen afweren, u in den geestelijken strijd overwinnen, maar *u den kop verpletteren!* Wat de kop is in eene slang; dát zal bij het helsch serpent door Maria verpletterd worden; maar wat is de kop voor eene slang? niet slechts eene kracht maar al haar kracht; niet slechts haar kwetsend lichaamsdeel, maar de levenszetel. Zoo geeft dan ook hier de kop van het helsch serpent al zijn kracht en toeleg te kennen, zoowel van den satan in persoon als van al zijn volgelingen. En deze uitdrukking is eensluidend of althans van gelijke waarde en beteekenis met die van het Evangelie, waar Christus zegt: *De poorten of de krachten der hel zullen tegen de Kerk aan wier spits DE WARE JUDITH prijkt, niet vermogen.* De invloed dezer kracht nu wordt in het *Boek Judith* op treffende wijze door de vluchtende benden der Assyriërs afgebeeld.

1) *Joannes. I. 29.*

2) *Liturgia. Canon Missae.*

3) *Bladz. 40.*

Dezelfde volgorde van gedachten en dezelfde band, welke in het *Eerste Evangelie* uitschitteren, gaan even ordelijk en verbonden in vervulling, toen de Volheid des tijds daar was om het historisch Evangelie tot werkelijkheid te maken.

De overwinning op satan, die in de Onbevleete Ontvangenis bestaat, is voorzeker de volmaakste en eerste overwinning, maar tevens het begin van alle zegepraalen op de helsche machten, die nog volgen moeten en volgen zullen; doch al die overwinningen zijn reeds van den beginne af eveneens aangeduid, en met de eerste van allen innig verbonden. De strijd, die in Maria en door Maria én aanvangt én zegevierend besloten wordt, moet, of mag, of kan niet ophouden, vóór dat hij in de eeuwige, volkomene en hemelsche zegepraal uitloopt en eindigt.

Daarom hebben wij, die het bovennatuurlijke van Pius' pleit behandelen, DE WARE JUDITH in dit hoofdstuk met de lofspraak van DE ONVERWINNELIJKE MARIA begroet.

Wij veroorloofden ons deze uitweiding ter volledige rechtvaardiging van ons opschrift, en dit wel hier ter plaatse, ten einde tevens den diepen zin toe te lichten, welke in de lofspraken van Judiths kuischheid, als oorzaak harer zegepraal, gelegen is.

Keeren we nu om de volgorde onzer gedachten wederom op te vatten, terug naar het blijd tooneel van Bethulië.

»Wien anders stelt daar Joachim voor 1) tenzij Christus, die

1) Quid per Joachim.... nisi Redemptor noster intelligitur? qui factus Pontifex in aeternum, venit ex Jerusalem in Bethuliam, cum de coelis descendit in uterum Virginis, ex qua carnem assumens homo factus est pro nobis.... ut videret Judith, ut probaret scilicet Ecclesiae suae fidem et confessionem. *Rabanus. XV.*

tot onze Hoogepriester in eeuwigheid bestemd, van Jerusalem naar Bethulië overkwam, toen Hij van den hemel is afgedaald in den schoot der Maagd, uit Wie Hij het Vleesch aannam en om onzent wil Mensch werd." Hij komt Judith bewonderen om ons te doen verstaan, dat de heldinne van Bethulië DE ONVERWINNELIJKE MARIA vóorbeduidt, en »dat Christus het geloof en de prediking der Kerk goedkeurt," en die ter gelijke zegepraal geleiden zal.

Gelijk de Kerk, zoo dikwijls zij deze lofrede tot Maria zingt, én belijdt én ons leert, is Maria hier door de type persoonlijk voorgesteld. Zij is in waren en vollen zin de luister van het hooger Jerusalem, van de heilige Stad, van de Stad Gods, van den Hemel.

Zij is de vreugde van Israël, daar samenwonend als één volk Gods; de vreugde van al de gelukzaligen en Engelen, die Haar allen als hunne koningin groeten, eeren en dienen.

Zij is de eer en de roem van ons volk, waar dan ook ter wereld verspreid, maar nog strijdend op aarde.

Niet alleen brengen Pius IX. en al de Opperpriesters der Kerk, zijne voorgangers en opvolgers, met Oud en Nieuw Verbond dien lof en offerbede aan DE ONVERWINNELIJKE MARIA; maar Christus zelf trok plechtig uit, en kwam Haar te gemoet, toen Zij opsteeg uit dit leven, om Haar, met rijken buit beladen, met kostbare paarden gesierd, onder de zegewenschen van alle hemelingen, de eenige teergeliefde Dochter van het eeuwige Jerusalem, de wellust des Heeren te verwelkomen, en als Zijne Dochter, Moeder en Bruid te kroonen, te doen zegeprelen en te doen heerschen in eeuwigheid.

1) *Ornatam monilibus filiam Jerusalem Dominus concupivit.*
Liturg. Assumpt. B. M. V.

Dat deze zelfde toepassing met gelijk recht op de Kerk mag worden overgebracht, behoeft niet meer gezegd; en ook dan is zij niet maar symbolisch, en hoe zeer stichtend, toch min of meer willekeurig; neen, streng typisch en dus prophetisch prijkt hier te gelijk de lof der Kerk, welke Paus Pius IX als zichtbaar hoofd alom en zoo glansrijk bestiert!

Ook zij is de luister van Jerusalem. Aan elk strijder dier Kerk, indien hij slechts met Paulus een goeden strijd gestreden heeft, houdt de eeuwige Opperpriester eene woonstede in het Huis Zijns Vaders voorbereid; Hij wacht hen daar af en zal hen 1) met zich zelve doen neerzitten op den troon des Vaders.

Zij is de vreugde van Israel: want niet alleen gaan zij, die uit haar opstijgen, de hemelen vullen en daar vreugde brengen; doch reeds in 't barnen van den strijd, is hun trouw, aan Christus gezworen en door allerlei beproevingen gelouterd, het welbehagen der zegevierende Kerk en de blijdschap van haren Bruidegom Christus, die haar daarom ook met de schilden van sterkte omhangt, met alle kostbaarheden van deugden begiftigt.

Zij is de eer en de roem van Gods volk, van het Gods Rijk op aarde. De kracht van Gods genade blijkt door haar. Zijne kracht zegeviert in de zwakheid. Zijne macht en gezag prijken in den mensch Zijn Stedehouder; het eeuwige wordt in het vergankelijke belichaamd; 2) zij is de roem der eeuwen en tijden die zij trotseert.

1) *Openbaring*. III. 21.

2) *Benedixit ergo Ecclesiam suam Dominus, cum eam gratiarum suarum ubertate replet, et omnibus laudabilem esse demonstrat. Rabanus XV.*

Hoe bemoedigend voor ons vertrouwen in den strijd onzer dagen, hoe opbeurend ter opgetogenheid aanschouwen we hier de strijdende Kerk der negentiende eeuw in levendige kleuren voorgesteld!

Heldhaftig heet zij zich gekweten, hoe sterk een borst getoond! Zij zwicht niet voor den Holofernes der valsche Staatsmacht, zij weigert manmoedig die gewaande Godheid te aanbidden 1).

Zij weigert standvastig elk aanbod en wil geen tweeden Bruidegom; éenen slechts mint zij, Christus, die zich voor haar ten beste gaf 2) om haar immer jeugdig en zonder vlek den Vader voor te stellen.

Zij heeft de kuischheid 3) lief en streeft in al haar leer, in hare bediening, en in een ontzachelijk ledental naar een vlekkelloozen levenswandel en ware heiligheid. »Ongeschonden bewaart zij den schat des geloofs ten koste van haar bloed. En hoe edelmoediger en standvastiger zij aldus ijvert, hoe krachtiger de Heer der Kerk, haar plannen bevordert, haar sterk maakt en Onverwinnelijk voor al de krachten der hel »

Nu reeds prijkt zij als overwinnares; maar aan het einde van den strijd, op den laatsten dag, zal haar zegepraal schitteren.

Nu reeds verwekt zij schrik bij de helsche macht; maar dan zal zij het vonnis over haar plechtig uitspreken.

Waarom zij nu reeds verwint, en zoo veel ontzag bij

1) *Ecclesia fecit viriliter, contra mundi confligens principatum, contemnendo minas et persecutiones hostium. Idem. Ibid.*

2) *Ephes. V. 27.*

3) *Castitatem amavit quia sinceritatem fidei servavit, per quam omnem fidelium multitudinem Apostolus se coelesti regi sponsasse gloriabatur, dicens. II Cor. XI. Idem. Ibid.*

hare tegenstrevers, zulk eene vreeze inboezemt bij haar gezwoeren vijand? Omdat de NAAM DER ONVERWINNELIJKE MARIA haar tot schild verstrekt: »De vrees, welke een talrijk welgeordend leger aan zichtbare vijanden inboezemt 1) is niet zoo groot als die, waarmede de macht der helsche geesten terugschrikt voor den Naam van Maria, voor Hare bescherming, voor Haar voorbeeld. Gelijk was voor 't vuur, vloeien zij uiteen en vergaan overal, waar zij strijders ontmoeten, die den Naam van Maria dikwijls gedenken, waar zij op Christenen stuiten, die Haar devoot aanroepen, waar zij tegenover mannen staan, die Haar vlijtig navolgen.»

Doch, wanneer ooit heeft de Kerk DE ONVERWINNELIJKE MARIA ijveriger aangeroepen dan heden? Met haar aanvoerder Pius IX, den grooten vereerder der Onbevleete Moedermaagd, richt zij haar smeekingen, als één koorzang naar boven. Vooral na de dogmaverklaring der Onbevleete Ontvangenis verzucht zij zonder ophouden: »Zie genadig neer, 2) o Maria, van uit Uwe heilige woonstede, naar deze vereeniging van een uitmuntend getrouw, allertrouwst volk! Het acht zich gelukkig U tot Vrouwe, tot

1) Non sic timent hostes visibiles quasi castrorum aciem copiosam, sicut aëreae potestates Mariae vocabulum, patrocinium et exemplum! Fluunt et pereunt sicut cera a facie ignis, ubicumque inveniunt crebram huius Nominis recordationem, devotam invocationem, sollicitam imitationem. *S. Bern. apud S. Bonav. Speculum. B. M. V. Cap. 9.*

2) Respice de sancto habitaculo tuo hanc te circumstantis fidelissimi populi coronam, quae Te Dominam, et Patronam, Heramque sortita est; quae ad tuas ex animo laudes celebrandas convenit, O Dei Genibrix, divinae tua inspectione eam visitans, ab omni aerumna erue, omni gratia adimple. *S. Germanus. Sermo de Zona B. M. V.*

Beschermster en tot Gebiedster te bezitten! Met een nieuwen geest beziel, komt het plechtig ter vergadering bij een, om Uwen lof en Uw voorrecht te vieren! O Moeder Gods! Kom ook tot ons, om Uwen Goddelijken genadeblik op ons te vestigen, dien goedgunstig op ons te laten rusten, red ons uit alle kwellingen, vervul ons met alle genade!"

Elk krijger der strijdende Kerk staat heden op, en bidt op Pius' voorbeeld: »Onder 1) uwe bestiering, hoogverhevene Vrouwe! wil ik voortaan dienen en gaan strijden; ik geef mij gansch en geheel aan Uwe heerschappij over, en smeeke U dringend, dat Gij mij ten eenenmale gelieft te geleiden en te bestieren. Laat mij toch, bid ik U, niet over aan mij zelve: want te goed ben ik van mijne onbekwaamheid overtuigd."»

»U, voortreffelijke 2) en hoogverhevene Vrouwe! U wil mijn hart beminnen, U wenscht mijn mond te prijzen, U verlangt mijn gemoed eerbied en hulde te brengen; U tracht mijne ziel op alle wijzen te smeeken: want geheel mijne zelfstandigheid, alles wat in mij is, alles wat ik ben, beveelt zich dringend aan Uwe bescherming en stelt zich onder Uwe hoede en schutse, o ONVERWINNELIJKE MARIA."»

1) *Tu tuo regimine, Domina, de caetero volo militare; me totaliter dominationi tuae committo, ut me plenarie regas et gubernes. Non me permittas mihi, quia sum mihi ipsi conscius nimis* S. Anselm. *Med. super: Salve R.*

2) *Te Domina magna, et valde magna, Te vult cor meum amare, Te cupit os meum laudare, Te desiderat venerari mens mea. Te affectat exorare anima mea, quia tuitioni tuae se commendat tota substantia mea.* S. Anselmus. *Ibid.*

IX.

HAAR SLOTFEEST, DAT EEUWIG DUURT.

Na de inzameling van den buit en de plechtige gelukwenschingen, viert geheel Israël feest, en zingt Judith zelve haar lied.

Onze beschouwing strekt zich in dit Hoofdstuk uit over beiden; wij moeten dat feest, eenig in de geschiedenis, trouw nagaan; wij moeten nog veel nauwkeuriger Judiths zegezing in overweging nemen: ten einde het eeuwig **SLOTFEEST DER WARE JUDITH** of de eindzegepraal **DER ONVERWINNELIJKE MARIA** daaruit op te maken, en door een ieder duidelijk te doen zien.

Om de aandacht onzer Lezers op dit laatste doch roemvol gedeelte van Judith's leven te vergemakkelijken, zullen wij den zoo gewichtigen inhoud en diens gevolgtrekkingen onder afzonderlijke opschriften bespreken.

1. Ook hier blijft Judith Vóórbeduiding.

Het lijdt geen twijfel, of, bij de behandeling der vorige

Hoofdstukken, moet de *analogie* tusschen de type en de antitype, door haar rijken overvloed noodzakelijk onze verwondering hebben opgewekt; en niemand onzer Lezers, of hij zal ook bij andere nevenomstandigheden, die wij stilzwijgend voorbijgingen, in de vrouw van Bethulië DE WARE JUDITH zonder eenige moeite onderscheiden.

Dan, hoe levendiger de menigvuldige overeenkomst tusschen het beeld en zijn tegenbeeld ons mocht treffen, hoe gemakkelijker wij zullen begrijpen, dat, nu de strijd en de volslagen zegepraal door al de deelgenooten gevierd en door de heldin zelve bezongen wordt, de vóórbeduidende beteekenis van Judith in waarde en gewicht stijgen moet.

Neen, hetzij verre, wij mogen de prophetische bestemming onzer heldin met de verwijdering der Assyriërs niet voor afgesloten houden. Haar overwinning op Holofernes en op zijn leger moet ook door plechtige feestviering ruchtbaar verkondigd, ja, vereeuwigd worden; ten einde tevens de verreikende beteekenis dier volledige zegepraal duidelijker dan door al het voorgaande, te doen zien.

De vorige beschouwingen stellen ons nog niet in staat, de breede gevolgen van hare heldendaad naar waarde te schatten. Judith zelve moet ons, op bijzondere ingeving Gods, de hoogere en innige beteekenis harer roeping verklaren en ons bevestigen, dat haar zegepraal wel op aarde, maar veel meer nog in de eeuwigheid, de grootheid Gods verkondigt. De geheele geschiedenis waarin we Judith als Vóórbeduiding DER ONVERWINNELIJKE MARIA zagen optreden, moet in haar diepen zin plechtstatig herdacht, Godsdienstig voorgesteld en feestelijk gevierd worden.

Mag dit gedeelte van Judiths leven dan niet zeer belangrijk heeten voor ons doel?

De hechte bewijsvoering van den nauwkeurigen Patrizi

toont aan, dat Judith ook bij deze voorname gebeurtenis haars levens, niet minder als Vóorbeduiding moet worden genomen. Immers zagen we in de vorige beschouwingen het typisch karakter onzer heldinne, door eindlooze overeenkomsten tot in alle bijzonderheden doorgevoerd; en waarom zouden ook nu niet, bij de plechtige viering harer heldendaad, èn haar persoon, èn de veelvuldige maar altijd buitengewone omstandigheden dier gebeurtenis, èn de trefende ontboezemingen van haar lied, den typischen zin behouden en dus allen op Maria van toepassing zijn?

Deze hoogere beteekenis der feiten blijft ook hier het voorname, dat wij te betrachten hebben; hun typische zin toch is het eigenlijk, die tot onze zaak behoort; terwijl de historische, oudheidkundige of welke andere belangrijke quaestiën ook, buiten den omtrek onzer beschouwingen liggen.

Wij gaan verder: niet slechts blijft de vrouw van Bethulië ook hier, naar de aangegevene wetenschappelijke gronden DE WARE JUDITH voorafschaduwen; maar het gewicht dier bestemming stijgt bij dit feestgetij tot een ongekende hoogte.

Inderdaad: verschillende Vaders, zooals als we van den heiligen Ephrem reeds opmerkten, geven aan de heilige Judith eene eereplaats onder de Propheten; en dit niet enkel om haar persoon als Vóorbeduiding, maar ook in den nauwsten zin, in de etymologische of meest bepaalde beteekenis van het woord: d. w. z. zij houden, dat de H. Geest aan de kuische Judith de gave van voorzegging had geschonken; en het bewijs voor dit oordeel, is haar zegezing; dat deze haar door God was ingegeven, wordt door niemand betwijfeld.

De zoo verdienstelijke en zaakkundige bewerker van

Sions Gezangen 1) vergelijkt het lied van Judith met de vroegere prophetische dichtstukken, en acht het niets minder dan deze in staat, om getuigenis te geven, dat nog dezelfde God der heilige dichtkunst leeft. »De Heer van Israël laat het hoofddoel Zijner heilige poëzij bijna op dezelfde wijze uitkomen aan het einde en bij Israëls verstrooiing, als Hij dit van den beginne af en bij Israëls vorming vertoonde. In Tobias immers vinden wij Jacob, in Judith Debbora weder. Wat de Thabor van Debbora hoorde, verneemt de tegenover liggende hoogte van Bethuliëns zegezagster des Heeren. In Judith vindt Debbora haar nagalm; zooals wij die nog eens, maar dan voor de laatste maal, zullen aantreffen bij den dageraad van het Nieuw Verbond, in Simeon den Propheet, en in Maria, de Moeder van Jesus »bij Haar *Magnificat*.

En welk dit hoofddoel is, dat God beoogt bij de hoogere ingeving Zijner Prophetesse? Waar derhalve hare voorspellingen heenwijzen? »De heldhaftige vrouw 2) wil Jehova zingen; zij verwijst op de grootheid Gods én in Zijne werken én in Zijne straffen.” Wij stemmen volkomen in met hetgene de geleerde schrijver in zijne *Cantica Sion*, daar verder aan toevoegt: „In Judith ontmoeten we 3) Debbora weder; de heldhaftige vrouw van Bethulië zingt *den triomf des Heeren*, zooals die nu bestaat, maar ook altijd bestaan zal, over al Zijne vijanden, *zooewel in deze als in de toekomstige eeuwen.*”

Moet echter de feestzang van Judith prophetisch verstaan worden, dan kan ook de feestelijkheid niet anders dan met

1) *CANTICA SION*. Beschouwd in hun verband met etc. door R. J. Pierik. S. J. Deel II. Bladz. 364.

2) *Ibid.* 3) *Ibid.*

typische beteekenis verklaard worden; en omgekeerd; beiden immers vormen één geheel. Zij herdenken de heldendaad gelijk ze is, en vieren de zegepraal in haar wijde en waarachtige beteekenis; het lied vertolkt de feestelijkheid, en deze is één met de zegepraal over den vijand.

Uit deze breede, doch ware opvatting dier feestviering in 't algemeen, volgt van zelve, dat beide als van elkander onafscheidbare gedeelten, én hoogtijd én zegelied, in typischen zin, of als Voorbeduiding moeten genomen. Wat Judith onmiddelijk bezingt, is de zegepraal die zij zelve als Voorbeduiding heeft behaald, en wier blijde gevolgen al het volk geniet; haar lied is 't voornamelijk deel, het hoogste punt der feestelijkheid en als de ontboezeming van aller vreugde; het is de trouwst mogelijke teekening van het feest zelve.

Wij hebben dan niet voorbarig gesproken met te zeggen: Judith blijft Voorafbeelding DER ONVERWINNELIJKE MARIA én in haar feestgetij én in haar gezang; bij hetgene zij verricht en bij hetgene zij verkondigt.

Op het voetspoor van denzelfden Schriftverklaarder nemen wij voor de feestbeschrijving de Grieksche overzetting tot leidraad; om Judiths lied te betrachten, zullen we de eigen vertaling van den talentvollen schrijver overnemen.

2. Haar feest stelt ons het slotfeest voor der Ware Judith.

Blijft Judith eene typische voorstelling der Moeder Maagd, eene afschaduwing DER ONVERWINNELIJKE MARIA tot in alle bijzondere overeenkomsten, dan rijst hier van zelve de vraag: Wat te oordeelen van dien rustigen, onverstoorden, plechtigen en algemeenen zegetocht van Judith, na den strijd en de inzameling van den buit, door gansch Israël gevolgd en deelnemend gevierd? Wat heeft dit slotfeest

daarna jaarlijks herdacht, vóór te beduiden, zoo niet de eindzegepraal DER WARE JUDITH, welke voorzeker nu reeds begonnen is, dan echter eerst volkomen gevierd wordt, wanneer bij de vervulling der tijden, aan het einde der eeuwen, de inzameling van den geestelijken buit in werkelijkheid is geëindigd; en vooral, wanneer gansch Israël, d. w. z. de gansche Kerk vreugdevol deel zal nemen aan Maria's verheerlijking? Op deze typische, zeggen we liever prophetische gebeurtenis te Bethulië en te Jerusalem, beantwoordt geen feestgetij DER ONVERWINNELIJKE MARIA volkomen, tenzij datgene, wat al de verlost en mét Haar, op aarde en in den hemel, als eenzelfde feestelijkheid met den Verlosser zullen medevieren.

Uiten we hier geheel onze gedachte met korte woorden.

Wij mogen dit feestgetij beschouwen als eene Vóórbeduiding der zegepraal, die op den Grooten dag des Heeren, tot al de kinderen Gods, de ware Israëlieten, zal worden uitgestrekt. En wij mogen Judith's zegelied als het vóórspel rekenen van den lofzang, dien DE WARE JUDITH aan het einde der dagen, wanneer de strijdende Kerk voor eeuwig in de zegevierende is overgegaan, zal doen klinken.

Wat echter de gronden onzer meening betreft, zij mogen ons nog zoo hecht en overredend schijnen, en werkelijk onwrikbaar zijn; toch willen wij liever een hooger gezag, dat zulk eene verantwoordelijkheid torschen kan en op al onzen eerbied aanspraak heeft, dat van den grooten bisschop van Maintz daarvoor laten gelden.

»Het geheele Christenvolk, zoo zegt hij, 1) zal dan

1) *Omnis populus Dei de perceptâ victoriâ gaudet, cum universa membra Christi, in fine mundi, de triumpho antiqui hostis pleniter exsultant. Tuncque in organis et citharis Dei laudes*

eerst onverdeeld van vreugde zijn opgetogen over de nu behaalde overwinning, wanneer al de ledematen van Christus, aan het einde der wereld, over de zegepraal op den ouden vijand, in vollen zin feest vieren. En dan zullen de lofgezangen Gods, met citers en ander speeltuig begeleid, plechtstatig ruischen, wanneer wij allen te zamen én met jubelende stemmen, én door een volmaakt zalig leven als tot een accoord samen smelten, om den Almachtigen Heer voor eeuwig lof te brengen in de gelukzaligheid."

Zal echter aan het einde der dagen het groote jubel-feest des Heeren aanvangen, nu reeds wordt het, dan meer dan minder, door Godsdienstige vreugdeblijken aangeduid en voorafgegaan. Zoo ook zal dan eerst DE ONVERWINNELIJKE MARIA met Christus volkomen zegepralen; maar nu reeds doet ook Zij bijwijlen op treffende wijze Haar overmacht op het kwaad gevoelen, de vast behaalde overwinning op den vijand luisterlijk blijken.

»Dan ook eerst zal onze Judith," 1) DE WARE JUDITH in persoon, en die Zij voorstelt, de Kerk," den Heer een nieuw lied zingen, wanneer Zij van de vijanden, satan en zijn aanhang, noch misleiding, noch hindernis voor iemand meer te duchten heeft. 't Is van Haar bijgevolg, dat hier geschreven staat: *Toen zong Judith haar lied.*"

En dit lied, én het feestgetij verdienen derhalve door ons met eerbied en vlijt te worden overwogen.

Vóór dat we echter haar lied, dat nog heden zoo duidelijk in

resonant, quando et voce jubilationis et concordie modulatione perfectae vitae Omnipotenti Domino laudes perpetualiter decantant. *Rabanus. XV.*

1) Tunc et Judith nostra Canticum novum cantat Domino, quando de corruptione vel laesione hostium nihil ultra veretur, de qua consequenter scribitur: *Tunc cantavit... Rabanus XV.*

Maria's lofzang weergalmt, doen spreken, moeten we eerst het feestgetij zelve in overweging nemen. Van welken aard blijkt het naar de beschrijving der geschiedenis te wezen? Hoe en door wien is het ingericht; met welke plechtigheid en algemeenheid wordt het gevierd? Al deze vragen dienen in het kort opgelost, ten einde de toepassing van het feest of de beteekenis gemakkelijker te doen gevoelen.

Het laatste Hoofdstuk van het *Boek Judith* met het slot van het voorlaatste, mag als het derde gedeelte van dat *Boek* genomen. Mét het lied lezen we daar den gedenkwaardigen vierdag, in weinige trekken aldus omschreven.

Nadat Eliachim en de Joodsche priesterschap Judith te Bethulië hadden gehuldigd, gelijk nog nimmer aan eene vrouw, zelfs niet aan Esther, was te beurt gevallen, nadat al het volk met deze zegewensen had ingestemd; nadat de inzameling en ook de verdeeling van den buit ten einde was, vierde gansch 1) Israël feest. »Al de mannen, de vrouwen, de maagden en jongelingen, waren van vreugde uitgestort en zongen met citers en ander speeltuig.»

Of zooals de Grieksche vertaler 2) wat breedvoeriger opgeeft.

»Al de vrouwen van Israël komen te zamen naar Bethulië om Judith te zien; zij wenschten haar geluk en richtten ter harer eere een rijendans aan. En Judith nam een boomtwijg, als zegeteeken in de hand, en deelde er ook rond aan de vrouwen, die haar omringden. Zij zelve en die haar vergezelden, bekransden zich met olijftakken. Maar zij ging aan al het volk, tot ééne feeststaatsie geschaard vooruit, en geleidde het vrouwenkoor.

1) *Judith*. XV. 15.

2) *Judith*. XV. 10-13. XVI. Vgl. *Cantica Sion*. Bladz. 365

»En alle mannen van Israël volgden gewapend, met kransen versierd en lofliederen zingend.

»En nu hief Judith dit danklied aan, te midden van geheel Israël; en het geheele volk zong dit loflied na, (steeds antwoordende bij het geklank van rinkelbommen en cymbalen op) hetgeen Judith zong.»

»Tot zoo verre de Grieksche tekst. Het was dus 1) een beurtzang, óf bij beurten gezongen, óf zóó, dat Judith met de vrouwen het lied zong, terwijl het mannenkoor gedurig het eerste vers herhaalde.»

Op grond van dit verhaal kunnen we nu ons oordeel over de feestviering vormen, en de zoeven gestelde vragen oplossen.

Het feest wordt bijgewoond door al het volk, d. i. door allen van Juda, en ook door allen van Israël, die daar verspreid woonden of van elders aankwamen; het heeft plaats onder goedkeuring van het hoogste gezag, thans door Eliachim uitgeoefend, die, als Hooge Priester, Christus voorstelt.

De inrichting der feestelijkheid ontsproot van zelve aan de blijde, opgetogen geestes-stemming van het volk; overigens werd de regeling door den Hoogen Priester aan Judith overgelaten.

't Is eene Godsdienstige plechtigheid van dankzegging aan den Heer, en van gelukwensching aan haar, die de Heer, ter Zijner verheerlijking had uitgekozen, ingegeven en geleid, en die nu voor altoos zegeviert tot haar laatste einde toe. Zelfs vele jaren na Judiths afsterven, in den

gezegenden leeftijd van 105 jaren 1) bleef Judea onverstoord een vollen vrede genieten.

De feeststaatsie 2) neemt haar uittocht van Bethuliä, en trekt naar Jerusalem, om in den Tempel, de afbeelding des hemels, het eigenlijke feestgetij door gemeenschappelijke aanbidding, door brandoffers en vrijwillige giften, door op te dragen wat zij beloofd hadden, zoo plechtig en grootsch mogelijk te vieren. Dit feestbedrijf heeft drie volle maanden geduurd, en werd daarna telken jare onder de benaming van *Judithsdag* op gelijke wijze gevierd, om na de Babylonische gevangenschap samen te smelten, naar we meenen, met het feest der Kerkwijding van den tweeden Tempel; die in uitwendige praal en stoffelijke kostbaarheden bij den eersten Tempel ver achterstond, doch als Huis Gods en afschaduwing des hemels dien eersten verre overtrof: omdat de Heer, in het Vleesch verschenen, op de handen Zijner Moeder, DE WARE JUDITH, 3) persoonlijk daar is opgedragen.

Judith moet haar lied, dat zij aan allen had rondgedeeld, wel hebben aangevangen bij 't begin van den optocht, en zeer zeker te Jerusalem hebben hervat. Terwijl het geheele volk op aanwijzing van den Hoogen Priester naar Jerusalem getogen, daar zijn offers plengde; wijdde Judith 4) al de rijke schatten en velerlei kostbaarheden van Holofernes, die het volk haar had toegewezen, en wel in 't bijzonder zijn oorlogsgetuig met het prachtgordijn,

1) *Judith*. XVI. 28. De geschillen over de Chaldeeusche lezing van dit jaartal, liggen buiten ons bestek.

2) *Judith*. XVI. 22, 31.

3) *Malachias*. III. 1.

4) *Judith*. XVI. 23.

't welk zij van zijn legerstede had meegenomen, in navolging van David, tot een gedenkgift aan den Heer. En deze gift was niet van geringe waarde noch van weinig omvang; om het alles te vervoeren, had men Judith's lastwagens en muilezels 1) daar mede moeten beladen. Na afloop der feestelijkheden nam Judith's aanzien 2) te Bethulië en hare vermaardheid door 't gansche land dagelijks toe. Bij de feesten verscheen zij met grooten luister; grootmoedigheid en kuischheid bleven immer in haar gepaard. Zij schonk hare dienstmaagd de vrijheid, liet haar uitgestrekte goederen aan hare verwanten als erfenis, en bij haar afsterven werd zij zeven dagen — het plechtig treurgetal — door Israël beweend.

Ziedaar in 't kort wat ons de geschiedenis van het feest vermeldt. Doch kan het onwaarschijnlijk heeten, dat gedurende zulk een feestgetij van 100 dagen, de priester-schaar haar zegebede meer dan eens tot Judith heeft hervat: »Gij zijt de luister van Jerusalem, de vreugde van Israël, de roem van ons volk,» terwijl de feestvierende natie deze en meer andere prophetische aanduidingen DER WARE JUDITH plechtig nazong?

Indien ooit, dan voorzeker bij zulk een feest hadden de Joden wel reden en overvloedig aanleiding, om gevoelens te koesteren en die ook te uiten, als die Zacharias 3) later ontboezemde:

1) *De Grieksche vertaler.* XV. 11.

2) *Judith.* XVI. 25.

3) *Luc.* I. 68.

„Gezegend zij de Heere, de God van Israël:
 Want Hij heeft Zijn volk bezocht en verlossing te weeg gebracht.
 Gelijk Hij sprak door Zijner heiligen mond,
 Zijn Propheten, die van eeuwen herwaarts zij!
 Redding van onze vijanden,
 En uit de hand van allen, die ons haten.”

Zonder volle bewustheid beleden zij dan, dat de overwinning thans gevierd, tot vóórteeken dienen moest. In werkelijkheid immers verheugden zij zich met de toezegging en den *schijn* dierzelfde zegepraal, wier vervulling en *waarheid* Zacharias aanschouwde.

Kan het gewaagd schijnen, indien wij in de gemoederen van velen, van de Godsdienstigsten vooral, gevoelens meenen te lezen, als die wij zoo menigwerf in de hun bekende Psalmen en in andere prophetische Schriften ontmoeten?

Hun toch waren de zoogenaamde 1) *Trap-Psalmen*, of bedevaartzangen bij den optocht naar de hooge feesten te Jerusalem, door gebruik eigen geworden; dit mag althans ongetwijfeld gelden nopens het derde 2) *Lied der optochten*:

„O! ik verheug me, als men mij zegt:
 Wij gaan naar 't huis des Heeren!

1) Volgens Lowth, Michaëlis en andren zijn die 15 Psalmen van 119 - 133, *Graduales* genoemd, omdat ze onder het beklimmen der 15 trappen naar den tempel, op de plechtige feestdagen gezongen werden. Calmet meende, zij heeten het *Lied der optochten*, als hadde het volk deze Psalmen aangeheven bij den terugkeer van Babylon, of die gebeden, om de verlossing uit de ballingschap af te smeeken. Anderen, doch met nog minder grond, leiden de benaming af van het hooger klimmen van toon.

2) *Psalm. CXXI. Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi etc.*

Jaf onze voeten stonden
 In uwe poorten, o Jerusalem!
 Jerusalem! gij schoon gebouwde!
 Als stad, waar alles samenhangt!

Waarheen de stammen opgaan, 's Heeren stammen,
 Getuigenissen voor [ons] Israël,
 Om 's Heeren Naam te loven."

Verheft de Christen bij 't bidden van dien Psalm, dien de Kerk op al de Maria-feesten in hare gebeden opnam, van zelve zijne hoop naar het hemelsch Sion, werpt hij dan zijn blikken op die schoone muren »uit diamant gehouwen" en wenscht hij dan zoo vurig naar die »woningen des Vaders," waar God zegeviert; dan zullen zin en toon van datzelfde gezang ook de Israëlieten, gestemd als ze waren door zulk een feest, wel tot hoogere gedachten hebben opgevoerd.

Zoo natuurlijk althans moest in hun hart een vóórgevoel der blijde toekomst rijzen. Neen, 't is niet voorbarig te zeggen: toen schemerde hun in de verte het licht reeds toe, dat later ontstoken, Isaias in geestvervoering bracht: »Dan ziet, 1) Ik schep een nieuwen hemel en een nieuwe aarde; en aan de vorigen zal men niet meer denken; het vroegere zal in de herinnering niet meer opkomen. Maar gij zult vreugde vieren en in blijdschap zijn uitgestort en dat voor eeuwig over hetgene Ik schep," wanneer Ik bij Mijn tweede komst, naar U afdaal:" want ziet Ik schep een nieuw Jerusalem tot jubel, een nieuw volk tot vreugde. Ik Zelf wil feest houden in Jerusalem en vreugde vieren met Mijn volk," en van dat SLOTFEEST af »zal er geen weenende stem, geen klagende meer worden gehoord!"

1) *Isaï. LXV. 17.*

De genade immers sprak zoo helder bij dit Godsdienstig hoogtijd, zij sprak krachtig in hunne zielen: »Verheug U uitermate, dochter van Sion! 1) Jubel, dochter van Jerusalem! Zie Uw Koning komt!» Hij, de rechtvaardige, toonde zich reeds door den vijand op zoo wonderbare wijze te doen sneven!

Ons alwederom, die de vervulling der zooeven genoemde voorspelling van Isaias aanschouwen, die »de H. Stad 2) het nieuwe Jerusalem, uit God van den hemel zagen afdalen;» ons, voor wie de schaduw door de waarheid is opgehelderd, ons kan het niet bezwaarlijk zijn, in het oude Jerusalem, nu in ééne en zóó plechtige feestviering omgeschapen, de afbeelding des hemels te zien.

»Wij, die zijn toegetreden 3) tot den berg Sion en tot de Stad van den levenden God, het hemelsch Jerusalem, en tot de feestvergadering der vele duizendtallen van Engelen; en tot de Kerk der eerstgeborenen,» wij zien in dit heuchelijk feest van Judith, de duidelijke afschaduwing van dat DER WARE JUDITH aan het einde der eeuwen.

Wanneer dan al de gelukzalige zielen, die elk met haar lichaam zullen vereenigd zijn, wanneer allen die afgewasschen zijn in het bloed van het Lam, daar ter rechter zijn geschaard, heffen zij een choor aan, Maria ter eere: »De Heer heeft U gezegend door Zijne kracht: want door U heeft Hij onze vijanden vernietigd!»

Dan neemt Maria Haar Rijksschepter — den boomtewijg van Judith — in de hand en deelt aan allen, 4) die vol blijdschap haar omringen, de zegepalmen rond.

1) *Zach.* IX. 9.

2) *Openbaring* XXI. 10.

3) *Hebr.* XII. 42.

4) *Openb.* VII. 9.

DE WARE JUDITH Zelve en die Haar vergezellen, bekroonen zich met olijftakken des eeuwigen vredes. Eenig voorbeeld in het Oud Testament, dat vrouwen zich aldus omkransen met olijftakken; nu bij Judiths feest zijn zij allen daarmede versierd; want zij treden allen samen en zingen 1) ter eere DER WARE JUDITH hun lied, dat niemand anders zingen kan tenzij die uitverkorenen.

Het aantal feestelingen blijft onbekend: want het is ontelbaar.

Zij vormen één beurtzang: want allen zijn gelijkelijk opgetogen.

Zoo trekt de stoet van Bethulië, de Kerk hier beneden, naar Jerusalem, het Jerusalem van boven, dat volmaakt en voor immer zegeviert.

Vóór dat echter het feest in al zijn plechtigheid daar boven aanvangt, moeten wij, zooals 2) te Bethulië geschiedde, op de stem van den Hoogen Priester, die Zijne Moeder in het openbaar heeft verwelkomd en alle glorie toegezegd, moeten wij, vrijgekochten, rein gewasschen in Zijn Bloed, eerst Maria toejuichen! Hoe! — mag men vragen — moeten? Omdat het Zijn wil is, die over alles gebiedt; ofschoon allen, die daar zijn, volgaarne zich wenden en veel dankbaarder tot hunne Koningin, Maria, dan de Bethuliers naar Judith. »Al de dochters van Sion 3) — al de gelukzaligen — hebben het oog op Maria gevestigd; allen roemen Haar zalig; zij die als koninginnen boven anderen uitsteken, wedijveren om het zeerst Maria te prijzen.»

1) *Openbaring. XIV. 3.*

2) *Judith. XV. 12.*

3) *Viderunt Eam filiae Sion; et Beatam dixerunt, et reginae laudaverunt Eam. Off. Assumpt.*

Haar bleef, zoolang de tijd van strijden aanhield, de schat Zijner verdiensten en genaden ter beschikking; nu ook laat de eeuwige Eliachim Haar vrij, den feestelijken optocht te regelen: want geen schepsel is in staat de lieder te beseffen, »waarmede Hij, de Heer, Zijne Moeder, de luister en de eerste dochter van Jerusalem, 1) met alle kostbaarheden van deugd en gaven versierd, daar aanschouwt en verheerlijken wil.»

De feeststaatsie, welke DE WARE JUDITH hier te regelen heeft, en aan wier hoofd Zij zich bevindt, is de gezamenlijke optocht van alle gelukzaligen, zoo Engelen als menschen, die na het oordeel ten hemel opstijgen. Allen, daar ten feestreij geschaard, roepen Haar eenparig toe: »Wij allen, o Moeder Gods, wij allen zijn verrukt van blijdschap, nu wij bezit gaan nemen van de Stad Gods, maar in U, als het toppunt dier heerlijkheid te beschouwen, zullen wij een nieuwen hemel genieten.»

Wij weten het allen, nu reeds zegespraakt DE WARE JUDITH, naar ziel en lichaam ten hemel opgenomen; nu reeds aanschouwen we in Haar het werk der genade voltooid, in ons echter zal die triomf niet voor dien plechtigen dag voltrokken zijn. Maar van het oogenblik af, dat Maria dat toppunt van heerlijkheid besteeg, tot dat al Hare kinderen naar lichaam en ziel met Haar opstijgen, zal Haar zegespraal steeds toenemen.

»Dan echter 3) zal ook in de Kerk — die ná en óm

1) Ornatam monilibus Dominus concupivit *Off. Ass.*

2) Sicut laetantium omnium nostrum habitatio est in Te, S. Dei Genitrix. *Psalm LXXXVI. 7. Off. Ass.*

3) Judith, hoc est confitens et laudans, tunc Canticum canit Domino, quando S. Ecclesia, sponsa videlicet summi Regis post peractum bellum praesentis vitae, quo contra diabolum atque

Maria, door Judith is afgebeeld — datgene, wat we hier lezen, worden vervuld; dan zal zij, als de Bruid des hoogsten Konings haar eeuwig loflied aanheffen, wanneer zij den strijd van dit leven, dien zij tegen den duivel en de geestelijke vijanden ondernam, zal hebben voltrokken. Dan zal zij voor de overwinning en hare bevrijding, den Heer waardige dankoffers aanbieden, dan de vervulling harer plicht zonder eenige hindernis doen blijken; en niets zal er meer tegen haar opstaan; maar eeuwig blijft zij vreugde vieren.”

Intusschen richten wij met Pius onze blikken naar boven, »waar de deuren des hemels 1) reeds geopend zijn door Haar, die daar met de Engelen zegeviert.” Ons hart verzuchte steeds, op de uitnoodiging der Kerk: »weest verheugd: 2) want de Maagd Maria, die reeds ten hemel opklim, heerscht nu met Christus in eeuwigheid.”

3. Dat feest is niet uitsluitend van de zegevierende, maar ook van de strijdende Kerk te verstaan.

Maar leert die feestvergadering ons anders niets, dan den laatsten triomf DER WARE JUDITH? Schildert de plechtstatige triomftocht van Bethulië naar Jerusalem slechts den laatsten en algemeenen overgang der strijdende Kerk op aarde naar die in 't hemelsch Jerusalem eeuwig zegeviert?

Het lied van Judith, dat als een trouwe tolk, den zin

hostes spirituales confligebat, pro triumpho atque ereptione sua Domino grates condignas exsolvit, atque officii sui sine aliquo impedimento pleniter Ipsi exhibet ministerium; nec aliquid ei oberit etc. *Rabanus XVI.*

1) Paradisi portae per Te nobis apertae sunt, quae hodie gloriosa cum Angelis triumphas. *Off. Ass.*

2) Hodie Maria Virgo coelos ascendit! gaudete quia cum Christo regnat in aeternum! *Off. Ass.*

en de beteekenis van het geheele feest weergeeft, is het uitsluitend voorspelling van den grooten dag des Heeren? »Zij verwijst immers, gelijk P. Pierik 1) zegt, op Gods gericht en op het eeuwig vuur, even als Mozes op de eindlooze straffen wees van een rechtvaardiglijk vertoornden God.» Voorzeker is het eene voorspelling van dien grooten dag des Heeren, en dus ook van den dag der groote Vrouwe, Zijne Moeder; die met Hem, den Koning der glorie Haar Zoon, zal afdalen om te oordeelen; en daarna met allen, die aan Haar gelijk zijn geworden, voor eeuwig zal opstijgen ten hemel. Doch bespreekt dat prophetisch lied niets anders dan dien dag, of de groote gebeurtenis van dien dag, het **SLOTFEEST DER ONVERWINNELIJKE MARIA?** Wij twijfelen er niet aan, of het doelt zeer zeker ook op de zegepralen, die de groote zegepraal noodzakelijk vooraf gaan; en het beschrijft ook den tijd, dien we thans beleven.

Inderdaad: men heeft slechts den inhoud van het gezang te raadplegen om overtuigend in te zien, dat het veel meer, en wel bijzonder de tegenwoordige dingen bespreekt, waarop de wetten van Gods Voorzienigheid, door Judith vermeld, van zelve toepasselijk zijn.

Wij hoorden het reeds uit den mond des Schrijvers over *Sions Gezangen*: »Zij zingt den triomf des Heeren over al Zijne vijanden, zooals die nu bestaat, zoowel in deze eeuw als in de toekomstige.» Dit kan zoo weinig betwijfeld worden, dat wij er niet langer bij stil staan; wij wilden dit slechts vooraf in herinnering brengen, ten einde een ander bezwaar in te leiden, eene andere zeer gewichtige vraag over den aard dier zegepraal nu te stellen.

1) CANTICA SION. II. Bladz. 368.

Van welke zegepraal kan in Judith's lied sprake zijn? Met deze vraag raken wij eene hoofdquaestie, de grondvraag aan onzer Verhandeling! DE BLIK IN DE TOEKOMST DOOR PIUS geworpen, rust hij op een slechts inwendige en louter bovennatuurlijke zegepraal des geloofs, of is ons in DE WARE JUDITH ook hoop geschonken op een uitwendige verlossing?

Wij ontmoeten hier op onzen weg mannen, wien 't aan groot vertrouwen in geenen deele ontbreekt, die al onze stellingen, tot heden geuit, gaarne toegeven en met ons in 't verschiet op de blijde toekomst staren van HET SLOTFEEST DER ONVERWINNELIJKE MARIA, doch in de naaste, zelfs niet in de verste toekomst geen zegepraal verwachten, tenzij op louter inwendig gebied. De Kerk schittert, zeggen zij, door haar voorbeeldeloze eenheid; zij zal nog meer glinsteren door de kracht van haar geloof; zij zal uitmunten in reinheid, recht en heiligheid; zoodat een ieder haar den lof geven moet, dien we van Judith lezen: *Er was niemand die eenig kwaad wist tegen haar.*

Wat Pius voorspelde, dat de Kerk in de negentiende eeuw, vooral na het Vaticaansch Concilie 1), nieuwe blijken harer innerlijke eenheid en onverstoorbare levenskracht zal aan den dag leggen, deze voorspelling zal volgens hen op het inwendig gebied des geloofs, ten volle bewaarheid worden. Doch maatschappelijken invloed uitoefenen, dat is de maatschappij, waardoor zij is uitgeworpen, op nieuw door-dringen, dat durven zij niet meer verwachten.

De reeks dier mannen begint voor onze eeuw met Donoso Cortes, dien althans ontmoeten wij het eerst als schrijver; zij telt mannen, die aanspraak hebben op eerbied en

1) Vgl Studiën. II. Jaargang. *Het Vaticaansch Concilie* Bladz 15.

hoogschatting. De een steunt op dezen, de ander op genen grond; doch allen komen tot het eindbesluit: geen zegepraal rest meer der Kerk, tenzij in louter geestelijken zin.

De dusgenaamde liberaal-katholieken zijn in 't algemeen deze ontmoedigende richting toegedaan. Hun ontbreekt het juist begrip en nog meer het waar gevoel over de zending en de rechten der Kerk en van haar hoofd; zoodat wij de bezwaren, van geheel anderen aard, en de schijngronden, die zij aanvoeren, hier niet eens bespreken willen. Van geheel ander gehalte zijn diegenen, op wie we hier het oog hebben.

Donoso Cortes, die als schrijver verdient opgemerkt, scheen te meenen, dat nieuwe heilmiddelen werden vereischt, voor de negentiende eeuwse maatschappij te genezen; en omdat hij deze niet konde verwachten, blikte hij op de laatste ingrijping Gods, het algemeen oordeel. Zulk eene meening echter kan toch niet wel stand houden, wijl haar grond noodzakelijk faalt. De Stichter der Kerk heeft haar immers van heilmiddelen ruimschoots voorzien, om de wereld op het rechte spoor te brengen en te houden; aan die middelen der Kerk eigen, ontbreekt het niet; zelfs blijkt hunne kracht heden meer dan ooit.

Anderen, en zij zijn de meesten, staven hun minder beoedigend voorgevoel niet zoo nauwkeurig, en wenden alles, wat wij onder het opschrift: DE HOPELOOZE TOESTAND in 't midden brachten, als bewijzen aan, dat er op geene ingrijping Gods te hopen valt! althans geen zegepraal der Kerk te verwachten is, tenzij in geestelijken zin.

Zoo dan — om hun gevoelen, of om den omvang huuner opvatting, zoo veel we kunnen, te formuleeren, en daardoor reeds te ontzenuwen — zoo dan zou de Paus,

die in zijn ambt, in zijne bediening en in zijn persoon door een Goddelijk recht, van alle staatsmachten der wereld 1) onafhankelijk is, zijn zal en blijven moet, hij zoude zijn zending, die ook de zending is der Kerk, niet meer zien geëerbiedigd, niet eens erkend, tenzij door individuën maar niet door vertegenwoordigers der maatschappij? Dus ook zou de gansche Kerk in haar hoofd nimmer meer den grond harer rechten genieten kunnen? En die wederrechtelijke toestand van het Christendom zou, als in de drie eerste eeuwen, nu voor goed zijn teruggekeerd?

Voor zooverre het bezwaar aldus wordt geopperd, antwoordden wij reeds met Pius 2) of liever met Judith: *En wie zijt gij, om den Heer onzen God op de proef te durven stellen?*

Zulk een toestand, zegt men verder, duurde drie eeuwen, en toch zegende de Heer de Kerk in die mate, dat zij alom zegevierde? Maar ook was de toestand van dien aard, dat de voortdurende strijd der overheerschende maatschappij met de rechten van Gods Stedehouder, den heilige Schrijvers van dien tijd het idée van 't laatste oordeel steeds voor den geest bracht. Bovendien mag zulk een verscholen leven der Kerk, zelfs in die tijden, niet te algemeen worden gedacht; de bloeiende Kerken van Egypte wederleggen dit denkbeeld; ook was de samenhang der wereldmaatschappij geheel anders ingericht dan heden.

Al verder — want dat wij dus vragen, brengt de omvang hunner opvatting mede — de Evangeliewet, bestemd om de individuën, maar niet minder de vereenigen van

1) Vgl. Pius IX en zijn roemrijk leger. III. *De noodzakelijkheid der tijdelijke macht.* Bladz. 33.

2) Vgl. Bladz 10. 1)

individuën, de maatschappij te verplichten, te beheerschen, de wet des geloofs, der hoop, der liefde; m. e. w. het Godsrijk op aarde, dat heel de wereld omvatten moet, zou dan van zijn recht, en in zooverre van zijn doel en streven, verstoken blijven?

Zij antwoorden: ook nu betreuren wij het toch, dat het grootste gedeelte der menschheid, aan ongeloof is prijs gegeven; en zij die gelooven, hoe weinig overeenkomstig met het geloof blijkt vaak hun levenswandel? Doch dit bewijs pleit juist voor het tegendeel; daar het Rijk Gods, hetwelk Judith bezingt, zich tot aan de uiterste grenzen der aarde uitbreiden moet. Niet in naam en titel alleen, doch in waren en vollen zin; niet slechts bij vrome wenschen: 1) »Dat alle volkeren U prijzen, o Heer, en alle uiteinden der aarde U vreezen!» neen, in werkelijkheid moet Hij heerschen, Hij, die lijdende bad en 2) aan 't einde van zijn gebed verzekerde: »Alle uiteinden der aarde zullen zich van de vroegste openbaringen af herinneren en tot God terugkeeren; en al de geslachten der heidenen zullen voor Hem verschijnen om Hem te aanbidden.» En de Heer Zelf, Wien dat Rijk behoort, verklaart ons daar tevens nader, dat die terugkeer niet van eene gedwongen aanbedding bij MARIA'S SLOTFEEST, maar van eene nederige Godsvereering in deze eeuw moet verstaan worden.

Het staat dan onwrikbaar vast: »Hij, Wiens macht Judith verkondigt, zal, Menschgeworden, heerschen van de eene zee tot aan de andere 3), ja, van den vloed tot aan de grenzen des aardbodems.»

1) *Psalm. LXVI. 8.*

2) *Psalm. XXI. 28.*

3) *Psalm. LXXI. 8.*

Maar zulk Rijk heeft de Heer der Kerk, volgens de opwering zelve, nog niet aanschouwd, toch moet het verwezenlijkt worden; de genademiddelen daartoe noodig zijn zonder eenigen twijfel in de Kerk voorhanden; maar ook de uitwendige hulpmiddelen tot hetzelfde doel moeten wij verwachten. Zal het door Gods Voorzienigheid der Staatsmacht worden gegund die hulp te bieden? Dan zal haar, onder welken vorm zij ook optrede, voor dit dienstbewijs, gelijk aan Judiths dienstmaagd 1) de ware vrijheid of de zegening des geloofs tot loon geschonken worden.

De streving der maatschappij naar eenheid, 2) kenmerkt zich reeds lang, en al sterker en sterker; toch op zich zelve genomen is zij ijdel; — daar naast schittert de streving der Kerk naar eenheid meer dan ooit, en dát streven zal zijn doel niet missen. Ziedaar feiten door ons vroeger aangeduid en uiteengezet. Hoe dit hier voor ons doel van pas komt? Slechts ter wederlegging; en vermits we nu toch eenmaal het gebied der veronderstellingen betraden, zij dan de mogelijkheid eens als werkelijkheid gedacht: Heel de wereld leeft onder één vorst of onder één bestuur; ook dan moet de tijdelijke macht, naar de begrippen der Kerk en de Leer des geloofs, van de geestelijke macht onderscheiden blijven; maar hoe gemakkelijk — indien we dit woord hier gebruiken mogen — kan God zulk een toestand aanwenden tot herstelling van al de rechten der Kerk!

God bediende zich van de wereldmacht der Romeinsche republiek, hoe weerstrevig ook in hare bestuurders, om het geloof te verspreiden, en het alom aanzienlijk en achtbaar

1) Vgl. boven. Bladz. 168.

2) Vgl. boven Bladz. 94,95.

te maken; maar ligt in onze hypothesis dezelfde weg niet open? Hoe dit geschieden zal, zij Gode overgelaten.
Domine Deus respice.

In zijne *Nederlandsche gedachten*, uitte de heer Groen onlangs deze opinie: slechts een der twee oplossingen van de maatschappelijke verwickelingen dezes tijds, schijnt heden denkbaar; het socialisme of het ultramontanisme! Laat ZEd. die voor het navorschen der laatste gronden schijnt terug te schrikken, de hoop willen voeden, dat er een middelweg van elders zal worden geopend, met zijn protestantsche denkbeelden meer strookend; ons komt de middelweg voor den geest: dóór het socialisme naar het ultramontanisme — alle wegen immers geleiden naar Rome!

Zij ook, wien het aan die breedere hoop maugelt, zij moeten wel tot de eindoplossing komen: weldra volgt de vernietiging der wereld. Hoe zich toch eene maatschappij zonder Christus of Evangelie, den Schepper nu niet alleen als vroeger, maar ook den Verlosser ondankbaar, voor te stellen? Nu aan al de heilmiddelen der Kerk, meer dan 18 eeuwen in oefening gebracht, en door hun bewezen invloed in aanspraak en gezag gestegen, tegenstrevend, moet zij in korten tijd noodzakelijk vervallen tot een bijeenvoeging van menschen die aan dieren gelijk geworden, door geen geweld te breidelen zijn. Neen eene maatschappij als die van heden, door 't Christendom verfynd en zich daar tegen aankantend, zij kan, diep bedorven als ze is, geen stand houden.

Mag eindelijk de aanstaande overwinning der Kerk, door Pius zoo vertrouwvol aangeduid, slechts eene inwendige en niet eene maatschappelijke zegepraal zijn — volgens dezelfde opwerping — dan zullen niet slechts de rechten Gods niet meer worden erkend; maar de openbare, gemeenschappelijke Godsdienstviering, elke aanbidding zal

verdwijnen, en gelijk nu reeds voor een goed deel, eindelijk geheel ophouden, zelfs door wetten zijn verboden. Alle Christelijke ideeën gaan dan verloren; het overheerschend heidendom spant de kroon.

Van al deze gevolgen hunner veronderstelling schrikken niet alleen *wij*, maar ook zij, die ze opwierpen, terug; en toch moeten wij tot zulk besluit komen, zoo niet een volledige triomf, door de bemiddeling DER WARE JUDITH met rasse schreden nadert. Geen stilstaan is hier denkbaar; meer dan ooit gaan heden de beginselen met snelheid tot hunne laatste toepassingen over.

Wij sluiten deze lange uitweiding; niet aldus DE MAN DER HOPE. Zijn *Speriamo* 1) zijne hoop is krachtiger, staat vaster, is breed en omvattend, tegen alles bestand. Hij erkent het hopelooze van den toestand, en toch, dit juist sterkt zijn vertrouwen: dan immers past het DER WARE JUDITH een volledige zegepraal der Kerk te bewerken, en wel een zegepraal, naar Pius' gronddenkbeeld, tegenover de revolutie, die de banden tusschen God en de menschheid poogt los te maken. Een zegepraal derhalve wordt door den Paus verwacht, ja, als toegezegd, een zegepraal van Gods rechten op de menschelijke maatschappij. *De revolutie zal te niet gaan*, zoo luidde het, maar zoodra de revolutie ophoudt, treden de rechten van God en Christus in hun volle werking wederom te voorschijn, en dit niet slechts op het bijzonder gebied des geloofs, maar veel eigenlijker op het openbaar gebied der maatschappij; volstrekt zooals dezelfde Pius IX den wensch in '54 te kennen gaf. Niet mag dit aardrijk in een Eden omgeschapen, niet de Kerk hier beneden ophouden een strijdend leger te zijn; doch ook vrede, — vrede vooral met

1) De Wachter. Mei '73. *Uit de gevangenis van het Vaticaan.*

de aardische machten — door haar immer afgebeden, moet haar geschonken worden.

Wat wij derhalve tot hiertoe in 't midden brachten, om het vertrouwen naar Pius' voorbeeld te sterken, dat alles geldt de hoop op eene zegeviering, niet in eng afgebakenden maar in den volsten zin genomen; zooals de zegezing van Judith ons verder bevestigen zal.

Luisteren we met des te vaster beradenheid naar de vermaningen, welke Rabanus Maurus ons in dienzelfden geest aanbiedt.

Opmerkelijk en stichtend is de aandrang, waarmede die leeraar van Duitschland ons op 't harte drukt, den zegezing van Judith goed te overwegen. En waarom? Omdat we daaruit leeren kunnen, welke orde in den strijd dient gevolgd, met welken geest wij moeten bezielde zijn en door welken heldenmoed we tot die zegepraal ongetwijfeld geraken kunnen; dit alles toont het lied, dat we zoo aanstonds uiteenzetten, zonneklaar.

»Meermalen, dus spreekt Rabanus 1) hebben we reeds gewaarschuwd, dat hetgene we hier van Judith's lied en van de begeleidende muziekwerktuigen lezen, in mystieken zin moet worden opgevat, en geschreven is om onze gewichtigste handelingen te regelen.»

»Wij moeten nl. nagaan, hoe 1) onze zangster ons gebiedt

1) Quod saepe diximus, ad actus nostros probatissimos pertinere. Ac inde intuendum nobis etc. *Rabanus XVI.*

2) Intuendum nobis est, qualiter cantrix nostra jubeat nos Domino laudes canere, hoc est: incipere Illi in tympanis, deinde cantare in cymbalis. Scilicet studeamus Ei corde et ore atque bona operatione consonas laudes dicere. *Idem Ibid.*

den Heer lof te zingen, eerst met rinkelbom, dan met cymbalen. Wij verklaren ons. Met hart en mond, met volle borst moeten wij er ons op toeleggen, om vooral door goede daden een welgevallig loflied Hem aan te bieden, aan allen Zijn lof te verkondigen.”

’t Was dan zeer verstandig van den Paus, ons naar de lessen van Judith, naar haar voorbeeld te verwijzen, om daarnaar onzen toelag en ons leven te regelen.

Blijft Judiths gezang het voorspel van Maria’s glorie op Haar grooten dag; niet minder wijst het ons aan, en waarschuwt het ons, nu vast te doen, wat daar geschiedt; nu reeds te werk te gaan, gelijk daar wordt voorgehouden, ten einde persoonlijk te zegevieren, en dus ook de zaak, die we verdedigen te doen zegepralen, en zoo veel in ons is, den geestelijken buit meester te worden.

Zoo lang we in den geestelijken strijd des levens, onder de hoede blijven der Kerk en ingevolge onder die DER ONVERWINNELIJKE MARIA, zoo lang ook zal Haar Bruidegom, die tevens de Bruidegom is der Kerk, en door Wien al haar ledematen, in alle tijden en op alle plaatsen worden bezielde, onze zielen vruchtbaar maken tot goede daden, ons sterken ter overwinning op elken vijand; terwijl DE immer levende en steeds verheerlijkte WARE JUDITH gemachtigd blijft de zegepraal ook nu reeds te leiden, welke Zij met alle strijders te zamen eenmaal volkomen viëren zal.

Zoo diep gevoelt de gevierde schrijver zich van dit alles doordrongen, dat hij t. a. p. tegelijk volgen laat: »Loven we derhalve, 1) in den geest der Kerk en naar Maria’s

1) Laudemus ergo devotione qua possumus. Quid enim felicius, quam modo exercere, quod te speras in futura beatitudine

vingerwijzing, zoo veel we vermogen, nu reeds den Heer! Want wat is er gelukkiger, dan zich nu reeds te oefenen in hetgene gij hoopt in de toekomstige zaligheid te kunnen voltrekken. *In de hoop immers zijn wij zalig geworden. Zijn wij nu vast kinderen Gods, wat en hoe wij eenmaal zijn zullen, mocht hier beneden nog niet openbaar zijn. Dan echter, wanneer Christus, uw leven, openbaar worden zal — op den grooten dag DER WARE JUDITH — dan zult ook gij met Hem openbaar worden in heerlijkheid. — Dewijl wij derhalve nu reeds het begin dier groote eindzegepraal moeten zien en ondervinden, volgt er in Judith's lied: De Heer vernietigt den strijd, Hij doet bijwijlen Zijne hevigheid ophouden."*

In de hoofdzaak dus blijven het prophetisch lied onzer heldin en de feestviering, waarvan het de uitdrukking is, als Vóórbeduiding gelden van de eeuwige eindzegepraal of van HET SLOTFEEST der Moeder Gods en der Kerk, en ook dit hoofdidé der voorspelling is uiterst geschikt om ons vertrouwen te sterken.

Maar die algeheele overwinning, aan het einde van den strijd zoo luisterlijk gevierd, is niet denkbaar, of de gedeeltelijke overwinning moet hier beneden voorafgaan.

Alles verraadt, dat eene nieuwe zegeviering der goeden weldra moet volgen, dat een voorspel dier eeuwige zegepraal ophanden is.

Dit vertrouwen bezielt den grooten Pius IX, ons aller voorbeeld en aanvoerder. Hij gaf de hoop te kennen, dat betere dagen, niet slechts voor het inwendige geloofsleven — deze toch schitteren *reeds lang* in vollen glans — maar ook

posse peragere. Spe enim salvi facti sumus, sed nondum apparuit quid erimus; cum enim Christus apparuerit, vita vestra, tunc et ipsi cum Eo apparebimus in gloria. Unde et sequitur: Dominus conterens bella. Rabanus. XVI.

voor het uitwendige, kerkelijke en dus maatschappelijke leven zullen aanbreken.

Incipite Domino. Een nieuw accoord stemme dan uw lied! een nieuw vertrouwen beziele uw hart! een nieuwe melodie begeleide uwe daden!

4. Judith's Lied.

Verplaatsen we ons in den geest, nu niet meer door de herinnering aan 't verledene te Bethulië; maar liever door de kracht van 't geloof, in de verre toekomst, dáar, voor de poorten van het hemelsch Jerusalem, op den blijden stond, dat de oneindige Majesteit tot DE WARE JUDITH spreekt. De Heer immers richt zich in het *lied op de liefde* 1) tot Haar: »*Gij heldhaftige omgord op nieuw uw zwaard; Uwe voortreffelijkheid en schoonheid beginne thans te schitteren met nieuwen luister! vaar voort in uw geluk te midden van allen, die Uwe kinderen zijn, en heersch*” gelijk het der Moeder behoort van den grooten Koning!

En zoodra Zij te voorschijn treedt, »getooid met 2) een glinsterend prachtgewaad, dat onschatbare geuren verspreidt verre in het rond, ontluiken eeuwig blijvende lentedagen! Zij is omgeven van al de gelukzaligen, als van bloeiende rozen en keurige leliën van de dalen.”

't Is geen spel der verbeelding wat we hier beschrijven, neen, de inzage des geloofs heeft het geleerd. Teekent het geloof ons DE WARE JUDITH niet, aan 't hoofd van al

1) Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime; specie tua et pulchritudine tua intende, prospere procede et regna. *Psalm. XLIV. 4, 5. Offic. B. M. V. Sions Gezangen. I. Bl. 315.*

2) Cuius inaeestimabilis odor erat nimis in vestimentis eius:

de gelukzaligen als gebiedster en vorstin geplaatst door Gods hand? Niet anders is Haar beeld, dat de Kerk, door hare gebeden bij de openbare Godsdienstoefeningen ons voorhoudt: »Toen gaf de Schepper aller dingen een bevel en sprak tot Mij; Hij die mij schiep en onder mijne tent heeft gerust, Hij zegde mij: woon in Jacob, neem uw erfdeel in Israël en sla uw wortels uit onder mijne uitverkorenen.

»Zoo dan, door dit bevel, bekwam ik een vaste woning op Sion, en gelijkelijk eene rustplaats in de heilige Stad, en zoo heerschte ik in het hemelsch Jerusalem.»

»En ik schoot wortel te midden van het verheerlijkte volk, wiens erfenis in het aandeel is van mijnen God en ik had mijne woonstede onder de menigte der heiligen.»

Nu dan ook heft Zij, gelijk Haar Voorbeduiding dit voorafschaduwde, plechtig Haar danklied aan, bij zacht ruischende en luid dreunende cymbalen, bij helderen kinnor en het geluid van de doffe rinkelbommen, gehanteerd en bespeeld niet door menschenvingeren, maar door choren der Engelen. En terwijl 2) »die ontelbare geesten vol vreugde aan Hare voeten God lof zingen» begint Zij te midden aller gelukzaligen Haar lied:

et sicut dies verni circundabant eam flores rosarum et lilia convallium. *Offic. Ass. B. M. V.*

1) Tunc praecepit et dixit mihi creator omnium: et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo et dixit mihi: In Jacob inhabita, et in Israël haereditare, et in electis meis mitte radices. Et sic in Sion firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Jerusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei haereditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea *Eccl. XXIV. 12-16. Liturg. Assumpt.*

2) Gaudent Angeli, laudantes benedicunt Dominum. *Off. Ass.*

»Begint den Heer 1) met trommelen te loven,
Zingt bij 't geklank der cymbalen DEN HEER!
Heft aan een nieuwen psalm,
Verheft Zijn Naam! en roept (Hem) aan.»!

Wie erkent in dit vreugdegejuich, daar aan den
ingang der gelukzalige eeuwigheid, de hartetaal niet van
Haar, die 2) aan den drempel van Elisabeth's heilige woning
uitriep:

„Mijne ziel verheft DEN HEER,
Mijn geest springt op van vreugd in God, mijn Zaligmaker.“

Hoe verrukkelijk ook het lied van Judith voor Israël
klonk te Jerusalem, toch geeft het slechts flauwe tonen
te hooren, indien het vergeleken wordt bij het feestgezag
van haar tegenbeeld.

Willen wij, gelijk we dit in 't aardsch Jerusalem ge-
beuren zien, bij de intrede des hemels met dat onver-
gelijkelijk gezang instemmen, dan dienen we ook nu reeds,
ofschoon nog lijdend en strijdend op aarde, zorgvuldig toe
te zien, hoe en naar welke orde onze Zangster beveelt, dat
wij den Heer lof zingen, ten einde nu te beginnen, waar-
mede we in de toekomstige zaligheid zullen voortgaan.

Hiertoe vermaande ons dringend de welluidende stem uit
Fulda en de reden werd er bijgevoegd: »Elke goede daad
welke de mensch verricht, heeft aanspraak op vergelding;
opdat wij ons in den vermoeienden strijd troosten zouden

1) Incipite Deo meo in tympanis: cantate Domino meo in
cymbalis: modulamini Ei psalmum novum: exultate et invocare
Nomen Eius. *Judith. XVI. 2.* CANTICA SION. II. Bl. 366.

2) *Luc. I. 46.*

door de hoop op die belooning. Doch als wij den Heer lof zingen, vinden we in het werk zelven reeds ons loon; ja, wat nu oefening heet, zal dan belooning zijn."

De strijd onzer dagen is hoofdzakelijk tégen of vóór DEN HEER, die Christus is, en naar Wien het lied DER WARE JUDITH ons heen wijst. Zijn Stedehouder Pius IX heeft voor Hem reeds lang en bovenmatig uitgehard met allen moed en trouw; vast menige overwinning heeft de Paus behaald en de eindzegepraal zoo dicht doen naderen, dat hij in 't barnen van den strijd, van die eindoverwinning dorst gewagen. De leemte, welke de H. Vader in zijne toespraak scheen te laten: hoe den geestelijken buit te benuttigen, leerden we reeds met de gedachte aan te vullen.

Wat wij voor alsnog te behartigen hebben? Zingt den Heer met blijd geschal, uit een zuiver hart, met vlekkelooze lippen, dit is de waarschuwing van Judith en ook van de Kerk door Pius' mond; hoort de redenen van dit vertrouwen, zij zijn zoo krachtig!

»De Heer verplettert legerscharen,
Heer — is Zijn Naam!

Hij heeft Zijn heir geplaatst in 't midden van Zijn volk,
Om ons uit aller haat'ren macht te redden."

Hem, voor Wien Maria sprak: »Zie! de dienstmaagd des Heeren!" Hem geeft Zij ook bij Haar SLOTFEEST den

1) Omnis opera humana mercedem sibi postulat debere retribui; ut quod laboriose peragimus, spe propositi muneris consolemur. In laudationibus vero Domini actus ipse habet praemium suum, quando ipsa erit retributio, quae nunc est exercitatio. *Rabanus, XVI.*

eersten lof der overwinning. »Hij toch 1), de Verlosser, heeft door aan 't Kruis Zijn Bloed te geven, den wreed-aardigen duivel verpletterd en de wereld bij Zijn Rijk ingelijfd.»

Wat Hij begon, datzelfde moet worden voortgezet.

»Ten hemel wederom opklimmend, liet Hij denzelfden strijd, dien Hij voerde, en waardoor de wereld aan Zijn gebied immer moet onderworpen worden, steeds voortduren; daarom heeft Hij, dien allen Onzen Heer belijden, 2) Zijn leger opgeslagen, dat is, Hij vestigde Zijne Kerk te midden der volkeren. Maar ook Hij zelf, Hij blijft steeds met haar, en elken dag bevrijdt Hij velen Zijner uitverkorenen, op Maria's voorbede, uit de handen der vijanden; terwijl Hij hun aan het einde der wereld de volledige zegepraal met Maria aan de spits zal schenken.»

Was het immer waarheid wat Judith hier zegt, hoeveel te meer blijft de Zoon Gods, Menschgeworden, naar Zijn belofte Zijn volk als een vaste burcht, ja, ten legermacht 3) verstrekken? En daar Zijn volk nu niet meer door landsgrenzen is ompaald, maar over het aardrijk als Katholieke of Algemeene Kerk verspreid, verblift Hij op die nieuwe wijze

1) Redemptor noster per Sanguinem Crucis contrivit saevitiam diaboli, et mundum subiecit suae ditioni. *Rabanus. Ibid.*

2) Castra posuit, cum Ecclesiam suam in medio nationum constituit, in qua semper manens, quotidie electos suos de manibus inimicorum liberat, sed in fine mundi perfectam liberationem eis praestabit. *Rabanus l. c.*

3) De Grieksche vertaler las er niet *θεῖς παρεμβολάς*. God Zelf dient Zijn volk tot legermacht. Anderen verstaan onder het woord van Judith: *castra*, de heirscharen der Engelen, ter verdediging van Zijn volk afgedaald en door de heldin, gelijk eertijds door Elisaëus zichtbaar aanschouwd.

ook Zelf te midden der volkeren. Van toen af ving ook de hoede en schutse aan DER WARE JUDITH.

Drie maanden had Zacharias onder Hare zegerijke bescherming doorgebracht, toen hij, met bijna letterlijk te herhalen, wat Judith had gezegd, dezelfde waarheid komt bevestigen; en zoo blijkt zijn gezang 1) eene ware voorspelling met die van Judith op het nauwst verbonden:

„Gezegend zij de Heere, de God van Israël
Want Hij heeft Zijn volk bezocht, en verlossing te weeg gebracht.

.....
Redding van onze vijanden,
En uit de hand van allen, die ons haten!”

Had Zacharias zijne voorspelling wellicht van Maria vernomen of daarbij op Haar zijn blik gevestigd? Althans wat Judith in de verte, hij in de naaste toekomst voorzag, dat zullen op den grooten dag der Grooten Vrouwe alle gelukzaligen zien en genieten. Terugblikkende naar den nu voltogen strijd, zullen zij, bij dat plechtig feestgetij, met Maria de bange tijden, de duistere verwickelingen, de onzekere uren, de daden van opoffering opsommen, den langen worstelstrijd met blijdschap overzien en Gode dank brengen voor de wijze, waarop die kamp door de zegepraal besloten werd.

Voorwaar reeds nu zien wij de uitkomst er van, te Jeruzalem afgebeeld in Maria's Vóórbeduiding:

»Assur kwam aan, van 't Noorden, uit de bergen,
Met zijne groote magt;
Wier menigte de beken heeft verstopt,
Wier paarden de valleijen overdedten.

1) *Lucas. I. 68, 71.*

Hij sprak: dat hij mijn' landen zou verbranden,
 Mijn jongelingen dooden met het zwaard,
 Mijn kindertjes ten roof zou geven,
 En mijne maagden, ter gevangenschap."

Zóó is dus de strijd, dan voor immer zegevierend besloten, zóó is zijn loop geweest: zijn vaart ging niet uit van God — ook niet in onze dagen nam de aanval zijn begin van de Kerk — maar van Assur, van de zonde, nam hij zijn aanvang.

Assyrië bleef den Joden immer het zinnebeeld van vijandelijkheid, veel meer dan eenig ander der wereldrijken; noch de Mediërs, noch de Persen, noch de Grieken of de Romeinen waren hun ooit zulk een gehaatte en vervaarlijke macht.

»Assur 1) dien Isaias de roede van Gods toorn en den staf Zijner verontwaardiging noemt, duidt in mystieken zin op den duivel, die van de bergen d. i. van de hooge streken zijner hoovaardij, en van het noorden d. w. z. van het koude ongelooft komende, den krijg aanbindt tegen het volk Gods. Zoo dikwijls hij door zijn dienstknechten, dat is: door onreine geesten of door menschen, heidenen, joden, kettters enz. geheeten, verschillende vervolgingen tegen de Kerk opruide, verstopte hij de beken der genade en joeg

1) Assur, quem Isaias (X. 5.) virgam furoris Dei et baculum indignationis appellat, mystice significat [diabolum, qui per ministros suos, hoc est, immundos spiritus, vel homines veniens ex montibus i. e. superbiae tractibus et ab aquilone, hoc est ab infidelitatis frigore disposuit bellum contra populum Dei cum varias excitavit persecutiones. Cuius arrogantia plausit sibi fines Ecclesiae devastaturum. *Rabanus, Ibid.*

den hulpeloozen en nederigen door 't vertoon van uitwendig geweld, vreeze aan."

Zeer juist gepast en zeer historisch is hier de teekening der boozen, die ook als geesel Gods, als werktuig in Zijn hand om Zijne wraak uit te voeren, toch de afbeelding hierin blijven van den helschen geest, wiens eigen wil, gelijk we reeds zagen 1). al volbrengt hij ook de rechtvaardige straf Gods, boos is en strafwaardig.

Judiths lied bezingt dus blijkbaar de zegepraal der strijdende Kerk hier beneden; het verklaart tevens den geheelen gang onzer gedachte.

Maar wie gewaagt hier van: *mijne landen, mijne jongelingen mijne kinderen en maagden?* zoo niet DE WARE JUDITH, aan Wie, als Moeder des Scheppers, het Rijk Haars Zoons geschonken is? Zij, de Moeder aller levenden 2), geeft Hare moederlijke liefde voor hen allen, door de teergevoeligste en meewarigste beelden hier te kennen. Die liefde deed den grooten Augustinus 3) uitroepen: »O Moeder van liefde! wie is in staat Uwen lof naar waarde te verkondigen? wie zal U de schuldige dankbaarheid volgens behooren uitbetalen? aan U, die door Uwe wondervolle toestemming aan het woord des Engels te geven, der wereld, die verloren was, zijt ter hulp gesnel. Gewaardig U dan mijn dankbetuiging aan te nemen, al is zij nog zoo nietig,

1) Vgl. Bladz. 81.

2) *Schepping*. III 20.

3) O. B. Maria, quis tibi digne valeat jura gratiarum ac laudum praeconia rependere, quae singulari tuo assensu mundo succurristi perditio? Accipe igitur quascumque exiles, quascumque meritis tuis impares gratiarum actiones, et cum susceperis vota culpas nostras orando excusa. *S. Aug. De Nativ. B. M. V.*

nog zoo weinig overeenkomstig aan Uwe verdiensten en waardigheid; en neemt Gij onze heilwenschen goedgeunstig aan, o verschoon dan ook onze misslagen door Uw gebed bij God!"

Zeker de historische Judith mocht zich niet *letterlijk* aldus uitdrukken, doch wel de type DER WARE JUDITH; als zoodanig echter hebben wij haar slechts te beschouwen; en dan vooral spreekt zij als beeld van Maria, wanneer zij van God wordt ingegeven.

Vóórdat wij JUDITH'S LIED verder nagaan, willen we hier een oogenblik te midden van al die feestelingen te Jerusalem verpoezen; ten einde de gemoedstemming, die daar heerscht, op nieuw in ons op te wekken en de Godspraak van Judith, door wier mond Maria zich tot ons richt, dieper te begrijpen.

Zij prijkt als middelpunt van alles wat daar gedacht en gezegd, als de heldinne der geschiedenis, welke daar zoo uitbundig bezongen en gevierd wordt.

Is er wel een feestgetij der geschiedenis in staat om ons het begin der eeuwige vreugde beter voor te stellen of ons DE ONVERWINNELIJKE MARIA bij Haar triomf en SLOTFEEST levendiger af te beelden?

Hoe vurig het lied der Prophetesse door elk der feestelingen ook worde beaamd, hoe grootsch en onovertreffelijk de uitwendige vreugdeblijken daar ook schitteren, zij kunnen niet vergeleken worden bij de inwendige opgetogenheid en zielevreugde van het Israëlitische volk; de blijdschap, die allen in hun hart koesteren, is niet te schetsen.

Nog zoo kort te voren een wissen dood overgeleverd en nu op eens van alle gevaren verlost, ja, met schatten overladen! Zij doorloopen in de gedachte die weken der bezetting, hoe eng Bethulië werd ingesloten, hoe nabij

de val der stad was en de overmeestering van het geheele land niet meer te weren. Zij herinneren zich die dagen en nachten van versmachtenden dorst, nu niet meer om te morren, maar om zonder grenzen dankbaar en zonder mate blijde te zijn.

En o zoo luttel hadden zij zelf tot de zegepraal bijgedragen! Éene slechts, de reeds zoo lofwaardige Judith had al dat goede bewerkt, aan haar moest alles toegeschreven! Zij hadden slechts het geringe volbracht, dat Judith hun had aangewezen en zoo waren zij op eens van een HOPELOOZEN TOESTAND tot zulk een SLOTFEEST overgebracht.

Die ééne, aan wie alles moet dank geweten, zij is daar; gelijk zij de spits innam bij het strijden, zoo bevindt zij zich nu ook aan 't hoofd bij het verblijden. En zoo wijs, zoo schrander, zoo heldhaftig, zoo offervaardig heeft zij HARE HELDENDAAD verricht; zoo liefdevol, zoo edel en zoo waardig de zaken geleid!

Nu zien zij alles in; zij begrijpen hetgene tevoren zoo duister scheen. Aan het vertrouwen schakelt zich de gansche loop der treffende gebeurtenis vast; dat vertrouwen bezat Judith in de hoogste mate; dát had zij van Ozias en van allen gevorderd, dát ook had nu de zegepraal bewerkt, dát hen allen gelukkig gemaakt.

Aller oog is op Judith gevestigd, aller oor naar haar gericht, aller hand uitgestrekt om de heldin aan te wijzen. Al de mannen in rij geschaard, voegen zingend haar toe: 1) »een hemelsche behagelijkheid vloede U van de lippen; daarom heeft de Heer U gezegend in eeuwigheid!»

En het vrouwenchoor, aangetrokken door haar uitstekende

1) *Psalm. XLIV. 3. Offic. Liturg. B. M. V. Diffusa est gratia etc.*

deugden, 1) galmt uit: » de geur uwer heiligheid bekoort ons, wij zullen Uwe schreden volgen; de maagdenreien zijn U van liefde toegewijd.”

Luisteren ook wij, nu niet meer naar de vreugdekreten der menigte, maar naar de uitlegging van het feest door Judith zelve, met eerbied; aanschouwen we het beeld bij het licht, dat uitstraalt van het tegenbeeld. Wij toch verkeeren niet meer in de schaduw, maar genieten het volle licht der waarheid; zonder moeite onderscheiden we het vóórteeken, geholpen als we worden door de vervulling.

Immers DE WARE JUDITH spelde ons in het Evangelie tot aan de laatste uitkomsten dier gewichtige feestelijkheid.

„Kracht heeft God 2, uitgeoefend door Zijn arm,
Verstoord, die trotschaards in den waan huns harten zijn.
(Ja) Machtigen heeft Hij van den throon gestooten,
En ned'rigen heeft Hij verheven.”

Gij aanschouwt, dus luidt de lofzang DER WARE JUDITH in persoon, gij aanschouwt de uitkomst nu voor eeuwig bevestigd, zooals Hij tot Onze Vaderen gesproken had, doch hoort tevens van de Vóórbeduiding hoe de eeuwige wijsheid dit werk voltrok.

»Maar zie! de Heer, de Almagtige heeft hem verhinderd,
En hem geleverd in de handen eener vrouw,
Die hem doorstak.
Want niet door jonge lieden viel hun magtige;
Geen Titans zonen hebben hem verslagen,

1) *Hoogl. I. 2, 3. Off. B. M. V. Curremus in odorem etc.*

2) *Luc. I. 51, 52.*

Geen groote reuzen zich (ten strijde) tegen hem gesteld;
Maar Judith (eene vrouw), de dochter van Merari,
Versloeg hem door de schoonheid haars gelaats.”

De letterlijke of historische zin dezer woorden vordert geen verklaring hoegenaamd; en dat de wapenen en de krijgslist, door Judith aangewend, prijzenswaardig zijn, blijkt evenzeer en zal zoo aanstonds op nieuw herhaald worden.

Veel gewichtiger en verhevener is en loopt hier in 't oog de treffende overeenkomst tusschen de voorspelling en hare vervulling. De zegepraal DER ONVERWINNELIJKE MARIA op den duivel wordt hier zoo duidelijk in hare oorzaken aangewezen, dat wij niet twijfelen kunnen, of de H. Geest heeft bij 't ingeven van dit lied zeer kennelijk bedoeld, in den persoon van Judith, dien DER WARE JUDITH aan te duiden.

»Zoo hoog had satan 1) de eischen gesteld van zijn boozen wil, verblind als hij was en uitzinnig door zijn trotsch zelfbehagen, dat hij menigwerf meende, even als zij die hem navolgen, en trotschaards 2) in den waan huns harten zijn, de grenspalen der Kerk te kunnen verzetten, hare rechten te verkorten, die te ontrooven; doch de loop der zaken was hem niet mede, door een bewonderenswaardig raadsbesluit van God ligt zijn hoovaardij nu te schande gemaakt en verbrijzeld.”

Hoe in dat wondervol raadsbesluit én Judith als Vóórbeduiding, én Maria als Vervulling en hoofdpersoon optreden, dienen we een weinig op te helderen.

1) Sed licet ipse caeca stultitia tantum sibi plauserit, non tamen secundum votum eius, rerum ordo illi cessit, sed mirabili consilio Dei superbia eius destructa est. *Rabanus. XVI.*

2) *Luc. I. 50.*

Had satan, door de zonde op aarde te brengen, Gods oorspronkelijk liefdeplan verstoord — wijl de mensch om de zonde den dood schuldig was geworden, en dien, zonder nog nakomelingschap achter te laten, moest ondergaan, zoodat het menschelijk geslacht met het eerste paar bleef uitgedoofd — dat plan van God te vernietigen vermocht de vijand niet, het werd integendeel met nog meer blijken van Gods oneindige goedheid hervat en volvoerd.

Een heilig schrijver verklaart dat bewonderenswaardig raadsbesluit, en wijst op DE WARE JUDITH, als op de voorname beweegreden: »'t Is uitgemaakt, dat Adam en Eva de straf hadden verdiend van te worden vernietigd; doch Gods oog rustte 1) met welgevallen op Haar, die in dat plan als Moeder van Zijnen Zoon, met alle genaden moest zijn versierd; en uit liefde voor Haar, om Haar te kunnen scheppen en naar Zijn besluit met alle gaven te verrijken, spaarde Hij ook het zondige eerste menschenpaar, en liet hen in het leven, en alles wat God in Zijn wereldbestuur nog verrichtte, deed Hij om Harent wil.”

Wat belet, u de hoovaardij van den hellegeest als een verzet te denken tegen Gods eerste raadsbesluit? Daarin immers lag opgenomen dat hij, ofschoon louter geest, de menschelijke natuur in Christus moest aanbidden, zich voor een afstammeling van Adam buigen. En zeer gepast legt de Dichter 2) hem de woorden tot zijn medestrijders in den mond:

1) Constat quod Adam et Eva exterminium meruerunt. Sed propter praecipuam reverentiam et singularissimam dilectionem, quam habebat ad B. Virginem, praeservavit primo et principaliter Adam et Evam et totam eorum posteritatem etc. *S. Bern. Sen. Sermo de Nat. B. M. V.*

2) Vondel. *Lucifer*. III 1219 Vgl. boven Bladz. 125.

„Is nu Zijn hart en zin op Adam juist gevallen,
 En lust het Hem den mensch, in volle heerschappy,
 Te zetten boven aen, en, boven u en my,
 Te kroonen...”

Ziedaar de hoovaardigheid der slang, welke God op die wondervolle wijze te schande heeft gemaakt, met hem te onderwerpen nu niet enkel aan den Godmensch, maar ook aan een mensch, en wel aan eene vrouw.

Terzelfder plaats laat de Dichter een rot van Luciferisten hun aanvoerder antwoorden :

„Geen mensch zal onze kroon, Godts kroon, met voeten treên.”

En nu heeft die Vrouw niet slechts hunne kroon vertreden, maar hun den kop met haren voet verpletterd.

»De Heer 1) heeft hem gesteld in de handen eener Vrouw, die, zooals hem zijn vonnis, in 't *Boek der Schepping* betee-kend werd, den kop der slang verpletterd heeft en hem, na zijn macht verbrijzeld te hebben, nu zelfs bindt door Hare dienstmaagden, d. i. door reine zielen, die God nederig en standvastig dienen. Hij, die door verwaandheid vervoerd, zich had voorgespiegeld, gelijk aan God te zijn, hij is afgeworpen van zijn throon en tot in de diepte der hel verwezen.”

Kan zijn hoovaardij dieper vernederd, zijn ondergang bespottelijker zijn? Toch houdt zijn bittere teleurstelling daarmee niet op, ook in zijne handlangers, zijn nazaten,

1) Dominus eum tradidit in manus foeminae, quae caput serpentis conterere in Genesi olim descripta est, et confudit eum, ligans eum videlicet ancillis suis, quae . . . atque ita ipse qui per superbiam sibi similitudinem Dei promiserat, detractus ad inferos etc. *Idem. Ibid.*

moet hij op gelijke wijze die schandelijke nederlaag ondergaan.

»De gruwelijkheid der Kerkvervolgers 1), die allen, even als hun eerste voorganger Holofernes, onder de nazaten der slang behooren, wordt niet door jongelieden d. w. z. niet door den sterken arm van menschelijke kracht verbroken; noch heeft geslepenheid van menschelijk overleg of stoffelijk geweld der tijdelijke macht van een aardsch Rijk hen ten onder kunnen brengen. Maar de kracht Gods heeft door den ootmoed en den eenvoud Zijner geloovigen, de vijandige bent steeds overwonnen, neergeveld en verstrooid. Altijd bleef de schoonheid en de heldere glans van allerlei deugden, welke van de woorden onze Judith en niet minder van hare daden uitstraalden, — en waardoor zij de Onbevleete Ontvangene vóórbeduidde — de oorzaak voor onze vijanden van hun diepe nederlaag.»

Met hoeveel recht dit liefdevol raadsbesluit der Goddelijke Majesteit *bewonderenswaardig* moet genoemd, hoe daarin aan Judith en aan den geur harer heiligheid het aandeel van Voorafschaduwing, aan de Moeder des Heeren dat der voltooiing blijkt toebedeeld; hoeverre vooral het hersteld liefdeplan zich boven hetgene als oorspronkelijk wierd gedacht, in aantrekkelijkheid en liefdeblijken verheft; hoe eindelijk zoo veel andere denkbeelden zich hier aan vroeger uiteenge-

1) Non enim immanitas persecutorum S. Ecclesiae a juvenibus, hoc est, ex robore carnis superatur; nec sagacitas humani ingenii aut fortitudo imperii terreni necem illis inferre potuit; sed virtus divina per humilitatem et simplicitatem fidelium suorum inimicam cohortem superavit, contrivit, dissipavit. Species enim ac claritas omnium virtutum, quae lucebat in sermone nostrae Judith, similiter et opere, causa fuit hostibus maximae ruinae. *Rabanus. XVI.*

zette beschouwingen vastknoopen, hebben we der aandacht onzer Lezers niet voor te leggen.

Ongetwijfeld zal hun ook de bittere bespottung van den vijand niet ontgaan zijn, welke bij elk van Judiths woorden scherp uitsteekt; en hebben zij diezelfde uitdrukkingen vergeleken met de woorden, zooeven uit Maria's lofzang aangehaald, moet hun de oneindig hoogere waardigheid DER WARE JUDITH, tot zelfs in Hare uitdrukkingen, op treffende wijze zijn gebleken.

Keeren wij van deze bespiegelingen door een meer praktische beschouwing naar het ons bekend tooneel terug.

Gelijk hier Judith, zoo zal ook DE ONVERWINNELIJKE MARIA bij haar SLOTFEEST »als Koningin aan de rechterhand des Konings 1) staan, in het gulden prachtgewaad der liefde, met de meeste verscheidenheid van kleuren, of allerlei zedelijke deugden, versierd." Zij ook zal dan den weg aanwijzen, waar langs wij tot die eindzegepraal geraakten, en die derhalve nu reeds de leidraad zijn moet van onzen levenswandel, het richtsnoer onzer daden bij den geestelijken strijd.

Hoe diep ook neergedrukt en in al hun rechten verkort, mogen de geloovigen, de leden der strijdende Kerk, toch niet wankelen in hun vertrouwen: want, naar de aanwijzing DER ONVERWINNELIJKE MARIA strijdend, zijn wij van de zegepraal verzekerd. Wij mogen niet te huis blijven maar moeten uittrekken, den vijand achtervolgen, niet rusten voor dat hij tot aan de laatste grenzen verdreven zij. In dien strijd moeten wij de wapenen hier aangeduid, bezigen: nederigheid, eenvoud, gebed.

»De schoonheid van gelaat 2), de bevalligheid, die Haar

1) *Psalm. XLIV. 10. Liturg. B. M. V. Astitit regina a dextris etc.*

2) *Psalm. Idem. 3. Propterea benedixit Te Deus in aeternum.*

van de lippen vloeide, waren in Maria de eerste grondslag Harer overwinning; hierom toch zegende God Haar in eeuwigheid." De eerste uitvoering van Gods hervat liefdeplan, was de Onbevleete Ontvangenis Zijner H. Moeder; de eerste en voorname zorg Harer kinderen moet dan ook zijn, hun geweten rein te bewaren, een onbevleete leven te leiden.

Blijven we steeds indachtig dat Judiths triomflied haar van God den H. Geest is ingegeven. Hij Zelf, die den verhaler van het feest, den gewijden Schrijver ingaf en geleidde, om ook het lied te boeken, had reeds te voren aan Judith de woorden in den mond gelegd. Terwijl zij daar aan de spits van al het volk Gods, aan 't hoofd eener tallooze beurtrei den lof van God bezingt, wordt zij aangedreven van den Geest Gods; zij gewaagt van haar eigene daden, doch nu begint zij verhalenderwijze van haar zelve te spreken als van een anderen, derden persoon :

»Zij immers trok haar weduwlijke kleed'ren uit,

En trok een feestkleed aan,

Tot blijdschap van de kind'ren Israëls.

Zij zalfde haar gelaat met zalve,

Bond haar lokken met een haarband op,

En nam een nieuw gewaad, slechts om hem te bedriegen.

Haar (pracht) sandalen hebben hem verblind,

Haar schoonheid nam zijn hart gevangen;

En met een zwaard sloeg zij het hoofd hem af!"

Op nieuw al wederom de zoo vaak herhaalde verzekering, dat feestgewaden, wrongkroon en sieraden niet anders dan als geoorloofd wapentuig beschouwd, dat zij als wet-

tige krijgslust, tot een rechtvaardige zelfverdediging aangevend, geoordeeld moeten worden.

De prophetische zin over Maria en over de Kerk is veel belangrijker.

In ééne, in DE WARE JUDITH, legde de Kerk haar treurgewaad af. Zij, die ééne, uitverkoorne der gansche Kerk 1) werd, van dat Zij ten strijde uittoog, dat is onbevlekt ontvangen werd, met het prachtgewaad der heiligmakende genade omgord. Was Zij te voren immer de hoop der wereld, bleven aller blikken in de toekomst op Haar als op den dageraad, de voorbode van den dag des heils, gevestigd; nu Hij, die machtig is, groote dingen aan Haar had gedaan, nu werd Zij de vreugde van Israël. Nu aanstonds verscheen Zij aan Joannes, 2) doch bij Haar SLOTFEEST toont Zij zich aan allen »met de lichtstralen der zon schitterend, de maan aan Hare voeten en om Haar hoofd eene kroon met twaalf sterren.»

Slechts een luttel tijds nadat Zij den vijand met het Kruis, als met een zwaard, versloeg en hem prijs gaf aan eeuwigen smaad en bespottung, treedt ook de Kerk, wier grondbeeld Zij was, triomfantelijk te voorschijn.

»Zij, de ware Bruid des Heeren, heeft, zoodra de Bruidgom opdaagde, zich van haar weduwkleed, van de werken des ouden Adams, 3) ontdaan en door den Doop een nieuw

1) *Hoogl.* VI. 8. Una est perfecta mea, una est matris suae.

2) *Openbaring.* XII. 1.

3) Exuit se Ecclesia vestimento viduidatis, cum veteris hominis actus, pro quibus meruit deseri, in aqua baptismatis abluit, et novi hominis conversationem induit, qui renovatur de die in diem ad imaginem Eius... Unxit faciem suam unguento; quando unctionem sacri crismatis accepit in vultu. Concinnavit cincinnos mitra, cum fluctuantes motus cogitationum suarum divino timore constrinxit. Sandalia.... quibus calceata fuit in praeparatione

kleed aangetrokken, een nieuwen levenswandel begonnen, die elken dag in luister toeneemt naar het voorbeeld van den Bruidegom. Hare kinderen worden steeds op het voorhoofd gezalfd met het heilig Chrisma en zij binden door de vreeze Gods. — gelijk de haren door een hoofdwrong — de warrelende bewegingen der hartstochten. Het schoeisel, of de schreden der Evangeliepredikers, staken den vijand in het oog en de schoonheid der deugd, of der heiligheid in de Kerk, maakte zijn geest krachteloos.

»En zoo werd voltrokken, dat ook de Kerk, 's Heeren Bruid, door DE WARE JUDITH nu eenmaal boven satans macht verheven, hem eveneens met zijn eigen zwaard den nek doorstak, hem met zijn eigen hardnekkigheid doodelijk heeft getroffen.”

Al wat derhalve bij *Judith* over de zegepraal DER ONVERWINNELIJKE MARIA geschreven staat, dat geldt ook van de Kerk en mag op haar worden overgebracht; en al wat we lezen over de genade en de overwinning der Kerk, vond nu reeds zijn volledige vervulling in Maria

»De Persen stonden nu verschrikt om haren moed,
De Meders om haar onverschrokkenheid.

Toen hilde daar het leger der Assyriërs,
Als mijne ellendigen, van dorst versmacht, verschenen;
Der meisjes zonen hebben hem doorstoken,
Gedood — als kinderen aan 't vlugten.

Zij kwamen om in het gevecht
Voor 't oog des Heeren, mijnen God!”

Evangelii pacis punxerunt oculos inimici, et pulchritudo virtutum illius impotentem fecit animam eius. Unde evenit, quod superior facta, propriae nequitiae pugione damnando jugulavit cervicem contumaciae eius. *Rabanus XVI.*

»De Persen, wat vertaald kan worden 1) *de bekoorders* en de Mediërs, dat wil zeggen, *de bevreesden* geven zeer goed de legers van den duivel, te kennen, daar zij altijd gereed staan om de dienaren (Gods te bekoren en te misleiden.” En daar de slang, hoe boos ook van wil, zwak werd in krachten en daarom bevreesd; tracht zij nu 2) door list en bedrog in hare onderwindingen te slagen.

»Zij zijn verschrikt, die helsche machten, door Maria's heldhaftigen moed en onverschrokkenheid, zoo goed door die van Judith afgebeeld. Door Haar 3), de in de diepste diepte, de bij uitstek verlost, door Maria neergeveld, zooals Holofernes door Judith, 4) deinzende de benden van den duivel, zijn trawanten n.l. op aarde, terug voor de standvastigheid en de stoutmoedigheid der Kerk; want zij erkennen, dat aan de Kerk door Christus de macht is gegeven op slangen en scorpioenen te treden, en over al de kracht des vijands te zegevieren. Ook ondervinden zij nu vast zooveel eeuwen, dat de Kerk gebouwd is op de steenrots en de krachten der hel tegen haar nimmer vermogen zullen.“

Die zegepraal der strijdende Kerk werd door een klein doch levendig tooneel daar in de velden van Bethulië

1) In Persis, qui interpretantur tentantes et Medis qui resonant metuentes, exercitus diaboli . . . possunt intelligi, qui tentare ac decipere servos Dei semper sunt parati *Rabanus. XVI.*

2) H. Ignatius. *Exercitia Spir. Reg 12 Discret. Spir.*

3) Mgr. Broere *De Katholiek XXVII Blz. 210.* „Elle est plus ratchetée que le reste des hommes. S. François de Sales. Sermon sur l'Assomption.

4) Horrent phalanges diaboli constantiam et audaciam Ecclesiae, quia agnoscunt illi a Christo potestatem datam calcandi . . . super omnem virtutem inimici. Et quia fundata est supra petram, nec portae inferi praevalerunt adversus eam. *Idem Ibid.*

prophetisch getoond; de geheele loop der Kerkgeschiedenis stemt hiermede overeen.

Hoe dieper de geloovigen zich vernederen, al worden zij door de booze wereld voor ellendigen aangezien; hoe meer hun leven door de verloochening als dor schijnt te zijn, hoe spoediger en wanhopiger de vijand met zijne aanhangers onder gehuil de vlucht nemen.

»Geen hoovaardij, geen moedwil 1) of woestheid kan bij die van satan vergeleken worden, zoolang hij den aard van zijn gemoed kan aan den dag leggen; maar ook niets is er zwakker dan hij, zoodra de dienaren van Christus hem met goddelijke macht moedig tegentreden.»

»Dan wedijveren eenvoudige geloovigen, der Kerk kinderlijk onderdanig, om den helschen vijand, nu beschroomd en als onbekwaam tot den strijd geworden, te vertrapelen. 2) Ofschoon zij⁴, wat hun eigen krachten betreft, met kinderen van jeugdige vrouwen, die derhalve zelf nog machteloos zijn, gelijk staan, toch ontnemen zij aan de vijanden den moed om te strijden. En zij voltooiën de zegepraal niet met metale maar met geestelijke wapenen, met het zwaard des woords.»

De oorzaak van dit voortdurend wonder werd boven uiteengezet toen wij den machtigen invloed DER ONVERWINNELIJKE MARIA hebben omschreven. De laatste oorzaak is

1) Nihil superbius et ferocius illo est, cum animi sui ostendere permittitur qualitatem; sed nihil eo infirmius, quando per servos Christi divina conteritur potestate. *Rabanus XVI.*

2) Filii puellarum sunt filii Ecclesiarum Christi, qui hostes suos veluti pavidos et inhabiles ad pugnandum, gladio verbi occidunt, cum ab audacia pugnandi eos deponunt. Non ergo armis corporalibus sed spiritualibus, hoc est sacris virtutibus superare contendunt. *Rabanus. Ibid.*

de Heer zelf; Hij immers kan niet doof zijn voor de smeekingen Zijner Heilige Moeder, die boven alle choren der Engelen verheven, met Hem heerscht in eeuwigheid. Hij bezielt den strijd en geeft den Zijnen kracht, zoodat de vijandelijke machten voor Zijn aanschijn neerstorten.

»Laat ons (dan nu) den Heer een loflied zingen!
Laat ons aan onzen God een nieuwen lofzang zingen!»

Dat alle lof en eer tot God worden herleid, was de hartewensch DER WARE JUDITH hier op aarde. In JUDITHS LIED alle verlost en toesprekende verlangt Zij van ons, dat niet minder wij diezelfde gevoelens koesteren. Ook bij Haar SLOTFEEST blijft ditzelfde Haar leven, nu niet meer door genade van geloof, hoop en liefde, maar door glorie en liefde alleen; aldus bezielt, richt Zij zich tot Hem:

»Adonaï! o Heer! groot zijt Gij, en uitmuntend in Uw kracht!
Dien niemand overtreffen kan!»

En daar Hij, die zoo machtig is, Mij tot Zijne Moeder heeft bestemd, heeft Hij ook aan Mij groote dingen gedaan. Hij gaf Mij eene kracht, waardoor Ik DE ONVERWINNELIJKE bleef, ook voor u in de eeuw des strijds, en nu in uw midden bij HET SLOTFEEST de onvergelykelijke in luister.

Zingen we derhalve voor eeuwig den Drieëenigen God:

»Dat al Uw schepselen U dienen!
Dewijl Gij spraakt, en zij gemaakt,
Gij Uwen Geest uitzond, en zij geschapen waren;
En niemand Uwe stem kan weerstaan!»

Hoe treffend wordt hier melding gemaakt van de H.

Drieënhed: van den Vader, die schiep; van het Woord, door Wien Hij schiep en zonder Wien er niets gemaakt is 1) en in het bijzonder van God den H. Geest, die immer de ziel, het leven, de sterkte was der Kerk, het beginsel der genade en der eeuwige zegepraal, de bewerker der nieuwe schepping, waardoor de menschheid nu leeft voor alle eeuwigheid.

Opmerkelijk is tevens de wijze, waarop het einde aan het begin hier wordt vastgeknoopt DE WARE JUDITH brengt het eerste liefdeplan van God in herinnering. Zij verplaatst zich tot voor de stoornis door den zondeval, om dan op eens, als met één blik, samen te vatten wat de zonde veroorzaakte, en Gods liefde met woeker herstelde. Zoo wil Zij den gelukzaligen de groote weldaad der Paradijsbelofte en het onmetelijke van hun geluk, door het onderscheid met de verworpelingen des te beter doen beseffen.

»De bergen sidderen van af hunne fondamenten, als
(ook de wateren!

De rotsen smelten voor Uw' blik, als was;
Zij echter, die U vreezen, zijn, in alles, groot bij U!"

»Tot in de diepste diepte wordt de hoovaardij der Kerkvervolgers 2), der weerspanningen aan de genade, geschokt; niet gewillig, maar uit nooddwang staakten zij, de trotschen, hun booze plannen. Nu echter het oordeel is aangebroken, staat hun overleg beschaamd. Hoe hardnekkig zij, aan rotssteen gelijk, hun opzet vol hielden, het smelt weg voor het oog van God, als was voor 't vuur."

1) *Joannes* I. 3. Cfr. *Rabanus* XVI.

2) *Per montes superbia demonstratur persecutorum, qui a fundamentis moventur . . . quando ab iniquis consiliis desistunt, non voluntate tamen sed necessitate. Rabanus Ibid.*

Letten wij op den prophetischen zin dier woorden, dan werpt DE WARE JUDITH een vluchtigen blik op hen, die ter linker zijn geschaard en wanhopig uitschreeuwen: »Wij dwazen 1), wij hielden het leven der aan God getrouwen voor onzin en hun uiteinde voor smaadvol. — En ziet, nu worden zij voor eeuwig geteld onder de kinderen Gods, en zij genieten hun erfdeel onder de heiligen. — Wij derhalve, wij waren van het pad der waarheid afgedwaald. Wat baat nu onze trotschheid? wat geeft ons het ijdel vertoon van aardsche schatten, dat alles is nu voorbij gevloeden.»

»Wee (dus) der natie, die (ooit) opstaat tegen mijn volk!
 Aan hen toch zal de Heer, de Almagtige, zich wreken,
 En hen bezoeken op den dag van het gerigt.
 Ja, vuur en wormen zendt Hij in hun vleesch,
 Opdat zij branden, en het eeuwig voelen!»

Alles dan wat in den loop der eeuwen is geschied, werd door Gods leiding geregeld om Zijn volk, ten gunste Zijner Kerk. »Ook de boozen verloor Hij nimmer uit het oog; 2) ook hen heeft Hij bezocht, doch niet om hen, naar Zacharias' voorspelling, met de Heiligen in de hemelsche vergelding te kroonen, maar om hen met den duivel en zijn engelen, met een eeuwige straf te tuchtigen in de hel.»

Zoo zien we het vonnis, in het Paradijs over den satan en zijn zaad uitgesproken en in Judiths geschiedenis aan-

1) *Wijsheid*. V. 6.

2) *Visitabit utique illos, non ut superna cum sanctis mercede coronet, sed ut cum diabolo et angelis eius perpetuis poenis excruciet in inferno. Rabanus XVI.*

schouwelijk voorgesteld, eindelijk voltrokken; het vonnis en zijn volvoering stemmen volkomen.

Ook de strijderesse, door de Paradijsbelofte als vijandig, en krijgvoerend en overwinnend toegezegd, staat hier tegenover dien vijand met de levende bliken van Haar volledige zegepraal omgeven. Het begin en het einde sluiten in een.

Wanneer DE WARE JUDITH Haar zegelied aanvangt, vaart satan met al zijn aanhang ter helle. Aan de vijandelijke stad wordt niet meer gebouwd, zij blijft verwoest; terwijl de Stad Gods schittert in eeuwigheid.

De beloofde Vrouwe van het Paradijs" drong 1) het huis des vijands binnen, bond den machtige en roofde zijn huisraad »d. i. de zielen om ze den Heer toe te wijden. Zij, de zegevierende over den draak 2), stijgt nu opwaarts met al die zielen ten hemel. DE WARE JUDITH treedt met al die feestelingen het eeuwige Jerusalem binnen, »die Stad, waar zulk een groote en voortreffelijke klaarheid door Gods mildheid schitteren zal, dat geen sporen van veroudering meer overblijven. Dan immers zullen de lichamen niet meer aan bederf onderhevig zijn, maar veradeld door een hemelsche kracht; dan worden de zielen gevoed door de aanschouwing van den eeuwigen Koning. Geen dood zal er dan meer zijn, geen smart, geen droefheid, geen gewezen: want dat alles was vroeger, maar is nu voorbij. Nu door 't laatste oor-

1) *Marc. III. 27.*

2) *Openbaring. XII. 9.*

3) *Tanta illius civitatis et tam celsa de Dei munere claritas apparebit, ut nulla remaneant vestigia vetustatis. Tunc siquidem corpora coelestis corruptio sublimabit et mentes aeterni Regis pascet intuitus. Et mors ultra non erit... cum sancta civitate novissimo judicio glorificata, dolor, luctus et mortalitas tantum in gehenna remanebunt. Idem Ibid.*

deel de heilige Stad verheerlijkt is, blijven smart, droefheid, lijden en dood verbannen naar de hel." Maar al het volk Gods zal Hem behagelijk zijn en feesthouden ten allen tijde.

Bidden we echter dat zulk een eindlot aan onze vervolgers, die nog in leven zijn, niet overkome: maar dat ze liever van hun dwaalspoor teruggekeerd, mét ons de herinnering van Maria's zegepraal gemeenschappelijk vieren!

Mochten zij allen zoo gelukkig worden, van de plechtig^e belijdenis van Haar uitstekend voorrecht, de Onbevleete Ontvangenis, en de erkenning Harer intrede in de glorie met ons te deelen, dan zal de Moeder der liefde hen zeer zeker nader geleiden tot den Zoon.

Wij intusschen in het vertrouwen gesterkt, staan we des te vaster in het geloof; in dat geloof, hetwelk den naam van een hecht en gemeenschappelijk werkend geloof verdient.

't Is eigen aan het geloof, zoo diep mogelijk in vasten grond te wortelen ter eigene sterkte, en eveneens zijn invloed, door 't verspreiden van goede en hechte beginselen, zoo wijd het kan, te doen gelden.

Wij, door het Sacrament des Doopsels ingelijfd bij dat leger, hetwelk te Bethulië zwoegend en strijdend, te Jerusalem echter verblijdend en zegepralend werd afgebeeld, wij zijn deelgenooten aan HET BOVENNATUURLIJK PLEIT VAN DEN PAUS; wij werden plechtig tot zijn medestrijders Bevestigd en gesteld onder de hoede DER ONVERWINNELIJKE MARIA.

Naar onze zwakke krachten legden wij er ons in deze bladzijden op toe, om aan het vertrouwen onzer medekrijgers een sterkend voedsel aan te bieden; daarom hebben wij, gelijk de ernst der zaak bovendien medebrengt, het

nuttige immer op den voorgrond gesteld, het aangename der lezing slechts spaarzaam in 't oog gehouden.

Ten einde hun vertrouwen nog steviger en breeder zijne krachten uitspreide, en om den machtigen invloed van het vertrouwen en zijne waarde aan allen te doen kennen, overschouwden we met een vluchtigen blik DE TWEE LEGERS; wij ontwaarden met den Paus-Koning, alom den aanstoker, SATAN, aan zijn kennelijke werking, en wij hebben zoo min als Pius IX, DEN HOPELOZEN TOESTAND der Kerk ontveinsd: want juist omdat de natuurlijke hulpmiddelen verdwijnen, vestigt DE MAN DER HOPE des te betrouwlijker zijn BLIK IN DE TOEKOMST op de bovenna-tuurlijke hulp Gods, die nimmer der Kerk falen kan, doch in het nu geopend Jubeljaar, nog in ruimere mate dan ooit, toevloeien zal, Hoe en van waar ook de uitwendige zegepraal der Kerk het spoedigst kan verwacht?

Meermalen verwees Z. H. naar DE WARE JUDITH.

Onder al de Bijbelsche Vrouwen, die als toonbeelden schitteren, munt Judith verre boven alle andere uit, door een wonderbaren samenloop van uitstekende hoedanigheden en deugden.

Zij persoonlijk, zij alléén, zonder raad of hulp van iemand, zij door eigen daad heeft al het volk gered, toen het hopeloos verloren was. De hoogschatting en hulde, haar door landzaat en vreemden bewezen; haar invloed en gezag door een ieder toegestemd en bemind; haar roem en vermaardheid bij de menschen, gepaard met eene bijzondere roeping en zegening Gods, vormen haar tot eene type zonder gelijke.

Aardsche schatten, verstandelijke ontwikkeling, hoofsche vormen, gaven des lichaams, gaven naar den geest,

die van voorzegging niet uitgezonderd, sieren haar zonder weerga. Zij is doorkneed in de kennis der Schrift en der geschiedenis van haar volk, legt een doorzicht en schranderheid aan den dag om elken man te beschamen; menschenkennis, bespraaktheid, immer jeugdige frischheid en geestkracht en allerlei talenten zijn haar geringste hoedanigheden

Liever herinneren we aan hare deugden. Hier muntten hare manhaftigheid uit, en hare edelmoedigheid en de grootmoedigste zelfopoffering, daar de vastberadenheid, fierheid, minzaamheid; boven alles schittert eene uitgelezene en beproefde kuischheid, opgeluisterd en ondersteund door den geest van gebed en boetvaardigheid; terwijl de geest van geloof en van vertrouwen op God, ook wanneer geen hoop meer overblijft, de drijfveren van haar doen en laten en de bezieling zijn haars levens.

Al dat goede en verhevene en nog veel meer verhaalt ons de Bijbel van Judith, zonder van eenig gebrek in haar te gewagen of zelfs het vermoeden van eenige smet op haar toe te laten. En ten einde haar als een volmaakt toonbeeld en type af te malen, wijde de H. Geest een afzonderlijk deel der H. Schrift toe aan hare treffende geschiedenis.

Maar nog veel glansrijker schittert onze verhevene heldin, zoodra wij in aanmerking nemen, dat de vrouw van Bethulië kennelijk eene **VOORBEDUIDING** is der nieuwe Eva. Wij hebben daarom deze typische beteekenis wetenschappelijk aangetoond.

Door dit hooger licht bestraald doorliepen we **JUDITH'S** geschiedenis; wij aanschouwden hare fiere onderneming en **HELDENDAAD**, en voortdurend trad in dat alles het treffend en verrukkelijk tegenbeeld, **DE WARE JUDITH**, ons sprekend en handelend voor den geest.

Lang nog kunt gij de duizend punten van overeenkomst

tusschen het beeld en zijn tegenbeeld overwegen zonder een einde te vinden aan uwe beschouwing, en altijd zult gij tegelijk bespeuren hoe de [geschiedenis der Kerk, die trouwe nabootsing DER ONVERWINNELIJKE MARIA, daar is voorgespiegeld. Veelal bespraken wij dan ook de toepassing op Maria afzonderlijk, nimmer uitsluitend; altijd hebben we die tevens overgebracht op de Kerk.

Of ook heden de Kerk bevrijd zal worden van haar vervolgers, of zij zegevieren zal over de machten der hel? Dit is zoo ontwijfelbaar, dat hiervan geen sprake behoeft te zijn; maar dat die redding spoediger, glansrijker plaats hebbe, dus luidde de wensch en de toezegging van DEN MAN DER HOPE.

Tot denzelfden Kanzler met de andere militaire oversten en vele adelijke mannen uit de verschillende landen van Europa, tot een gehoor van ongeveer 2000 personen sprak Pius IX nog onlangs, den 27 December, dezelfde verwachting uit: »Wij ook, Wij zijn in afwachting van de groote gebeurtenis onzer dagen: de zegepraal der Kerk. Op welke wijze zal God haar bewerkstelligen? Dat weten Wij niet; maar wat Wij wel weten, is, dat de minst verwachte, meest verborgene middelen in Zijne almachtige handen gelijkelijk goed zijn. Zoo ook zal Hij, indien Hij wil, zich kunnen bedienen van de eerezucht zelve dergenen, die de Kerk vervolgen, opdat de triomf der Kerk kome op den door Hem vastgestelden tijd. Onze hoop mag dan niet verflauwen: haar grondslag zijn de onfeilbare waarheden des geloofs.»

Eene dier waarheden, door Pius ter overweging aangeprezen, de alvermogende voorbede des beloofde Vrouwe, gingen wij omslachtig na; en hoe meer overeenkomst wij opmerkten tusschen den toestand van het oude Jerusalem, ten tijde der historische Judith, met dien van het nieuwe

Jerusalem, met dien van Rome; hoe meer gepast en allerschikst de beschouwing blijft DER WARE JUDITH. Wij mogen ons derhalve dat beeld en de vereering DER ONVERWINNELIJKE MARIA, vooral in dit plechtige jaar van hemelsche zegeningen, door niemand laten ontrukken.

Wellicht wordt er slechts weinig meer geëischt om de losgelaten vervolging te breidelen. Smeekt dan met aandrang tot Haar, die de beeldtenis der Kerk in zich draagt! Smeekt met ootmoed den Heer der Kerk.

„Wanneer, wanneer? 1) En duizend, duizend kreten
Zij bidden meê: „wanneer, o God, wanneer
Wanneer verrijst de dag door u geweten!”

En op den adem Zijns monds zal Hij nieuwe krachten doen ontwaken en oprijzen tegelijk in volle werking! Hij zal den trawanten der hel gebieden: tot hiertoe, maar niet verder! en hun booze hartstochten hebben uitgewoed!

Hij zal »die edele mannen 2) Hem toegewijd, die Zijn geloof met Godsdienstigen heldenmoed getuigden, door de inwendige taal Zijner genade toespreken: De kerker, waarin men u opsloot, de boeien die men u aansmeedde, zijn uw kostbaarste sieraad geworden; neen, de kluisters der Christenen brengen hun geen smaad noch schande, integendeel, zij veredelen hen, en veranderen in eene kroon van heerlijkheid.”

En tot de gansche Kerk, gelijk eertijds tot geheel Israël zal Hij zeggen: Verrijs, en heersch, jubel en vier feest in vrede!

1) Onze Wachter '75. Bladz. 11.

2) Dicatis tamen Deo hominibus et fidem suam religiosa virtute testantibus, ornamenta sunt ista, non vincula; nec Christianorum pedes ad infamiam copulant, sed clarificant ad coronam.
S. Cyprianus. Epist. 77.

Om tot de laatste sporen van bittere gewaarwordingen weg te nemen, ééne vraag: kan men ook de vervolgers niet alleen, maar ook de vervolging liefhebben? Liefde verzoet elke bitterheid; liefde leert een heilig gebruik te maken van de kwellingen, hoelang ze ook aanhouden.

Niet aan 't werk van satan, maar aan de toelating Gods kan ik mijn hulde doen blijken, Hem daarin als aanbidden. Hoe veel te meer zal dan het werk Gods eerbied en liefde waardig zijn, daar het van Godswege immer uit zorgvolle liefde voortkomt?

God immers laat toe en wil bijwijken dat velen, ja, elkeen, en dus ook het geheel der Kerk, door tegenheden en vervolging worde bezocht, om een dezer drie redenen: *ter bestrafing* der lauwheid en zonde. Bevond zich ook Judas niet, naar de opmerking van den *H. Ambrosius*, in het scheepjen, toen de golven van het meer dat slingerden? Maar in zooverre zal het geloof ons aanzetten tot genoegdoening om de Goddelijke gramschap te bevredigen.

Naar eene tweede oorzaak van beproevingen wijst de *H. Chrysostomus* heen, als hij vraagt: moesten niet Petrus zelf en al de Apostelen door die stormen gestaald worden in het vertrouwen, tegen den tijd hunner latere moeitevolle ondernemingen? Zoo dienen de rampen *ter loutering* der deugden; ook in dit opzicht zal een hecht geloof noodzakelijk leeren, meer gelouterde liefde aan den dag te leggen, meer naar den Beminde te trachten dan naar Zijn gaven.

Hoe zeer eindelijk het scheepjen werd geteisterd door de baren, toch bleef Christus daar, aldus bemerkt *Origenes*, evenzoo in de Kerk: want Hij wil de Zijnen doen zien en gevoelen, tot hoe luttel zij uit zichzelf in staat zijn, en hoe dringend Zijne genadehulp noodig is tot het ware

goed. *Ter onderrichting* derhalve laat Hij het aldus gebeuren en al wederom zal de geest van hecht geloof tot die zelfkennis vóorlichten en die bespoedigen.

Het degelijkste geloof echter mag in eene vervolging gelijk die van heden, niet als toereikend worden beschouwd; maar het is noodzakelijk, dat de een zijn geloóf doe samenwerken met dat des anderen; opdat zóó een gemeenschappelijk werkend geloof, zich als een waarachtig recht, van God gegeven, doe gelden tot wedergeboorte der wereldmaatschappij.

I.

B I J L A G E.

(Zie bladzijde 124.)

DE NIEUWE BALAÄM.

Wie hoorde niet eens van Balaäm gewagen? Maar niet iedereen zal hebben gade geslagen, hoe de tot zes of zeven maal in heerlijkheid stijgende Voorzeggingen van dien Mesopotamiër tot de volmaking van Israëls vertrouwen en tot de voorbereiding van het Rijk zijns eeuwigen Konings, ook onder de vreemde volken, krachtig moesten bijdragen! Nog minder zullen velen hebben opgemerkt, dat de soort Balaäms met het Christendom herleeft om niet meer uit te sterven; elke eeuw heeft de hare gezien.

Deze Balaäm of *volksverderver* 1) liet zich door de geschenken van

1). Toen Israël, onder geleide van Mozes, naar het beloofde land toog, trok het door een deel van Edom, veroverde Basan en het Rijk van Sihon, die hun den doortocht versperde; nu bedreigde het ook Moab, wiens macht niet toereikend was, om weerstand te bieden. Balac nam daarom zijn toevlucht tot waarzeggerij, hij deed den ziener van de boorden des Euphraats door gezanten verzoeken, om over den naderenden vijand zijn vervloeking te komen uitspreken; maar in een nachtgezicht verbood God aan Balaäm die mannen te volgen.

Een plechtiger gezantschap met rijkere giften bood zich aan; hierdoor bekoord, gernakt Balaäm aan het wankelen en waagt het, God op de proef te stellen; nu liet God hem toe, zich naar Moab te begeven; doch onder voorbehoud van alles te doen, wat hem van Godswege zou worden gelast.

Op weg weerstaat hem een Engel met uitgetrokken zwaarde en God laat hem, ook door de stomme ezelin, die hij bereed, (II. Pet. II. 16.) op nieuw waarschuwen van Zijne bevelen trouwer op te volgen.

Balac, koning van Moab, overhalen, om het volk van Israël met zijn vloek te willen beladen; dan, in welke bochten hij zich ook kronkelde, en op welke hoogere en hoogere bergtoppen, hij, der genade Gods weerbarstig geworden, zijne zeven Altaren ook oprichtte, de Geest Gods noodzaakte hem de mildste zegening 1) over Gods volk uit te spreken:

»Hoe kan ik vloeken, hem, dien God niet vloekt?
 Hoe ik verwenschen, wien Jehova niet verwenscht?

 God is geen mensch, die liegt,
 Geen menschenkind, dien het berouwt!
 Of zou Hij zeggen, en 't niet doen?
 Beloven, — en niet geven? —

 Hij zegent; ik, ik kan 't niet keeren.

 Zie! 't volk staat op, als een leeuwin,
 En als een leeuw verheft het zich;
 En 't legt zich niet weêr neêr, eer het zijn prooi verslonden
 heeft.

In Moab aangekomen richt de wichelaar op verschillende hoogten, van waar hij de legerplaats der Israëlieten zien konde, tot driemaal toe, zeven altaren op; slacht op die altaren zijn offerdieren; doch telken male opent God hem den mond, om Israël overvloediger en overvloediger te zegenen. Nog twee of driemaal gevoelt hij zich door God aangedreven, nog ruimere zegespreuken te uiten. Getallen. XXII. XXIII.

Toch sluit de verworping, met Balac aan te raden: hij zonde de Joden tot de zonde van ontucht en zoo tot afgoderij misleiden, ten einde hen langs dien weg Gods beschutting onwaardig en aldus tot krachtigen tegenstand onbekwaam te maken. Men kent de straf, welke om die zonde heeft gewoed, tot dat de ijver van Phineës Gods gramschap bevredigde.

Intusschen geleidde God deze zonderlinge gebeurtenis tot sterking van het vertrouwen der Joden en niet minder tot een vóórlichting van het geloof der heidenen. Ons blijft zij een eeuwig blij Zijner zorgen voor het ware Israël, de Christen Kerk: want op haar doelen al de zegespreuken des zieners.

1). Getallen. XXIII. CANTICA SION. II. Bladz. 91.

Hoe schoon zijn uwe tenten, Jacob!
 Hoe heerlijk, o Israël, uwe woningen!
 Als dalen breiden zij zich uit,
 Als lustwaranden langs rivieren.

.....
 Hij die u zegent, zal gezegend zijn!
 Hij, die u vloekt, gerekend ter vervloeking!

.....
 Ik zie Hem, ja; toch nu niet (daar)!
 'k Aanschouw Hem, ja; maar niet nabij!
 (Want zie:) een STER treedt (eens) uit Jacob voort,
 Een SCHEPTEr komt uit Israël op."

Hebben deze voorspellingen de *traditie* der heidenen over den aanstaanden Verlosser gevestigd en hun later tot spoorslag gediend, om naar den Koning der Joden te haken, Hem van verre (Matth. II. 2) te komen aanbidden; schonken zij tevens aan de leiders der Joden een krachtige beweegreden, om dat volk tot dankbaarheid en tot een onwrikbaar vertrouwen (Mich. VI. 5) aan te zetten; niet minder hebben ook de nieuwe Balaäms het hunne er toe bijgedragen, dat de kracht der Kerk bij hare vijanden gewaardeerd werd, en het vertrouwen harer kinderen hooger steeg.

Voor zooverre we weten, stond er slechts een Bileam aan Israël ter zijde; ten gunste echter der Kerk zagen we niet één, maar meerdere van die schrijvers optreden, die, als wij de neiging huns harten, en vooral die hunner partij raadplegen, der Kerk zeer vijandig zijn, en toch, ik weet niet door welk een geest aangedreven worden, om openlijk voor haar getuigenis af te leggen. En die schrijvers, ofschoon buiten de Kerk staande en tegen haar gericht, waren meestal personen van stand, hooger geschatte mannen, en onder een of ander opzicht, van voornaamheid, gezag, kennis, talenten en invloed niet verstoken.

Voor onze dagen, en bepaaldelijk voor ons bijzonder doel, hebben wij het oog hier gericht, nu niet zoo zeer op de, door waarheid en recht ontworpen belijdenis der vijandige pers in 't algemeen, doch slechts op éénen dier getuigen; gelijk dan ook ons opschrift genoegzaam aanduidt, dat op *ZIJNE* voorspellingen alleen betrekking heeft.

Vast meermalen waagde het de »Times», als een nieuwe Balaâm, voorspellingen, ten onzen opzichte zeer gunstige voorspellingen te uiten; en zouden we den ouden Balaâm, die Israël wilde vloeken, doch genoodzaakt werd het te zegenen, niet mogen betwisten, dat hij, toen althans, door den Geest Gods was ingegeven; van den nieuwen Balaâm zouden we evenmin durven beweren, dat hij niet naar innige overtuiging zijn orakelspreuken daar neer schrijft.

O, de waarheid spreekt zoo luide, en zoo diep schiet zij haar lichtstralen in 't donker hart; zij noopte het bewuste blad, ons, ondanks het hardnekkig streven zijner partij, een heldere, eene gelukkige toekomst aan te kondigen.

Gewoonlijk strekken de reële feiten en bekende gebeurtenissen 1) tot aanleiding, om beschouwingen te openen wegens aanstaande uitkomsten.

Zoo bood de ongesteldheid van Pius IX in den voorlaatsten zomer de gelegenheid aan de hand, dat het Engelsch dagblad eenige van die beschouwingen aan zijn honderdduizende lezers ten beste gaf, waarin veelal dezelfde gedachten, welke Pius' in zijn antwoord aan Kanzler eenige maanden vroeger uitsprak, voorkomen. Wij hebben die toespraak van den Paus in haar geheel meegedeeld; verder evenwel daarvan bijna niets meer aangevoerd, tenzij *die* zinsneden, welke op Judith betrekking hebben; en ofschoon geheel die Allocutie onder geen opzicht, noch verdediging, noch verklaring noodig heeft, toch zal haar waarde en verre reikende zin niet weinig worden verhoogd, door de omstandigheden na te gaan, waarin ze, volgens Pius' tegenstrevers zelve, is uitgesproken. En hoe ruimer de verwach-

1) Dat bijvoorbeeld de bijdragen van den St. Pieters-penning, door de Times zeer overdreven, dit berucht blad der moderne beschaving diep en levendig treffen, zal wel natuurlijk zijn; hierbij immers is slechts sprake van geld; en geld trekt en boeit de aandacht dier lieden. Wat echter het blad eer aandoet, is, dat het ook de toenemende bedevaarten, niet uit het oog verliest, maar zich voor dat wonder der *histoire contemporaine* — dat zijn zij immers? — verbaasd toont. Hierdoor in geestvervoering geraakt begint de nieuwe Balaâm te spellen: „Die ongehoorde bedevaarten van Fourvières, Lourdes, Paray le monial etc., zij zijn slechts een begin; zij zullen in '74 toenemen, om den geestdrift in het jubeljaar '75 ten top te voeren. Het jubilé sinds '25 niet gevierd, voerde toen 370,000 bedevaartgangers naar Rome, nu zal het cijfer stijgen.”

tingen van Pius IX door zijn vijanden zelve worden gedeeld, hoe helderder de luisterkroon van DEN MAN DER HOPE schitteren moet.

Voor enkele onzer Lezers kan het noodzakelijk, voor allen zal het nuttig zijn, hier het oordeel van de *Times* omtrent de hoofdgedachten, in Pius' toespraak uitgedrukt, eens na te gaan; als een nieuwe Balaäm, door de baarblijkelijkheid der toestanden en de ervaring der geschiedenis gedwongen, zegt zij juist hetzelfde als de Paus.

Die hoofdgedachten gelden voornamelijk het beeld van Pius, in zijne toespraak zelve afgeschaduwde, en dit wordt in de *Times* wel door eene ongeschikte en onbekwame hand, toch met oprechtheid en vrij juist teruggegeven. Die hoofddedeën zijn verder eene teekening des toestands, eene omschrijving van het boosaardig opzet, dat Pius' tegenstevens bezielt; de macht zijner vijanden, hun moedwillig vertreden van alle rechten; de voorspelling of liever de verwachting eener gelukkige toekomst en eindelijk de middelen waardoor die zal verwezenlijkt worden. Nopens al deze punten, het allerlaatste misschien uitgezonderd, bespeuren wij in de Allocutie des Pausen en in de beschouwing van genoemd dagblad eene treffende overeenkomst.

Al ware het slechts om dien aanvoerder van het hedendaagschheidendom, dagelijks in beide halfonden door zoovele honderduizenden gelezen, tegenover te stellen aan zoovele tolken, gelijk het dan heet, der openbare opinie, bepaaldelijk wanneer ze deze Pauselijke Allocutie bespraken, zoude het nagaan van dit oordeel niet van gewicht ontbloot zijn. In allen geval is het voor het eigen doel onzer Verhandeling niet van nut verstoken, met de verwachtingen van den Paus, dat DE JUDITH VAN HET NIEUWE TESTAMENT, misschien nog tijdens zijn leven, alles herstellen zal, het voorspellend oordeel te vergelijken der vijandelijke pers, onder wier hoofdorganen aan de *Times* een eerste plaats geschonken wordt. Uit dit alles meenen we te mogen besluiten, dat de opgave dier denkbeelden, in plaats van aan ons eigenlijk onderwerp vreemd te zijn, integendeel onder menigerlei opzicht en onmiddelijk tot ons hoofd-doel geleidt.

Welken uitslag de zaak des Pausen, die we zijn BOVENNATUURLIJK PLEIT hebben genoemd, te gemoet snelt? ziedaar onze quaestie;

de *Times* gaf hiervan hare oplossing meer dan eens te kennen. Bij voorkeur nemen we haar Mei-artikel ter hand. Waarom? Op een oogenblik, dat over leven en dood schijnt te beslissen, vooral van een persoon wiens bestaan en daden een machtigen invloed op den loop der gebeurtenissen hebben uitgeoefend, op zulk een plechtig oogenblik, is het van het allerhoogste gewicht, het oordeel over zulk een persoon van de lippen zijner vijanden te vernemen. De diepste overtuiging spreekt zich daarin uit; zij doemt haat en vooroordeel tot zwijgen en nadert te dichter tot de volle waarheid.

Hooren we nu, en beoordeelen we tegelijkertijd, de uitspraken van het wereldblad:

a. *De toestand, waarin Pius IX zijn Allocutie hield.*

»Pius IX heeft gedurende zijn langdurig Pontificaat prophetiën en propheten, geregelde en wisselvallige tijdsgewrichten, gewichtige gebeurtenissen, omwentelingen, machtige Rijken van koningen en keizers voor zijn oog zien voorbij trekken; hij zag meer dan honderd kardinalen voor zich wegsterven; velen, die bestemd waren om hem op te volgen, heeft hij overleefd; en na dat alles bevindt zich Pius, voor 't oogenblik, in een gezondheidstoestand, welke wij niet uit allerlei gissende veronderstellingen, maar uit de talrijke telegrammen, lastgevingen, adviezen en voorbereidselen van allerlei aard moeten leeren waardeeren. De laatste tijdingen luiden gunstiger; maar nochtans, al is er hoop op herstel, de mogelijkheid van dit afsterven kenmerkt zich genoegzaam en doet zich in zoó scherpe trekken gevoelen, dat Europa voor de gevolgen van de dood des Pausen, in allen ernst op zijne hoede dient te zijn.»

Welk Europa bedoelt de groote raadgever der *moderne* wereld? Tot wien richtte hij zijn wenken, van toch krachtige maatregelen te beramen, en tegen welke gevolgen dier zoolang verbeide dood, waarschuwt hij, dat zij moeten worden voorkomen?

Wie de richting en den zin dier waarschuwing toen niet onmiddelijk had beseft, erlangde weldra hare verduidelijking door de feiten. Terzelfder tijd immers deed Visconti Venosta 10,000 man troepen in aller ijf naar Rome oprukken; want — zoo gaf hij aan Victor Emmanuël te kennen — een kapitaal belang, ja, eene dringende noodzakelijkheid vorderde gebiedend, dat het aanstaande

Conclaaf ter Pauskeuze, niet anders dan te Rome gehouden werd. Tegelijkertijd verzocht hij aan verschillende Hoven, hun diplomaten te Rome onafgebroken op hun post te houden; daar de Paus, misschien nu aan de betere hand, toch September of October niet halen konde.

Dát Europa is derhalve door de *Times* toegesproken, hetwelk der Kerk en der keuze van haar hoofd een vrijheid toedenkt, die men onder een gewelf, door de bajonetten van sluwe en gezworen vijanden gevormd, wel raden kan. Dátzelfde Europa, toen vast in die richting werkzaam — want de *Times* is in den regel zeer vroeg en zeer goed ingelicht — in zijn zwarte kabinetten te Berlijn, te Florence enz. om voor de toekomst den weg af te bakenen, die bij de keuze van een nieuwen Paus moest worden gevolgd; datzelfde Europa opende kort daarna den mond en sprak of legde openlijk de verklaring af: Wij zullen — oogenschijnlijk — geen invloed op eene *gematigde* Pauskeuze uitoefenen; doch wel na de kiezing toezien of zij regelmatig — naar uwe *maszreglen*? — en volkomen wettig heeft plaats gehad! Daarna misschien tot eene andere keuze dwingen? De wettigheid van het gezag achter twijfel verbergen en aldus zijn invloed verkrachten? Een onzekerheidstoestand 1) doen geboren worden? Dat alles, ten einde ons te vergewissen, of en welke rechten de nieuwe Paus in Duitschland genieten moge.

De confidentiële circulaire over de Pauskeuze bij Von Arnim's proces openbaar geworden, mag bewijzen, hoe juist de *Times* was ingelicht van hetgene er, toen reeds gaande was; de bepaalde plannen echter bevat zij niet. Het actueel en hoog belang onzer beschouwing intusschen moet hier voor een ieder wel duidelijk blijken; daar wij door al die waarschuwingen nu weten, op welke geweldenaarijen en *hinderlagen*, de Katholieken zich voor de toekomst dienen voor te bereiden.

Toen al deze echt Moabitische bezorgdheden voor de vrijheid der Kerk door Pius' providentiële gezondheid te schande werden, verhief hetzelfde Europa bij keizerlijke pennestreek, het Europa van de *Times*, zijn vastbesloten wil tot wet, tot hoogste wet en *geopenbaarden wille Gods*, volgens welke men beslist is, de Kerk, van

1) Cfr. Studiën. Terugblik op de Conciliën van het Westen. II. bl. 30.

revolutionaire woelingen en openbaar verzet beschuldigd, in haar hoofd en bestierders naar verdiensten te straffen.

Nauwelijks was de echtheid dezer officiële oorlogsverklaring van 3 September, algemeen gebleken, of de *Times* besprak in December de Godsdienst-politiek van Duitschland; »zij schrikte daarvan terug en beschouwde den *kulturkampf*, of *strijd voor de beschaving* (?), als eene poging van onmetelijk gewicht en die de grootste gevolgen ook voor de naburige Staten in zich besluit." Terwijl hij toch niets meer of niets minder is, dan de duidelijk verklaarde wil van datzelfde Europa, hetwelk de *Times* tot krachtig en gemeenschappelijk handelen zes maanden te voren had aangespoord.

Verkeert dat machtig Europa, enkel bij de mogelijkheid van Pius' afsterven, in gespannen verwachting om de dingen die dan gebeuren kunnen; dan gevoele het andere Europa, in geest en hart met Pius één, zich door den Balaâm des tijds aangemaand, om met verdubbeld vertrouwen naar DE WARE JUDITH op te zien, en niet op te houden met bedevaarten en bedestonden; het blijve zich wel bewust en overtuigd, dat, mocht Pius in den tegenwoordigen toestand zijn loon hierboven gaan genieten, dan alles, wat nu slechts als een spiegelgevecht uit bekommering werd beproefd, dan in volle werkelijkheid in oefening zoude worden gebracht en de trouwlooste vervolging ons te wachten staat.

Intusschen blijkt uit dit alles voor de duizendste maal hoe DE MAN DER HOPE, ofschoon op het Vaticaan gegijzeld, heel de wereld in spanning houdt, hoe des twee en tachtigjarige Hoogepriesters toestand, woorden en daden op vriend en vijand om het even, een onmiskenbaren invloed uitoefenen.

De oordeelvellingen van de *Times* geven dit verder te kennen.

b. *De teekening van zijn verheven persoon.*

»Wat het zedelijk karakter van Pius IX betreft, erkennen we dat er nimmer een Paus was, hem gelijk.".

De reeks der Pausen staat u dus als achtenswaardig voor den geest? Allen zijn in uw oog prijsbaar?

*t Is niet mogelijk zich een zuiverder geloof door de verbeelding te scheppen, eene ruimere gematigdheid uit te denken, een leven voller dan dat van dien man, die sinds meer dan een kwart

eeuw, door heel de wereld heeft doen aannemen, dat hij de heer en meester der wereld is. Ware zulk een eisch zijnerzijds niet eene dwaasheid, dan zouden we ons genoopt achten, Pius IX te bewonderen, hem te aanbidden, hem onze onderwerping toe te zeggen."

De eisch van zulk een lofwaardig man en grijsaard, verdient dan minstens aangehoord, overwogen, getoetst, in zijn rechtsgronden onderzocht te worden! Wij echter, omdat die eisch ons als Goddelijk recht grondig is bewezen, gehoorzamen den Paus, maar ofschoon we in hem Dengene huldigen, Wiens Stedehouder hij is, aanbidden we hem nochtans in geen deele.

»De Paus heeft alles gedaan, wat zijne geloofsgenooten maar konden wenschen; hij verduurde alles, wat de wereld hem vermocht aan te doen. Hij erlangde een onbepaalde macht op den menschelijken geest, juist terwijl hij tegelijk tot het geringste splintertjen zijner tijdelijke macht verloor."

De Pauselijke macht is niet *onbepaald*, doch naar waarheid en recht omschreven door Hem, die ze meedeelde t. w. door Christus zelve. — Genoeg; kunnen de lezers van de *Times* Pius IX anders noemen dan wij: DEN MAN DER HOPE?

c. *Zijn tegenstrevers zijn door hem niet overschat.*

»In zijne woonkamer ziet Pius de gansche wereld aan zijne voeten; echter kan hij zijn blik niet werpen buiten zijne vertrekken of zijn oog ontwaart de wereld tegen hem gewapend!" — Dus moeten we hem een gevangene noemen; dus is de toestand waarin Pius leeft, en de toekomst waar voor hij staat, naar alle menschelijke berekeningen, in Pius' toespraak niet te scherp noch te zwart geteekend; de nieuwe Balaam verzekert verder:

»Terwijl Pius IX met eene zedelijke kracht, gelijk er nimmer eene zoo duidelijk uitstak als heden, over de wereld heerscht, zijn bevelen geeft aan de menscheit, en Conciliën rondom zijn throno vergadert: heeft de wereld plotseling (??) eene richting genomen. Inderdaad hoe hooger hij zijne stem verhief, des te verder hebben de volken zich van hem verwijderd; hoe krachtiger zijn bestier zich toont, hoe wanhopiger hun tegenstand zich verweert."

De *Times* staft hier onwillekeurig het onwrikbaar vertrouwen des Pausen en zou daar heden de Encyclicke van 21 November '73

ten bewijze nog kunnen bijvoegen. Gaat zij vervolgens over, om den oorsprong van Pius' macht en invloed op te sporen? Neen, zij tast liever in 't duister rond; haar faalt het noodige licht en zij verliest den draad harer nasporingen. Het leven en de regeeringsdaden van Pius zijn immers openbaar; een ieder kan nagaan wat voor middelen hij gebruikte; elk zijner opvolgers zal dezelfde blijven aanwenden en steeds hetzelfde doelwit bereiken. 't Kan bijna niet anders of het groot orgaan van het liberalisme spreekt hier opzettelijk onwaarheid; reeds lang toch vóór Pius' regeering waren de volken door het liberalisme of de revolutie op het dwaalspoor gezet, en op datzelfde spoor, niet *plotseling* maar sluw en bedriegelijk, voortgestoten; de duidelijkste stukken van Pius' voorganger Gregorius XVI getuigen het. Twee beelden trachtte de *Times* in een te doen loopen: dat van de geloovige wereld, die alom één is, en hoe gedrukt ook, den Paus steeds trouwer en trouwer aanhangt, met dat der ongeloovige wereld, die onder veel misbaar, aan hem als Paus, of liever aan God dien hij vertegenwoordigt, weerstreeft. Die twee werelden evenwel verschillen onderling niet minder, dan de inwoners van Moab onder Balac met de Israëlieten onder Mozes.

Zoo als de oude Bileam zijne kwaadwilligheid vermengde met de klare openbaring Gods, en daarom tot heden een alleronbegrijpelijkst raadsel bleef van zonderlinge tegenspraak; eveneens de nieuwe Balaâm; ondanks zich zelve gevoelt hij den nooddwang der waarheid van den eenen kant en voegt daarbij opzettelijke vervalsching van den anderen kant; maar even als eertijds, zal ook in hem de kracht der waarheid zegepralen. Intusschen bevestigt hier de *Times* dat Pius de macht zijner tegenstrevers niet te hoog heeft opgevat en zij verzekert tevens volkomen, al wat we zegden over DE TWEE LEGERS. Wij lezen dien tweestrijd, waarvan de *Times* vruchteloos den oorsprong zoekt, verder omschreven:

d. *Het opzet van Pius' bestokers.*

»Duitschland is het, dat zich heden het bestier der wereld heeft toegeëigend; en wat Duitschland vóór deed, zullen de naburige Staten weldra verplicht zijn op hunne beurt na te volgen. Maar Duitschland randt Rome aan op haar eigen gebied." — Wie dan schreef waarheid, de Paus aan Wilhelm of de keizer aan Pius? —

»Rome ompaalt zijne geestelijke macht, ten einde alles te brengen onder het bewind en de heerschappij van zijn opperhoofd; Duitschland integendeel verscherpt en regelt de rechten van den Staat . . .

»De maatregelen, welke in Duitschland tot wet zijn verheven, hebben ten doel: de *organisatie* of vorming der Kerk te wijzigen, hare samenstelling tot eene burgerlijke inrichting te doen afdalen; en dit alles wel in diervoege, dat den Paus niet een enkele ziel, niet éene plaats, niet éen uurtjen worden gelaten, dat hij het zijne noemen kan. Van stonde af aan kan niet een priester, of bisschop, of kardinaal, of professor eenige openbare daad in Duitschland verrichten, tot eenige bestraffing of tot wat en hoe gering het ook zijn moge, iets bijdragen, zelfs tot welzijn van wien ook hoegenaamd iets aanbrengen, zonder de machtiging, het zegel of de willekeur van den Staat.»

Wederom besprak het blad zes maanden later, in December '73 datzelfde opzet. »Men vordert, aldus de *Times*, van het Duitsch Episcopaat den eed op wetten, die door den Paus reeds gevonnisd zijn, men vordert derhalve eene onmogelijkheid. Het vooruitzicht van zulk een toestand is ontzettend. De eene bisschopszetel vóór, de ander ná zal ledig blijven. Soortgelijke wetten den Anglikanen opgelegd, waren in staat, geheel Engeland binnen acht dagen in vuur en vlam te zetten. Zal het Katholieke volk van Duitschland zich van de Kerk laten afscheuren of niet?» De *Times* wist toen niet beslissend hierop te antwoorden; wat zij voor het waarschijnlijkste hield, is bij ons volle overtuiging. De geloofsgeest van de Katholieken in Duitschland blijft ons voor hunne volharding borg.

Het Europa van de *Times* stemt derhalve krachtig in met haren waarschuwendende noodkreet; wij achten het onnoodig de vijandige pogingen tegen de Kerk scherper af te teekenen, noch het HOPE-LOOZE van den TOESTAND klaarder uiteen te zetten; toch baten al die maatregelen niets; Balaâm spelt het ons:

e. *Balaâm's voorspelling.*

»Dat niettegenstaande dit alles, Rome nog langen tijd de geleidster blijft der gewetens, de beschermster en de bewaarster der *traditie*, dat valt niet te betwijfelen; Rome zal Rome zijn tot aan het einde van het kapittel.

»De wereldmaatschappij is eene phase van vervorming binnen getreden; in het tijdvak, dat we beleven, veranderen de gedachten, de gevoelens, de levenswijze in die mate, dat we dien ommekeer zien en tasten. Alles is genoopt zich naar die wijziging te schikken en te plooiën.

»De massa dus zal moeten *herwonnen* worden; indien dit uitvoerbaar is, ziet Rome zich genoodzaakt de mogelijkheid er van aan te nemen. »De zaak komt hierop neer, dat Rome deze *herovering* door die middelen bewerkstelligt, welke ter harer beschikking zijn overgelaten, als de overreding en de vreedzaamheid; middelen overigens, welke Rome zoowel weet aan te wenden als de rest der wereld. Rome is bestemd haar werk te voltooien; en daar het niet meer bedreigen kan met waardigheid, zal het zich tevreden moeten stellen met te overreden en te overtuigen door de logica.»

Wij nemen deze voorzegging van den Engelschen Balaäm gaarne voor onze rekening; zij is eensluidend met die van Pius: slechts wat de middelen betreft, waardoor ze in vervulling gaan zal, bestaat een hemelsbreed onderscheid. De wereld, welke in verzet kwam, en zoo hardnekkig als onbeschaamd en wreedaardig, thans het ware Bethulië belegert, moet en zal door den zedelijken invloed van 's Heeren Stedehouder, nu onfeilbaar in zijne leer verklaard, overwonnen worden. Doch de Kerk zal die zegepraal behalen, niet door ook maar een duim breed van hare waarheid en rechten toe te geven, — wat de *Times* der Kerk schijnt te willen aanraden — doch door geduld en smarten: door den dood der Martelaren en het verstorven leven der Evangeliepredikers, door het schitterend voorbeeld der Beleiders en de reinheid der Maagden, door de werkzaamheid eener wakkere priesterschap en den buitengewonen openbaren werkkring van voortreffelijke leeken; kortom de Kerk aan wier spits DE WARE JUDITH strijdt als geleidster, beschermster en toonbeeld, zij zal zegevieren en wel met dat middel aan te wenden, hetwelk Gregorius XVI aan den Christen wijsgeer Rosmini aanduidde: »De wereld moet thans naar het geloof weerkeeren door een billijk gebruik der rede.» Zeer krachtig zullen hiertoe ook bijdragen de geloofsijver, de boetewerken en de hernieuwde Godsvrucht in dit Jubeljaar.

Wij sluiten met de volgende opmerkingen: De Paus, wij zagen

het, koestert voor de toekomst de heerlijkste verwachtingen; en ofschoon hij — naar eigen bevestiging — niet voor Propheet wil gelden, verzekert hij ons telkens van de aanstaande zegepraal der Kerk; al de zijnen houden aan dat heilspellend woord, zij deelen in dat vertrouwen. Doch ook bij hen, die den Paus vijandig zijn en Rome op alle wijze bestrijden, is men van voorspellingen niet verstoken; zelfs de vaandrager van het *moderne* ongelooft kan zich niet weerhouden van gunstige voorzeggingen te doen. Bij eene meer gewichtige gelegenheid geraakte de *Times* in geestvervoering en tuigt het luide voor heel de wereld: toch zal Rome zegeprelen. Moest de partij in wier dienst het blad zoo werkzaam is, het aanzetten: Rome te vloeken; door de baarblijkelijkheid der toestanden en de ervaring der geschiedenis gedwongen, spreekt het zijne zegeningen over Rome uit; 't is in waarheid een nieuwe Balaâm.

Pius, hij DE MAN DER HOPE verwacht die zegepraal van de hand des Algoeden; de *Times* schijnt aan politiek overleg, aan menschelijke berekeningen te hechten; en wat zij overreding noemde, is wellicht niets anders dan verderflijke toegevendheid.

Zij kan noch wil bevroeden, dat in het Pauschap iets mensche lijks, maar ook iets Goddelijks bestaat; zoodat de werking van den Paus op de menschheid iets deelt van beiden, van God en van den mensch. Zij kent den grondslag zelven des Pauschaps niet: Jesus Christus, Zoon van God, mensch geworden uit Maria. Vandaar beseft zij de kracht niet eener Godsdienstige overtuiging, noch de vastheid van een Christelijk geweten.

Nog meer. Volgens het wereldblad is er een wederrechtelijke, dus *revolutionaire* aanval tegen de rechten der Kerk op touw gezet; en die aanval, die op het eigen gebied der Kerk treedt, wordt algemeen. Pius noemde derhalve dien aanval met alle recht: *de revolutie*; en Z. H. heeft den actuëlen toestand niet te donker afgeteekend.

De beginselen zijn altoos de moorddolk der vervolgers geweest; heden stemmen hunne beginselen volkomen overeen met die, welke de onwisse grondslagen zijn der revolutie; vandaar is deze, hoe verwoestend van nature zij ook zijn moge, thans plechtig in die landen binnen gehaald; wie vermag de bloedtooneelen, waar die beginselen meestal op uitloopen, van de volken nog af te weren?

II.

BIJLAGE.

(Zie bladzijde 9).

BALAAËMS GERINGERE MEDEBROEDERS.

Waarom toch heeft 's Pausen Allocutie over Judith de geheele liberale wereld in beweging gezet? Vreemdsoortig *contrast!* Eene mondelinge, korte, recht vaderlijke en tevens een recht kinderlijk vertrouwen ademende toespraak die in Italië en elders zoo veel bloed aan het koken bracht, dat alom, zelfs in ons Nederland de bruising is gevoeld! De Italiaansche bladen spuwden hun gal in Januari, terwijl de *Times* over dezelfde idéën vier maanden later haar vonnis streek.

Waarom juist déze Allocutie veel meer opspraak en ontsteltenis bij het liberale legerkamp verwekte dan vele anderen? Waarom de zinsnede over Judith in 't bijzonder, den polsslag van het liberalisme alom koortsachtig bonzen deed?

Pius had een greep gedaan in de hartader van het liberalisme; hij had zijn levensbeginsel niet slechts aangeroord maar hevig getroffen: want met het bovennatuurlijke hangt *het zijn of niet zijn* van het liberalisme en der revolutie samen.

Eene siddering ging hun door de leden; zij voelden den schok door den angst, die hen aangreep bij hét hooren van dat bovennatuurlijk vertrouwen op DE WARE JUDITH.

De mare der bovennatuurlijke hoop op Maria klinkt zoo teeder en gevoelig bij het volk; hare trillingen tot in het vijandig hart zijn niet te loochenen. Merkt zelfs het dier bij *instinct* zijn naderenden

vijand niet? en zou dan de mensch, lichtschuw omdat zijn werken boos zijn, niet opschrikken als hij het licht voelt naderen? Zij gevoelen zich dan vernederd en verpletterd door een ongekende bovenmenselijke kracht, die hen overmeestert, en zoo zeer in verwarring brengt, dat zij de klaarblijkelijkste tegenspraak in hun vertogen niet eens opmerken.

Bij dien verlagenden strijd tegen Pius' uitmuntende toespraak figureerde ten onzent, als gewoonlijk, in zeer onedele houding de redactie der *Nieuwe Rotterdamsche*.

Hebben die heeren de beschouwing van de *Times* later gelezen, en daarmede het lage schelden en de achterbuurttaal van hun blad vergeleken, dan begrijpen wij niet, hoe zij, hun eigenwaarde indachtig, niet met schaamrood zijn overdekt! Hoe? Zij lieten hun zoogenaamde correspondent verzekeren, dat Pius' Allocutie in Italië niet was besproken en in dezelfde kolom laten ze hem vijf groote bladen van Italië deswege aanhalen! Daarin wordt gebazeld, als hadde de Paus Goliath en Holofernes door zelfmoord laten omkomen! Daar wordt onbeschaamd gelasterd, als vergoelijkte Pius IX den koningsmoord. Die Allocutie heette daar afschuw- en walging wekkende taal. Die correspondent kende reeds het meisje, dat als nieuwe Judith tegen Victor Emmanuël zoude optreden! Hij had de draden in handen [houdt ze zeker nu nog vast] eener uitgebreide samenzwering, waarvan Pius IX de bewerker en hoofdman zoude zijn!

Foei, mijnheer, zijt gij Israëliet, dan kent gij de zedelijkheid en de stichting van Judith's heldenbedrijf; haar lof moest u lief zijn; hoe veroorlooft gij zulk schrijven in uw blad? Niet minder onverklaarbaar blijven uwe gedragingen, indien gij ook als protestant eenige studiën hebt gevolgd; zijn u zelfs de namen ontgaan van Mutius Scaevola, van Horatius Cocles en Regulus? Laten we u dan herinneren hoe de eerste van dit drietal, toen hij als Toskaan verkleed den geheimschrijver in plaats van den koning had gedood, zijn hand tot straf dier vergissing in de gloeiende kolen stak. Porcenna door zulk eene onversaagdheid getroffen; schenkt hem zijn degen in zijn linker hand terug. Verneem den nieuwen krijgslist van den Romein: Hij veinst dankbaarheid en verklaart, dat hij uit 300 eedgenooten door het lot was aangewezen; doch al de overigen nog bereid staan, denzelfden aanslag te beproeven. Wat Mutius beoogd had,

gebeurde: de koning van Toskanen haastte zich om af te trekken. Weet nu ook, dat het beste Epigramma van Martialis: *Cum peteret regem* én de heldendaad van Mutius, nu Scaevola geworden, én zijn krijgslust als lofwaardig voorstelt. Velen uwer lezers althans zullen zich herinneren dat aan dien *linkschen* Mutius in de Romeinsche geschiedenis geregeld alle lof wordt toegezwaaid; en toch niets van alles wat wij op zijne daad en listten zouden mogen of willen afdingen, kan tegen Judith worden ingebracht.

De H. Ambrosius sprak van twee Pythagoreërs (bl. 191); wellicht doelde hij op dien afstammeling van een der drieling broeders, Horatius Cocles; ook deze immers heeft zich terzelfder tijd, 507 jaren voor Christus, tegen den koning Porcenna, een naam verworven in de geschiedenis, door zijn moedig versmiden van den dood uit liefde voor zijn vaderstad. Tot dat de brug over den Tiber achter hem was afgebroken, verdedigde hij den toegang door eigen lijf. Wij vragen nu, hoe durft gij in Judith smaden, wat een ieder in een heiden bewondert?

Zeg mij eens, waarom nog eene derde *celebriteit* der geschiedenis stof gaf aan Horatius voor zijne ode: *Coelo tonantem* en aan verschillende treurspeldichters een onderwerp om met lof ten tooneele te worden gevoerd, Marcus Atilius Regulus, 267 voor Christus? terwijl de vermelding van Judiths heldenfeit door Pius IX, hoe onbesmet het ook prijkt, in uw oog, maar geen genade konde vinden en onvoorwaardelijk aan bittere spot en smaad moest prijs gegeven?

Wilt gij dan volstrekt behooren onder de kleine doch valsche propheten, luistert dan beter naar den Balaâm; deze nog kan figureeren als propheet uit het vijandelijke legerkamp, en als tegenhanger van Pius IX getuigenis afleggen.

III.

BIJLAGE.

(Zie bladzijde 66.)

DE VRIJMETSELARIJ.

Dat het vijandelijke leger, heden tegen de Kerk onder de wapenen geroepen, samengaat met de vrijmetselarij, dat zijn beginselen niet verschillen van de leer van het maçonisme, en dat het in de loges zijn werfdépôts heeft, kan met doorslaande bewijzen, uit de schriften der vrijmetselaars zelven, worden aangetoond.

Men antwoordt hierop meestal: dat is het getuigenis van één, en 't geldt dus niet verder dan zijn persoon. Een tijdschrift echter der partij en onder hare leden eenigen tijd verspreid, strekt zijn bewijskracht verder uit; wij nemen daarom ten betoge onzer gezegden het *Bulletin van het Nederlandsch Groot-Oosten, vierden jaargang. 5873—74. Derde en vierde aflevering. Haag. Gebr. Giunta d'Albani*. De verzamelaars 1) van dit Bulletin, dat in den handel natuurlijk volstrekt onbekend blijft, laten ons door de verscheidenheid der hoofden en des inhouds onder elk hoofd geplaatst, duidelijk genoeg besluiten, welke richting de vrijmetselarij voor 't oogenblik vertoont; 't zijn immers de jongste uitingen dier

1) De Commissie van Redactie: J. J. F. Noordziek, Voorzitter. J. C. Estor, Jr. penningmeester. J. Boudewijnse, S. H. Hertzveld, B. L. Rasch, J. Schouten Jr., J. P. Vaillant en J. Westpalm van Hoorn van Burgh. — Medewerkers. Correspondenten: B. L. Verweij. te Zurich. J. G. Findel. te Leipzig, J. G. L. Th. Merzdorff te Oldenburg.

corporatie; zij laten op elke bladzijde tevens doorschemeren waar en in hoeverre zij deel heeft aan de openbare pogingen tegen de Kerk.

Het verhaal bijvoorbeeld, in de derde aflevering, onder het opschrift: *Brasilië*, van den strijd daar gevoerd en van de gevangenneming van Z. D. H. den bisschop van Pernambuco, dat verhaal alléén zou in staat zijn, dit aan te toonen. Men komt daarop terug in de vierde aflevering Bl. 329 en men haalt het Bulletin van Brasilië aan, waar al de br. deel nemen aan den strijd: »Maar de broederschap der vrijmetselaars toont volharding en moed en houdt waardiglijk de vaan van waarheid en vrijheid omhoog.» — Daar gaat de strijd tegen de Kerk samen met — of liever gaat uit van de vrijmetselarij; daar heerscht voorspoed voor de loges, dus openbare vervolging van de Kerk.

De mededeelingen door de Bulletins vermeld, doen de organisatie gevoelen, de ontwikkeling van gedachten kennen en de hoogte, die de verderfelijke idéén bij de partijgenooten hebben bereikt.

Welken indruk anders geeft hetgene we daar in de vierde aflevering bladz. 261 lezen: »Wij kunnen in de maatschappij, waarin we leven, zoo veel doen door de beginselen der broederschap toe te passen; de individuële invloed der leden, die eendrachtig samenwerken tot één doel en éénen, hoewel voor het profane oog onzichtbaren, maar daarom zooveel te sterkeren keten vormen, kan veel tot stand brengen.

»Hun invloed op den gang der zaken vermag zooveel te meer, omdat ieder zeker is, de hulp en steun bij zijn medebroeders te vinden, die met hem deel uitmaken van dien onzichtbaren keten.

»Wanneer de loges zelve (niet als zedelijk lichaam erkend en openlijk werkzaam) zich strikt onthouden van elke openlijke inmenging in den maatschappelijken toestand, kan de kracht der broederschap er slechts bij winnen: want de vijand (de Katholieke Kerk, het geestelijk leger van Pius IX.) kent de kracht niet; hij weet niet, al gevoelt hij het somtijds, dat de aanval komt van den kant der door hem gevloekte, maar toch ook gevreesde vrijmetselarij.»

Maar kunnen de verzekeringen des Pausen in de Circulaire van 21 Nov. '73 sterker bevestigd worden? en dit geschiedt nog wel in een artikel, dat tot titel voert: *De Encycliek (21 Nov. '73) van den Paus en de vrijmetselarij.*

Wij lazen dit opstel, uit Breda Januari 1874, met nieuwsgierigheid, doch werden deerlijk teleurgesteld, wij er na eenige banale scheldtaal, niets van de Panselijke Circulaire wordt gezegd.

De heerschare van Pius IX echter wordt er niet stilzwijgend (bladz. 257) voorbijgegaan: Want «heeft het Rijk der duisternis eene kracht ontwikkeld (in Nederland?) die verbazend is, en praat het thans met eene macht die doet duizelen, aan den anderen kant heeft het, dank zij den O. B. H. een groot nut teweeg gebracht.» Wellicht door aan velen de oogen te openen, ze des te schrappere te doen staan? God dank! zoo scheidt zich het koren van het kaf; zoo splitsen de legers meer en meer! en blijken de werfdépôts door Pius aangewezen.

Ook wordt er bladz. 259. eene schaduwzijde van het vijandelijk leger even aangestipt: »Langzamerhand heeft zich een zeker soort van lieden in de orde gedrongen, die er nimmer een voet hadden moeten zetten, die de vrijmetselarij dienstbaar maken tot andere doeleinden.» Het ware en eigen doeleinde? dat gaf Pius duidelijk te kennen.

Wilt gij meer bewijzen, van waaruit de schok der helse phalanx tegen de Kerk wordt gericht, en hoe de strijd van strekking en van beginselen naar 's Pausen Circulaire op den voorgrond staat?

In dezelfde vierde aflevering lezen we bladz. 317, uit Zwitserland, hoe vrijmetselarij en Ultramontanisme onbestaanbaar blijken, tenzij vuur en water één zijn; »het bestaan van het een sluit noodzakelijk den ondergang van het ander in.» Een citaat uit Bluntschli (bl. 119) bevestigt hetzelfde: »Nooit zal er verzoening mogelijk zijn tusschen Ultramontanisme en vrijmetselarij, tusschen twee vereenigingen door beginselen en doel verschillend.»

En dan wordt het der Kerk nog euvel geduid, wanneer zij hare kinderen van zulk genootschap verwijderd tracht te houden! en dan zal er nog twijfel worden geopperd nopens den strijd tusschen beide legermachten op leven of dood! Kan hetgene de Paus in zijne Circulaire getuigde, door de vijanden zelven duidelijker gestaafd?

Zoo hoog derhalve is hunne macht in hun oog reeds gerezen, dat ze zich met de Kerk vergelijken, hunne kracht met die der Kerk meten durven.

Het geheel der Bulletins, zoo als ze daar liggen, kan als een

maatstaf worden beschouwd om de krachtsontwikkeling, ook der intellectueele vrijmetselarij te schatten. Wat in Zweden, wat op Sint Domingo, in Portugal, in Amerika enz. plaats heeft; wie hier en daar in de loge aan het bestuur zijn enz. De opschriften: »Bijzonderheden betreffende de orde in 't algemeen — in Nederland — in het buitenland;» het Fransche *Bulletin pour l'étranger* en de wederkeerige uitwisseling der Bulletins met die van anderen landen, hebben evenzeer hunne beteekenis.

Wij dienen in 't bespreken der werkzaamheid van de vrijmetselarij en der leer van het maçonisme spaarzaam te zijn, niet slechts korthedshalve, maar ook omdat zij algemeen genoeg bekend zijn; daar wij echter van de jongste bewijzen vóór ons hebben, zij nog een enkele aanduiding.

Zoo moet het voorstel om de Jesuïten na te doen door de keuze van een generalen oversten, volgens bladz. 189 zijn uitgegaan van de Nederlandsche loge *acacia*. Het voornaamste dierzelfde aflevering is een uitgewerkt opstel van den grootmeester der plaatselijke loge *zur sonne* te Baireuth in Beieren, Caspar Bluntschli: Het heeft tot opschrift: *Vergelyking der Jesuïtenorde met het vrijmetselaarsbond*. Het onderwerp is eigenlijk het verschil aan te toonen tusschen de Jesuïtenorde en het vrijmetselaarsbond: tegenovergesteld doelwit, grondgedachte, ideaal, stelsel, middelen, vorming der leden, strekking, getalsterkte, werkzaamheid. De grondgedachte der Jesuïtenleer, zoo wordt onder de hatelijkste termen aangeduid, is: de banden tusschen God en de maatschappij te sterken; terwijl de loge naar het omgekeerde tracht: dien band dus te verzwakken; en daar gezegd wordt »ook in Katholieke landen te winnen, zoodra de Staat zijne zelfstandigheid tegenover de Hierarchie» (lees: zijne onafhankelijkheid van Godsbeschikkingen) »heeft teruggewonnen.» Maar zoo draagt dit stuk de duidelijkste bewijzen van de overeenstemming tusschen de maçonieke leer en die der revolutie.

Waar Bluntschli de macht der zijnen vergelijkt met die der Jesuïten, schat hij de eersten, zoo wij ons wel herinneren, op een half millioen, terwijl hij de getalsterkte der laatsten, niet hooger neemt dan 11.000. Genen winnen het dus in getalsterkte verre van dezen. Doch, zoo lezen we onmiddellijk daarop, „*de Jesuïten zijn oneindig krachtiger dan wij in macht en uitwendige werkzaamheid.*” De

invloed der Jesuiten wordt vervolgens opgehelderd op eene wijze waarom elk Jesuït wel hartelijk lachen zal en de schouders ophalen.

Wat die hoofdmans onzer vijanden dan verder laat volgen, is veel gewichtiger. De aanvallen der Hierarchie — de zwarte internationale boven genoemd — die den geest wil rooven en die van het communisme — de roode internationale boven geheeten — die het bezit zich wil toe-eigenen, deze aanvallen, zegt Bluntschli, worden zoo menigvuldig en geducht, dat zij heden VAN DE VRIJMETSELARIJ — zij dus is het vijandelijk leger — *meer nitwendige werkzaamheid* vorderen.

Mag de loge zijns inziens haar aangenomen standpunt van officiële onthouding niet uit het oog verliezen, toch »moet zij *meer werken, door krachtigeren invloed uit te oefenen op de algemeene grond-denkebeelden en de werkzaamheid der leden.*» — Wat derhalve te verwachten van die leden, als zij aan het bestuur zijn der openbare zaken? wat van de pers, die van de loge het ordewoord krijgt en van daar steeds wordt ingegeven? wat van het onderwijs en opvoeding aan den leiband dierzelfde mannen?

De laatst verschenen aflevering van het Bulletin beveelt bl. 261, datzelfde standpunt op openbaar gebied, wat Bluntschli verdedigt, niet te verlaten: »Vooraf moeten wij trachten de orde te houden buiten alle staatkundige of Godsdienstige geschillen.»

Wij dienen deze waarschuwing een weinig voor onze Lezers op te helderen, ten einde de verzekeringen der Pauselijke Circulaire er door bevestigd worden: en onze opheldering moet aan getuigen van het vijandelijke leger zelven worden ontleend.

In diezelfde vierde aflevering wordt de wenk gegeven: »Wij leven in een tijd, die bewogen door geheel tegenovergestelde machten, zich tot iets nieuws wil vormen, waarin het bovenal eene noodzakelijkheid is, de in beweging gebrachte krachten tot een goed doel te leiden.»

Dat doel is overbekend; de middelen om de zaken daar heen te leiden, zijn daar even aangeduid; hoeverre die worden doorgezeten, moge blijken uit het middel bladz. 321 aan de hand gegeven: »Bij eene grondwets-hervorming de daarbij voorkomende quaesties in de loges te overwegen, tot voorlichting, geenszins om officieel en collectief een directen invloed op de beraadslagingen der volksvertegenwoordiging uit te oefenen.»

Voor de vorderingen van het kwaad verwijzen wij naar de

laatste nummers van de *Kerkelijke Courant*, K. N. S. van Januari '74. Daar vindt men die aangestipt onder het opschrift: »*Vergadering der Grootmeesters van de Deutsche Vrijmetselaars. Gehouden te Baireuth, op Pinxterdag, den 1 Juni 1873.*» De voorbereiding tot die vergadering, hare werkzaamheden en gevolgen worden er besproken. Voor onze Lezers die geen kennis namen van deze opgaven, zullen ettelijke inlichtingen nopens den aanwas van het vijandelijk leger in de laatste jaren niet van onpas zijn.

De zucht der vrijmetselarij om *zich nationaal voor gansch Duitschland te organiseeren* deed zich na de overwinning bij Sadowa met hernieuwde kracht gelden. Dientengevolge kwam den 31 Mei '68 te Berlijn de eerste jaarlijksche vergadering van de grootmeesters bijeen; elk hunner moest door twee afgevaardigden uit iedere grootloge worden vergezeld. Bij de zesde dier vergaderingen zien we het groote werk »*een eenigen Deutsche grootlogesbond*» te stichten, eindelijk, den 1 Juni '73 te Bayreuth in Beieren voltrokken, onder voorzitterschap van Caspar Bluntschli, grootmeester der plaatselijke loge *Zur Sonne*. Dit bond omvat nu 30 tot 36,000 leden, en heeft het recht om met buitenlandsche grootloges relaties te onderhouden.

Eene levensquaestie was dit maçonnieke werk voorafgegaan. Velen n. l. hadden den wensch geuit: de vrijmetselarij zoude, zoowel als de Jesuiten, een generaal, *een Moltke voor het leger der Deutsche loges*, aan 't hoofd hebben, en genoemde Bluntschli werd door hen als de rechte man daarvoor aangewezen; anderen begrepen, dat de aard der vrijmetselarij niet toelaat aan één hoofd onderworpen te zijn. Bluntschli zelf deelde deze meening, en schreef aan Br.: Aug. Ficke te Freiburg in B. zijn officiël rapport in dienzelfden geest. Hij stemt toe, »dat de Deutsche vrijmetselarij, die thans *een gemeenschappelijk orgaan* in den grootlogesdag gelukkig gevonden heeft, verplicht is, hare werkkraft in het leven, krachtadiger dan voorheen te doen gevoelen, en dat zij, om haar doel te bereiken, *zich niet onzijdig mag houden in de groote ondernemingen en strijden die in onze dagen enz.*» Van den andere kant echter meent hij »dat de loges, als loges, de uitwendige daden, in den regel, aan ieder broeder in het bijzonder moeten overlaten, en dat zij als loges in de politieke en Kerkelijke partijtwisten niet handelend moeten optreden, maar slechts in zooverre

zich openlijk mogen uitspreken en naar buiten werkzaam zijn, als dat noodig is, om de vruchtbare ideën uit te strooien, en de humane grondbeginselen te belijden."

De particuliere geheime genootschappen, waar de revolutie haar levenskrachten ging putten en aan wie zij wederkeerig leven schonk, hielden in 1717 veelal op; en de vrijmetselarij werd toen algemeen geconstitueerd. Het vrijmetselaarsbond, zegt Bluntschli in gemeld stuk: *Vergelijking* bladz. 194, dagteekent van het begin der achttiende eeuw. Dit bond wil zijn overleg met de mannen van het schrikbewind maar niet erkennen, evenmin als zijn openlijke verbroedering met de communards van '70. Deze feiten echter, ofschoon door anderen gestaafd, behooren hier niet onmiddellijk tot onze zaak; dat de principen dezelfde zijn en tot dezelfde uitkomsten geleiden moeten, kan of zal het verbond niet loochenen; het draagt daarop zelfs roem evenals op zijn ledental

Staaft Bluntschli alles, wat we boven uit de Pauselijke Circulaire omtrent de vorderingen van het kwaad aanhaalden, niet minder bevestigt hij hetgene de Paus daar zegt, dat die verderflijke pest zich heden openlijk aan de wereld voorstelt. Hij noemt t. z. p. bl. 189 de vroegere gebruiken en ritussen »smakelooze fopperijen nu bijna alomme verdwenen."

Hij beklaagt er zich over, dat wij, des ondanks, de geheimhouding der vrijmetselarij als misdaad aanrekenen, daar de namen der loges de plaatsen etc. etc. nu toch wereldkundig zijn. Dan nauwelijks heeft hij dit getuigd, of hij haast zich daaraan toe te voegen: de geheimhouding bleef slechts voor twee zaken; de eene, als 't ware *de bolster* zijn eenige uiterlijke vormen en teekenen; de andere van veel meer gewicht, noemt hij *de kern*, en is »de vertrouwelijke uiting van ^{de} meening en de zedelijke invloed in de loge." In waren zin zijn dus de sluiers van geheimzinnigheid volstrekt niet weggeworpen.

Wij veroorloven ons ter dezer gelegenheid een vonnis te vellen, dat van de gezonde rede voortvloeit en door niet een logeman zal wederlegd worden: *Het is immoreel onder eede geheimhouding te beloven, aan personen niet ten volle bekend, omtrent zaken, die niet allerduidelijkst omschreven zijn.*

Voor de blijken, dat de vrijmetselaren heden minder lichtschuw te werk gaat, bepalen we ons bij eenige bijzonderheden uit het-

zelfde Bulletin. Onder de rubriek: *S. Domingo* lezen we bl. 214. Geheimzinnigheid moet uit zijn. De adoptie-loges van moeders en dochters blijven sterk aanbevolen. De aanneming en doop worden vermeld van verscheiden loeftons. — De loge *Cuna de America* benoemde eene commissie ter bevordering van lager onderwijs, dat ook den Godsdienst en zedekunde zal omvatten. Onder het opschrift: *Brasilië*: Een broeder bij de laatste zitting naar de crimineele rechtbank gaande, worde vergezeld door een broeder; toch is de plichtige van eene vervolging voor de maçonnieke rechtbank daarom niet ontheven. In Zweden is de vrijmetselarij aangezien als staatsinstelling, desniettemin door de geestelijken daar als overal tegengewerkt. enz.

Hiermede zouden wij kunnen eindigen, daar het overvloedig is gebleken, hoe elke bijzonderheid in de Pauselijke Circulaire omtrent het vijandelijke leger te kennen gegeven, door getuigen uit dat leger zelven wordt gestaafd. Nog slechts een enkele aanhaling uit dezelfde Bulletins, ten einde onze geachte Lezers te doen gevoelen, hoe onverholo men onderling in dat legerkamp in zijn beramingen en wederkeerige gedachtewisseling te werk gaat.

Behooren volgens bladz. 261, de volksoontwikkeling en het onderwijs te dienen als wapen; bladz. 301 spreekt van »de scholen en de leeraars en de leeraarsters ontvankelijk te maken voor de beginselen der vrijmetselarij, zooveel mogelijk hen te bewegen voor de toetreding tot den bond.»

Ditzelfde blijkt verder uit een huisselijk feest der br.: in de derde afl. bl. 180 vermeld. Von Messerschmidt vierde den 24 Juni 1873, zijn 25jarig grootmeesterschap der loge: *zu den drei weltkugeln* te Berlijn, en met eene feestrede door Albrecht begroet, ontving hij een eigenhandig schrijven van den keizer, een telegram van den prins van Pruisen, ook nog een teekenpl.: van prins Frederik der Nederlanden.

Wat den Pruisischen kroonprins betreft, hij legde wat later, den 7 Maart '74 zijn grootmeesterschap neder, om welke reden? Wij kunnen het lezen in de vierde afl. bl. 304. »Tot groote blijdschap der loges van Duitschland, omdat hij de hooge graden — bl. 267 zwendelarij genoemd — met de tijdsomstandigheden niet overeenkomstig oordeelt en dezer ouderdom niet bewezen vindt. Wel wil hij aan de gezamenlijke vrijmetselaarsbond behooren.

De *Rheinischer Herold* van 25 Oct. '73 verklapte in een onbe-
waakt oogenblik zijne geheimste gedachte en schreef, gelijk bekend
is, voor een ieder: »Ons doel is, de aandacht te vestigen op het
wereldgericht, dat heden aan de Ultramontaansche stichting vol-
trokken wordt, het *wereldgericht*, waar in *de geest der vrijmetsel-
larij als rechter zitting heeft gehad*. Wij gelooven met recht te
kunnen beweren, dat het de geest der vrijmetselarij is, die in den eeuwig
gedenkwaardigen brief onzes keizers aan den Paus, zijn oordeel
heeft uitgesproken in het wereldgericht, dat aan het Ultramonta-
nisme in vervulling gaat.»

Werd deze schrijver, mogen wij hem niet klikspaan noemen? aange-
dreven door overmoed, misschien meer nog door pocherij; veel ver-
trouwelijker stelt ons het Bulletin, vierde afl. bl. 308 in kennis met
den brief, dien Frederico Campanella te Modica in Italië aan keizer
Wilhelm schreef over diezelfde briefwisseling met den Paus,
waaruit blijkt »dat de slag, die aan het Ultramontaansch verzet
(lees plichtbetrachting) is toegebracht, niet is een misschien voorbij-
gaande maatregel uwer ministers, maar eene duurzame wel be-
raamde beslissing der wetgeving van het machtige Rijk van dezen tijd.»

Toch zal elke toeleg tot hunne schande keeren! Toch hun geweld
niet bestand zijn tegen de wapenen des geloofs: het gemeenschap-
pelijk gebed en boete in dit Jubeljaar! En wij kunnen niet beter
sluiten, dan met het zoo bemoedigend vooruitzicht van »*Onze
Wachter*» Nov. '74; met een jongste voorspelling uit »*De Keizers-
klok*» in herinnering te brengen:

»Verdwenen is de logen
Voor 't machtig waarheidswoord,
Als wolken weggedreven
Voor 't stormen uit het Noord.

Hoe klept de Keizersklokke
Den trotschen toren af,
Zoo hol, zoo dof zoo somber
Als klepte ze over 't graf, —

Wat jammerklanken varen
Uit haar metalen schoot,
Straks klepte zij victorie, —
Nu klept zij: dood!»

ERRATA.

<i>Bladz. reg. van</i>	<i>staat</i>	<i>lees:</i>
6 7	boven zegepraal der	z. der Kerk
8 6	onder gëuite	geüite
36 5	boven Maria	Maria l)
41 6	" zonderval	zondeval
" 11	" onbevlekte	onbevlekt
102 "	onder verstaan	zij verstaan
157 8	boven geost	geest
196 7	" zijn	in zijn
198 4	» de onrechtvaardige die	den onrechtvaardig dien
299 16	» December	December jl.

den Uitgever W. A. HOOGVELD te ROTTERDAM, is verschenen:

NON POSSUMUS.

WIJ KUNNEN NIET TOEGEVEN.

EENE CRITIEK DER PRUISISCHE MEIWETTEN.

Met aanwijzing dier Katholieke leerstellingen, waarmede die welen in strijd zijn.

I N H O U D.

Zegeningen van den vrede.

De Pruisische Katholieken hebben dien niet verstoord.

De Centrumsfractie heeft geen schuld aan den twist.

Wie schuldig is moet toegeven.

Wij strijden met heilige middelen voor de hoogste goederen.

Dit wordt bewezen uit hetgeen Falk over den strijd tegen Rome gezegd heeft.

Hetzelfde getuigen de geestelijkheid en het volk.

Dit getuigenis kan niet wederlegd worden.

Het is hier niet enkel om eene beleefdheid jegens den Opperpresident te doen.

Maar om het heil en het leven der Kerk.

is moet bewezen worden.

de Kerk stemt op Gods is bijgevolg van

lijk.

kelijkheid volgt

rk.

are verhouding

moeten deze

wordt verkort

nt van be-

ing, van

op de

wordt

rest

school, en daarvoor zullen zij strij-

den en overwinnen. Militarisme

De Meiwetten beletter de vrije uit-

oefening der kerkelijke bedienin-

gen; vooral van het strafrecht.

Het Vaticaanisch Concilie.

De Bisschop van Ermeland.

De Kerk van den H. Paptaleon.

Afkondiging der excommunicatie.

Weigering der absolutie.

Suspensies.

Het koninklijk gerechtshof over ker-

kelijke zaken.

De kanselparagraaf en de vrijheid

om te prediken.

Maatregelen tegen het geven van

den Catechismus.

Vereenigingen, religieuze orden.

De kameel der wet tegen de Jezuïeten

Algemeen verbod van Falk om mis t

lezen en te absolveeren.

Meiwetten.

Interdict van den Opperpresident.

Hardheid jegens stervenden.

Protest der gewetens.

De Meiwetten zijn in tegenspraak

met de Grondwet.